

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
พระสุตตันตปิฎก
เล่ม ๒๔

ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น
พุทธวรรคที่ ๑
พุทธาปทานที่ ๑

ว่าด้วยเหตุให้สำเร็จเป็นพระสัพพัญญูพุทธเจ้า

[๑] พระอนนทเวเทหมณี มีอินทรียัสสรวมแล้วได้ทูลถามพระตถาคตผู้ประทับ
อยู่ ณ พระวิหารเชตวันว่า ได้ทราบวาทะพระสัพพัญญูพุทธเจ้ามีจริงหรือ
เพราะเหตุไรจึงได้เป็นพระสัพพัญญูพุทธเจ้าผู้เป็นนักปราชญ์? ในกาลนั้น
พระผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ เป็นพระสัพพัญญูผู้ประเสริฐ
ได้ตรัสกะท่านพระอนนท ด้วยพระสุรเสียงอันไพเราะว่า ชนเหล่าใด
สร้างสมกุศลสมภารในพระพุทธรูปเจ้าทุกพระองค์ ยังไม่ได้โมกขธรรมใน
ศาสนาของพระชินเจ้า ชนเหล่านั้นเป็นนักปราชญ์โดยมุข คือ การ
ตรัสรู้นั้นแล แม่มีอริยาศัย มีกำลังมาก มีปัญญาแก่กล้า ย่อมได้บรรลุ
ความเป็นพระสัพพัญญูด้วยเหตุแห่งปัญญา แม่เราเป็นธรรมราชาผู้สมบุรณ์
ด้วยบารมี ๓๐ ทศ ปราภรณ์นาเป็นพระพุทธรูปเจ้า ในพระพุทธรูปเจ้าองค์ก่อนๆ
นับไม่ถ้วน นมัสการพระพุทธรูปเจ้าผู้เป็นนายกของโลกพร้อมด้วยสงฆ์ด้วย
นักรัตน ๑๐ แล้วกราบไหว้สัสมโพธิญาณของพระพุทธรูปเจ้า ผู้ประเสริฐสุด
ทั้งหลายด้วยเศียรเกล้า รัตนะทั้งที่มีในอากาศและอยู่ที่พื้นดิน ในพุทธรูป
เขต มีประมาณเท่าใด เราจักนำรัตนะทั้งหมดนั้นมาด้วยใจ ณ พื้นที่เป็น
รูปียะนั้น เราได้นิรมิตปราสาทหลายชั้น อันสำเร็จด้วยรัตนะ สูง
ตระหง่านจรดฟ้า มีเสาอันวิจิตร ได้สัดส่วน จัดไว้ดี ควรค่ามาก มี
คันทวยทำด้วยทองคำ ประดับด้วยนกกกระเรียนและฉัตร พื้นชั้นแรกเป็น
แก้วไพฑูริย งามปราศจากมลทิน ไม่มีฝ้า เคลื่อนกลาดด้วยดอกบัวหลวง
มีพื้นทองคำอย่างดี พื้นบางชั้นมีสีดั่งแก้วประพาฬ เป็นกึ่งนารินเริง บาง
ชั้นแดงงาม บางชั้นเปล่งรัศมี ดั่งสีเมลงคอมทอง บางชั้นสว่างทั่วทิศ
ในปราสาทนั้น มีศาลาสีหน้ามุข มีประตูหน้าต่างจัดไว้เรียบร้อย มีชุกชี
และหลุมตาข่ายสี่แห่ง มีพวงมาลัยหอมนำรินรมย์ใจห้อยอยู่ ยอด
ปราสาทนั้นประดับด้วยแก้ว ๗ ประการ มีสีเขียว เหลือง แดง ขาว
ดำล้วน ประกอบด้วยยอดเรือนชั้นเยี่ยม มีสระประทุมชูดอกบานสะพรั่ง
งามด้วยฝูงเนื้อและนก บางชั้นดาดด้วยดาวนักษัตร ประดับด้วยรูป
ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ปกคลุมด้วยพวงดอกไม้ทอง ดาดด้วยตาข่าย
ทองนารินรมย์ ห้อยย้อยด้วยกระดิ่งทอง เปล่งเสียงด้วยกำลังลม ปรา
สาทนั้นวิจิตรด้วยธงสีต่างๆ คือ ธงสีชมพู สีแดง สีเหลือง สีเขียว
และสีทอง ปักไว้เป็นระเบียบ แผ่นกระดานต่างๆ มากหลายร้อย ทำ
ด้วยเงิน ทำด้วยแก้วมณี ทับทิม ทำด้วยแก้วมรกต วิจิตรด้วยหินอน
ต่างๆ ลาดด้วยผ้าเมืองกาสิละเอียดย่อน เราปลูลาดเครื่องลาดต่างๆ
ด้วยผ้ากัมพล ผ้าทกลพัสดร์ ผ้าเมืองจีน ผ้าเมืองแขก และผ้าห่มเหลือง
ทุกแห่ง ด้วยใจ ที่พื้นนั้นๆ ประดับด้วยยอดแก้ว คนหลายร้อยยืน
ถือประทีปแก้วมณีอันส่องแสงเรืองอยู่ เสาระเนียด เสาชัมประตุ ทำด้วย
ทองชมพูนุท ไผ่แก่นและเงินบ้าง มีที่ต่อหลายแห่ง จัดไว้เรียบร้อย วิจิตร
ด้วยบานประตูและกลอน ย่อมยังปราสาทให้งาม สองข้างปราสาทนั้น
มีกระถางน้ำเต็มเปี่ยมหลายกระถาง ปลุกบัวหลวงและอุบลไว้เต็ม เรา
นิรมิตพระพุทธรูปเจ้าในอดีต ผู้เป็นนายกของโลกทุกพระองค์ พร้อมด้วย
พระสงฆ์สาวก ด้วยวารณและรูปตามปกติ พระพุทธรูปเจ้าทุกพระองค์
พร้อมด้วยพระสาวกเข้าไปทางประตูนั้น หมูพระอริยเจ้านั่งบนดั่งอันทำ
ด้วยทองคำล้วนๆ พระพุทธรูปเจ้าผู้ยอดเยี่ยมในโลก มีอยู่ ณ บัดนี้ก็ดี
เป็นอดีตก็ดี ปัจจุบันก็ดี ทุกพระองค์ได้ขึ้นปราสาทของเรา พระสยัมม
ปัจเจกพุทธรูปเจ้าหลายร้อย ผู้ไม่พ่ายแพ้ ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ขึ้น
ปราสาทของเราทั้งหมด ต้นกัลปพฤกษ์ทั้งเป็นของทิพย์และของมนุษย์
มีมาก เรานำเอาผ้าทุกอย่างจากต้นกัลปพฤกษ์นั้น มาทำไตรจีวรถวายให้
ท่านเหล่านั้นครอง ของเกี้ยว ของเงิน ของลี้มน้ำและข้าวมีสมบุรณ์
เราใส่อาหารเต็มบาตรงามทำด้วยมณีแล้วถวายพระอริยเจ้าทั้งผองครองผ้า
ทิพย์ ครองจีวรเนื้อเกลี้ยงอิมหนาสำราญด้วยน้ำตาลกรวด น้ำมัน น้ำผึ้ง
น้ำอ้อยรสหวานฉ่ำและด้วยข้าวปายาส หมูอริยเจ้าเหล่านั้นเข้าห้องแก้ว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
สำเร็จสี่ไสยานที่นอนอันควรค่ามาก ดังไกรสรนอนในถ้ำที่อยู่ รู้สึกตัว
ลุกขึ้นนั่งจับบัลลังก์บนที่นอน เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยความยินดีในมานอัน
เป็นโคจรของพุทธเจ้าทุกพระองค์ บางพวกแสดงธรรม บางพวกเข้ามาน
ด้วยฤทธิ์ บางพวกเข้าอัปปมามาน และบางพวกอบรมอภิญญาวิสัย บาง
พวกแสดงฤทธิ์ คนเดียวเป็นได้หลายร้อยหลายพัน แม้พระพุทธเจ้าก็ถาม
ปัญหาอันเป็นอารมณ์ คือ วิสัยของพระสัพพัญญูกะพระพุทธเจ้า ท่าน
เหล่านั้น ย่อมตรัสรู้เหตุอันละเอียดลึกซึ้งด้วยพระปัญญา พระสาวกทูล
ถามพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าตรัสถามพระสาวก ท่านเหล่านั้นถามกัน
และกัน และพยากรณ์กันและกัน พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า
และพระสาวกต่างเป็นศิษย์ ท่านเหล่านั้นรื่นรมย์อยู่ด้วยความยินดีอย่างนี้
อภิญญาอยู่ในปราสาทของเรา ฉัตรและฉัตรซ้อน มีรัศมีดัง ไม่ไฟแก้วตั้งไว้
ทุกๆ องค์ทรงไว้ซึ่งฉัตรอันห้อยย้อยด้วยตาข่ายทอง ขจิตด้วยตาข่ายเงิน
วงรอบด้วยตาข่ายมุกดา บนเศียรมีเพดานผ้า แวววาวด้วยดาวทอง งาม
ดาดด้วยพวงมาลัยทุกๆ องค์ ทรงไว้รอบๆ ฉัตรดาดด้วยพวงมาลัย
งามด้วยพวงดอกไม้หอม กลิ่นด้วยพวงผ้า ประดับด้วยพวงแก้ว
กลิ่นกลาดด้วยดอกไม้ งามยิ่งนัก ร่มด้วยของหอมน่าพอใจ ทำด้วย
ของหอมยาวห้านิ้ว มุงด้วยเครื่องมุงทอง ในสีทิศแห่งปราสาท มีสระ
อันดาดด้วยปทุมและอุบล หอมตระหลบด้วยเกสรดอกปทุม ปรากฏ
ดังสีทองคำ โดยรอบปราสาท มีต้นไม้ทุกชนิด ดอกบานสะพรั่ง และ
ดอกไม้หล่นลงเอง เรี่ยรายอยู่ยั้งปราสาท ใกล้ๆ ปราสาทนั้นมีฝูงนกยูง
รำแพนหาง ฝูงหงส์ทิพย์ส่งเสียง ฝูงนกการวิกขับขาน หมุนกร้ออยู่
โดยรอบปราสาท เสียงกลองเกริกทุกอย่างจงเป็นไป เสียงพิณทุกชนิดจง
ดัด เสียงสังคีตทุกอย่างจงขับขาน โดยรอบปราสาท ขอบัลลังก์ทองใหญ่
สมบุรณ์ด้วยรัศมี ไม่มีช่องประดับด้วยแก้ว จงตั้งอยู่ในกำหนดพุทธเขต
และในหมื่นจักรวาล ขอดันไม้ประจำทวีปจงรุ่งเรือง เป็นไม้สว่างไสว
เช่นเดียวกัน สืบต่อกันไปตั้งหมื่นต้น หยิงเด่นรำ หยิงขับร้อง จงเด่นรำ
ขับร้อง หมุนวงล้อผู้มีอวัยวะต่างๆ กัน จงปรากฏ (พื่อน) อยู่โดย
รอบปราสาท เราให้ขักรงทุกชนิดมีห้าสีงามวิจิตรขึ้นอยู่บนยอดไม้ ยอด
ภูเขา และบนยอดสินธุ หมู่น ฝูงนาค คนธรรพ์ และเทวดาทุกท่าน
นั้น จงมาประนมหัตถ์นมัสการเรา แวดล้อมปราสาทอยู่ กุศลกรรมอย่าง
ใดอย่างหนึ่ง เป็นกิริยาที่เราพึงทำด้วยกาย วาจา และใจ กุศลกรรมนั้นเรา
ทำแล้วไปใน ไตรภค สัตว์เหล่าใดมีสัญญา และสัตว์เหล่าใดไม่มีสัญญา
มีอยู่ ขอสัตว์ทั้งหมดนั้นจงเป็นผู้มีส่วนแห่งผลบุญ ที่เราทำแล้ว สัตว์
เหล่าใดทราบบุญที่เราทำแล้ว เราให้ผลบุญแก่สัตว์เหล่านั้น บรรดาสัตว์
เหล่านั้น สัตว์เหล่าใดไม่รู้ ขอทวยเทพจงไปบอกแก่สัตว์เหล่านั้น ปวง
สัตว์ในโลกผู้อาศัยอาหารเป็นอยู่ทุกจำพวก ขอจงได้อาหารอันพึงใจ ด้วย
ใจของเรา เรามิใจเลื่อมใสในทานที่เราให้แล้วด้วยใจอันผ่องใส เรามุข
พระสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์แล้ว มุขแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย
เพราะกุศลกรรมที่เราทำดีแล้วนั้น และเพราะความปรารถนาแห่งใจ เราละ
กายมนุษย์แล้ว ได้ไปยังดาวดึงส์พิภพ เราย่อมรู้ทั่วความเป็นเทวดาและ
มนุษย์ในสองภพ ย่อมไม่รู้จักคติอื่น นี่เป็นผลแห่งความปรารถนาด้วยใจ
เราเป็นใหญ่กว่าเทวดา เป็นใหญ่กว่ามนุษย์ เป็นผู้สมบุรณ์ด้วยรูปลักษณะ
ไม่มีใครเสมอเราด้วยปัญญา โภชนะต่างๆ อย่างประเสริฐ และรัตน
มากมาย ผาต่างชนิด ย่อมจากฟ้ามหาเราพลัน เราชี้มือไปในที่ใด คือ
ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและในป่า อาหารทิพย์ย่อมมาหาเรา
เอง เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและ
ในป่า รัตนทุกอย่างย่อมมาหาเรา เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่แผ่นดิน
ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและในป่า ของหอมทุกชนิดย่อมมาหาเราเอง
เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและในป่า
ยวดยานทุกอย่างย่อมมาหาเรา เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่แผ่นดิน ภูเขา
บนอากาศ ในน้ำและในป่า ดอกไม้ทุกชนิดย่อมมาหาเรา เราชี้มือไปใน
ที่ใด คือ ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและในป่า เครื่องประดับ
ย่อมมาหาเรา เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ
ในน้ำและในป่า ปวงนางกัญญา่อมมาหาเรา เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่
แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและในป่า น้ำผึ้งและน้ำตาลกรวด
ย่อมมาหาเรา เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ใน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
น้ำและในป่า ของเคียวทออย่างย่อมมาหาเรา เราได้ให้ท่านอันประเสริฐ
นั้นในคน ไม่มีทรัพย์ คนเดินทางไกล ยาก และคนเดินทางเปลี่ยว
เพื่อต้องการบรรลุสัมโพธิญาณอันประเสริฐ เรายังภุขาหินให้บันลืออยู่
ยังเขาอันแน่นหนาให้กระหึ่มอยู่ ยังมนุษย์โลก พร้อมทั้งเทวโลกให้รำเริง
อยู่ จะเป็นพระพุทธเจ้าในโลก ที่ศ ๑๐ มียอยู่ในโลก ที่สุดไม่มีแก่บุคคล
ผู้ไปอยู่ ก็ในทิศาภากนั้น พุทธเชตนับ ไม่ได้ รัศมีของเราปรากฏเปล่ง
ออกเป็นคู่ ข่าย (ห่ม, คุ) รัศมีมีอยู่ในระหว่างนี้ เราเป็นผู้มีแสง
สว่างมาก ปวงชนในโลกธาตุประมาณเท่านี้จึงเห็นเรา จะมีใจยินดีทั้ง
หมดเทียว จงประพุดตามเราทั้งหมด เราตักลงอมฤต มีเสียงบันลือ
ไพเราะสละสลวย ปวงชนในระหว่างนี้ จงได้ยินเสียงอันไพเราะของเรา
เมื่อฝนคือธรรมเทศนาตกลง ปวงชนจึงเป็นผู้ไม่มีอาสวะ บรรดาชน
เหล่านั้น สัตว์ผู้เกิดสุดท้ายภายหลัง จงเป็นพระโสดาบัน เราให้ท่านที่
เคารพให้แล้ว บำเพ็ญศีลโดยไม่เหลือ ถึงที่สุดเนกขัมมบารมีแล้ว ฟังได้
บรรลุสัมโพธิญาณอันอุดม เราเรียนถามบัณฑิตแล้ว ทำความเพียรอย่าง
สูงสุด ถึงที่สุดขั้นดีบารมีแล้ว ฟังได้บรรลุสัมโพธิญาณอันอุดม เรา
กระทำอธิฐานจิตมั่นคงแล้ว บำเพ็ญสัจจบารมีถึงที่สุด เมตตาบารมีแล้ว
ฟังได้บรรลุสัมโพธิญาณอันอุดม เราเป็นผู้มีใจเสมอในอารมณ์ทั้งปวง
คือ ในโลก ความเสื่อมลาภ สุข ทุกข์ สรรเสริญ และนินทา ฟัง
ได้บรรลุสัมโพธิญาณอันอุดม ท่านทั้งหลายเห็นความเกียจคร้านโดยเป็น
ภัย และเห็นความเพียรโดยความเกษมแล้ว จงปรารภความเพียร นี่เป็น
อนุศาสน์ของพระพุทธเจ้า ท่านทั้งหลายเห็นความวิเวกโดยเป็นภัย และ
เห็นความไม่วิเวกโดยเกษมแล้ว จงสมัคสมานกัน กล่าววาจาอ่อนหวาน
แก่กัน นี่เป็นอนุศาสน์ของพระพุทธเจ้า ท่านทั้งหลายเห็นความประมาท
โดยเป็นภัย และเห็นความประมาทโดยเกษมแล้ว จงอบรมอริยสังคัมภีระ
นี่เป็นอนุศาสน์ของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหลาย
มาประชุมกันอยู่มาก ทุกประการ ท่านทั้งหลายจงกราบไหว้นมัสการพระ-
สัมพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ พระพุทธเจ้า
(และ) ธรรมของพระพุทธเจ้า ใครๆ ไม่อาจคิดได้ เมื่อบุคคลเลื่อมใสใน
พระพุทธเจ้าและพระธรรม อันใครๆ ไม่อาจคิดได้ ย่อมมีผลอันใครๆ
คิดไม่ได้ .

ทราบแล้ว เมื่อพระผู้มีพระภาคจะทรงให้ท่านพระอานนทฺ์รู้พระพุทธจิตของพระองค์ จึง
ได้ตรัสธรรมบรรยายข้อพุทธาปนิยะ ด้วยประการฉะนี้ .
พุทธาปทานจบบริบูรณ์ .

ปัจเจกพุทธาปทานที่ ๒

ว่าด้วยการให้สำเร็จเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า

[๒] ลำดับนี้ ขอพึงปัจเจกพุทธาปทาน พระอานนทฺ์เวทเทหมณี ผู้มีอินทริยอัน
สำรวมแล้ว ได้ทูลถามพระตถาคต ผู้ประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวันว่า
ทราบด้วยเกล้าฯ ว่า พระปัจเจกพุทธเจ้ามีจริงหรือ เพราะเหตุไรท่าน
เหล่านั้นจึงได้เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้เป็นนักปราชญ์? ในกาลครั้งนั้น
พระผู้มีพระภาคสัพพัญญูผู้ประเสริฐ แสงหาคุณใหญ่ ตรัสตอบท่าน
พระอานนทฺ์ผู้เจริญ ด้วยพระสุรเสียงไพเราะว่า พระปัจเจกพุทธเจ้า
สร้างบุญในพระพุทธเจ้าทั้งปวง ยังไม่ได้โมกขธรรมในศาสนาของพระชิน
เจ้า ด้วยมุข คือ ความสังเวชนั้นแล ท่านเหล่านั้นเป็นนักปราชญ์
มีปัญญาแก่กล้า ถึงจะเว้นพระพุทธเจ้าก็ยอมบรรลุปัจเจกโพธิญาณได้
แม้ด้วยอารมณ์นิดหน่อย ในโลกทั้งปวง เว้นเราแล้ว ไม่มีใครเสมอ
พระปัจเจกพุทธเจ้าเลย เราจักบอกคุณเพียงสังเขปนี้ ของท่านเหล่านั้น
ท่านทั้งหลาย จงฟังคุณของพระมหาสมณีให้ดี ท่านทั้งปวงปรารถนานิพพาน
อันเป็นโอสภะพิเศษ จะมีจิตผ่องใส ฟังถ้อยคำดี อันอ่อนหวานไพเราะ
ของพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณใหญ่ ตรัสรู้เอง คำพยากรณ์โดยสืบๆ
กันมาเหล่านี้ ของพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายผู้มาประชุมกัน โทษ เหตุ
ปราศจากราคะ และพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย บรรลุโพธิญาณด้วย
ประการใด พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย มีสัญญาในวัตถุอันมีราคะว่า
ปราศจากราคะ มีจิตปราศจากกำหนดในโลกอันกำหนด ละธรรมเครื่อง
เนิ่นช้า การแพ้และความดื้อรน แล้ว จึงบรรลุปัจเจกโพธิญาณ ณ สถานที่
เกิดนั่นเอง ท่านวางอาณานิสสรพัสตว์ ไม่เบียดเบียนแม้ผู้หนึ่งในสัตว์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

เหล่านั้น มีจิตประกอบด้วยเมตตา หวังประโยชน์เกื้อกูล เทียวไปผู้เดียว
เปรียบเหมือนนอแรด ฉะนั้น ท่านวางอาญาในปวงสัตว์ ไม่เบียดเบียน
แม่ผู้หนึ่งในสัตว์เหล่านั้น ไม่ปรารภนาบุตร ที่ไหนจะปรารภนาสหาย
เทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ความเสนหาย่อมมีแก่บุคคล
ผู้เกิดความเกี่ยวข้อง ทุกข์ที่อาศัยความเสนหานี้มีมากมาย ท่านเล็งเห็น
โทษอันเกิดแต่ความเสนหา จึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น
ผู้มีจิตพัวพัน ช่วยอนุเคราะห์มิตรสหาย ย่อมทำตนให้เสื่อมประโยชน์
ท่านมองเห็นภัยนี้ ในความสนิทสนม จึงเทียวไปแต่ผู้เดียว เช่นกับนอแรด
ฉะนั้น ความเสนหาในบุตรและภรรยา เปรียบเหมือนไม้ไผ่กอใหญ่เกี่ยว
กันอยู่ ท่านไม่ซ่องในบุตรและภรรยา ดังหน่อไม้ไผ่ เทียวไปผู้เดียว
เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่านเป็นวิญญูชนหวังความสำเร็จ จึงเทียวไป
ผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น เหมือนเนื้อที่ไม่ถูกผูกมัด เทียวหาเหยื่อ
ในป่าตามความปรารถนา ฉะนั้น ต้องมีการปรึกษากันในท่ามกลางสหาย
ทั้งในที่อยู่ ที่ป่าร้าง ที่ไป ที่เทียว ท่านเล็งเห็นความไม่โลก ความเสรี
จึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น การเล่น (เป็น) ความยินดี
มีอยู่ในท่ามกลางสหาย ส่วนความรักในบุตรเป็นกิเลสใหญ่ ท่านเกลียด
ความวิปริตเพราะของที่รัก จึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น
ท่านเป็นผู้แผ่เมตตาไปในสัตว์ และ ไม่โกรธเคือง ยินดีด้วยปัจจัยตามมี
ตามได้ เป็นผู้อุตุนต่อมวอลอันตรายได้ ไม่หวาดเสียว เทียวไปผู้เดียว
เช่นกับนอแรด ฉะนั้น แม้บรรพชิตบางพวก และพวกคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน
สงเคราะห์ได้ยาก ท่านเป็นผู้มีความชวนชวายน้อยในบุตรคนอื่น จึงเทียว
ไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่านปลงเครื่องปรากฏ (ละเพศ)
คฤหัสถ์ กล้าหาญ ตัดกามอันเป็นเครื่องผูกของคฤหัสถ์ เปรียบเหมือน
ไม้ทองเหลืองมีใบชาดหมด เทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ถ้า
จะพึงได้สหายผู้มีปัญญารักษาตน ประพฤติเช่นเดียวกัน อยู่ด้วยกรรมดี
เป็นนักปราชญ์ พึงครอบงำอันตรายทั้งสิ้นเสียแล้ว พึงดีใจ มีสติเทียว
ไปกับสหายนั้น ถ้าจะ ไม่ได้สหายผู้มีปัญญารักษาตน ประพฤติเช่นเดียวกัน
อยู่ด้วยกรรมดี เป็นนักปราชญ์ พึงเทียวไปผู้เดียว เหมือนพระราชาทรง
ละแฉ่งแฉ่งที่ทรงชนะแล้ว เทียวไปผู้เดียว ดังช้างมาดั่งกะ ละโขลง
อยู่ในป่า ความจริง เราย่อมสรรเสริญสหายสมบัติ พึงส้องเสพสหายที่
ประเสริฐกว่า หรือที่เสมอกัน (เท่านั้น) เมื่อไม่ได้สหายเหล่านี้ ก็พึง
คบหากับกรรมอันไม่มีโทษ เทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่าน
เห็นกำไลมือทองคำอันผุดผ่องที่นายช่างทองทำสำเร็จสวยงาม กระแทกกัน
อยู่ที่เขนทั้งสอง จึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น การเปล่ง
วาจา หรือวาจาเครื่องข้องของเรานั้น พึงมีกับเพื่อนอย่างนี้ ท่านเล็งเห็น
ภัยนี้ต่อไป จึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ก็กามทั้งหลายอัน
วิจิตร หวาน อร่อย เป็นที่รื่นรมย์ใจ ย่อมย้ายจิตด้วยสภาพต่างๆ
ท่านเห็นโทษในกามคุณทั้งหลาย จึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น
ความฉ้อโกง หัวผี อุบาทว์ โรค กิเลสจลจล และภัยนี้ ท่านเห็น
ภัยนี้ในกามคุณทั้งหลาย จึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่าน
ครอบงำอันตรายแม่ทั้งหมดนี้ คือ หนาว ร้อน ความหิว ความกระหาย
ลม แดด เหลือบ ยุง และสัตว์เลื้อยคลาน แล้วเทียวไปผู้เดียว เช่น
กับนอแรด ฉะนั้น ท่านเทียวไปผู้เดียว เช่นนอแรด เปรียบเหมือน
ช้างละโขลงไว้แล้ว มีขันธเกิดพร้อมแล้ว มีสีกายดังดอกปทุมใหญ่โต
อยู่ในป่านานเท่าที่ต้องการ ฉะนั้น ท่านใคร่ครวญถ้อยคำของพระพุทธเจ้า
ผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ว่า บุคคลพึงถูกต้องวิมุตติอันเกิดเองนี้ มิใช่
ฐานะของผู้ทำความคลุกคลีด้วยหมู่มาก จึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด
ฉะนั้น ท่านเป็นไปหลวงทิฏฐิอันเป็นข้าศึก ถึงความแน่นอน มีมรรคอัน
ได้แล้ว เป็นผู้มิญาณเกิดขึ้นแล้ว อันบุคคลอื่นไม่ต้องแนะนำ เทียวไป
ผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่านไม่มีความโลภ ไม่โกง ไม่กระหาย
ไม่ลบลูกคุณท่าน มิใช่โหดจนน้ำฝนอันกำกัถแล้ว เป็นผู้ไม่มีต้นหาในโลก
ทั้งปวง เทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น กุลบุตรพึงเว้นสหาย
ผู้ลามก ผู้มักชื้อนตละ ตั้งมั่นอยู่ในฐานะศีลธรรมตา ไม่พึงเสพสหาย
ผู้ชวนชวาย ผู้ประมาทด้วยตน พึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น
กุลบุตรพึงคบมิตรผู้เป็นพหูสูต ทรงธรรม มีคุณยิ่ง มีปฏิภาณ ท่านรู้
ประโยชน์ทั้งหลาย บรรเทาความสงสัยแล้ว เทียวไปผู้เดียว เช่นกับ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 นอแรด ฉะนั้น ท่านไม่พอใจในการเล่น ความยินดี และความสุขในโลก
 ไม่พึงเล็งอยู่ คลายยินดีจากฐานะที่ตกแต่ง มีปกติกล่าวคำสัตย์ เทียวไป
 ผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่านละบุตร ภริยา บิดา มารดา ทรัพย์
 ข้าวเปลือก เผ่าพันธุ์ และกามทั้งหลายตามที่ตั้งลง เทียวไปผู้เดียว เช่น
 กับนอแรด ฉะนั้น ในความเกี่ยวข้องนี้มีความสุขนิดหน่อย มีความ
 พอใจน้อย มีทุกข์มากยิ่ง บุรุษผู้มีความรู้ทราบ ว่า ความเกี่ยวข้องนี้ ดุจลูก
 ธนู พึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น กุลบุตรพึงทำลายสิ่งโยชน
 ทั้งหมด เปรียบเหมือนปลาทำลายข่าย แล้ว ไม่กลับมา ดังไฟไหม้เชื้อ
 ลามไปแล้ว ไม่กลับมา พึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึง
 ทอดจักษลง ไม่คะนองเท่า มีอินทรีย์อันคุ้มครองแล้ว รักษาเมณัส อัน
 รากะไม่ชุ่มแล้ว อันไฟกิเลสไม่เผาลน พึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด
 ฉะนั้น พึงละเครื่องเพศคฤหัสถ์แล้ว ถึงความตัดถอน เหมือนไม้ทอง
 กาวที่มีใบขาดแล้ว นุ่งห่มผ้ากาสาเยะ ออกบวชแล้ว เทียวไปผู้เดียว
 เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ไม่พึงทำความกำหนดในรส ไม่โลเล ไม่ต้อง
 เลี่ยงผู้อื่น เทียวบิณฑบาตตามลำดับตรอก มีจิตไม่ข้องเกี่ยวในสกุ
 เทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงละนิวรณ์เครื่องกั้นจิต ๕
 ประการ พึงบรรเทาอุปกิเลสเสียทั้งสิ้น ไม่อาศัยค้นหาและทฎฐิ ตัดโทษ
 อันเกิดแต่สิ้นหาแล้ว เทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงทำสุข
 ทุกข์ โทมนัสและโสมนัสก่อนๆ ไว้เบื้องหลัง ได้อุเบกขา สมณะ
 ความหมดจดแล้ว เทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงปราภ
 ความเพียรเพื่อบรรลุนิพพาน มีจิตไม่ห่อหุ้ม ไม่ประพฤติกิจจราณ มี
 ความเพียรมั่น (ก้าวออก) เข้าถึงด้วยกำลัง เรียวแรง เทียวไปผู้เดียว
 เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ไม่พึงละการหลีกเร้นและฉาน มีปกติประพฤ
 ติธรรมสมควรแก่ธรรมเป็นนิตย์ พิจารณาเห็นโทษในภพทั้งหลาย เทียว
 ไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงปราภความสิ้นตัณหา ไม่
 ประมาท เป็นผู้ฉลาดเฉียบแหลม มีการสดับ มีสติ มีธรรมอันพิจารณา
 แล้ว เป็นผู้เที่ยง มีความเพียร เทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น
 ไม่พึงสะดุ้งในเพราะเสียง ดังสึหะ ไม่ขัดข้อง อยู่ในค้นหาและทฎฐิ
 เหมือนลมไม่ติดตาข่าย ไม่ติดอยู่ในโลก ดุจดอกปทุม ไม่ติดน้ำ พึง
 เทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงเสพเสนาสนะอันสงัด
 เหมือนราชสีห์มีเขี้ยวเป็นกำลัง เป็นราชาของเนื้อ มีปกติประพฤติดมขี
 ครอบงำ พึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงเจริญเมตตา
 วัมิตี กรุณาวัมิตี มหิตาวัมิตี และอุเบกขาวัมิตีทุกเวลา ไม่พิโรธด้วย
 สัตว์โลกทั้งปวง เทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงละราคะ
 โทสะและโมหะ พึงทำลายสิ่งโยชนทั้งหลายเสีย ไม่สะดุ้งในเวลาสิ้น
 ชีวิต พึงเทียวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น คนทั้งหลายมีเหตุ
 เป็นประโยชน์ จึงคบหาสมาคมกัน มิตรทั้งหลายไม่มีเหตุ หาได้ยากใน
 วันนี้ มนุษย์ทั้งหลายมีปัญญามองประโยชน์ตน ไม่สะอาด พึงเทียวไป
 ผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงมีศีลบริสุทธิ มีปัญญาหมดจดดี
 มีจิตตั้งมั่น ประกอบความเพียร เจริญวิปัสสนา มีปกติเห็นธรรม
 วิเศษ พึงรู้แจ้งธรรมอันสัมปยุตด้วยองค์มรรคและโพชฌงค์ (พึงรู้แจ้ง
 องค์มรรคและโพชฌงค์) นักปราชญ์เหล่าใดเจริญสุญญตวิโมกข์ อนิมิตต-
 วิโมกข์ และอัปณิหิตวิโมกข์ ไม่บรรลุความเป็นพระสาวกในศาสนา
 พระชินเจ้า นักปราชญ์เหล่านั้นย่อมเป็นพระสยัมภูปัจเจกพุทธเจ้า มีธรรม
 ใหญ่ มีธรรมกายมาก มีจิตเป็นอิสระ ข้ามห้วงทุกข์ ทั้งมวลได้ มีจิต
 โสมนัส มีปกติเห็นประโยชน์อย่างยิ่ง เปรียบดังราชสีห์ เช่นกับนอแรด
 พระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านี้ มีอินทรีย์ระงับ มีใจสงบ มีจิตมั่นคง มีปกติ
 ประพฤติด้วยความกรุณาในสัตว์เหล่าอื่น เกื้อกูลแก่สัตว์ รุ่งเรืองในโลกนี้
 และโลกหน้า เช่นกับประทีป ปฏิบัติเป็นประโยชน์แก่สัตว์ พระปัจเจก
 พุทธเจ้าเหล่านี้ ละกิเลสเครื่องกั้นทั้งปวงหมดแล้ว เป็นจอมแห่งชน
 เป็นประทีปส่องโลกให้สว่าง เช่นกับรัศมีแห่งทองชมพูท เป็นทักษิณเอย-
 บุคคลชั้นดีของโลก โดยไม่ต้องสงสัย บริบูรณ์ด้วยเนืองนิตย์ คำสุภาสิต
 ของพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมเป็นไปในโลกทั้งเทวโลก ชน
 เหล่าใดผู้เป็นพาลได้ฟังแล้ว ไม่ทำเหมือนดังนั้น ชนเหล่านั้นต้องเทียว
 ไปในสังขารทุกข์บ่อยๆ คำสุภาสิตของพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็น
 คำไพเราะ ดังน้ำผึ้งรวงอันหลั่งออกอยู่ ชนเหล่าใดได้ฟังแล้ว ประกอบ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
การปฏิบัติตามนั้น ชนเหล่านั้น ย่อมเป็นผู้มีปัญญา เห็นสิ่งจะ คากาอัน
โอฬารอันพระปัจเจกพุทธชินเจ้าออกบวชกล่าวแล้ว คากาเหล่านั้น
พระตถาคตผู้สืบทอดราชผู้สูงสุดกว่านรชน ทรงประกาศแล้ว เพื่อให้
รู้แจ้งธรรม คากาเหล่านี้ พระปัจเจกเจ้าเหล่านั้นรจนาไว้อย่างวิเศษ เพื่อ
ความอนุเคราะห์โลก อันพระสยัมภูผู้สืบทอดทรงประกาศแล้ว เพื่อยังความ
สังเวช การไม่คลุกคลีและปัญญาให้เจริญ ฉะนี้แล .

จบ ปัจเจกพุทธาปทาน
จบ อปทานที่ ๒

สาริปุตตเถราปทานที่ ๓ (๑)
ว่าด้วยบุพจริยาของพระสาริปุต
ลำดับนี้เชิญฟังเถราปทาน

[๓] ในที่ไม่ไกลแต่หิมวันตประเทศ มีภูเขาชื่อลัมพะกะเรสรสร้างอาศรมไว้อย่างดี
สร้างบรรณศาลาไว้ใกล้ภูเขาเนิน อาศรมของเราไม่ไกลจากฝั่งแม่น้ำอันไม่ลึก
มีทำนน้ำราบเรียบเป็นที่รื่นรมย์ใจ เคลื่อนกล่นด้วยหาดทรายขาวสะอาด ที่
ใกล้อาศรมของเรานั้น มีแม่น้ำไม่มีกอนกรวด ตลิ่งไม่ชัน น้ำจืดสนิท
ไม่มีกลิ่นเหม็น ไหลไป ทำให้อาศรมของเรางาม ฝูงจะเข้ มังกร ปลา
จลามและเต่า วายน้าเล่นอยู่ในแม่น้ำไหลไป ณ ที่ใกล้อาศรมของเรา
ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ฝูงปลาฉลาด ปลากระบอก ปลาสวาย ปลา
เค้า ปลาตะเพียน ปลานกกระจอก วายไลดกระโดดอยู่ ย่อมทำอาศรม
ของเราให้งาม ที่สองฝั่งแม่น้ำ มีหมู่ไม้ดอก หมู่ไม้ผล ห้อยย้อมอยู่
ทั้งสองฝั่ง ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ไม้มะม่วง ไม้รัง หมากรเฒ่า
แคฝอย ไม้ยางทราย สงกิลินหอมอบอวลอยู่เป็นนิจ บานอยู่ใกล้อาศรม
ของเรา ไม้จำปา ไม้ฮ้อยช้าง ไม้กระทุ่ม กถินพิกาน บุนนาค และ
ลำเจียกมีกลิ่นหอมฟุ้งไปเป็นนิจ บานสะพรั่งอยู่ใกล้อาศรมของเรา ไม้
ลำดวน ต้นอโศก ดอกกุหลาบ บานสะพรั่ง อยู่ใกล้อาศรมของเรา
ไม้บรู และมะกล่ำหลวง ดอกบานสะพรั่งอยู่ใกล้อาศรมของเรา การเกิด
พยอมขาว พิกุล และมะลิซ้อน มีดอกหอมอบอวล ทำอาศรมของเรา
ให้งาม ไม้เจตภังคี ไม้กระรณิการ ไม้ประดู่ และไม้ฮ้อยชัน มีมาก
มีดอกหอมฟุ้งทำให้อาศรมของเรางาม มะนาว มะจั่ว และแคฝอย ดอก-
บานสะพรั่งหอมตลบอบอวล ทำอาศรมของเราให้งาม ไม้ราชพฤกษ์ฮ้อยชัน
เขียว ไม้กระทุ่มและพิกุลมีมาก ดอกหอมฟุ้งไป ทำอาศรมของเราให้งาม
ถั่วดำ ถั่วเหลือง ถั่วเขียวและมะกรูด งอกงามด้วยน้ำหอม ออกผลสะพรั่ง
ดอกพยอมอย่างอื่นบานแบ่ง ดอกบัวชนิดอื่นก็เกิดขึ้น บัวหลวงชนิดหนึ่ง
ดอกกว้างพริ้ว บานอยู่ในบึงกาลนั้น กอปทุมมีดอกตูม เหง้าบัวเลื้อยไป
เสมอ กระจับเกลื่อนด้วยใบ งามอยู่ในบึงในกาลนั้น ไม้ตาเสือ จงกถณ
ไม้อุตตรา และชบา กลิ่นหอมตลบไป ดอกบานอยู่ในบึงในกาลนั้น
ฝูงปลาฉลาด ปลากระบอก ปลาสวาย ปลาเค้า ปลาตะเพียน ปลาสังกุล
และปลาร้าฟัน มีอยู่ในบึงในกาลนั้น ฝูงจะเข้ ปลาจลลาด ปลานก
ผีเสื้อน้ำ และงูเหลือมใหญ่ที่สุด อยู่ในบึงนั้นในกาลนั้น ฝูงนกค้ำแค
นกเป็ดน้ำ นกจากพราด (ห่าน) นกกาน้ำ นกคู้เหว่า และสาธิก
อาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ใกล้สระนั้น ฝูงนกแก้ว ไก่ป่า ฝูงนกกระจิบป่า นก
ต้อยติวิด นกแขกเต้า ย่อมอาศัยเลี้ยงชีวิต อยู่ใกล้สระนั้น ฝูงหงส์
นกกระเรียน นกยูง นกแขกเต้า ไก่วง นกค้อนหอย และนกออก
ย่อมอาศัยเลี้ยงชีวิต อยู่ใกล้สระนั้น ฝูงนกแสก ไก่ภูสีฐาน นกเขา
เหนียว มีมาก และฝูงนกกาน้ำ ย่อมอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ใกล้สระนั้น ฝูง
เนื้อฟาน กวาง หมู หม่าป่า หม่าจิ้งจอกมีอยู่มาก ละมั่ง และเนื้อทราย
ย่อมอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ใกล้สระนั้น ราชสีห์ เสือโคร่ง เสือเหลือง หมู
หมาในกับเสือดาว ไชลงช้าง แยกเป็นสามพวก อาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ใกล้
สระนั้น เหล่ากนิร วานรและแม่คนทำการทำงานในป่า หม่าไล่เนื้อ และ
นายพราน ก็อาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ใกล้สระนั้น ต้นมะพลับ มะหาด มะขาง
หมากรเฒ่า เผล็ดผลทุกฤดูกาล อยู่ ณ ที่ใกล้อาศรมของเรา ต้นคำ ต้นสน
กระทุ่ม สะพรั่งด้วยผล รสหวาน เผล็ดผลทุกฤดู อยู่ ณ ที่ใกล้อาศรม
ของเรา ต้นสมอ มะขามป้อม ต้นหว้า สมอพิเภก กระเบา ไม้รักฟ้า
และมะตูม เผล็ดผลเป็นนิตย์ เชือกเขา มันอ่อน ต้นนมแมว มันนก
กะเบง และกัฒมอน มีอยู่มากมายใกล้อาศรมของเรา ณ ที่ใกล้อาศรม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ของเรานั้น มีสระที่ขุดไว้อย่างดี มีน้ำในเย็นจิตสนิท มีทำนบน้ำราบเรียบ
เป็นที่รื่นรมย์ใจ ดาดาชด้วยบัวหลวง อุบลและบัวขาว เกลือ่นกลาดด้วย
บัวขม บัวเผื่อน กลิ่นหอมตลบไป ในกาลนั้น เราเป็นดาบส ชื่อสุรจิ
เป็นผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยวัตร มีปกติเพ่งฌาน ยินดีในฌานทุกเมื่อ บรรลุ
ถึงอภิญญา ๕ และพละ ๕ อยู่ในอาศรมที่สร้างเรียบร้อย นารีรมย์ ใน
ป่าอันบริบูรณ์ด้วยไม้ใบ ไม้ดอก และไม้ผลทุกสิ่งอย่างนี้ ศิษย์ ๒๔ , ๐๐๐
นี้แล เป็นพรหมณ์ทั้งหมด ผู้มีชาติ มียศ บำรุงเรา มวลศิษย์ของเรา
เป็นผู้เข้าใจตัวบท เข้าใจไวยากรณ์ ในตำราทำนายลักษณะ และในคัมภีร์
อิติहाสะ พร้อมทั้งคัมภีร์นิฆนตะและคัมภีร์เกฏฐะ รุจิรไตรเพท บรรดา
ศิษย์ของเราเป็นผู้ฉลาดในลงดีร้าย ในนิมิตดีร้าย และในลักษณะ
ทั้งหลาย ศึกษาดี ในพื้นแผ่นดินและในอากาศ ศิษย์เหล่านี้มีความ
ปรารถนาน้อย มีปัญญา กินหนเดียว ไม่โลภ สันโดษด้วยลาภและความ
เสื่อมลาภ บำรุงเราทุกเมื่อ เป็นผู้เพ่งฌาน ยินดีในฌาน เป็น
นักปราชญ์ มีจิตสงบ ตั้งมั่น ปรารถนาความไม่มีกังวล บำรุงเราอยู่
ทุกเมื่อ เป็นผู้ถึงที่สุดอภิญญา ยินดีในอารมณ์อันเป็นโคจรของบิดา
เที่ยวไปในอากาศ เป็นนักปราชญ์ บำรุงเราอยู่ทุกเมื่อ ศิษย์ของเราเหล่านั้น
สำรวมในทวารทั้ง ๖ ไม่หวั่นไหว รักษาอินทรีย์ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ
เป็นนักปราชญ์ หาผู้อื่นเสมอได้ยาก ศิษย์ของเราเหล่านั้นยังอยู่ด้วย
การนั่งคู้บัลลังก์ การยืนและการเดินตลอดราตรี หาผู้อื่นเสมอได้ยาก
มวลศิษย์ของเราไม่กำหนด ในธรรมเป็นที่ตั้งความกำหนด ไม่ขัดเคืองใน
ธรรมเป็นที่ตั้งความขัดเคือง ไม่หลงในธรรมเป็นที่ตั้งความหลง หาผู้อื่น
เสมอได้ยาก ศิษย์เหล่านั้นแผลฤทธิ์ได้ต่างๆ ประพฤติอยู่เป็นนิตยกาล
บันดาลให้แผ่นดินไหวก็ได้ ยากที่ใครๆ จะแข่งได้ ศิษย์เหล่านั้นเข้า
ประชุมฌานเป็นต้น พวกหนึ่งไปยังอมรโคยานทวีป พวกหนึ่งไปยังปพพริเทห
ทวีป พวกหนึ่งไปยังอุตตรกรทวีป ไปนำเอาผลหว่ามา ศิษย์ของเรา หา
ผู้อื่นเสมอได้ยาก ศิษย์เหล่านั้นส่งหาไปข้างหน้า ตนไปข้างหลัง ท้องฟ้า
เป็นฐานอันดาบส ๒๔ , ๐๐๐ ปกปิดแล้ว ศิษย์บางพวกปึงให้สูกด้วยไฟกิน
บางพวกกินดิบๆ นั้นเอง บางพวกเอาพินทะเปลือกออกแล้วกิน บาง
พวกช้อมด้วยครกแล้วกิน บางพวกตำด้วยครกหินกิน บางพวกกินผลไม้
หล่นเอง บางพวกชอบสะอาด ลงอาบน้ำทั้งเวลาเย็นและเช้า บางพวก
เอาน้ำรดอาบ ศิษย์ของเราหาผู้อื่นเสมอได้ยาก ศิษย์ของเราปล่อยเล็บมือ
เล็บเท้าและขนรักแร้งอกยาว ขี้ฟันและเอะเทอะ มีรูสืบศีรษะ หอมด้วย
กลิ่นศีล หาผู้อื่นเสมอได้ยาก ดาบสทั้งหลายมีตบะแรงกล้า ประชุมกัน
ในเวลาเช้าแล้ว ไปประกาศลาภน้อยลามมากในอากาศในกาลนั้น เมื่อ
ดาบสนี้เลิกไป เสียอันดังยอมเป็นไป เทวดาทั้งหลายยอมยินดีด้วยเสียง
หนึ่งสัตว์ ฤๅษีเหล่านั้นกล้าแข่งด้วยกำลังของตน เหาะไปในอากาศ ไปสู่
ทิศน้อยทิศใหญ่ตามปรารถนา ปางฤๅษีนี้แล ทำแผ่นดินให้หวั่นไหว
เที่ยวไปในอากาศ มีเดชแผ่ไป ยากที่จะชมเชยได้ ดังสาครยากที่ใครๆ จะ
ให้ชุ่มได้ ฤๅษีศิษย์ของเราบางพวกประกอบการยืนและเดิน บางพวกไม
นอน บางพวกกินผลไม้ที่หล่นเอง หาผู้อื่นเสมอได้ยาก ท่านเหล่านี้ มี
ปกติอยู่ด้วยเมตตาแสวงหาประโยชน์ เกื้อกูลแก่สรรพสัตว์ ไม่ยกย่องตน
ทั้งหมด ไม่ติเตียนใครๆ ทั้งนั้น เป็นผู้สะดุ้ง ดังพระยาราชสีห์ มี
กำลังเหมือนพระยาคชสาร ยากที่จะชมเชยได้ ดุจเสือโคร่ง ย่อมมาในสำนัก
ของเรา พวกวิชาร เทวดา นาค คนธรรพ์ ผีเสื้อน้ำ กุมภัณฑ์ อสูร
และครุฑ ย่อมอาศัยเสียงชีวิตอยู่ใกล้สระนั้น ศิษย์ของเราเหล่านั้น ทรง
ขญา เลี้ยงชีวิตด้วยผลไม้และเหง้ามัน นุ่งห่มหนังสัตว์ เที่ยวไปในอากาศ
ได้ทุกคน อยู่ใกล้สระนั้น ในกาลนั้น ศิษย์เหล่านี้เป็นผู้สมควรมีความ
เคารพกันและกัน เสียใจอาฆมของศิษย์ทั้ง ๒๔ , ๐๐๐ ย่อมไม่มี ท่านเหล่านี้
ซ่อนเท้าบนเท้า เรียบเสียง สวรรค์ เข้ามาไหว้ เราด้วยเศียรเกล้า
ทั้งหมดนั้น เราผู้เพ่งฌาน ยินดีในฌาน ห้อมล้อมด้วยศิษย์เหล่านั้น
ผู้สละบรรพ มิตบะ อยู่ในอาศรมนั้น อาศรมของเรามีกลิ่นหอมด้วยกลิ่น
ศีลของเหล่าฤๅษีและด้วยกลิ่นสองอย่าง คือ กลิ่นดอกไม้และกลิ่นผลไม้
เราไม่รู้สึกลอดคินตลอดวัน ความไม่ยินดีไม่มีแก่เรา เราสั่งสอนบรรดา
ศิษย์ของตน ย่อมได้รับความร่าเริงอย่างยิ่ง เมื่อดอกไม้ทั้งหลายบาน และ
เมื่อผลไม้ทั้งหลายสุก กลิ่นหอมตลบอบอวล ทำอาศรมของเราให้งาม
เราออกจากสมาธิแล้ว มีความเพียร มีปัญญาถือเอาการะถือหาบ เข้าป่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ในกาลนั้น เราศึกษาขานาญในกลางดึกกลางราย ฝนดีฝนร้าย และตาราท่านาย
ลักษณะ ทรงลักษณะมนต์อันกำลังเป็นไป พระผู้มีพระภาคพระนามว่า
อโนมทัสสี เป็นผู้ประเสริฐในโลก เป็นนระผู้่องอาจ ทรงไครวีเวก เป็น
สัมพุทธเจ้า เข้าไปยังป่าหิมวันต์ พระองค์ผู้เลิศ เป็นมุนีประกอบด้วย
กรุณา เป็นอดมบุรุษ เสด็จเข้าป่าหิมวันต์แล้ว ทรงนั่งคู้บัลลังก์ เราได้
เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น มีรัศมีสว่างจ้า นารีนรมย์ใจ ดั่งดอกบัว
เขียว ทรงรุ่งเรืองควรบูชา ดังกองไฟ เราได้เห็นพระนายกของโลก
ทรงรุ่งโรจน์ดั่งดวงไฟ เหมือนสายฟ้าในอากาศ เช่นกับพระยารังมิตดอก-
บานสะพรั่ง เพราะอาศัยการได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้ประเสริฐ เป็นมหาวิระ
ทรงทำที่สุดทุกข์ เป็นมุนีนี้ ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ครั้นเราได้เห็น
พระผู้มีพระภาคผู้เป็นเทวดาล่วงเทวดาแล้ว ได้ตรวจดูลักษณะว่าเป็น
พระพุทธรูปหรือมิใช่ ฉะนั้นเราจะดูพระผู้มีพระภาคผู้มีลักษณะ เราได้เห็น
จักรมีก้านหนึ่งพันที่พื้นผ้าพระบาท ครั้นได้เห็นพระลักษณะของพระองค์แล้ว
จึงถึงความตกลงในพระตถาคตในกาลนั้น เราจับไม้กวาดกวาดที่นั้นแล้ว
ได้นำเอาดอกไม้ ๘ ดอกมาบูชาพระพุทธรูปผู้ประเสริฐสุด ครั้นบูชาพระ-
พุทธรูปผู้ข้ามโอฆะ ไม่มีอาสวะนั้นแล้ว ทำหนังสือตัวเจริ่งปาข้างหนึ่ง
นมัสการพระนายกของโลก พระสัมพุทธเจ้าผู้ไม่มีอาสวะ ทรงอยู่ด้วย
พระญาณใด เราจึงประกาศพระญาณนั้น ท่านทั้งหลายจงฟังคำเรากล่าว
พระสยัมภูผู้มีความเจริญมากที่สุด ทรงถอนสัตว์โลกนี้แล้ว สัตว์เหล่านั้น
อาศัยการ ได้เห็นพระองค์ ย่อมข้ามกระแสน้ำคือความสงสัยได้ พระองค์
เป็นพระศาสดา เป็นยอด เป็นธงชัย เป็นหลัก เป็นร่มเงา เป็นที่พึ่ง
เป็นที่พึ่งสองทาง เป็นพระพุทธรูปของสัตว์ทั้งหลาย นำในสมุทราจ
ประมาณได้ด้วยมาตราดวง แต่ใครๆ ไม่อาจประมาณพระสัพพัญญุตญาณ
ของพระองค์ได้เลย เอาดินมาชั่งดูแล้วอาจประมาณแผ่นดินได้ แต่ใครๆ
ไม่อาจประมาณพระสัพพัญญุตญาณของพระองค์ได้เลย อาจวัดอากาศได้
ด้วยเชือก หรือด้วยนิ้วมือ แต่ใครๆ ไม่อาจประมาณพระสัพพัญญุตญาณ
ของพระองค์ได้เลย พึงประมาณลำนน้ำในมหาสมุทรและแผ่นดินทั้งหมดได้
แต่จะถือเอาพระพุทธรูปมาประมาณนั้น ไม่ควร ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระจักข
จิตของสัตว์โลกพร้อมทั้งเทวโลก ย่อมเป็นไป สัตว์เหล่านั้นเข้าไปภายใน
ชาย คือ พระญาณของพระองค์ พระองค์ทรงบรรลุโพธิญาณอันอุดม
สิ้นเชิงด้วยพระญาณใด พระสัพพัญญูก็ทรงย้ายอยู่เดียวถึด้วยพระญาณ
นั้น ท่านสุริย ติบสกล่าวชมเชยด้วยคาถาเหล่านี้แล้ว ปลูกดหนึ่งเสื่อ
บนแผ่นดินแล้วนั่งอยู่ ท่านกล่าวไว้ในบัดนี้ว่า ขนเขาสูงสุดหยั่งลงใน
ห้วงมหรรณพ ๘๔๐๐๐ โยชน์ ขนเขาสิเนรุทั้งด้านยาวและด้านกว้าง สูงสุด
เพียงนั้น ทำให้ละเอียดได้ด้วยประเทพานับว่าแสนโกฏิ เมื่อตั้งเครื่อง
หมายไว้ พึงถึงความสิ้นไป แต่ใครๆ ไม่อาจประมาณพระสัพพัญญุตญาณ
ของพระองค์ได้เลย ผู้ใดพึงเอาชายตาเล็กๆ ล้อมน้ำไว้ สัตว์น้ำบางเหล่า
พึงเข้าไปภายในชายของผู้คน ข้าแต่พระมหาวีระ เดียรถึยผู้มีกิเลสหนา
บางพวกก็ฉนั้นนั้น แล่นไปถือเอาทัญญูผิด หลงอยู่ด้วยการลบล้าง เดียรถึย
เหล่านั้นเข้าไปภายในชาย ด้วยพระญาณอันบริสุทธิ์อันแสดงว่าไม่มีอะไร
ห้ามได้ของพระองค์ ไม่ล่วงพระญาณของพระองค์ไปได้ ก็สมัยนั้น พระผู้
มีพระภาค พระนามว่าอโนมทัสสี ผู้มีศรัทธาใหญ่ ทรงชานะกิเลส เสด็จออก
จากสมาธิแล้วทรงตรวจดูทิศ พระอิศวรสาวกนามว่า นิสกะ ของพระมุนี
พระนามว่าอโนมทัสสี ทราบพระดำริของพระพุทธรูปแล้ว อันพระชินาสพ
หนึ่งแสน ผู้มีจิตสงบระบับ มั่นคง บริสุทธิ์สะอาด ได้อภิญา ๖ คงที่
แวดล้อมแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคผู้นายกของโลก ท่านเหล่านั้นอยู่
บนอากาศ ได้ทำประทักษิณพระผู้มีพระภาคแล้วลงมาประนมอัญชลี นมัส-
การอยู่ในสำนักพระพุทธรูป พระผู้มีพระภาค พระนามอโนมทัสสี เชฏฐ-
บุรุษของโลก เป็นนระอาจหาญ ทรงชานะกิเลส ประทับนั่งท่ามกลางภิกษ
สงฆ์ ทรงยิ้มแย้ม ภิกษุนามว่าวรุณ อภิภูฏากของพระศาสดาพระนามว่า
อโนมทัสสี ห่มผ้าเจริ่งปาข้างหนึ่งแล้ว ทูลถามพระผู้มีพระภาคผู้นายก
ของโลกว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค อะไรเป็นเหตุให้พระศาสดาทรงยิ้มแย้ม
หนอ อันพระพุทธรูปย่อมไม่ทรงยิ้มแย้ม เพราะไม่มีเหตุ พระผู้มีพระภาค
ทรงพระนามว่าอโนมทัสสีเชษฐบุรุษของโลก เป็นนระอาจหาญ ประทับนั่ง
ในท่ามกลางภิกษุแล้ว ได้ตรัสพระภาษานี้ว่า ผู้ใดบูชาเราด้วยดอกไม้ และ
เชยชมญาณของเรา เราจักประกาศผู้ใด ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
เทวดาทั้งปวง พร้อมทั้งมนุษย์ ทราบพระดำรัสของพระพุทธเจ้าแล้ว
ประสงค์จะฟังพระสัทธรรม จึงพากันมาเฝ้าพระสัมพุทธเจ้า หมู่ทวยเทพ
ผู้มีฤทธิ์มากในหมื่นโลกธาตุ ประสงค์จะฟังพระสัทธรรม จึงพากันมาเฝ้า
พระสัมพุทธเจ้า จตุรงคเสนา คือ พลช้าง พลม้า พลรถ พลเดินเท้า
จักเวดล้อมผู้นี้เป็นนิจ นี่เป็นผลแห่งการบูชาพระพุทธเจ้า ดนตรีหกหมื่น
กลองที่ประดับสวยงาม จักบารุงผู้นี้เป็นนิจ นี่เป็นผลแห่งการบูชาพระ-
พุทธเจ้า หญิงล้วนแต่สาว ๆ หกหมื่น ประดับประดาสวยงาม มีผ้าและ
เครื่องอาภรณ์อันวิจิตร สวมแก้วมณี และกุณฑล มีหน้าแจ่มใส ยิ้มแย้ม
ตะโพกผายไหลผั่ง เอวเล็กเอวกลม จักห้อมล้อมผู้นี้เป็นนิจ นี่เป็นผล
แห่งการบูชาพระพุทธเจ้า ผู้ที่จักรินรมย์อยู่ในเทวโลกตลอดแสนกัลป์ จัก
ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชในแผ่นดินพันครั้ง จักเป็นจอมเทวดาเสวย
ราชสมบัติในเทวโลกพันครั้ง จักเป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบล้นนับ
ไม่ถ้วน ครั้นถึงภพที่สุด ถึงความเป็นมนุษย์ จักหลุดจากกรรมแห่งนาง
พราหมณ์ชื่อสารี ภาระนี้จักปรากฏตามชื่อและโคตรของมารดา โดยชื่อว่า
สารีบุตร จักมีปัญญาคมกล้า จักเป็นผู้ไม่มีกังวล ละทิ้งทรัพย์ประมาณ
๘๐ โกฏิแล้วออกบวช จักเที่ยวแสวงหาสันติบททั่วแผ่นดินนี้ สกฺล
โองการกะสมภพ ในกัลป์อื่นประมาณมิได้ แต่กัลป์นี้ พระศาสดาทรง
พระนามว่าโคดมโดยพระโคตร จักมีในโลก ผู้ที่จักเป็นโอรสทายาทใน
ธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น อันธรรมนิรมิตแล้ว จักได้เป็นพระอัคร
สาวกมีนามว่าสารีบุตร แม่นำคงคาชื่อภาติรสินี ไหลมาแต่ประเทศหิมวันต์
ย่อมไหลไปถึงมหาสมุทรยังห้วงน้ำใหญ่ให้เต็ม จันใด พระสารีบุตรนี้ก็
จันนั้น เป็นผู้อาหาญ แกล้วกล้าในประเภทสาม ถึงที่สุดแห่งปัญญา
บารมี จักยังสัตว์ทั้งหลายให้อิ่มหนำสำราญ ตั้งแต่ภูเขาหิมวันต์จนถึงมหา
สมุทรสาคร ในระหว่างนี้ โดยจะนับทรายนั้นนับไม่ถ้วน การนับทราย
เช่นนั้น ก็อาจนับได้โดยไม่เหลือ จันใด ที่สุดแห่งปัญญาของพระสารี-
บุตรจักไม่มี จันนั้นเหมือนกัน เมื่อตั้งคะแนนไว้ ทรายในแม่น้ำคงคาพึง
สิ้นไป จันใด แต่ที่สุดแห่งปัญญาของพระสารีบุตรจักไม่เป็นจันนั้นเลย
คลิ้นในมหาสมุทรโดยจะนับกันนับไม่ถ้วน จันใด ที่สุดแห่งปัญญาของ
พระสารีบุตรจักไม่มี จันนั้นเหมือนกัน พระสารีบุตร ยังพระสัมพุทธเจ้า
ผู้ศากยโคดมสูงสุดให้โปรดปรานแล้ว จักได้เป็นพระอัครสาวกถึงที่สุด
แห่งปัญญา จักยังธรรมจักรที่พระผู้มีพระภาคศากยบุตรให้เป็นไปแล้ว ให้
เป็นไปตามโดยชอบ จักยังเมล็ดฝืน คือ ธรรมให้ตกลง พระโคดมผู้
ศากยสูงสุดทรงทราบชื่อนั้นทั้งมวลแล้ว จักประทับนั่งในท่ามกลางภิกษ
สงฆ์ ทรงตั้งไว้ในตำแหน่งอัครสาวก โอ กุศลกรรมเราได้ทำแล้ว เราได้
ทำการบูชาพระศาสดาพระนามว่าโณมัสสด้วยดอกไม้แล้ว ได้ถึงที่สุด
ในที่ทุกแห่ง กรรมที่เราทำแล้วประมาณไม่ได้ พระผู้มีพระภาคทรงแสดง
ผลแก่เรา ณ ที่นี้ เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว เปรียบเหมือนกำลังลูกศรอัน
พ้นแล้วด้วยดี เรานี้แสวงหาบทอันปัจฉัยไม่ปรุงแต่ง ดับสนิท ไม่หวั่นไหว
คันหลักที่ทั้งปวงอยู่ ท่องเที่ยวไปแล้วในภพ คนเป็นไข้พึงแสวงหาโอสถ
ต้องสั่งสมทรัพย์ไว้ทกอย่างเพื่อพ้นจากความป่วยไข้ จันใด เราก็จันนั้น
แสวงหาบทอันปัจฉัยไม่ปรุงแต่ง ดับสนิท ไม่หวั่นไหว ได้บวชเป็นฤาษี
ห้าร้อยครั้ง ไม่คั่นเลย เราทรงชฎาเลี้ยงชีวิตด้วยหาบคอน นุ่งหมั่นหึงเสื้อ
ถึงที่สุดอภิญญาแล้ว ได้ไปสุปรหมโลก ความบริสุทธิ์ในลัทธิภายนอก
ไม่มี เว้นศาสนาของพระชินเจ้า สัตว์ผู้มีปัญญาทั้งปวง ย่อมบริสุทธิ์
ได้ในศาสนาของพระชินเจ้า ฉะนั้น เราจึงไม่นำเรานี้ผู้ใคร่ประโยชน์ไปใน
ลัทธิภายนอก เราแสวงหาบท อันปัจฉัยไม่ปรุงอยู่ เทียวไปสัจจลัทธิอันผิด
บุรุษผู้ต้องการแก่นไม้ พึงตัดต้นกล้วยแล้วผ่าออก ก็ไม่พึงได้แก่นไม้ใน
ต้นกล้วยนั้น เพราะมันว่างจากแก่น จันใด คนในโลก ผู้เป็นเดียรฉัตร
เป็นอันมาก มีทิฐิต่างกัน ก็จันนั้น คนเหล่านั้นเป็นผู้ว่างเปล่าจาก
อสังขตบท เหมือนต้นกล้วยว่างเปล่าจากแก่น ฉะนั้น ครั้นเมื่อภพถึงที่
สุดแล้ว เราได้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพราหมณ์ เราละทิ้งโลกสมบัติเป็นอันมาก
แล้วออกบวชเป็นบรรพชิต .

จบ ปฐมภาณวาร ฯ

ข้าพระองค์อยู่ในสำนักพราหมณ์นามว่าสัณชัย ซึ่งเป็นผู้เล่าเรียน ทรง
จำนงค์ รุ้จบไตรเพท ข้าแต่พระมหาวีระ พราหมณ์ชื่ออัสสชิสาวกของ
พระองค์ หาผู้เสมอไดยาก มีเดชรุ่งเรือง เทียวบิณฑบาตอยู่ในกาลนั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ข้าพพระองค์ได้เห็นท่านผู้มีปัญญา เป็นมุนี มีจิตตั้งมั่นในความเป็นมุนี มีจิตสงบระงับ เป็นมุนีขนาดแย้มบานดังดอกประทุม ครั้นข้าพพระองค์เห็นท่านผู้มีอินทรีย์ฝึกดีแล้ว มีใจบริสุทธิ์ งามอาจประเสริฐ มีความเพียร จึงเกิดความคิดว่า ท่านผู้นี้จักเป็นพระอรหันต์ ท่านผู้นี้มีอิริยาบถน่าเลื่อมใส มีรูปงาม สวรรค์ จักเป็นผู้ฝึกแล้วในอภายเครื่องฝึกอันสูงสุด จักเป็นผู้เห็นอมตบท ผิดฉะนั้น เราเราพึงถามท่านผู้มีใจยินดีถึงประโยชน์อันสูงสุด หากเราถามแล้ว ท่านจักตอบ เราจักสอบถามท่านอีก

ข้าพพระองค์ได้ตามไปข้างหลังของท่านซึ่งกำลังเที่ยวบิณฑบาต รอคอยโอกาสอยู่ เพื่อจะสอบถามอมตบท ข้าพพระองค์เข้าไปหาท่านซึ่งพักอยู่ในระหว่างถนน แล้วได้ถามว่า ข้าแต่ท่านผู้เฝ้ารุทขี มีความเพียร ท่านมีโคตรอย่างไร ท่านเป็นศิษย์ของใคร ท่านอันข้าพพระองค์ถามแล้ว ไม่ครั้นคร้ามดังพระยาไกรสร พยากรณ์ว่า พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติแล้วในโลก จันเป็นศิษย์ของพระองค์จะ ท่านผู้มีความเพียรใหญ่ผู้เกิดตามมียศมาก ศาสนธรรมแห่งพระพุทธเจ้าของท่านเช่นไร ขอได้โปรดบอกแก่ข้าพเจ้าเถิดท่าน ข้าพพระองค์ถามแล้ว ท่านกล่าวบทอันลึกซึ้งละเอียดทุกอย่าง เป็นเครื่องฆ่าลูกศร คือ ตัณหา เป็นเครื่องบรรเทาความทุกข์ทั้งมวล ว่าธรรมเหล่าใด มีเหตุเป็นแดนเกิด พระตถาคตเจ้าตรัสเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะเจ้ามีปกติตรัสอย่างนี้จะ เมื่อท่านอัสสขิแก้ปัญหาแล้ว ข้าพพระองค์นั้นได้บรรลุผลที่หนึ่ง เป็นผู้ปราศจากอริ ปราศจากมลทิน เพราะได้ฟังคำสอนของพระพุทธเจ้า ข้าพพระองค์ได้ฟังคำของท่านมุนีได้เห็นธรรมอันสูงสุด จึงหยั่งลงสู่พระสัทธรรม ได้กล่าวคำนี้ว่า ธรรมนี้แล เหมือนบทอันมีสภาพเห็นประจักษ์ ไม่มีความโตก ข้าพพระองค์ไม่ได้เห็นล่วงหน้าเลยไปแล้วหลายหมื่นกัลป์ ข้าพพระองค์แสวงหาธรรมอยู่ ได้เที่ยวไปในลัทธิผิดประโยชน์นั้นข้าพพระองค์บรรลุแล้ว ไม่ใช่กาลที่เราจะประมาท ข้าพพระองค์อันท่านพระอัสสขิให้ยินดีแล้ว บรรลุบทอันไม่หวั่นไหวแสวงหาหายอยู่ จึงได้ไปยังอาศรม สหายเห็นข้าพพระองค์แต่ไกลทีเดียว อันข้าพพระองค์ให้ศึกษาดีแล้ว ถึงพร้อมด้วยอิริยาบถ ได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเป็นผู้มีหน้าและตาอันผ่องใส ย่อมจะเห็นความเป็นมุนีแน่ ท่านได้บรรลุอมตบทอันดับสนิทไม่เคลื่อนไหวหรือ ท่านมีรูปงามราวกะว่ามีความไม่หวั่นไหวอันได้ทำแล้ว มาแล้ว ฝึกแล้วในอภายอันฝึกแล้ว เป็นผู้สงบระงับแล้วหรือ พรหมณ์ เราได้บรรลุอมตบท อันเป็นเครื่องบรรเทาทุกข คือ ความโตกแล้ว แม้ท่านกิจบรรลุอมตบทนั้น เราไปสำนักพระพุทธเจ้าก็เกิดสหายผู้นั้นข้าพพระองค์ให้ศึกษาดีแล้ว รับคำแล้ว ได้จับมือพากันเข้ามา ยังสำนักของพระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้ศากยโอรส แม้ข้าพพระองค์ทั้งสองจักบวชในสำนักของพระองค์ จักขออาศัยคำสอนของพระองค์ เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ ท่านโกลีตะเป็นผู้ประเสริฐด้วยฤทธิ์ ข้าพพระองค์ถึงที่สุดแห่งปัญญา เราทั้งสองจะร่วมกันทำพระศาสนาให้งาม เรามีความดำริยังไม่ถึงที่สุด จึงเที่ยวไปในลัทธิผิด เพราะได้อาศัยทสสนะของท่าน ความดำริของเราจึงเต็ม ต้นไม้ตั้งอยู่บนแผ่นดิน มีดอกบานตามฤดูกาล สังกลิ้นหอมคลบอบอวล ยังสัตว์ทั้งปวงให้ยินดี จันใด ข้าแต่พระมหาวิศากยโอรส ผู้มีศรัทธา ข้าพพระองค์ก็จันนั้น ดำรงอยู่ในศาสนธรรมของพระองค์แล้ว ย่อมแบ่งบานในสมัย ข้าพพระองค์แสวงหาดอกไม้ คือ วัมุต เป็นที่พันภพสงสาร ย่อมยังสัตว์ทั้งปวงให้ยินดี ด้วยการให้ได้ออกไม้ คือ วัมุต

ข้าแต่พระองค์ผู้มีจักขุ เว้นพระมหาสมณะแล้วตลอดพุทธเขต ไม่มีใครเสมอด้วยปัญญาแห่งข้าพพระพุทธเจ้าผู้เป็นบุตรของพระองค์ ศิษย์และบริษัของพระองค์ พระองค์แนะนำดีแล้ว ให้ศึกษาดีแล้ว ฝึกแล้วในอภายเครื่องฝึกอันสูงสุด ย่อมแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ ท่านเหล่านั้นเพ่งญาณยินดีในญาณ เป็นนักปราชญ์ มีจิตสงบ ตั้งมั่นเป็นมุนี ถึงพร้อมด้วยความเป็นมุนี ย่อมแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ ท่านเหล่านั้นมีความปรารถนาน้อย มีปัญญาเป็นนักปราชญ์ มีอาหารน้อย ไม่โลเล ยินดีทั้งลาภและความเสื่อมลาภ ย่อมแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ ท่านเหล่านั้นถืออยู่ป่าเป็นวัตร ยินดีวิตุตงค์ เพ่งฌาน มีจิตรเฝ้าหมอง ยินดียิ่งในวิเวก เป็นนักปราชญ์ ย่อมแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ ท่านเหล่านั้นเป็นผู้ปฏิบัติตั้งอยู่ในผล เป็นพระเสขะ พรั่งพร้อมด้วยผล หวังผลประโยชน์อันอุดม ย่อมแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ ทั้งท่านที่เป็นโสดาบัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทั้งที่เป็นพระสกทาคามี อนาคามี และอรหันต์ ปราศจากมลทิน ย่อม
แวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ สาวกของพระองค์เป็นอันมาก จลลตโนสติ-
ปัญฐาน ยินดีในโพชฌงค์ภาวนา ทุกท่าน ย่อมแวดล้อมพระองค์ทุกเมื่อ
ท่านเหล่านั้นเป็นผู้จลลตโนอิทธิบาท ยินดีในสมาธิภาวนา หมั่นประกอบ
ในสัมมปปธาน ย่อมแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ ท่านเหล่านั้นมีวิชา ๓
มือภิกขุญา ๖ ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์ ถึงที่สุดแห่งปัญญา ย่อมแวดล้อมพระองค์
อยู่ทุกเมื่อ ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า บรรดาศิษย์ของพระองค์เช่นนี้แลหนอ
ศึกษาดีแล้ว หาผู้เสมอได้ยาก มีเดชรุ่งเรืองแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ
พระองค์อันศิษย์เหล่านั้นผู้สัรวมแล้ว มีตบะแวดล้อมแล้ว ไม่ครั้นคร้าม
ดังราชสีห์ ย่อมงดงามดุจพระจันทร์ ต้นไม้ตั้งอยู่บนแผ่นดินแล้วย่อม
งาม ถึงความไพบลูย์ และย่อมผลิตผล ฉันทใด ข้าแต่พระองค์ผู้ศาก-
ยบุตร ผู้มียศใหญ่ พระองค์เป็นเช่นกับแผ่นดิน ศิษย์ทั้งหลายก็ฉันทนั้น
ตั้งอยู่ในศาสนาของพระองค์แล้ว ย่อมได้อมฤตผล เมื่อน้ำสินธุ เมื่อน้ำ
สรัสสดี เมื่อน้ำจินทกาคา เมื่อน้ำคงคา เมื่อน้ำยมุนา เมื่อน้ำสรวุ และ
เมื่อน้ำมหิ เมื่อเมื่อน้ำเหล่านั้นไหลมา สาครย่อมรับไว้หมด เมื่อน้ำเหล่านั้น
ย่อมละลายเต็ม ย่อมปรากฏเป็นสาครนั้นเอง ฉันทใด วรรณ ๔ เหล่านี้ก็
ฉันทนั้น บวชแล้วในสำนักของพระองค์ ย่อมละลายเต็มทั้งมวล ปรากฏว่า
เป็นบุตรของพระพุทธเจ้า เปรียบเหมือนดวงจันทร์อันปราศจากมลทิน
โคจรอยู่ในอากาศ ย่อมรุ่งโรจน์สว่างมาลหมุดาวในโลกด้วยรัศมี ฉันทใด
ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า พระองค์ก็ฉันทนั้น อันศิษย์ทั้งหลายแวดล้อมแล้ว
ย่อมรุ่งเรือง ก้าวล่วงเทวดาและมนุษย์ตลอดพุทธเขตทุกเมื่อ คลื่นตั้งขึ้น
ในน้ำอันลึก ย่อมไม่ล่วงเลยฝั่งไปได้ คลื่นเหล่านั้นกระทบทั่วฝั่ง ย่อม
เป็นระลอกเล็กน้อย เรือหายหายไป ฉันทใด ชนในโลกเป็นอันมากผู้เป็น
เตียรถียก็ฉันทนั้น มีทิฐิต่างๆ กัน ต้องการจะข้ามธรรมของพระองค์
แต่ก็ไม่ล่วงเลยพระองค์ผู้เป็นมณีไปได้ ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระจักษุ ก็ถ้าชน
เหล่านั้นมาถึงพระองค์ด้วยความประสงค์จะคัดค้าน เข้ามายังสำนักของ
พระองค์แล้ว ย่อมกลายเป็นจรรณไป เปรียบเหมือนดอกโกมุท บัวขม
และบัวเผื่อนเป็นอันมาก เกิดในน้ำ ย่อมเอิบอาบ (จาบ) อยู่ด้วยน้ำ
และเปือกตม ฉันทใด สัตว์เป็นอันมากก็ฉันทนั้น เกิดแล้วในโลก ย่อม
งอกงาม ไม่อึดด้วยยาระยะและโทษะ เหมือนดอกกุณฑลในเปือกตม ฉันทใด
ดอกบัวหลวงเกิดในน้ำ ย่อมไฟโรจน์ในท่ามกลางน้ำ มันมีเกษรบริสุทธิ
ไม่ติดอยู่ด้วยน้ำ ฉันทใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า พระองค์ก็ฉันทนั้น เป็น
มหายานเกิดแล้วในโลก ไม่ติดอยู่ด้วยโลก ดังดอกปทุมไม่ติดด้วยน้ำ
ฉันทนั้น เปรียบเหมือนดอกไม้อันเกิดในน้ำเป็นอันมาก ย่อมบานในเดือน
กัตติกมาส ไม่พ้นเดือนนั้นไป สมัยนั้นเป็นสมัยดอกไม้บาน ฉันทใด
ข้าแต่พระองค์ผู้ศากยบุตร พระองค์ก็ฉันทนั้น เป็นผู้บานแล้วด้วยวิมุตติ
ของพระองค์ สัตว์ทั้งหลายไม่ล่วงเลยศาสนาของพระองค์ ดังดอกบัวเกิด
ในน้ำย่อมบาน ไม่พ้นเดือนกัตติกมาส ฉันทนั้น เปรียบเหมือนพระยาไม้งัง
ดอกบานสะพรั่ง กลิ่นหอมตลบไป อันไม้งังอื่นแวดล้อมแล้วย่อมงามยิ่ง
ฉันทใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า พระองค์ก็ฉันทนั้น บานแล้วด้วยพระพร-
ญาณ อันภิกษุสงฆ์แวดล้อมแล้ว ย่อมงามเหมือนพระยาไม้งัง ฉันทนั้น
เปรียบเหมือนกุเฆาหินหิมวา เป็นโอสถของปวงสัตว์ เป็นที่อยู่ของพวก
นาค อสูร และเทวดาทั้งหลาย ฉันทใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า พระองค์
ก็ฉันทนั้น เป็นโอสถของมวลสัตว์ ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า บุคคลผู้บรรลุ
เทววิชา บรรลอบริกรรม ๖ ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์ ผู้ที่พระองค์ทรงพระกรุณา
พร่ำสอนแล้ว ย่อมยินดีด้วยความยินดีในธรรม ย่อมอยู่ในศาสนาของ
พระองค์ เปรียบเหมือนราชสีห์ผู้พระยาเนื้อ ออกจากถ้ำที่อยู่แล้วเหยียด
ดุติททั้ง ๔ แล้วบันลือสีหนาท ๓ ครั้ง เมื่อราชสีห์คำราม เนื้อทั้งปวง
ย่อมสะดุ้ง แท้จริง ราชสีห์ผู้มีชาตินี้ ย่อมยังสัตว์เลื้อยให้สะดุ้งทุกเมื่อ
ฉันทใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า เมื่อพระองค์ทรงบันลืออยู่ พสุธานี้ย่อม
หวั่นไหว สัตว์ผู้ควรจะตรัสรู้ย่อมตื่น หม่อมารย่อมสะดุ้งฉันทนั้น ข้าแต่
พระมหามุนี เมื่อพระองค์ทรงบันลืออยู่ ปวงเตียรถีย่อมสะดุ้ง ดังฝูงกา
เหยี่ยวและเนื้อ รังกระเจิงเพราะราชสีห์ ฉันทนั้น ผู้เป็นเจ้าคณะทั้งปวง
ชนทั้งหลายเรียกว่าเป็นพระศาสดาในโลก ท่านเหล่านั้น ย่อมแสดง
ธรรมอันสืบท ก็นมาแก่บริษั ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า ส่วนพระองค์ไม่
ทรงแสดงธรรมแก่มวลสัตว์อย่างนั้น ตรัสรู้สัจจะทั้งหลายและพระโพธิปัก-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ขยิธรรมด้วยพระองค์เองแล้ว ทรงทราบอริยาศัย ก็เลส อินทรีย์ พละ และมีชีพละ ทรงทราบภิกขุบุคคลและอภิกขุบุคคลแล้ว จึงทรงบิณฑลเหมือนนมหามเม บริษัทพึงนั่งอยู่เต็มตลอดที่สุดจักรวาล มีทิวทัศน์ต่างๆ กัน คิดต่างๆ กัน เพื่อจะทรงตัดความสงสัยของบริษัทเหล่านั้น พระองค์ผู้เป็นเมธี ทรงทราบจิตของบริษัททั้งปวง ทรงฉลาดในข้ออุปมาตรีสแก้ ปัญหาข้อเดียวเท่านั้น ก็ทรงตัดความสงสัยของสัตว์ทั้งหลายได้ แผ่นดินพึงเต็มด้วยต้นไม้ หญ้า (และมนุษย์) ทั้งหลาย มนุษย์ทั้งหมดนั้น ประนมมืออัญชลีสรรเสริญพระองค์ผู้นายกโลก หรือว่าเขาเหล่านั้น สรรเสริญอยู่ตลอดกาลป์ พึงสรรเสริญด้วยคุณต่างๆ ก็ไม่สรรเสริญคุณให้สิ้นสุดประมาณได้ พระตถาคตเจ้ามีพระคุณหาประมาณมิได้ ด้วยว่า พระมหาชินเจ้า อันใครๆ สรรเสริญและด้วยกำลังของตนเหมือนอย่างนั้น ชนทั้งหลายสรรเสริญจนที่สุดกาลป์ ก็พึงสรรเสริญอย่างนี้ ถ้าเหล่าว่าใครๆ เป็นเทวดาหรือมนุษย์ผู้ศึกษาดีแล้ว พึงสรรเสริญให้สุดประมาณ ผู้ที่พึงได้รับความลำบากเท่านั้น ข้าแต่พระองค์ผู้ศากยบุตร มียศมาก ข้าพระองค์ตั้งอยู่ในศาสนาของพระองค์ ถึงที่สุดแห่งปัญญาแล้ว เป็นผู้หาอาสวะมิได้อยู่ ข้าพระองค์จะยำยิพวกเดียรฉัย ยังศาสนาของพระชินเจ้าให้เป็นไป วันนี้เป็นวันธรรมเสนาบดี ในศาสนาของพระผู้มีพระภาค ศากยบุตร กรรมที่ข้าพระองค์ทำแล้วหาประมาณมิได้ แสดงผลแก่ข้าพระองค์ ณ ที่นี้ ข้าพระองค์เฝ้าก็เลสได้แล้ว ดังกำลังลูกศรพันดีแล้ว มนุษย์คนใดคนหนึ่งเห็น (ทุน) ของหนักไว้บนศีรษะเสมอ ต้องลำบาก ด้วยภาระฉันใด อันภาระเราต้องแบกอยู่ ฉะนั้น เราถูกไฟ ๓ กองเผาอยู่ เป็นทุกข์ด้วยการแบกภาระในภพ ท่องเที่ยวไปในภพทั้งหลาย เหมือนถอนขนเขาสินธุ ฉะนั้น ก็ (บัดนี้) เราปลงภาระลงแล้ว กำจัดภพทั้งหลายได้แล้ว ก็ที่ควรทำทุกอย่างในศาสนาของพระผู้มีพระภาคศากยบุตร เราทำเสร็จแล้ว ในกำหนดพุทธเขต เว้นพระผู้มีพระภาคศากยบุตร เราเป็นผู้เลิศด้วยปัญญา ไม่มีใครเหมือนเรา (ด้วยปัญญา) เราเป็นผู้ฉลาดในสมาธิ ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์ วันนี้เราปรารถนาจะนิรมิตคนสักพันคนก็ได้ พระมหาเมธีทรงเป็นผู้ชำนาญในอนุปปทวิหารธรรม ตรัสคำสั่งสอนแก่เรา นี้ไร่อเป็นที่นอนของเรา เรามีทิพยจักขอันหมดจด เราเป็นผู้ฉลาดในสมาธิ หมั่นประกอบในสัมมปปธาน ยินดีในการเจริญโพชฌงค์ อันกิจทุกอย่างที่พระสาวกพึงทำ เราทำเสร็จแล้วแล เว้นพระโลกนาถแล้ว ไม่มีใครเสมอด้วยเรา เป็นผู้ฉลาดในสมาบัติ ได้ฌานและวิโมกข์เร็วพลัน ยินดีในการเจริญโพชฌงค์ ถึงที่สุดแห่งสาวกคุณ เราทั้งหลายมีความเคารพ ในอุดมบุรุษ ด้วยการถูกต้องสาวกคุณ ด้วยปัญญาเครื่องตรัสรู้ จิตของเราสละทิ้งเพื่อนพรหมจรรย์ด้วยศรัทธาทกเมื่อ เรามีมานะและความเขลา (กระด้าง) วางเสียแล้ว คงงูกถอนเขี้ยวแล้ว ดังโคสกราชถูกตัดเขาเสียแล้ว เข้าไปหาหมู่คณะด้วยคารวะหนัก ถ้าปัญญาของเราพึงมีรูป ก็พึงเสมอด้วยพระเจ้าแผ่นดินทั้งหลาย นี่เป็นผลแห่งการชมเชยพระญาณของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโสมทัสสี เราย่อมยังธรรมจักรอันพระผู้มีพระภาคศากยบุตรผู้คงที่ ให้เป็นไปแล้ว ให้เป็นไปตามโดยชอบ นี่เป็นผลแห่งการชมเชยพระญาณ บุคคลผู้มีความปรารถนาลามก ผู้เกียจคร้าน ผู้ละความเพียร ผู้มีสตะน้อย และผู้ไม่มีอาวาระ อย่ายได้สมาคมกับเราในที่ไหนๆ สักครั้งเลย ส่วนบุคคลผู้มีสตะมาก ผู้มีเมธา ผู้ตั้งมั่นอยู่ด้วยดีในศีลทั้งหลาย และผู้ประกอบด้วยสมณะทางใจ ของงตั้งอยู่บนกระหม่อมของเรา เหตุฉนั้น เราจึงขอล่าวกะท่านทั้งหลาย ขอความเจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลาย ผู้มาประชุมกันในสมาคมนี ท่านทั้งหลายจงมีความปรารถนาน้อย สันโดษ ให้ท่านทุกเมื่อ เราเป็นผู้ปราศจากอฐี ปราศจากมลทิน เพราะเห็นท่านอัสสชีก่อน ท่านพระสาวกนามว่าอัสสชินั้น เป็นอาจารย์ของเรา เป็นนักปราชญ์ เราเป็นสาวกของท่าน วันนี้เป็นวันธรรมเสนาบดี ถึงที่สุดในที่ทุกแห่ง เป็นผู้ไม่มีอาสวะระอยู่ ท่านพระสาวกนามว่าอัสสชีก่อน เป็นอาจารย์ของเรา ย่อมอยู่ในทิศใด เราย่อมทำท่านไว้เหนือศีรษะในทิศนั้น (นอนผ้นศีรษะไปทางทิศนั้น) พระโคตมศากยบุตรพุทธเจ้า ทรงระลึกถึงกรรมของเราแล้วประทับนั่งใน (ท่ามกลาง) ภิกขุสงฆ์ ทรงตั้งเราไว้ในตำแหน่งอันเลิศ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๔ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราก็ทำเสร็จแล้ว ฉะนั้นแล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบวา ท่านพระสารีบุตรเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ สารีปุตตเถราปทาน

มหาโมคคัลลานเถราปทานที่ ๔ (๒)

ว่าด้วยบุพจริยาของพระมหาโมคคัลลาน์

[๔] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอโนมทัสสี เป็นผู้ประเสริฐสุดในโลก เป็น
นระผู้องอาจ อันเทวดาและภิกษุสงฆ์แวดล้อมประทับอยู่ ณ ประเทศ
หิมวันต์ เวลานั้น เราเป็นนาคราช มีนามชื่อว่าวรุณแปลงรูปอันน่าใคร่
ได้ต่างๆ อาศัยอยู่ในทะเลใหญ่ เราละหมุ่ นาคซึ่งเป็นบริวารทั้งสิ้น มา
ตั้งวงดนตรีในกาลนั้น หมุ่ นาคแวดล้อมพระสัมพุทธเจ้าประโคมอยู่
เมื่อดนตรีของมนุษย์และนาคประโคมอยู่ ดนตรีของเทวดาก็ประโคม
พระพุทธรูปเจ้าทรงสถิตย์เสวยดนตรีทั้งสองฝ่ายแล้ว ทรงตื่นบรรทม เรา
นิมนต์พระสัมพุทธเจ้า ทูลเชิญให้เสด็จเข้าไปยังภพของเรา เราปลูม
อาสนะแล้วกราบทูลเวลาเสวยพระกระยาหาร พระผู้มีพระภาคผู้นายกของ
โลก อันพระชินาสัพพันหนึ่งแวดล้อมแล้ว ทรงยังทิศทุกทิศให้สว่างไสว
เสด็จมายังภพของเรา เวลานั้น เรายังพระมหาวีรเจ้าผู้ประเสริฐกว่าเทวดา
เป็นนระผู้องอาจ ซึ่งเสด็จเข้ามา (พร้อม) กับภิกษุสงฆ์ให้อิมหน้าด้วย
ข้าวและน้ำ พระมหาวีรเจ้าผู้เป็นสยัมภูอัครบุคลลทรงอนโมทนาแล้ว
ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้บูชา
สงฆ์และได้บูชาพระพุทธรูปเจ้าผู้นายกของโลก ด้วยจิตอันเลื่อมใส ผู้นั้น
จักไปสู่เทวโลก จักเสวยเทวราชสมบัติสิ้น ๓๓ ครั้ง จักเสวยราชสมบัติ
ในแผ่นดิน ครอบครองพลธา ๑๐๘ ครั้ง และจะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ
๕๕ ครั้ง โภคสมบัติอันนับไม่ถ้วน จักบังเกิดแก่ผู้หนึ่งในขณะนั้น ใน
กัลป์นั้นไม่ถ้วน แต่กัลป์นี้ พระศาสดาพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร ซึ่ง
สมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ผู้นั้นเคลื่อนจาก
นรกแล้ว จักถึงความเป็นมนุษย์ จักเป็นบุตรพราหมณ์ มีนามว่าโกลิตะ
ภายหลังอันฤศมุลตักเตือนแล้วเขาจักออกบวช จักได้เป็นพระสาวกองค์
ที่สองของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม จักปรารภความเพียรมอภาย
ถวายชีวิต ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มี
อาสวะจักปรินิพพาน จักอาศัยมิตรผู้ลามกตกอยู่ในอำนาจกามราคะ มี
ใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว ชำมารดาและแม่บิดาได้ เราไม่ได้เข้าถึงนรก
หรือความเป็นมนุษย์ อันพริ้งพร้อมด้วยกรรมลามก ยังต้องศีรษะแตกตาย
นี่เป็นกรรมครั้งหลังสุดของเรา ภพที่สุดยอมเป็นไป กรรมเช่นนี้จักมีแก่เรา
ในเวลาใกล้จะตายแม้ในที่นี้ เราหมั่นประกอบในวิเวก ยินดีในสมาธิ
ภavana กำหนดรู้อาสวะทั้งปวง เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ แม้แผ่นดินอันลึก
ซึ่ง หนาอันจะไรขจัดได้ยาก เราผู้ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์พึงให้ไหวได้ด้วยนิ้ว
แม่มือซ้าย เราไม่เห็นอัสมีมานะ มานะของเราไม่มี (เราไม่มีมานะ)
เรากระทำความยำเกรงอย่างหนักแน่นที่สุดในสามเณร ในกัลป์อันประมาณ
มิได้แต่กัลป์นี้ เราสั่งสมกรรมได้ไว้ เราบรรลุถึงภูมิแห่งกรรมนั้น เป็นผู้
บรรลุถึงธรรมเครื่องสิ้นอาสวะแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนา เราทำ
เสร็จแล้ว ฉะนี้แล .

ทราบวา ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ด้วยประการฉะนี้แล .
จบมหาโมคคัลลานเถราปทาน

มหากัสสปเถราปทานที่ ๕ (๓)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างพุทธเจดีย์

[๕] ในกาลเมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตตระเชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่
ผู้เป็นนาถะของโลก นิพพานแล้ว ชนทั้งหลายทำการบูชาพระศาสดา หมุ่ชน
มีจิตราเรง เบิกบาน บันเทิง เมื่อเขาเหล่านั้นเกิดความสังเวช ปิตุยอมเกิด
แก่เรา เราประชุมญาติและมิตรแล้ว ได้กล่าวคำนี้ว่า พระมหาวีรเจ้า
ปรินิพพานแล้ว เชิญเรามาทำการบูชากันเถิด พวกเขารับคำว่าสาธุแล้ว
ทำความร่าเรงให้เกิดแก่เราอย่างยิ่งว่า พวกเราจักทำทานก่อสร้างบุญ ใน
พระพุทธรูปเจ้าผู้เป็นนาถะของโลก เราได้สร้างเจดีย์อันมีค่าทำอย่างเรียบร้อย
สูงร้อยศอก สร้างปราสาทร้อยห้าสิบศอก สูงจรดท้องฟ้า ครั้นสร้างเจดีย์
อันมีค่างดงามด้วยระเบียบอันดีไว้ที่นั่นแล้ว ได้ยังจิตของตนให้เลื่อมใส

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 บุชาเจตียันนอดม ปราสาทย่อมรุ่งเรือง ดังกองไฟโพล่งอยู่ในอากาศ เช่น
 พระยารั้งกำลังดอกบาน ย่อมสว่างจ้าทั่วสี่ทิศเหมือนสายฟ้าในอากาศ เรา
 ยังจิตให้เลื่อมใสในห้วงพระบรมราตน์นั้น ก่อสร้างกุศลเป็นอันมาก ระลึก
 ถึงกรรมเก่าแล้ว ได้เข้าถึงไตรทศ เรื่อยบนยานทิพย์อันเทียมด้วยมัสลินรพ
 พันตัว วิมานของเราสูงตระหง่าน สูงสุดเจ็ดชั้น ภูฎาคาร (ปราสาท)
 พันหนึ่ง สำเร็จด้วยทองคำล้วน ย่อมรุ่งเรือง ยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสว
 ด้วยเดชของตน ในกาลนั้น ศาลาหน้ามยุรแม่เหล้าอันสำเร็จด้วยแก้วมณี
 มีอยู่ แม้ศาลาหน้ามยุรเหล่านั้นก็โชติช่วงด้วยรัศมีทั่วสี่ทิศโดยรอบภูฎาคาร
 อันยังเกิดขึ้นด้วยบุญกรรม อันบุญกรรมนิรมิตไว้เรียบร้อย สำเร็จด้วย
 แก้วมณีโชติช่วงทั่วทิศน้อยทิศใหญ่โดยรอบ โอภาสแห่งภูฎาคารอันโชติช่วง
 อยู่เหล่านั้น เป็นสิ่งไพบลูย์ เราย่อมครอบงำเทวดาทั้งปวงได้ นี่เป็นผล
 แห่งบุญกรรม เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิครอบครองแผ่นดิน มีสมุทร-
 สาครสี่เป็นขอบเขต ในหกหมื่นกัลป์ ในภัทรกัลป์นี้ เราได้เป็นเหมือน
 อย่างนั้น ๓๓ ครั้ง เป็นพระเจ้าจักรพรรดิผู้มีกำลังมาก ยินดีในกรรมของตน
 สมบูรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ ในครั้งนั้น ปราสาท
 ของเราสว่างไสวดังสายฟ้า ด้านยาว ๒๔ โยชน์ ด้านกว้าง ๑๒ โยชน์
 พระนครชื่อรัมมะกะ มีกำแพงและค่ายมั่นคงด้านยาว ๕๐๐ โยชน์ ด้านกว้าง
 ๒๕๐ โยชน์ คับคั่งด้วยหมู่ชน เหมือนเทพนครของชาวไตรทศ เข้ม ๒๕ เล่ม
 เขาใสไว้ในกลองเข็ม ย่อมกระทบกันและกัน เบียดเสียดกันเป็นนิจ จันใด
 แม่นครของเราจักนั้นนั้น เคลื่อนด้วยช้างม้าและรถ คับคั่งด้วยหมู่มนุษย์
 นำเร็นรมย์ เป็นนครอุดม เรากินและดื่มอยู่ในนครนั้น แล้วไปเกิดเป็น
 เทวดาอีกในภพที่สุด กุศลสมบัติได้มีแล้วแก่เรา เราสมภพในสกุลพราหมณ์
 สิ่งสมรรัตนะมาก ละเงินประมาณ ๘๐ โกฏิ เสียแล้วออกบวช คุณวิเศษ
 เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว
 พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ฉะนี้แล .
 ทราบว่า ท่านพระมหากัสสปเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ด้วยประการฉะนี้แล .
 จบมหากัสสปเถรอปทาน .

อนุทธเถรอปทานที่ ๖ (๕)
 ว่าด้วยผลแห่งการถวายประทีป
 [๖] เราได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสุเมธเชฏฐบุรุษของโลก เป็นนระผู้
 งามอาจ ผู้นายกของโลก เสด็จหลีกออกเร้นอยู่ จึงได้เข้าไปเฝ้าพระสุเมธ
 สัมพุทธเจ้า ผู้นายกของโลก แล้วได้ประคองอัญชลีทูลอ้อนวอนพระพุทธร-
 เจ้าผู้ประเสริฐสุดว่า ข้าแต่พระมหาวิระเจ้าผู้เชฏฐบุรุษของโลก เป็นนระ
 ผู้งามอาจ ของทรงอนุเคราะห์เกิด ข้าพระองค์ขอถวายประทีปแก่
 พระองค์ผู้เข้ามานอนที่ควงไม้ พระสยัมภูผู้ประเสริฐวิธินั้น ทรงรับคำ
 แล้ว เราจึงห้อยไว้ที่ต้นไม้นั้นประกอบยนต์ในกาลนั้น ได้ถวายใส่ตะเกียง
 น้ำมันพันหนึ่ง แก่พระพุทธเจ้าผู้เฝ้าพันธของของโลก ประทีปโพล่งอยู่ตลอด
 ๗ วันแล้วดับไปเอง ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น และด้วยการตั้งเจตนาไว้ เรา
 ละกายมณุษย์แล้ว ได้เข้าถึงวิมาน เมื่อเราเข้าถึงความเป็นเทวดา วิมาน
 อันบุญกุศลนิรมิตไว้เรียบร้อย ย่อมรุ่งโรจน์โดยรอบ นี่เป็นผลแห่งการถวาย
 ประทีป เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๘ ครั้ง เวลานั้น เรามองเห็นได้
 ตลอดโยชน์หนึ่งโดยรอบ ทั้งกลางวันกลางคืน เราย่อมไฟโรจน์ทั่วโยชน์
 หนึ่งโดยรอบ ในกาลนั้นย่อมครอบงำเทวดาทั้งปวงได้ นี่เป็นผลแห่งการ
 ถวายประทีป เราได้เห็นจอมเทวดาเสวยราชสมบัติในเทวโลก ๓๐ กัลป์
 ใครๆ ย่อมดูหมิ่นเราได้ นี่เป็นผลแห่งการถวายประทีป เราได้บรรลุนิพพ-
 จักขุ ย่อมมองเห็นได้ด้วยญาณตลอดพันโลก ในศาสนาของพระพุทธเจ้า
 นี่เป็นผลแห่งการถวายประทีป พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามว่าสุเมธ
 เสด็จอุบัติในสามหมื่นกัลป์แต่กัลป์นี้ เรามีจิตผ่องใส ได้ถวายประทีปแก่
 พระองค์ คุณวิเศษคือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
 ให้แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ฉะนี้แล .
 ทราบว่า ท่านพระอนุทธเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
 จบอนุทธเถรอปทาน

ปถมนันทานิปุตตเถรอปทานที่ ๗ (๕)
 ว่าด้วยผลแห่งการแสดงธรรม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

[๓] เราเป็นพราหมณ์ผู้เล่าเรียน ทรงจำนนต์ รุจิรไตรเพท พวกศิษย์ห้อมล้อม แล้ว ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคผู้ตมบุคล พระมหาสมณี พระนามว่า ปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก ทรงรับเครื่องบูชาแล้ว ทรงประกาศกรรมของเรา โดยย่อ เราได้ฟังธรรมนั้นแล้ว ได้บังคมพระศาสดาประครองอัญชลี มุงหน้า เฉพาะทิศทักษิณกลับไป ครั้นได้ฟังโดยย่อแล้ว แสดงได้โดยพิสดาร ศิษย์ทุกท่านดีใจ ฟังคำเราผู้กล่าวอยู่ บรรเทาทิฏฐิของตนแล้ว ยังจัดให้ เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า เปรียบเหมือนเราแม่ฟังโดยย่อ ก็แสดงได้โดย พิศดาร ฉะนั้น เราเป็นผู้ฉลาดในนัยแห่งพระอภิธรรม เป็นผู้ฉลาดในความ หมัดจดแห่งกถาวัตถุ ยังปวงชนให้รู้แจ้งแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ใน กัลปที่ ๕๐๐ แต่ภิกขุทั้งหลาย มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ผู้ปรากฏด้วยดี ทรงสมบุรณ์ด้วยรัตนะ ๓ ประการ เป็นใหญ่ใน ๔ ทวีป คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว พระพุทธ- ศาสนาทำเสร็จแล้ว ฉะนั้นแล .

ทราบวา ท่านพระปุลณมันตานีปุตตเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบปุลณมันตานีปุตตเถรอปทาน

อุปาสีเถรอปทานที่ ๘ (๖)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างสังฆาราม

[๔] ในพระนครหงสวดี มีพราหมณ์ชื่อว่าสาชต สักสมทรัพย์ไว้ประมาณ ๘๐ โกฏิ มีทรัพย์และข้าวเปลือกมากมาย เป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำนนต์ รุจิรไตรเพท ถึงที่สุดในตำราทำนายลักษณะคัมภีร์อิติहाสะ และในคัมภีร์พราหมณ์ ใน กาลนั้น ปรีชาของหมู่คนผนวกรวมกัน สาวกของพระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์ พระอาทิตย์ และดาบสผู้สืบข่าว เทียวไปในพื้นแผ่นดิน แม่พวกเขาก็ ห้อมล้อมข้าพระองค์ ด้วยคิดว่า เป็นพราหมณ์มีชื่อเสียง ชนเป็นอันมาก บูชาข้าพระองค์ แต่ข้าพระองค์ไม่บูชาใครๆ เพราะข้าพระองค์ไม่เห็นใคร ที่ควรบูชา เวลานั้น ข้าพระองค์มีมานะจัด คำว่าพุทโธ ยังไม่มี ตลอดเวลา ที่พระชินเจ้ายังไม่อุบัติโดยกาลล่วงวันและคืนไป พระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตระผู้เป็นนายกทรงบันเทาความมืดทั้งปวงแล้ว เสด็จอุบัติขึ้นในโลก ในศาสนาของพระองค์ มีหมู่ชนแพร่หลายมากมาย แน่นหนา เวลานั้น พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าไปสู่พระนครหงสวดี พระพุทธเจ้าผู้มีจักขุ ทรงแสดง ธรรมเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธรักษา ในกาลนั้น บริษัทโดยรอบประมาณ โยชน์หนึ่ง ในกาลนั้น ดาบสชื่อสุนันทะอันหมั่นหมั่นขยันสมมติแล้ว (ว่าเลิศ) ได้เอาดอกไม้ทามบังแดดให้ทั่วพุทธบริษัท พระพุทธเจ้าทรงประกาศสังจะ ๔ ภายใต้มณฑปดอกไม้อันประเสริฐ ธรรมากัสสมัย ได้มีแก่สัตว์ประมาณแสน โกฏิ พระพุทธเจ้าทรงยังเมล็ดฝืน คือ ธรรมให้ตกตลอด ๗ คืน ๗ วัน เมื่อถึงวันที่ ๘ พระชินเจ้าทรงพยากรณ์สุนันทะดาบสว่า ท่านผู้นี้เมื่อท่องเที่ยวอยู่ในเทวโลกหรือในมนุษย์ จักเป็นคนประเสริฐกว่าเขาทั้งหมด ท่องเทียวไปในภพ ในแสนกัลป พระศาสดามีพระนามว่าโคตม มีสมภพ ในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้เป็นบุตรของนาง มันทานีชื่อปุลณะ จักเป็นสาวกของพระศาสดาพระองค์นั้น จักเป็นโอรส ผู้รับมรดกในธรรมทั้งหลาย อันธรรมนิรมิตแล้ว เวลานั้น พระสัมพุทธเจ้า ทรงยังชนทั้งปวงให้รำเริง ทรงแสดงพระกำลังของพระองค์ พยากรณ์สุนันท- ดาบสด้วยประการอย่างนี้ ชนทั้งหลายประนมอัญชลีนมัสการสุนันทดาบส ในการนั้น ครั้นสุนันทดาบสทำสักการะในพระพุทธเจ้าแล้ว จึงชำระคติ ของตน เพราะข้าพระองค์ได้ฟังคำรัสของพระมุนี จึงได้มีความดำริ ณ ที่ นั้นว่า เราจักก่อสร้างบุญสมภาร ขณะที่กำลังเห็นพระโคตมอยู่ ครั้นข้า พระองค์คิดอย่างนี้แล้ว จึงคิดถึงบุญกิริยาว่า เราจะพึงก่อสร้างอย่างไร จะ ประพฤติกรรมอะไร ในบุญเขตอันยอดเยี่ยม ก็ภิกษุนี้ชำนานาบาลีทั้งปวง ในศาสนา พระศาสดาทรงตั้งไว้เป็นเลิศฝ่ายวินัย เราพึงปรารภฐานะ นั้นเถิด โภคสมบัติของข้าพระองค์ประมาณมิได้ เปรียบดังสาครอันอะไร ให้กระเพื่อม ไม่ได้ ข้าพระองค์ได้สร้างอารามถวายแก่พระพุทธเจ้า ด้วย โภคสมบัตินั้น ได้ชื่ออารามนามว่าโสภณ ณ เบื้องหน้าพระนคร ด้วยทรัพย์ แสนหนึ่ง ถวายให้เป็นสังฆาราม ข้าพระองค์ได้สร้างเรือนยอด ปราสาท มณฑป เรือนโถง และถ้ำอย่างสวยงาม ไว้ในที่จงกรม ใกล้สังฆาราม ได้สร้างเรือนไฟ โรงไฟ หม้อน้ำ และห้องอาบน้ำแล้ว ได้ถวายแก่ ภิกษุสงฆ์ ได้ถวายแก่ผู้อื่นอน ตัง ภาชนะเครื่องใช้สอย คนเฝ้าอาราม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑ และเกสขันธ์อื่นๆ อย่าง ได้ตั้งอารักขาไว้แล้ว ให้สร้างกำแพงอย่างมั่นคง ด้วยหวังว่า ใครๆ อย่าเบียดเบียนสังฆารามของท่านผู้มีจิตระงับ ผู้คงที่เลย ได้ให้สร้างกุฏิที่อยู่ ๑๐๐ หลังไว้ในสังฆาราม ครั้นให้สร้างสำเร็จ ใพบูลย์แล้ว น้อมถวายกะพระสัมพุทธเจ้าว่า ข้าแต่พระมุนี ข้าพระองค์สร้างอารามสำเร็จแล้ว ขอพระองค์โปรดทรงรับเกิด ข้าแต่พระธีรเจ้า ข้าพระองค์มอบถวายพระองค์ ขอได้โปรดทรงรับเกิดพระเจ้าข้า พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้ทรงรู้แจ้งโลก เป็นนายกของโลก ทรงควรรับเครื่องบูชา ทรงทราบความดำริของข้าพระองค์แล้ว ได้ทรงรับสังฆาราม ข้าพระองค์ทราบว่ พระสัพพัญญูผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ทรงรับแล้ว ให้ตระเตรียมโภชนะเสร็จแล้ว จึงกราบทูลเวลาเสวย เมื่อข้าพระองค์กราบทูลเวลาเสวยแล้ว พระปทุมุตระผู้นายกของโลก เสด็จมาสู่อารามของข้าพระองค์ พร้อมด้วยพระชิลาสพพนหนึ่ง ข้าพระองค์ทราบเวลาว่าพระองค์ประทับนั่งแล้ว ได้เสด็จให้อิมหนาด้วยข้าวน้ำ ครั้นได้ทราบเวลาเสวยเสร็จแล้ว ได้กราบทูลดังนี้ว่า ข้าพระองค์ชื่ออารามชื่อ โสภณ ด้วยทรัพย์แสนหนึ่ง ได้สร้างจนเสร็จด้วยทรัพย์เท่านั้นเหมือนกัน ขอได้โปรดทรงรับเกิดพระมุนี ด้วยการถวายอารามนี้ และด้วยการตั้งเจตนาไว้ เมื่อข้าพระองค์เกิดอยู่ในภพ ย่อมได้สิ่งที่ปรารถนา พระสัมพุทธเจ้าทรงรับสังฆารามที่ข้าพระองค์สร้างเสร็จแล้ว ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระดำรินี้ว่า ผู้ใดได้ถวายสังฆารามที่สร้างเสร็จแล้วแด่พระพุทธเจ้า เราจะพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว จตฺรํคเสนํวา คือ พลช้าง พลม้า พลรถ พลราบ จะแวดล้อมผู้น้อยเป็นนิจ นี่เป็นผลแห่งการถวายสังฆาราม ดนตรีหกหมื่น และเกรียนประดับประดาสวยงาม จะแวดล้อมผู้น้อยเป็นนิจ นี่เป็นผลแห่งการถวายสังฆาราม นางนารีแปดหมื่นหกพัน อันตกแต่งงดงาม มีผ้าและอาภรณ์อันวิจิตร สวมสอดแค้นมณีและกนกพล มีหน้าแจ่มใส ยิ้มแย้ม ตะโพกผึ่งผาย เอวเล็กเอวบาง จะแวดล้อมผู้น้อยเป็นนิจ นี่เป็นผลแห่งการถวายสังฆาราม ผู้นี้จักนิรมยอยู่ในเทวโลก ตลอดสามหมื่นกัลป์ จักเป็นจอมเทวดาเสวยราชสมบัติในเทวโลกพันครั้ง จักได้ของทุกอย่างที่ท้าวเทวราชจะพึงได้ จักเป็นผู้มีโลกสมบัติไม่รู้จักพรอง เสวยเทวราชสมบัติอยู่ จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิอยู่ในแคว้นแคว้นพันครั้ง จักเป็นพระราชาอันใพบูลย์ในแผ่นดินโดยจะกล้านับไม่ถ้วน ในแสนกัลป์ พระศาสดาพระนามว่า โคดมโดยพระโคตร ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้จักเป็นสาวกของพระศาสดาพระองค์นั้น เป็นโอรสผู้รับมรดกในธรรม อันธรรมนิรมิต มีนามชื่อว่า อุบาสิ จักถึงที่สุดในพระวินัยฉลาดในฐานะและมีโชฐานะ ดำรงพระศาสนาของพระชินเจ้า ไม่มีอาสวะอยู่ พระโคตมคากยบุตรผู้ประเสริฐ ได้ทรงทราบข้อนี้ทั้งสิ้นแล้วประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ จักทรงตั้งไว้ในแอดทัคคะสถาน ข้าพระองค์อาศัยบุญกุศลอันประมาณมิได้ ย่อมปรารถนา (ว่าพึงเป็นภิกษุผู้เลิศกว่าบรรดาภิกษุผู้ทรงพระวินัย) ในศาสนาของพระองค์ ประโยชน์ คือ ความสิ้นสังโยชน์ทั้งปวงนั้น ข้าพระองค์บรรลุแล้วเปรียบเหมือนคนอันพระราชอาญาคุกคาม ถูกเสียบด้วยหลาว ไม่ได้ความสุขที่หลาวปรารภจะฟันไปอย่างเดียว ฉันทิดข้าแต่พระมหาวีรเจ้า ข้าพระองค์ก็ฉันทันนั้น อันอาญา คือ ภัยคุกคามแล้ว ถูกเสียบด้วยหลาว คือ กรรม ถูกเวทนา คือ ความกระหายบีบคั้น ไม่ได้ความสุขในภพ ถูกไฟ ๓ กองแผดเผาอยู่ ย่อมแสวงหาอุบายเครื่องพ้นดังคนแสวงหาอุบายเมื่อฆ่ายาพิษ พึงแสวงหา ยา เมื่อแสวงหาอยู่ พึงพบยาเครื่องฆ่ายาพิษ ตัมนยานั้นแล้วพึงมีสุข เพราะพ้นจากพิษฉันทิด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า ข้าพระองค์ก็เหมือนคนอันยาพิษบีบคั้น ฉันทันนั้น ถูกอริชชาบีบคั้นแล้ว ก็พึงแสวงหา ยา คือ สัทธรรม เมื่อแสวงหา ยา คือ ธรรมอยู่ ได้พบศาสนาของพระองค์ผู้ตักยบุตร อันเป็นของจริงอย่างเลิศสุดยอด โอสถ เป็นเครื่องบรรเทาทุกข์ทั้งปวง ข้าพระองค์ตัมนยา คือ ธรรมแล้ว ถอนยาพิษ คือ สังสารทุกข์ได้หมดแล้ว ข้าพระองค์ได้พบนิพพานอันไม่แก่ไม่ตาย เป็นธรรมชาติเย็นสนิท เปรียบเหมือนคนถูกเผือกคุกคาม ได้รับทุกข์เพราะผีสิง พึงแสวงหาหมอผีเพื่อจะพ้นจากผี เมื่อแสวงหาไป ก็พึงพบหมอฉลาดในวิชาไสย ฆอนันพึงขับผีให้แก่นั่น และพึงให้พินาศ

(ขับไล่ไป) พร้อมทั้งราก ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า ข้าพระองค์ก็ฉันทันนั้น ได้รับทุกข์เพราะความมืดเข้าจับ จึงต้องแสวงหาแสงสว่าง คือ ญาณเพื่อจะพ้นจากความมืด ที่นั่นจึงได้พบพระตักยมุนี ผู้ชำระความมืด คือ กิเลส

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ให้หมดจด (สว่าง) ได้ พระองค์ทรงบรรเทาความมืดให้ข้าพระองค์แล้ว
ดังหมอผีขับไล่ไฟไปได้ ฉะนั้น ข้าพระองค์ตัดกระแสสงสารได้แล้ว ห้าม
กระแสตัณหาได้แล้ว ถอนภพได้สิ้นเชิงเหมือนหมอผีขับไล่ไฟพร้อมทั้งถอน
ราก ฉะนั้น เปรียบเหมือนพระยาครุฑ โฉบลงเพื่อจับนาคอันเป็นเหยื่อ
ของตน ย่อมย้งนำในสระใหญ่ให้กระเพื่อมตลอดรอยโยชน์โดยรอบ ครั้น
มันจับนาคได้แล้ว ห้อยหัวนาคไว้เบื้องต่ำทำให้ลำบาก ครุฑนั้นพาเอานาค
ไปได้ตามความปรารถนา ฉะนั้น ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า ข้าพระองค์แสวง
หาอสังขตรธรรม เหมือนครุฑมีกำลังบินแสวงหานาค ฉะนั้น ข้าพระองค์
ได้คายโทษทั้งหลายแล้ว ข้าพระองค์เห็นธรรมอันประเสริฐ เป็นสันติบท
ไม่มีธรรมอันยิ่งกว่า ข้าพระองค์ถือเอาธรรมน้อยๆ เหมือนครุฑจับนาคบินไป
ฉะนั้น เถาวัลย์ชื่ออสาวิติ เกิดในสวนจิตตลา โดยล่วงไปพันปี จึงผลิต
ผลๆ หนึ่ง เทวดาทั้งหลายได้ใช้สอยผลอสาวิตินั้น ซึ่งมีผลคราวหนึ่ง
นานเพียงนั้น เถาวัลย์อสาวิตินั้นมีผลอุดม เป็นที่รักของเทวดาทั้งหลาย
อย่างนี้ ข้าพระองค์อาศัยแสนปี จึงได้เทียมมาใกล้พระองค์ผู้เป็นมุนี ได้
นมัสการทั้งเวลาเย็นเวลาเช้า เหมือนเทวดาเซยชมผลอสาวิติ ฉะนั้น การ
ได้มาใกล้ไม่เป็นหมิ่น และการนมัสการไม่เป็นโมฆะ แม้ข้าพระองค์จะมา
แต่ที่ไกล ขณะก็ไม่ล่วงเลยข้าพระองค์ไป ข้าพระองค์ค้นคว้าหาปฏิสนธิ
ในภพก็ไม่พบ ฉะนั้น ข้าพระองค์จึงไม่มีอุปรี พันธ์เศษแล้ว สงบระงับ
เที่ยวไป เปรียบเหมือนดอกปทุม ย่อมบานเพราะรัตมีพระอาทิตย์ถูกต้อง
ฉนั้น ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า ข้าพระองค์ก็ฉนั้น บานแล้วเพราะรัตมี
พระพุทธรเจ้า เปรียบเหมือนนกยางตัวผู้ ย่อมไม่มีในกำเนิดนกยางทุกเมื่อ
เมื่อเมฆร้องกระหิม นกยางมันย่อมมีครกทุกเมื่อ พวกมันย่อมพ้นจากการทรงครก
อยู่เมื่อนาน ตลอดเวลาที่สายฝนยังไม่ตก พวกมันย่อมพ้นจากการทรงครก
เมื่อเวลาที่สายฝนตก ฉนั้น ข้าพระองค์ก็ฉนั้น เมื่อพระพุทธรเจ้าทรง
พระนามว่าปทุมุตระ ทรงประกาศกึกก้องด้วยเมฆ คือ ธรรม ได้ถือเอา
ครก คือ ธรรม ด้วยเสียงแห่งเมฆ คือ ธรรม ข้าพระองค์อาศัยแสนกัลป
ทรงครก คือ บุญอยู่ ยังไม่พ้นจากภาระ คือ สงสาร ตลอดเวลาที่สายฝน
คือ ธรรมยังไม่ตก ข้าแต่พระสากยมุนี เมื่อเวลาที่พระองค์ทรงประกาศ
กึกก้องด้วยสายฝน คือ ธรรม ในพระนครกบิลพัสดุ์ อันนารีนรมย์ ข้า-
พระองค์จึงได้พ้นจากภาระ คือ สงสาร ข้าพระองค์สะสาง (ชำระ) ธรรม
คือสัญญาไตรโมกข์ อนันตัตริโมกข์ อปปณิหิตริโมกข์ และผล ๔ ทั้งหมด
เมื่อนั้น (สะอาด) ได้แล้ว .

จบทุติยภาณวาร .

ข้าพระองค์ปรารถนาศาสนาของพระองค์ ตั้งต้นแต่กัลปอันประมาณมิได้
ประโยชน์นั้น ข้าพระองค์ถึงแล้ว สันติบทอันยอดเยี่ยมข้าพระองค์บรรลุ
แล้ว ข้าพระองค์เป็นผู้เลิศ เหมือนภิกษุผู้ชำนาญพระบาลีถึงที่สุดใน
พระนัย ฉะนั้น ไม่มีใครเสมอด้วยข้าพระองค์ ข้าพระองค์ยอมทรง
พระศาสนาไว้ ข้าพระองค์ไม่มีความสงสัยในวินัยชั้นธกะ คัมภีร์บริวาร
ในอักษระหรือพยัญชนะ ในวินัยปิฎกนี้เลย ข้าพระองค์เป็นผู้ฉลาดในการชม
ในการแก้ไขในฐานะและมีฐานะในการชักเข้าหมู่และการให้ออกจาก
อาบัติ ถึงที่สุดในวินัยกรรมทั้งปวง ข้าพระองค์ตั้งบทไว้ในวินัยชั้นธกะ
และในอุทเทวิภังค์แล้ว พึงชักเข้าหมู่ (ประชุม) จากกิจ ข้าพระองค์
เป็นผู้ฉลาดในนิรุตติ และเจียบแหลมในประโยชน์ และมีประโยชน์
ข้าพระองค์จะไม่รู้นั้นไม่มี ข้าพระองค์เป็นผู้มีจิตมีอารมณ์เดียวในพุทธ
ศาสนา วันนี้ ข้าพระองค์บรรเทาความเคลือบแคลงได้ทั้งสิ้น ตัดความ
สงสัยได้ทั้งหมด ในคราวตัดสินวินัย ในศาสนาของพระผู้มีพระภาค
สากยบุตร ข้าพระองค์เป็นผู้ฉลาดในฐานะทั้งปวง คือ บัญญัติ อนันตัญญัติ
อักษระ พยัญชนะ นิทาน และปริโยสาน เปรียบเหมือนพระราชผู้ทรง
พระกำลัง ทรงกำจัดเสนาของพระราชอื่นแล้ว ทำให้เดือดร้อนชนะ
สงครามแล้ว สร้างนครไว้ ณ ที่นั้นรับสั่งให้สร้างกำแพง คู เสาเรเนียด
ซุ้มประตู และป้อมต่างๆ ไว้ในนครเป็นอันมาก พึงรับสั่งให้สร้างถนน
วงเวียน ร้านตลาดอันจัดไว้เรียบร้อย และสภาไว้ในนครนั้น เพื่อวินิจฉัย
คดีและมีโชคดี เพื่อจะป้องกันพวกศัตรู เพื่อจะรู้จักโทษและมีโทษ
และเพื่อจะรักษาพลกาย พระองค์จึงโปรดตั้งเสนาบดีไว้ เพื่อประสงคจะ
ทรงรักษาสังของ พระองค์จึงโปรดตั้งขุนคลังไว้ในหน้าที่รักษาสังของ โดย
ทรงหวังว่า สิ่งของของเราอย่าฉิบหายเสียเลย เขาเป็นผู้สามัคคีกับพระราช

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 บรรณาคความเจริญแก่ผู้ใด ย่อมให้อริกรรมแก่ผู้ใด เพื่อปฏิบัติต่อมิตร
 (โดยไม่มีวิวาท) พระองค์โปรดตั้งคนผู้ฉลาดในลงดีลงร้ายในนิมิต และ
 ดำรงทำนาลักษณะ ผู้เล่าเรียนทรงจำนต ไว้นตำแหน่งปุโรหิต
 พระราชานั้นทรงสมบุรณ์ด้วยองค์เหล่านี้ มหาชนย่อมเรียกว่า กษัตริย์
 เสนาบดีเป็นต้นเหล่านี้ย่อมรักษาพระราชาทกเมื่อ ดั่งนกจักพรากรักษานก
 ผู้เป็นญาติของตนที่ได้ทุกข์ จันใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า พระองค์ก็จันนั้น
 มหาชนย่อมกล่าวว่า พระธรรมราชาของโลกพร้อมทั้งเทวโลก เช่นพระราช
 ทรงกัจจัตถุ ได้แล้ว มหาชนเรียกว่า กษัตริย์ ฉะนั้น พระองค์ทรง
 ปราบพวกเดียรัถย ทรงกัจจัตถุพร้อมทั้งเสนาและความมิตมนอนธการ
 แล้ว ได้ทรงสร้างนครธรรมไว้ ข้าแต่พระธีรเจ้า ในนครธรรมนั้น มีศีล
 เป็นกำแพง พระญาณของพระองค์เป็นขุมประตุ ศรัทธาของพระองค์เป็น
 เสาระเนียด และสังวรของพระองค์เป็นนายประตุ ข้าแต่พระมณี สติ
 ปัญญาของพระองค์เป็นป้อม ปัญญาของพระองค์เป็นทางสี่แพร่ง อิทธิบาท
 เป็นทางสามแพร่ง ธรรมวิธีของพระองค์ทรงสร้างไว้สวยงาม พระวินัย พระ-
 สุตต พระอภิธรรม และพระพุทฺธพจน์อันมีองค์ ๙ ทั้งสิ้นนี้ เป็นธรรม
 สภาในนครธรรมของพระองค์ วิหารธรรม คือ สญญตวิโมกข์ อนิมิตต-
 วิโมกข์ อปปณิหิตวิโมกข์ อเนญชสมาบัติ และนิโรธนี้เป็นธรรมกฏีใน
 นครธรรมของพระองค์ ธรรมเสนาบดีของพระองค์ มีนามชื่อว่าพระสารี-
 บุตร ทรงตั้งไว้ว่า เป็นผู้เลิศด้วยปัญญาและวาลลาดในปฏิภาณ ข้าแต่
 พระมณี ปุโรหิตของพระองค์มีนามชื่อว่าพระโกสิตตะ ผู้ฉลาดในจติและ
 อุปัตติ ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์, ข้าแต่พระมณี พระมหากัสสปเถระผู้ดำรง
 วงศ์โบราณ มีเดชรุ่งเรือง หาผู้เสมอไต่ยาก เลิศในรุดงคคุณ เป็นผู้พิพากษา
 ของพระองค์ ข้าแต่พระมณี พระเถระขณคลังธรรมของพระองค์ มีนามชื่อ
 ว่าพระอานนท์ เป็นพหูสูตร ทรงธรรม และชำนาญในพระบาลีทั้งหมดใน
 คาสนา พระผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณอันมากแก่ข้าพระองค์ ทรงตั้ง
 พระเถระทั้งหมดนี้แล้ว ทรงประทานการวินิจฉัยในพระวินัย อันภิกษุผู้รู้
 แจ่มแจ้งแล้ว แก่ข้าพระองค์ ภิกษุสาวกของพระพุทธเจ้าบางรูป ถ้าม
 ปัญหาในวินัย ในปัญหานั้นข้าพระองค์ไม่ต้องคิด ย่อมแก้เนื้อความนั้นได้
 ทันที ตลอดในพระพุทธเขต เว้นพระมหามณีเสีย ไม่มีใครเสมอกับข้า
 พระองค์ในวินัย ที่ไหนจะมียิ่งกว่า พระโคตมประทับนั่งในท่ามกลางสงฆ์
 แล้ว ทรงประกาศอย่างนี้ว่า ไม่มีใครจะเสมอกับพระอุบาลี ในวินัยและ
 ในชั้นธกะ เรากล่าวสัตตศาสนเมือง ๙ ตลอดถึงที่พระพุทธเจ้าตรัสแล้ว
 ทั้งหมด ไว้ในวินัยแก่บุคคลผู้เห็นมูลพระวินัย พระโคตมศากยบุตรผู้
 ประเสริฐ ทรงระลึกถึงกรรมของเรา ประทับนั่งในท่ามกลางสงฆ์ ทรงตั้ง
 เราไว้ในแอดทัคคะสถาน เราได้บรรณาดำรงนี้ไว้ ตั้งตั้งแต่แสนกลบ
 ประโยชน์นั้นเราได้ถึงแล้ว เราถึงที่สุดในพระวินัย เมื่อก่อนเราเป็นช่าง
 กลบผู้ยังความยินดีให้เกิดแก่เจ้าศากยะทั้งหลาย เราละชาตินั้นแล้ว เกิด
 เป็นบุตรของพระมหะสิในกลบที่สองแต่ภักทภักนี้ พระมหากษัตริย์เจ้า-
 แผ่นดินพระนามว่าอัญชะ มีพระเดชานุภาพสูงสุด มีบริวารประมาณมิได้
 มีทรัพย์มากมาย เราเป็นกษัตริย์พระนามว่าจันทะ เป็นโอรสของพระราช
 พระองค์นั้น เป็นคนกระด้างเพราะความเมาด้วยชาติ และเพราะความเมา
 ด้วยยศและโคทะ ช่างแสนหนึ่ง อันประดับด้วยเครื่องอลังการทุกอย่าง
 เป็นช่างตกมันโดยฐานะสาม เกิดในตระกูลมาตังคะ ห้อมล้อมเราอยู่ทุก
 เมื่อ เราห้อมล้อมด้วยพลของตน ประสงค์จะประพาสอุทยาน จึงขึ้นช้าง
 ชื่อศิริแล้ว ออกจากนครในกาลนั้น พระปัจเจกพุทธเจ้านามว่าเทวละ
 สมบุรณ์ด้วยจระณะ คัมภีรทองทวาร และสำรวมเป็นอันดี เดินมาข้างหน้า
 เรา เวลานั้นเราได้ไล่ช้างศิรินาคไปให้จับพระปัจเจกพุทธเจ้า ลำดับนั้น
 ช้างทำเหมือนเกิดความโกรธ แต่ไม่ยกเท้าขึ้น เราเห็นช้างร้องไห้ ได้ทำ
 ความโกรธในพระปัจเจกพุทธเจ้า เราเบียดเบียนพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว
 ได้ไปสูอุทยาน ณ ที่นั้นเรา ไม่ได้ความสุขเสียเลย เหมือนไฟโพลงอยู่บน
 ศิระะ และย่อมเดือดร้อนด้วยความเร้าร้อนดังปลาติดเบ็ด แผ่นดินมีสมุท
 สาครเป็นที่สุด ปรากฏเหมือนไฟติดทั่วแก่เรา เราเข้าไปเฝ้าพระชนกแล้ว
 ได้กราบทูลดังนี้ว่า หม่อมฉันได้ไล่ช้างอันขับมัน ดังอสรพิษโกรธ ดัง
 กองไฟไหม้ลามมา ผู้ฝึกแล้ว ไปให้จับพระปัจเจกพุทธเจ้า หม่อมฉัน
 รุกรานพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้เป็นพระชินเจ้า มีเดชรุ่งเรืองฟังกลัว (พระ
 ชนกตรัสว่า) พวกเราชาวบุริทั้งหมดจักพิณาศ เราจะขอขมาพระมณีนั่น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ถ้าเราจะไม่ขมาท่านผู้มีตณอันฝึกแล้ว มีจิตตั้งมั่น ภายในวันที่ ๓ แคว้น-
 แคว้นของเรารู้จักพิณาค สุมเขลราชชา โกสิยราชชา ลิดควราชชา และลิตตก-
 ราชชา ได้รุกรานภยัซึ่งหลาย ท่านเหล่านั้นพร้อมทั้งเสนาดกยาก (ถึง
 ความพิณาค) ภยัซึ่งหลายผู้ส้ารวมแล้ว ประพฤติพรหมจรรย์ ไกรธเคื่อง
 เมื่อใด เมื่อหนึ่ง ท่านย่อมยังมนุษย์โลกพร้อมทั้งเทวโลก สาครและภูเขา
 ให้พิณาค เราจึงสั่งให้ประชมบุรุษซึ่งหลายในประเทศ ประมาณสามพัน
 โยชน เพื่อต้องการจะแสดงโทษ จึงได้เข้าไปหาพระปัจเจกพุทธเจ้า เรา
 ทั้งหมดมีผ้าเปียก มีศีรษะเปียก ประนมอัญชลี พวกกันหมอบลงแทบเท้า
 ของพระปัจเจกพุทธเจ้า แล้วได้เรียนท่านดังนี้ว่า ข้าแต่พระมหาวิระ ขอ
 เจ้าประคุณได้โปรดอดโทษเถิด มหาชนอันนอนเจ้าประคุณ ขอเจ้า
 ประคุณได้โปรดบรรเทาความเร้าร้อน และขออย่าให้แค้นแค้นพิณาค
 เสียเลย มนุษย์พร้อมทั้งเทวดา อสูร และผีเสื้อทั้งหมด พึงตอຍศีรษะ
 ของกระผมด้วยขว้อนเหล็กทุกเมื่อ (พระปัจเจกพุทธเจ้ากล่าวว) ไฟไม่ตั้ง
 อยู่ในน้ำ พืชไม่งอกบนหินล้วน ก็มีชาติไม่ดำรงอยู่ในยาพิษจันใด ความ
 ไกรธยอมไม่เกิดในพระพุทธรูปนั้น อนึ่ง พื้นดินไม่หวั่นไหว สมุทร
 สาครประมาณ ไม่ได้ และอากาศไม่มีที่สุด จันใด พระพุทธรูปใดๆ ให้
 กำเริบไม่ได้ จันนั้น พระมหาวิระเจ้าทั้งหลายมีตณฝึกแล้ว อดทน และ
 มิตบะ เจ้าประคุณทั้งหลายผู้อดทน ประกอบด้วยความอดทน จะไม่มีการ
 ไป พระปัจเจกพุทธเจ้ากล่าวดังนี้แล้ว ได้บรรเทาความเร้าร้อนให้หมดไป
 เวลานั้น เราได้เหาะขึ้นสู่อากาศข้างหน้าของมหาชน กล่าววว่า ข้าแต่
 พระวิระเจ้า เพราะกรรมนั้น ข้าพระองค์ได้เข้าถึงความเลวทราม ลวงชาติ
 นั้นแล้ว จึงได้เข้าสู่บิรอันไม่มีภัย ข้าแต่พระมหาวิระเจ้า แม้ในกาลนั้น
 พระองค์ก็ได้บรรเทาความเร้าร้อนอันตั้งอยู่ด้วยดี ให้แก่ข้าพระองค์ผู้เดือด
 ร้อนอยู่ และข้าพระองค์ก็ได้ขมาพระสยัมภูแล้ว ข้าแต่พระมหาวิระเจ้า
 แม้วันนี้ พระองค์ได้ดับไฟ ๓ กองให้ข้าพระองค์ผู้ถูกไฟ ๓ กองเผาอยู่
 และข้าพระองค์ได้ถึงความเย็นแล้ว ท่านเหล่าใดมีการเจียไสถลงฟัง ขอ
 ท่านเหล่านั้นจงฟังเรากล่าว เราจักบอกเนื้อความแก่ท่านตามบทที่เราเห็น
 แล้ว เราดูหมิ่นพระสยัมภู (พระปัจเจกพุทธเจ้า) ผู้มีจิตสงบระงับ
 มีใจมั่นคงนั้นแล้ว เพราะกรรมนั้น วันนี้ จึงได้เกิดในกำเนิดต่ำทราม
 ขณะอย่าพลาด (ลวงเลย) ท่านทั้งหลายไปเสีย เพราะผู้ที่ลวงขณะยอม
 เสร้าโคก ท่านทั้งหลายพึงพยายามในประโยชน์ของตน ท่านทั้งหลายจง
 จงเก็บขณะไว้ ยาสำรอกของบุคคลบางพวก เป็นยาถ่ายของบุคคลบางพวก,
 ยาพิษเข็งกล้าร้ายของคณบางพวก เป็นยาถ่ายของคณบางพวก, ยาพิษ
 กล้าร้ายแรงของคณบางพวก เป็นยารักษาโรคของคณบางพวก, (พระผู้มี
 พระภาคทรงทราบแล้วโดยลำดับ) ได้ตรัสบอกอาการเปลื้องสงสารแก่ผู้
 ปฏิบัติการถอนออกจากสงสารแก่ผู้ตั้งอยู่ในผล ตรัสบอกโอสถแก่ผู้ได้ผล
 ตรัสบอกบุญเขตแก่ผู้แสวงหา ตรัสบอกยาพิษอันกล้าเข็งแก่บุคคลผู้เป็น
 ปฏิปักษ์ต่อพระศาสนา อบายสย้อมเผานะนั้น เหมือนอสรพิษมีพิษร้าย
 ฉะนั้น ยาพิษอันกล้าเข็งที่บุคคลดื่มแล้วย่อมยังชีวิตให้พิณาคครั้งเดียว
 คนผิดในพระศาสนาแล้ว ย่อมถูกไฟเผาในโกฏีกัป พระพุทธรูปนั้นยอม
 ข้ามโลกพร้อมทั้งเทวโลกได้เพราะขันติ อวิหิงสา และเพราะมีจิตเมตตา
 ฉะนั้น พระพุทธเจ้าเหล่านั้น ใครๆ ให้พิโรธไม่ได้ เพราะพระพุทธเจ้า
 ทั้งหลายเช่นกับแผ่นดินไม่ช้องอยู่ในลาภและความเสื่อมลาภ ในความ
 สรรเสริญและดูหมิ่น ฉะนั้น พระพุทธเจ้าเหล่านั้น ใครๆ ให้พิโรธไม่ได้
 พระผู้มีจิตเสมอในสรรพสัตว์ คือ ในพระเทวทัต นายขมังธนู
 องคลิมาลโจร พระราหุล และในช้างธนบาล พระพุทธเจ้าเหล่านี้ยอม
 ไม่มีความโกรธ ไม่มีความกำหนัด พระพุทธเจ้ามีจิตเสมอในชนทั้งปวง
 คือในผู้ฆ่าและไอรส ใครๆ เห็นผ้ากาสาจะอันเขาทิ้งไว้ที่หนทางเปื้อน
 ของไม่สะอาด อันเป็นธงชัยของภยั พึงยกกรอัญชลีเหนือเศียรเกล้า
 ไหว้พระพุทธเจ้าในอดีตกิตติ ปัจจุบันกิตติ อนาคตกิตติ ย่อมบริสุทธ์ด้วย
 ธงชัยนั้น เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าเหล่านี้ควรนมัสการ เรายอมทรง
 พระวินัยอันงามเช่นกับพระศาสดาไว้ด้วยหทัย เราจักนมัสการพระวินัยใน
 กาลทุกเมื่อ พระวินัยเป็นที่ยอาศัยของเรา พระวินัยเป็นที่ยืนเดินของเรา
 เราจะสำเร็จการอยู่ในพระวินัย พระวินัยเป็นโคจรของเรา ข้าแต่พระมหา
 วิระเจ้า เพราะฉะนั้น พระอุบาลีผู้ถึงที่สุดในพระวินัย และฉลาดในสมณะ
 ถวายบังคมพระบาทของพระศาสดา ข้าพระองค์นั้น จะไปจากบ้านนี้สู่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
บ้านโน้น จากบุรีนี้สู่อุบลราชธานี เทียนมัสการพระสัมพุทธเจ้าและพระ
ธรรมอันพระผู้มีพระภาคทรงแสดงดีแล้ว ข้าพระองค์เฝ้ากิเลสทั้งหลายแล้ว
ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว อาสวะทั้งปวงสิ้นไปแล้ว บัดนี้ ภพใหม่ไม่มี
ข้าพระองค์ได้มาในสำนักของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดดีแล้วหนอ วิชา
๓ ข้าพระองค์บรรลุแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ได้ทำให้แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์
ได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล .

ทราบวา ท่านพระอุบาลีเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ อุปาสีเถราปทาน

อัญญาโกณฑัญญเถราปทานที่ ๙ (๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายปฐมกัตแก่พระพุทธเจ้า

[๙] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระ เชษฐบุรุษของโลก เป็น
นายกอย่างวิเศษ บรรลุพุทธภูมิแล้ว เป็นครั้งแรก เทวดาประมาณ
เท่าไร มาประชุมกันที่คางไม่โพธิ์ทั้งหมด แวดล้อมพระสัมพุทธเจ้า
ประนมกรอัญชลีไหว้อยู่ เทวดาทั้งปวงมีใจยินดี เทียวประกาศไปใน
อากาศว่า พระพุทธเจ้านั้นทรงบรรเทาความมืดมนอนธกาลแล้ว ทรงบรรลุ
แล้ว เสี่ยงบันลือลั่นของเทวดาผู้ประกอบด้วยความรู้แจ้งเหล่านั้นได้เป็น
ไปว่า เราจักเฝ้ากิเลสทั้งหลาย ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรา
(ได้ฟัง) เสี่ยงอันเทวดาทั้งหลายเปล่งแล้วด้วยวาจา ราเร็จแล้ว มีจิตยินดี
ได้ถวายภิกษาก่อน พระศาสดาผู้สูงสุดในโลก ทรงทราบความดำริของเรา
แล้วประทับนั่ง ณ ท่ามกลางหมู่เทวดา ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า เรา
ออกบวชได้ ๗ วันแล้ว จึงได้บรรลุพระโพธิญาณ กัตอันเป็นปฐมของเรา
นี้เป็นเครื่องยังชีวิตให้เป็นไปของสุประพฤติพรหมจรรย์ เทพบุตรได้จาก
ดุสิตมา ณ ที่นี้ ได้ถวายภิกษาแก่เรา เราจักพยากรณ์เทพบุตรนั้น ท่าน
ทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักเสวยเทวราชสมบัติอยู่ประมาณ ๓ หมื่น
กัลป์ จักครอบครองไตรทิพย์ ครอบงำเทวดาทั้งหมด เคลื่อนจากเทวโลก
แล้ว จักถึงความเป็นมนุษย์ จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เสวยราชสมบัติใน
มนุษย์โลกนับพันครั้ง ในแสนกัลป์ พระศาสดาพระนามว่าโคดม โดย
พระโคตร ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก
ผู้นั้นเคลื่อนจากไตรทศแล้ว จักถึงความเป็นมนุษย์ จักออกบวชเป็น
บรรพชิตอยู่ ๖ ปี แต่นั้นในปีที่ ๗ พระพุทธเจ้าจักรตรัสจตุราริยสัจ ภิกษุ
มีนามชื่อว่าโกณฑัญญะ จักทำให้แจ้งเป็นปฐม เมื่อเราออกบวช ได้บวช
ตามพระโพธิสัตว์ ความเพียรเราทำดีแล้ว เราบวชเป็นบรรพชิตเพื่อต่อ
การจะเฝ้ากิเลส พระสัพพัญญูพุทธเจ้าเสด็จมา ตักลงอมฤตในโลก
พร้อมทั้งเทวโลกในป่าใหญ่กับเราด้วยนี้ บัดนี้ เราบรรลุอมตบถอันสงบ
ระงับ อันยอดเยี่ยมนั้นแล้ว เรากำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะ
อยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล .

ทราบวา ท่านพระอัญญาโกณฑัญญเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ อัญญาโกณฑัญญเถราปทาน

ปิณฑาทวารเถราปทานที่ ๑๐ (๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกปทุม

[๑๐] พระสยัมภูขึ้นเจ้าพระนามว่าปทุมตระ เป็นบุคคลผู้เลิศประเสริฐยอดเยี่ยม
ภูเขาคิชฌกูชหน้าภูเขาคิณวันต์ เราเป็นพระยาเนื้อผู้ไม่มีความกลัว
สามารถจะ ไปได้ในทิศทั้ง ๔ อยู่ ณ ที่นั้น สัตว์เป็นอันมากได้ฟังเสียง
ของเราแล้วย่อมครื้นครื้น เราคาบดอกปทุมที่บาน เข้าไปหาพระนราสิก
ได้บูชาพระพุทธเจ้าซึ่งเสด็จออกจากสมาริ เวลานั้น เรามัสการพระพุทธร
เจ้าผู้ประเสริฐสูงสุดกว่านระในสี่ทิศ ยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว
ได้บันลือลั่นนาท พระปทุมตรพุทธเจ้าผู้ทรงรู้แจ้งโลก ทรงรับเครื่องบูชา
ของเรา แล้วประทับนั่งบนอาสนะของพระองค์ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้
ทวยเทพทั้งปวงได้ทราบพระดำรัสของพระพุทธเจ้าแล้ว มาประชุมกันกล่า
วกันว่า พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐจักเสด็จมาแล้ว เราทั้งหลายจักฟังธรรมนั้น
พระมหามุนีทรงเห็นกาลยาวผู้เป็นนายกของโลก ทรงประกาศเสียงของเรา
ข้างหน้าของทวยเทพและมนุษย์ผู้ประกอบด้วยความรู้แจ้งเหล่านั้นว่า ผู้ใด

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ได้ถวายปทุมนี้ และได้บันลือสืบนานา เราจักพยากรณ์ผู้หนึ่ง ท่านทั้งหลาย
จงฟังเรากล่าว ในกัลปที่ ๘ แต่ภัทรกัลปนี้ ผู้นั้นจักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ
สมบูรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ จักสวดยความ
เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ๖๔ ชาติ จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิทรงกำลัง มี
พระนามชื่อว่าปทุม ในแสนกัลป พระศาสดาพระนามว่าโคดมโดย
พระโคตร ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก
เมื่อพระศาสดาพระองค์นั้นทรงประกาศพระศาสนาแล้ว พระยาสิห์นี้จัก
เป็นบุตรของพราหมณ์ จักออกจากสกุลพราหมณ์แล้วบวชในพระศาสนา
ของพระศาสดาพระองค์นั้น เขามีตนส่งไปแล้วเพื่อความเพียร สงบระงับ
ไม่มีอุปธิ กำหนดรู้สวระทั้งปวงแล้ว จักไม่มีสวระนิพพาน ณ เสนา-
สนะอันสงัด ปราศจากชนเกลือกกลนด้วยเนื้อร้าย คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว พระ-
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนั้นแล .

ทราบวา ท่านพระปิณฑไถการทวาทเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ปิณฑไถการทวาทเถรอาพาทาน

ขทิวณียเรวตเถรอาพาทานที่ ๑๑ (๙)

ว่าด้วยผลแห่งการจัดเรือนำข้ามฟาก

[๑๑] แม่น้ำคงคาชื่อภาคิรีลี เกิดแต่ประเทศหิมวันต์ เราเป็นนายเรืออยู่ที่ทำอัน
ขรุขระ ข้ามส่งคนจากฝั่งนี้ไปฝั่งโน้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระ
ผู้นายกของโลก สูงสุดกว่าสรรพสัตว์ กับพระชินาสพหนึ่งแสน จัก
ข้ามกระแสน้ำคงคา เรานำเรือมารวมไว้เป็นอันมากแล้วนำประทุนเรือ
ที่นายช่างตกแต่งเป็นอันดีไว้ต้อนรับพระนราสภ ก็สัมพุทธเจ้าเสด็จมา
แล้วเสด็จขึ้นเรือ พระศาสดาประทับยืน ณ ท่ามกลางน้ำ (เมื่อเรือถึง
กลางน้ำพระศาสดาประทับยืน) ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดข้ามส่ง
พระสัมพุทธเจ้าและพระสงฆ์ผู้ไม่มีสวระ ผู้นั้นจักมีธรรมอยู่ในเทวโลก
ด้วยจิตอันเลื่อมใสในัน วิมานอันบุญกรรมทำไว้อย่างสวยงามมีสิณฐานดัง
เรือ จักเกิดแก่ท่าน หลังจากดอกไม้อันจกกันอยู่บนอากาศทุกเมื่อ ในกัลปที่
๕๔ ผู้นี้จักได้เป็นกษัตริย์พระนามว่าตารณะ จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ
ทรงครอบครองแผ่นดิน มีสมุทรสาครเป็นที่ลุด ในกัลปที่ ๕๗ จักได้เป็น
กษัตริย์พระนามว่าจัมพะกะ ทรงพระกำลังมาก จักรุ่งเรือง ดังพระอาทิตย์
อุทัย ฉะนั้น ในแสนกัลป พระศาสดาพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร ซึ่ง
สมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราชจักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้เคลื่อนจาก
ไตรทศแล้ว จักถึงความเป็มนมนุษย์ จักเป็นบุตรแห่งพราหมณ์ มีนาม
ชื่อว่าเรวตะ อันกุลมูลตักเตือนแล้ว จักออกจากเรือนบวชในศาสนา
ของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม ภายหลังเขาบวชแล้ว จักประกอบ
ความเพียร เจริญวิปัสสนากำหนดรู้สวระทั้งปวงแล้ว จักไม่มีสวระ
นิพพาน เรามีความเพียรอันนำไปซึ่งธะ อันนำมาซึ่งธรรมเป็นแดนเกษม
จากโยคะ เราทรงกายอันมีในที่สุด ในศาสนาแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนั้นแล .

ทราบวา ท่านพระขทิวณียเรวตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ขทิวณียเรวตเถรอาพาทาน .

อนันทเถรอาพาทานที่ ๑๒ (๑๐)

ว่าด้วยผลแห่งการทางจัดถวายพระพุทธเจ้า

[๑๒] พระมหาณินพระนามว่าปทุมตระ เสด็จออกจากประตูพระอารามแล้ว ทรง
ยังเมลิตผ่นอมฤตให้ตกอยู่ ยังมหาชนให้เย็นสบาย พระชินาสพผู้เป็น
นักปราชญ์เหล่านั้นประมาณตั้งแสน ได้อภิญญา ๖ มีฤทธิ์มาก แวดล้อม
พระสัมพุทธเจ้า ดอพระฉายาตามพระองค์ ฉะนั้น เวลานั้น เรายูบน
ค่อข้าง ทรงไว้ซึ่งฉัตรขาวอันประเสริฐสุด ปิดป้องเกิดแก่เราเพราะได้
เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้มีรูปงาม เราลงจากค่อข้างแล้วเข้าไปเฝ้าพระนราสภ
ได้กั้นฉัตรแก้วของเราถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด พระมหาฤาษี
พระนามว่าปทุมตระ ทรงทราบความดำริของเราแล้ว ทรงหยดกถาอันไว้
แล้วตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้กั้นฉัตรอันประดับด้วยเครื่องอสังการ
ทอง เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว สัตว์ผู้นี้ไปจาก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 มนุษย์โลกแล้ว จักครอบครองดุสิต จักเสวยราชสมบัติ มีนางอัปสร
 ทั้งหลายแวดล้อม จักเสวยเทวราชสมบัติ ๓๔ ครั้ง จักเป็นอธิบดีแห่งชน
 ครอบครองแผ่นดิน ๘๐๐ ครั้ง จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๔๘ ครั้ง จัก
 เสวยราชสมบัติในประเทศราชอันไพศาลในแผ่นดิน ในแสนกัลป์ พระ-
 ศาสดาพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช
 จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้จักเป็นโอรสแห่งพระญาติของพระพุทธเจ้าผู้เป็น
 ธนชัย แห่งสกุลตาคยะ จักเป็นพุทธอุปัฏฐาก มีนามชื่อว่าอานนท์
 จักมีความเพียร ประกอบด้วยปัญญา จลัดในพาสลัสจะ มีความ
 ประพฤติอ่อนน้อม ไม่กระด้าง ชำนาญในบาลีทั้งปวง พระอานนท์นั้นมี
 ตนส่งไปแล้วเพื่อความเพียร สงบระจิบ ไม่มีอุปรี จักกำหนดรู้อาสวะ
 ทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะนิพพาน มีช้างกฤษรอยู่ในป่า อายุ ๖๐ ปี
 ตกมันสามครั้ง เกิดในตระกูลช้างมาตังคะ มีนางอนาม การเป็นราช-
 พาหนะจันใด แม่บิณฑิตทั้งหลายก็จันนั้น ประมาณได้หลายแสน มี
 ฤทธิ์มาก ทั้งหมดนั้น ของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ เป็นผู้ไม่มีกิเลส
 เราจักมนัสการทั้งในยามต้น ในยามกลาง และในยามสุด เรามีจิต
 ผ่องใส ปลื้มใจ บำรุงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด เรามีความเพียร
 ประกอบด้วยปัญญา มีสติสัมปชัญญะ บรรลุโสดาปัตติผล จลัดใน
 เสขภูมิ ในแสนกัลป์แต่ละกัลป์นี้ เราก่อสร้างกรรมใด เราบรรลุถึง
 ภูมิแห่งกรรมนั้นแล้ว ศรีธำมมามีผลมาก การมาในสำนักพระพุทธเจ้า
 ผู้ประเสริฐสุดของเรา เป็นการมาดีหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้ว พระ-
 พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภี ๔ วิโมกข์ ๘
 และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
 ฉะนี้แล .

ทราบวา ท่านพระอานันทเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
 จบ อานันทเถระปาทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พุทธปาทาน	๒. ปัจเจกพุทธปาทาน
๓. สาริปุตตเถระปาทาน	๔. มหาโมคคัลลานเถระปาทาน
๕. มหากัสสปเถระปาทาน	๖. อนรุทธเถระปาทาน
๗. ปณณมันตานีปุตตเถระปาทาน	๘. อุปาลีเถระปาทาน
๙. อัญญาโกณฑัญญเถระปาทาน	๑๐. ปิณโทการทวาชเถระปาทาน
๑๑. ขทิวณียเวตเถระปาทาน	๑๒. อานันทเถระปาทาน
- ท่านรวบรวมคาถาทั้งหมดได้ ๖๕๐ คาถา .
 จบ อปทานพุทธวรรคที่ ๑

สีหาสนิวรรคที่ ๒

สีหาสนทายกเถระปาทานที่ ๑ (๑๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายราชอาสน์ทองคำ

[๑๓] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้สูงสุดกว่าสัตว์นิพพานแล้ว เมื่อ
 พระศาสดา (แผ่) กว้างขวาง เมื่อพระศาสนามีท่านผู้รู้ (พระชินาสพ)
 มาก เรามีจิตผ่องใส ใจผ่องแผ้ว ได้ทำราชอาสน์ทองคำ ครั้นทำ
 ราชอาสน์ทองคำแล้ว ได้ทำตั้งสำหรับรองเท้า ได้สร้างเรือนสำหรับเก็บ
 ราชอาสน์ทองคำนั้นในฤดูฝนด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราได้บังเกิดในภพ
 ดุสิตวิมานโดยยาว ๒๔ โยชน์ โดยกว้าง ๑๔ โยชน์ อันบุญกรรมสร้าง
 อย่างงดงามมีอยู่ในภพสุดตื้นนั้นเพื่อเรา นางเทพกัญญา ๗ หมื่นแวดล้อม
 เรายูทุกเมื่อ และบัลลังก์ทองที่สร้างอย่างวิจิตร มีอยู่ในวิมานของเรา
 ยานช้าง ยานม้า ยานทิพย์ ตั้งไว้คอยรับเรา ปราสาทและวอย่อมบังเกิด
 ตามความปรารถนา บัลลังก์แก้ว และบัลลังก์ไม้แก่นอย่างอื่นเป็นอันมาก
 ย่อมเกิดแก่เราทุกอย่าง นี่เป็นผลแห่ง (การถวาย) ราชอาสน์ทองคำ
 เราสมรองเท้าทำด้วยทองคำ ทำด้วยเงิน ทำด้วยแก้วผลึก ทำด้วยแก้ว
 ไพฑูรย์ นี่เป็นผลแห่งการถวายตั้งรองเท้า ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้
 เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยผลกรรมนั้น เราไม่รู้ทุกคดีนี้ เป็นผล
 แห่งบุญกรรม ในกัลป์ที่ ๗๓ แต่กัลป์นี้ มีคน ๓ คน ชื่ออินท์ ในกัลป์ที่
 ๗๒ แต่กัลป์นี้ มีคน ๓ คน ชื่อสมณะ ในกัลป์ที่ ๗๐ มีคน ๓ คน
 ชื่อวรุณ สมบูรณ์ ด้วยแก้ว ๗ ประการ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ คุณ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนั้นแล .
ทราบวาท่านพระสีหสหนาทยกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ สีหสหนาทยกเถรอปทาน

เอกถัมมิกเถรอปทานที่ ๒ (๑๒)
ว่าด้วยผลแห่งการถวายเสาดันเดียว
[๑๔] ได้มีการประชุมมหาอุบาสกของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ และ
อุบาสกเหล่านั้นถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะเชื่อพระตถาคต อุบาสกทั้งหมด
มาประชุมปรึกษากันจะสร้างศาลาถวายแด่พระศาสดา ยังไม่ได้เสาดัน
หนึ่ง จึงพากันเที่ยวหาอยู่ในป่าใหญ่ เราพบอุบาสกเหล่านั้นในป่าแล้ว
จึงเข้าไปหาคณะอุบาสกในเวลานั้น เราประณมอัญชลีสอบถามคณะอุบาสก
อุบาสกผู้มีศีลเหล่านั้นอันแรกถามแล้วตอบให้ทราบวาทเราต้องการจะสร้าง
ศาลา ยังหาเสาดันไม่ได้อีกต้นหนึ่ง ขอตานจงให้เสากะเราต้นหนึ่งเถิด
ฉันจักถวายแด่พระศาสดา ฉันจักนำเสามาให้ท่านทั้งหลายไม่ต้องชวนชวหา
หา อุบาสกเหล่านั้นเลื่อมใสมีใจยินดีให้เสากะเรา แล้วกลับจากป่านั้นมา
สุเรือนของตนๆ เมื่อคณะอุบาสกไปแล้ว ไม่นาน เราได้ถวายเสาดันในกาล
นั้น เรายินดี มีจิตราเริง ยกเสาดันขึ้นก่อนเขา ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น
เราได้เกิดในวิมาน ภพของเราตั้งอยู่โดดเดียว ๗ ชั้น สูงตระหง่าน เมื่อ
กลองดังกระหึ่มอยู่ เราบำเรออยู่ทุกเมื่อ ใน ๕๕ กัลป์ เราได้เป็นพระราชา
พระนามว่าโยสธร แม่ในกาลนั้น ภพของเราก็กี่สูงสุด ๗ ชั้น ประกอบ
ด้วยเรือนยอดอันประเสริฐ มีเสาดันหนึ่งเป็นที่รื่นรมย์แห่งใน ใน ๒๑
กัลป์ เราเป็นกษัตริย์พระนามว่าอุเทน แม่ในกาลนั้น ภพของเราก็กี่มี ๗
ชั้น ประดับอย่างสวยงาม เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดา
หรือความเป็นมนุษย์ เราย่อมเสวยผลนั้นๆ ทั้งหมด นี่เป็นผลแห่ง
(การถวาย) เสาดันเดียว ในกัลป์ที่ ๕๕ แก่กัลป์นี้ ในกาลนั้นเราได้ให้เสาดัน
ด้วยบุญกรรมนั้น เราไม่รู้สีกทุกข์เลย นี่เป็นผลแห่ง (การถวาย) เสาดัน
เดียว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนั้นแล .
ทราบวาท่านพระเอกถัมมิกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ เอกถัมมิกเถรอปทาน .

นันทเถรอปทานที่ ๓ (๑๓)
ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้า
[๑๔] เราได้ถวายผ้าทอดด้วยเปลือกไม้ แต่พระผู้มีพระภาคพระนามว่า ปทุมุตระ
เชษฐบุรุษของโลกผู้มีนาค ตรัสรู้เอง แสงหาคุณอันใหญ่หลวง พระพุทธ-
เจ้าผู้เป็นนายกพระนามว่า ปทุมุตระ ทรงพยากรณ์เรานั้นว่า ด้วยการถวาย
ผ้านี้ ท่านจักเป็นผู้มีผิวพรรณดังทองคำ ได้เสวยสมบัติทั้งสองแล้ว
อันกุศลมูลตักเตือน จักได้เป็นพระอนุชาของพระผู้มีพระภาคพระนามว่า
โคดม ท่านอันราคะย่อมแล้ว มีปกติสุข ประกอบด้วยความกำหนดใน
กาม เป็นผู้อันพระพุทธเจ้าตักเตือนแล้ว แต่นั้นจักบวช ครั้นบวชใน
พระศาสนาของพระโคดมนั้นแล้ว อันกุศลมูลตักเตือน จักกำหนดรู้
อาสวะทั้งปวง ไม่มีอาสวะนิพพาน ในแสนกัลป์ มีคน ๔ คน ชื่อเจละ
ใน ๖ หมื่นกัลป์ มีคน ๔ คน ชื่ออุปเจละ ใน ๕ หมื่นกัลป์ มีคน ๔ คนชื่อ
เจละเหมือนกัน สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔
คุณวิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนั้นแล .
ทราบวาท่านพระนันทเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ นันทเถรอปทาน

จุลลป็นถกเถรอปทานที่ ๔ (๑๔)
ว่าด้วยพระจุลลป็นถกปัญญาเขลา
[๑๖] เวลานั้น พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรับเครื่องบูชาแล้ว พระองค์
เสด็จหลีกออกจากหมู่ ประทับอยู่ ณ ภูเขาหิมวันต์ แม้เวลานั้นเราก็ออยู่
ในอาศรมใกล้ภูเขาหิมวันต์ เราได้เข้าไปเฝ้าพระมหาวิริเจ้าผู้เป็นนายกของ
โลก ซึ่งเสด็จมาไม่นาน เราถือเอาฉัตรอันประดับด้วยดอกไม้ เข้าไปเฝ้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
พระนารายณ์ เราได้ทำอันตรายแก่พระผู้มีพระภาคซึ่งกำลังเสด็จเข้าสมาธิ
เราประคองฉัตรดอกไม้มือทั้งสองถวายแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มี
พระภาคมหามณีพระนามว่าปทุมตรึงรับแล้ว เทวดาทิ้งปวงมีใจขึ้นบาน
เข้ามาสู่ภูเขาหิมวันต์ ยังสาธุการให้เป็นไปว่า พระผู้มีพระภาคผู้มีจักขุ
ทรงอนโมทนา ครั้นเทวดาเหล่านั้นกล่าวเช่นนั้นแล้วได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระ
ภาคผู้สูงสุดว่านะ เมื่อเราก็นฉัตรดอกบัวอันอุดมอยู่ในอากาศ (พระผู้มี
พระภาคตรัสว่า) ดาบสได้ประคองฉัตรใบบัว ๗ ใบให้แก่เรา เราจัก
พยากรณ์ดาบสนั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ดาบสนี้จักเสวยเทวราช
สมบัติอยู่ตลอด ๒๕ กัลป์ และจักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๓๔ ครั้ง จะท่องเที่ยว
สู่กำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ
จักทรงไว้ซึ่งดอกปทุมอันตั้งอยู่ในอากาศ ในแสนกัลป์ พระศาสดาพระ
นามว่าโคดม โดยพระโคตร ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกากกราช จัก
เสด็จอุบัติในโลก เมื่อพระศาสดาทรงประกาศพระศาสนา ดาบสผู้จักได้
ความเป็นมนุษย์ เราจักเป็นผู้อุดมในกายอันบังเกิดแล้วด้วยใจ จักมีพี
นองชายสองคนมีชื่อว่าปณณก แม้ทั้งสองคนเสวยประโยชน์อันสูงสุดแล้ว
จักยังพระศาสนาให้รุ่งเรือง เรานั้นมีอายุ ๑๘ ปี ออกบวชเป็นบรรพชิต
เรายังไม่ได้คุณวิเศษในศาสนาของพระศากยบุตร เรามีปัญญาเขลา เพราะ
เราบรมอยู่ในบุรี พระพี่ชายจึงขับไล่เราว่า จงไปสูเรื่อนเดียวนี้ เราถูก
พระพี่ชายขับไล่แล้วน้อยใจ ได้ยินอยู่ที่ชุมประตูลังฆาราม ไม่หวังใน
ความเป็นสมณะ ลำดับนั้น พระศาสดาเสด็จมา ณ ที่นั้น ทรงลูบศีรษะ
เรา ทรงจับเราที่แขน พาเข้าไปในสังฆาราม พระศาสดาได้ทรงอนุเคราะห์
ประทานผ้าเช็ดพระบาทให้แก่เราว่า จงอธิฐานผ้าอันสะอาดอย่างนี้วางไว้
ณ ส่วนข้างหนึ่ง เราจับผ้าด้วยมือทั้งสองแล้วจึงระลึกถึงดอกบัวได้
จิตของเราปล่อยไปในดอกบัวนั้น เราจึงได้บรรลุอรหัต เราถึงที่สุดนิ
มิต्तทั้งปวง ในกายอันบังเกิดแล้วแต่ใจ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว
ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
จะนี้แล .

ทราบทั่ว ท่านพระจุลปณณกได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ จุลปณณกเถราปทาน

ปิลินทวัจจนเถราปทานที่ ๕ (๑๕)

ว่าด้วยผลแห่งการไล่ทาของหอม

[๑๗] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าสุเมธ เป็นบุคคลผู้เลิศ นิพพานแล้ว เรามี
จิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้ทำการบูชาพระสกุปในสมาคมนั้น มีพระ
ชีณาสพผู้ได้อภิญญา ๖ มีฤทธิ์มากเท่าใด เรานิมนต์พระชีณาสพเหล่านั้น
มาประชุมกันในสมาคมนั้นแล้ว ได้ทำสังฆกัตถวาท เวลานั้น มีภิกษุ
อุปัฏฐากของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสุเมธ ท่านมีนามชื่อว่าสุเมธ ได้
อนโมทนาในเวลานั้น ด้วยจิตอันเลื่อมใสในเรา เราได้เข้าถึงวิมาน นาง
อัปสรแปดหมื่นหกพัน ได้มีแก่เรา นางอัปสรเหล่านั้น ย่อมอนุวัตตาม
ความประสงค์ทุกอย่างของเราเสมอ เราย่อมครอบงำเทวดาเหล่านี้ นี่
เป็นผลแห่งบุญกรรมในกัลป์ที่ ๒๕ เราเป็นกษัตริย์ พระนามว่าวรุณ ใน
กาลนั้นเราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิเสวยโภชนะอันขาวผ่อง ชนเหล่านั้น
ไม่ต้องหว่านพืช และไม่ต้องนำไถไปไถ มนุษย์ทั้งหลายย่อมบริโภคน้ำ
สาธิตอันเกิดเองสุกเองในที่ที่ไม่ได้ไถ เราเสวยราชสมบัติในภพนั้นแล้ว ได้
ถึงความเป็นเทวดาอีก ถึงเวลานั้น โภคสมบัติเช่นนี้ก็บังเกิดแก่เรา
สัตว์ทั้งปวงซึ่งเป็นมิตร หรือมิใช่มิตร ย่อมไม่เบียดเบียนเรา เราเป็น
ที่รักของสัตว์ทุกจำพวก นี่เป็นผลแห่งกรรม ในกัลป์ที่ ๓ หมั่น เราได้ให้
ทานใดในกาลนั้น ด้วยการให้ทานนั้น เราไม่รู้จักทอดทิ้ง นี่เป็นผล
แห่งการไล่ทาด้วยของหอม ในภักทกัปนี้ เราผู้เดียวได้เป็นอธิบดีของคน
ได้เป็นราชาผู้มโหฬารมาก ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีพลมาก เรา
นั้นตั้งอยู่ในศีล ๕ ได้ยังหมู่ชนเป็นอันมากให้ถึงสุคติ ได้เป็นที่รักของ
เทวดาทั้งหลาย คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
จะนี้แล .

ทราบทั่ว ท่านพระปิลินทวัจจนเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
จบ ปิลินทวิจจนเถรปาทาน .

ราหุลเถรปาทานที่ ๖ (๑๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเครื่องลาด

[๑๘] เราได้ถวายเครื่องลาดในประสาธ ๗ ชั้น แต่พระผู้มีพระภาคพระนามว่า
ปทุมตระ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ พระมหาราชนิพพานจอมแห่งชนเป็น
นระผู้ประเสริฐ อันพระชินาสพพหนึ่งแวดล้อมแล้ว เสด็จเข้าพระ
คันธกุฎี พระศาสดาผู้ประเสริฐกว่าเทวดา เป็นนระผู้องอาจ ทรงยัง
พระคันธกุฎีให้รุ่งเรือง ประทับยืนในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถา
เหล่านี้ว่า ที่นอนนี้ผู้ใดให้ใช้ดีช่วงแล้ว ดังกระเจกเงาอันชัดดีแล้ว เราจัก
พยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ประสาธทองอันงดงาม หรือ
ประสาธแก้ว ไพฑูรย์เป็นที่รักแห่งใจจักบังเกิดแก่ผู้นั้น ผู้นั้นจักเป็นจอม
เทวดา เสวยเทวราชสมบัติอยู่ ๖๔ ครั้ง ในกัลป์ที่ ๒๑ จักได้เป็นกษัตริย์
พระนามว่าวิมล จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิทรงครอบครองแผ่นดินมีสมุทร-
สาคร ๔ เป็นขอบเขต พระนครชื่อเรณูตีสว่างด้วยแผ่นอิฐ โดยยาว
๓๐๐ โยชน์ สีเหลี่ยมจตุรัส ประสาธชื่อสุทสนะ อันวิสุทธกรรมเทพบุตร
นิรมิตให้ ประกอบด้วยเรือนยอดอันประเสริฐ ประดับด้วยแก้ว ๗
ประการ วิทยารมย์เสียงสไบอย่างต่างๆ กัน มาเกลื่อนกล่นอยู่ เหมือน
จักเป็นนครชื่อสุทสนะของเหล่าเทวดา รัตมีแห่งนครนั้น เปล่งปลั่งดัง
เมื่อพระอาทิตย์อุทัย นครนั้นจักรุงเรืองจำโดยรอบ ๘ โยชน์น้อยเป็นนิจ
ในแสนกัลป์ พระศาสดาทรงพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร ซึ่งมีสมภพ
ในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นอันกุศลมูลตัก-
เตือนแล้ว จักเคลื่อนจากภพตลิต จักได้เป็นพระราชโอรสของพระผู้มี
พระภาคพระนามว่าโคดม ถ้าจะพึงอยู่ครองเรือนผู้นั้นพึงได้เป็นพระเจ้า
จักรพรรดิ แต่ข้อที่เขาจะคงที่ถึงความยินดีในเรือนนั้น ไม่เป็นฐานะที่จะ
มีได้ เขาจักออกบวชเป็นบรรพชิต เป็นผู้มัวตรอันงาม จักได้เป็นพระ
อรหันต์มีนามชื่อว่าราหุล พระมหาราชนิพพานเรารู้ว่า มีปัญญา
สมบูรณ์ด้วยศีล เหมือนนกต้อยติวีตริรักษาไข่ ดังจามรีรักษาขนหาง เรา
รู้ทั่วถึงธรรมของพระองค์แล้ว ยินดียิ่งในศาสนา เรากำหนดรู้อาสวะ
ทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ฉะนั้นแล .

ทราบทั่ว ท่านพระราหุลเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยการจะนี้แล .

จบ ราหุลเถรปาทาน .

อุปเสนวังคันทปุตตเถรปาทานที่ ๗ (๑๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกกัณณการ

[๑๙] เราได้เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค พระนามว่าปทุมตระเชษฐบุรุษของโลก เป็น
นระผู้ประเสริฐ สูงสุดกว่านระ ประทับนั่งอยู่ที่เงื่อมเขา เวลานั้นเราได้
เห็นดอกกัณณการกำลังบานจึงเด็ดขั้วมันแล้ว เอามาประดับที่ฉัตร โปรย
(กัน) ถวายแด่พระพุทธเจ้า และเราได้ถวายบิณฑบาตมีข้าวขึ้นพิเศษ
ที่จัดว่าเป็นโภชนะอย่างดี ได้ฉันนัตพระ ๘ รูป เป็น ๙ รูป ทั้งพระ
พุทธเจ้าให้ฉันที่บริเวณนั้น พระสยัมภุมหาริเจ้าผู้เป็นบุคคลผู้เลิศ ทรง
อนุโมทนาว่า ด้วยการถวายฉัตรนี้ (และ) ด้วยจิตอันเลื่อมใสในการ
ถวายข้าวขึ้นพิเศษนั้น ท่านจักได้เสวยสมบัติ จักเป็นจอมเทวดาเสวย
เทวราชสมบัติ ๓๐ ครั้ง และจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๑ ครั้ง จักได้
เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบลูย์ โดยคณานับไม่ถ้วนในแสนกัลป์แต่
กัลป์นี้ วงศ์พระเจ้าโอกกากราชจักสมภพ ดาบสผู้มีปัญญากว้างขวางเสมอ
ด้วยแผ่นดิน มีปัญญาดี มหาชนเรียกว่าสุเมธ จักเป็นพระพุทธเจ้าพระ
นามว่าโคดมโดยพระโคตร เมื่อพระศาสดากำลังรุ่งเรือง ผู้นั้นจักถึงความเป็น
มนุษย์จักได้เป็นสาภของพระศาสดา มีนามว่าอุปเสนะ เมื่อกาลเป็นไป
ถึงที่สุด เราถอนภพได้ทั้งหมด เราชนะมารพร้อมทั้งพาหนะแล้ว ทรง
กายอันเป็นที่สุดไว้ คุณวิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ฉะนั้นแล .

ทราบทั่ว ท่านพระอุปเสนวังคันทปุตตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการจะนี้แล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
จบ อุปเสนวังคันทปุตตเถราปทาน .
จบ ภาณวารที่ ๓ .

รัฐपालเถราปทานที่ ๘ (๑๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายช้าง

[๒๐] เราได้ถวายช้างตัวประเสริฐ มิ่งมงคลนามควรเป็นราชพาหนะพร้อมทั้งลูก
ช้างอันงามมีเครื่องหัตถาลังการ กันฉัตรขาวแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่า
ปทุมตระ เชษฐบุรุษของโลกผู้คงที่ เราซื้อสถานที่นั้นทั้งหมดแล้ว ได้ให้
สร้างอารามถวายแก่สงฆ์ ได้ให้สร้างปราสาทไว้ภายในวิหารนั้น ๕๔,๐๐๐
หลัง ได้ทำทาดังห้วยน้ำใหญ่แล้ว มอบถวายแด่พระพุทธรเจ้า พระ
สยัมมมหาวิรเจ้าผู้เป็นอัครบุคคล ทรงอนุโมทนา ทรงยังชนทั้งหมดให้
ร่าเริง ทรงแสดงอมตบท พระพุทธรเจ้าผู้เป็นนายกพระนามว่าปทุมตระ
ทรงทำผลบุญที่เราทำแล้วนั้น ให้แจ้งชัดแล้ว ประทับนั่ง ณ ท่ามกลางภิกษุ
สงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้นี้ได้ให้สร้างปราสาท ๕๔,๐๐๐ หลัง
เราจักแสดงวิบากของผู้นี้ ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ภูฏาคารหมื่นแปดพัน
จักมีแก่ผู้นี้ และภูฏาคารเหล่านั้นสำเร็จด้วยทองล้วน เกิดในวิมานอัน
อุดม ผู้นี้จักเป็นจอมเทวดาเสวยเทวราชสมบัติ ๕๐ ครั้ง และจักเป็นพระเจ้า
จักรพรรดิ ๔๘ ครั้ง ในกัลป์ที่แสน พระศาสดาพระนามว่าโคดมโดยพระ
โคตรซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นอัน
กตมุลตักเตือนแล้ว จักเคลื่อนจากเทวโลก ไปบังเกิดในสกุลที่เจริญมี
โภคสมบัติมาก ภายหลัง เขาอันกตมุลตักเตือนแล้ว จักบวช จักได้
เป็นสาวกของพระศาสดา มีนามว่ารัฐपालะ เขามิตนส่งไปแล้ว เพื่อ
ความเพียรสงบระงับ ไม่มีอุปรี จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว ไม่มี
อาสวะนิพพาน เรารู้จักขึ้นแล้ว ละโภคสมบัติออกบวช ความรักในโภค-
สมบัติเหมือนก้อนเขฬะ ไม่มีแก่เรา เรามีความเพียรอันนำเราไป อันนำ
มาซึ่งธรรมเป็นแดนเกษมจากโยคะ เราทรงไว้ซึ่งกายอันมีในที่สุดศาสนา
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
จะนี้แล .

ทราบทั่ว ท่านพระรัฐपालเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ รัฐपालเถราปทาน .

โสปากเถราปทาน ที่ ๙ (๑๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาสนะดอกไม้ม

[๒๑] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ เสด็จมายังสำนักของเราซึ่งกำลังชำระ
เงื้อมเขายู่ที่ภูเขาสูงอันประเสริฐ เราเห็นพระพุทธรเจ้าเสด็จเข้ามา ได้
ตกแต่งเครื่องลาดแล้ว ได้ปูลาดอาสนะดอกไม้วางถวายแด่พระโลกเชษฐผู้คง
ที่ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะนายกของโลกประทับบนอาสนะ
ดอกไม้มแล้ว ทรงทราบคติของเรา ได้ตรัสความเป็นอนิจจังว่า สังขาร
ทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้นและเสื่อมไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้น
แล้วย่อมดับไป ความที่สังขารเหล่านั้นสงบระงับเป็นสุข พระสัพพัญญู
เชษฐบุรุษของโลก เป็นพระผู้ประเสริฐ ทรงเป็นนักปราชญ์ ตรัสดังนี้
แล้ว เสด็จเหาะขึ้นในอากาศ ดังพระยาหงส์ในอัมพร เราละปฏิญญาของ
ตนแล้วเจริญอนิจจสัญญา ครั้นเราเจริญอนิจจสัญญาได้วันเดียวก็ทำกาละ
ณ ที่นั้นเอง เราเสวยสมบัติทั้งสอง อันกตมุลตักเตือนแล้วเกิดในภพ
ที่สุด เข้าถึงกำเนิดพอลคร้ว เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เรามี
กาลฝน ๗ โดยกำเนิด ได้บรรลอรหัต เราปรารภความเพียร มีใจแน่วแน่
ตั้งมั่นอยู่ในศีลด้วยดี ยังพระมหานาคให้ทรงยินดีแล้ว ได้อุปสมบทในกัลป์
ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยผลแห่งกรรมนั้น เรา
ไม่รู้จักทุกขเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายอาสนะดอกไม้มในกัลป์ที่ ๔๔ แต่
กัลป์นี้ เราได้เจริญสัญญาใดในกาลนั้น เราเจริญสัญญานั้นอยู่ ได้บรรล-
อสาวยแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา
๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว จะนี้แล .

ทราบทั่ว ท่านพระโสปากเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โสปากเถราปทาน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
สมังคเลราปทานที่ ๑๐ (๒๐)
ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาหาร

[๒๒] เราประสงค์จะบูชาเครื่องเส้นสรวง จึงให้ตกแต่งโภชนาหารยื่นอยู่ที่โรงใหญ่ คอยต้อนรับพรหมทั้งหลาย ครั้งนั้นเราได้เห็นพระผู้มีพระภาคสัมพุทธเจ้า พระนามว่าปิยทัสสีทรงมียศมาก ทรงนำโลกทั้งปวงให้วิเศษ เป็นสยัมภูอัครบุคลผู้โชติช่วง อันพระสาวกทั้งหลายแวดล้อม รุ่งเรืองดังพระอาทิตย์ เสด็จดำเนินไปในถนน จึงประนมอัญชลียังจิตของตนให้เลื่อมใส นิมนต์ด้วยใจเท่านั้นว่า ขอเชิญพระมหามุนีเสด็จมา พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก ทรงทราบความดำริของเราเสด็จมาสู่ประตู (เรือน) เรากับพระชีณาสพหนึ่งพัน (เราทูลว่า) ขอนอบน้อมแด่พระองค์ผู้บุรุษ อาชาไนย ขอนอบน้อมแด่พระองค์ผู้อุดมบุรุษ ขอเชิญเสด็จขึ้นปราสาท ประทับนั่งบนอาสนะอันอุดมเกิด พระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคทรงฝึกพระองค์แล้ว มีบริวารอันฝึกแล้วทรงข้ามพ้นแล้ว ประเสริฐกว่าบรรดาผู้ข้ามเสด็จขึ้นปราสาทแล้ว ประทับนั่งบนอาสนะอันประเสริฐ อามิสใดที่เรารวบรวมไว้อันมีอยู่ในเรือนตน เรามีจิตเลื่อมใส ได้ถวายอามิสนั้นแด่พระพุทธเจ้าด้วยมือทั้งสองของตนโดยเคารพ เรามีจิตเลื่อมใส มีใจผ่องแผ้ว เกิดโสมนัส ประนมอัญชลีนมัสการพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดว่า โอ พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ในระหว่างพระอริยบุคคล ๘ นั้นฉันอยู่ มีพระชีณาสพเป็นอันมาก อานาปานีของท่านทั้งหลาย เรานับถือพระผู้มีพระภาคนั้นเป็นสรณะ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปิยทัสสี เชษฐบุรุษของโลกประเสริฐกว่านระ ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้วได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้นิมนต์สงฆ์ผู้ชื่อดี มีจิตมั่นคง และพระตถาคตสัมพุทธเจ้าให้ฉัน เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรา กล่าว ผู้นั้นจักได้เสวยเทวราชสมบัติ ๒๗ ครั้ง จักปรารถนาในกรรมของตน รื่นรมย์อยู่ในเทวโลก จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๔๐ ครั้ง จักได้เป็นพระราชอาคันตุกะในแผ่นดินครอบครองพลธา ๕๐๐ ครั้ง เราเข้าไปพรินอันสัตว์ร้าย (เสือโคร่ง) อาศัยอยู่ เริ่มตั้งความเพียรแล้ว เฉากีเลสได้ ในกาลปีที่ ๑๔๐๐ เราได้ให้ทานใดในเวลานั้น ด้วยผลแห่งทานนั้น เราไม่รู้ทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายอาหาร คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล .

ทราบวา ท่านพระสมังคเลระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ สมังคเลราปทาน

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สีหาสนทนายกเลราปทาน	๒. เอกถัมภิกเลราปทาน
๓. นันทเลราปทาน	๔. จุลลป็นถกเลราปทาน
๕. ปิลินทวัจจเลราปทาน	๖. ราหุลเลราปทาน
๗. อปเสนวังคัตถปุตตเลราปทาน	๘. รัฐपालเลราปทาน
๙. โสปากเลราปทาน	๑๐. สมังคเลราปทาน

ในวรรคนี้ท่านประกาศคาถาไว้ ๑๓๗ คาถา .

จบ สีหาสนนิยวรรคที่ ๒ .

สกุติวรรคที่ ๓

สกุติเลราปทานที่ ๑ (๒๑)

ว่าด้วยผลแห่งการเจริญพรธานุสสติ

[๒๓] ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ มีภูเขาชื่อนิสกะ เราได้สร้างอาศรมไว้ที่ภูเขานิสกะนั้นอย่างสวยงาม สร้างบรรณศาลาไว้ ในกาลนั้น เราเป็นชฎิลมีนามชื่อว่าโกลิยะ มีเดชรุ่งเรือง ผู้เดียว ไม่มีเพื่อน อยู่ที่ภูเขานิสกะ เวลานั้นเราไม่บริโภคผลไม้ เหง้ามันและใบไม้ ในกาลนั้น เราอาศัยใบไม้เป็นต้นที่เกิดเองและหล่นเองเลี้ยงชีวิต เราย่อมไม่ยังอาชีวะให้กำเริบ แม้จะสละชีวิต ย่อมยังจิตของตนให้ยินดี เว้นอนสนา จิตสัมปยุตด้วยราคะเกิดขึ้นแก่เรา เมื่อใด เมื่อนั้น เราบอกตนเองว่า เราผู้เดียวทรมานจิตนั้น ท่านกำหนดในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ชัดเคื่องในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความชัดเคื่อง และหลงใหลในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความหลงใหล จงออกไปเสียจากป่า ที่อยู่นี้เป็นของท่านผู้บริสุทธิ์ ไม่มีมลทิน มีตบะ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ท่านอย่าประทุษร้ายผู้บริสุทธิ์เลย จงออกไปเสียจากป่าเถิด ท่านจักเป็น
เจ้าเรือนได้สิ่งที่ควรได้เมื่อใด ท่านอย่ายินดีแม้ทั้งสองอย่างนั้นเลย จงออก
ไปจากป่าเถิด เปรียบเหมือนพินเผาศพ ไม่ใช่ทำกิจอะไรที่ไหนๆ ไม่นั้น
เขาไม่ได้สมมติว่า เป็นไม้ในบ้านหรือในป่า ฉะนั้น ท่านก็เปรียบเหมือน
พินเผาศพ ฉะนั้น ไม่ใช่คุณวิเศษ สมณะก็ไม่ใช่ วันนี้ ท่านพ้นจาก
เพศทั้งสอง จงออกจากป่าไปเสียเถิด ข้อนี้พึงมีแก่ท่านหรือหนอ ใครจะรู้
ข้อนี้ของท่าน ใครจะนำธุระของเราไปโดยเร็ว เพราะท่านมากด้วยความ
เกียจคร้าน วิทยุชนจักเกลียดท่าน เหมือนชาวเมืองเกลียดของไม่สะอาด
ฉะนั้น ถ้ายิ่งหลาย จักคร่า ท่านมาใจทวิง ทุกเมื่อ วิทยุชนจักประกาศ
ท่านว่ามีศาสนาอันก้าวล่วงแล้ว ก็เมื่อไม่ได้สิ่งवास ท่านจักเป็นอยู่อย่างไร
ข้างมีกำลัง เข้าไปหาข้างกฤษฏมณ ๓ ครั้ง เกิดในสกุลข้างมาตั้งคะ
มีอายุ ๖๐ ถอยกำลังแล้ว นำ (ขับ) ออกจากโคลง มันถูกขับจากโคลง
แล้ว ย่อมไม่ได้ความสุขสำราญ มันเป็นสัตว์มีทุกข์เศร้าใจ ขบเซา ห้วน
ไหวอยู่ ฉะนั้น ขลุททั้งหลายจักนำ (ขับ) แม้ท่านผู้มีปัญญาทรมอก
ท่านถูกขลุทเหล่านี้ขับไล่แล้ว จักไม่ได้ความสุขสำราญ ฉะนั้น ท่าน
เปรียบพร้อมแล้วด้วยลูกศร คือ ความโศก ทั้งกลางวันและกลางคืน จัก
ถูกความร้อนแผดเผา เหมือนข้างถูกขับจากโคลง ฉะนั้น หมอน้ำทอง
ย่อมไม่ไปในที่ไหนๆ ฉะนั้น ท่านมีศีลอันเสื่อมแล้ว ก็ฉะนั้น จักไม่ไป
ในที่ไหนๆ แม้ท่านอยู่ครองเรือน ก็จักเป็นอยู่อย่างไร ทรัพย์อันเป็น
ของมารดา และแม่ของบิดาที่ฝังไว้ของท่าน ไม่มี ท่านจักต้องทำการงาน
ของตน จะต้องอาบเหงื่อต่างน้ำ จักเป็นอยู่ในเรือนอย่างนี้ กรรมที่ติดนั้น
ท่านไม่ชอบ เราห้ามใจอันหมักหมมด้วยสิ่งกเลสอย่างนี้ ในที่นั้น เราได้
ธรรมกถาต่างๆ ห้ามจิตจากบาปธรรม เมื่อเรามีปกติอยู่ด้วยความไม่
ประมาทอย่างนี้ เวลา ๓ หมินปีล่วงเราไป (ผุอยู่) ในป่าใหญ่ พระสัมพุทธเจ้า
พระนามว่าปทุมุตระ ทรงเห็นเราผู้ไม่ประมาท ผู้แสวงหาประโยชน์อันอุดม
จึงเสด็จมายังสำนักของเรา พระพุทธเจ้ามีพระรัศมีดังสีทองชมพู
ประมาณมิได้ ไม่มีใครเปรียบ ไม่มีใครเสมอด้วยพระรูป เสด็จจงกรม
อยู่ในอากาศในเวลานั้น พระพุทธเจ้าไม่มีใครเสมอด้วยพระญาณ เสด็จ
จงกรมอยู่ในอากาศในกาลนั้น ดังพระยารังมิตดอกบานสะพรั่ง เหมือนสายฟ้า
ในระหว่างกลีบเมฆ พระองค์เสด็จจงกรมอยู่ในอากาศในเวลานั้น ดังราชสีห์
ผู้ไม่กลัว ดุจดุญชาข้างรุ่งเรือง เหมือนพญาเสือโคร่งผู้ไม่ครั่นคร้าน พระ
พุทธเจ้ามีพระรัศมีดังแท่งทองสิงคี เปรียบด้วยถ่านเพลิงไม่ตะเคียน มีพระ
รัศมีโชติช่วงดังดวงแก้วมณีเสด็จจงกรมอยู่ในอากาศในกาลนั้น พระพุทธ-
เจ้ามีพระรัศมีเปรียบดังเขา (แก้วใส) ไกรลาสอันบริสุทธิ์ เสด็จจงกรม
อยู่ในอากาศในเวลานั้น ดังพระจันทร์ในวันเพ็ญ ดุจดุญชาที่ตยเวลาเที่ยง
เวลานั้น เราได้เห็นพระองค์เสด็จจงกรมอยู่ในอากาศ จึงคิดอย่างนี้ว่า
สัตว์ผู้เป็นเทวดาหรือว่าเป็นมนุษย์ นระเช่นนี้ เราไม่เคยได้ฟังหรือเห็น
ในแผ่นดิน บพมนต์จะมียูบ่างกระมัง ผู้ที่จักเป็นพระศาสดา ครั้นเราคิด
อย่างนี้แล้ว ได้ยังจิตของตนให้เลื่อมใส เรารวบรวมดอกไม้และของหอม
ต่างๆ ไว้ในเวลานั้น ได้ปลาดอสนะดอกไม้อันวิจิตรดีเป็นที่รื่นรมย์ใจ
แล้วได้กล่าวคำนี้แก่พระพุทธเจ้าผู้เลิศกว่ามนุษย์เป็นสารทิวา ข้าแต่พระวิ-
เจ้า อาสนะอันสมควรแก่พระองค์นี้ ข้าพระองค์จัดไว้ถวายแล้ว ขอได้โปรด
ทรงยังจิตของข้าพระองค์ให้รุ่งเรือง ประทับนั่งบนอาสนะดอกโกสมเกิด
พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าไม่ทรงตกพระทัย ดุจดุญชาไกรสร ประทับนั่งบน
อาสนะดอกโกสมอันประเสริฐนั้น ๗ คืน ๗ วัน เราก็ก็นมัสการพระองค์
๗ คืน ๗ วัน พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก เสด็จออกจากสมาธิแล้ว
เมื่อทรงพยากรณ์กรรมของเรา ได้ตรัสพระดำรัสดังนี้ว่า ท่านจงเจริญ
พุทธานุสสติอันยอดเยี่ยมกว่าภาวาทั้งหลาย ท่านเจริญพุทธานุสสติแล้ว
จักยังใจให้เต็มเปี่ยมได้ จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมินกาล จัก
ได้เป็นจอมเทวดาเสวยเทวราชสมบัติอยู่ ๔๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ
อยู่ในแคว้นแคว้น ๑๐๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพศาลโดย
คณานับมิได้ จักได้เสวยสมบัติอันทั้งหมด นี้เป็นผลแห่ง (การเจริญ)
พุทธานุสสติ เมื่อท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยภพใหญ่ จักได้โลกสมบัติเป็น
อันมาก จะไม่มีความบกพร่องด้วยโรคะ นี้เป็นผลแห่ง (การเจริญ)
พุทธานุสสติ ในแสนกัลป์ พระศาสดาทรงพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร
ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ท่านจักทั้ง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทรัพย์ ๘๐ โกฎิ ทาสและกรรมกรเป็นอันมาก จักบวชในพระศาสนาของ
พระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม จักยังพระสัมพุทธเจ้าโคดมศากยบุตรผู้
ประเสริฐให้ทรงยินดี จักได้เป็นสาวกของพระศาสดา มีนามชื่อว่าสุภูติ
พระศาสดาพระนามว่าโคดม ประทับนั่ง ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว จักทรง
ตั้งท่านว่าเป็นผู้เลิศใน ๒ ตำแหน่ง คือ ในคณะพระทักขิไณยบุคคล ๑
ในการอยู่โดยไม่มีข้าศึก ๑ พระสัมพุทธเจ้าผู้รู้เรื่อง ทรงเป็นนายกสูงสุด
เป็นนักปราชญ์ ครั้นตรัสอย่างนี้แล้ว เสด็จเหาะขึ้นสู่อากาศ ตั้งพญาหงส์
ในอัมพร เรารับพระโลกนาถทรงพร่ำสอนแล้ว นมัสการพระตถาคต มีจิต
เบิกบาน เจริญพระพุทธานุสสติอันอุดมทุกเมื่อ ด้วยกุศลกรรมที่เราทำดี
แล้วนั้น และด้วยการตั้งเจตนาไว้ เราละกายมนุษย์แล้ว ได้ไปสูภพ
ดาวดึงส์ ได้เป็นจอมเทวดาเสวยทิพยสมบัติ ๘๐ ครั้ง และได้เป็นพระ
เจ้าจักรพรรดิ ๑๐๐๐ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบลย์ โดยคณานับ
มิได้ ได้เสวยสมบัติเป็นอันดี นี่เป็นผลแห่ง (การเจริญ) พุทธานุสสติ
เมื่อท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยภพใหญ่ เราย่อมได้โภคสมบัติเป็นอันมาก เรา
ไม่มีความบกพร่องโรคเคสเลย นี่เป็นผลแห่ง (การเจริญ) พุทธานุสสติ
ในแสนกัลป์แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมอันใดไว้ในกาลนั้น ด้วยผลแห่ง
กรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกขิตเลย นี่เป็นผลแห่ง (การเจริญ) พุทธานุสสติ
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล .
ทราบวา ท่านพระสุภูติเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ สุภูติเถรอปทาน .

อุปาวณเถรอปทานที่ ๒ (๒๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายธง

[๒๔] พระสัมพุทธชินเจ้าพระนามว่าปทุมตระ ทรงรับธรรมทั้งปวง ทรงรู้เรื่อง

ดังกองไฟ เสด็จปรินิพพานแล้ว มหาชนมาประชุมกันบูชาพระตถาคต
กระทำจิตกาธารอย่างสวยงามแล้วปลงพระสรีระ มหาชนทั้งหมดพร้อมทั้ง
เทวดาและมนุษย์ ทำสรีริกเสร็จแล้ว รวบรวมพระธาตุไว้ ณ ที่นั้น ได้
สร้างพระพุทธรูปไว้ชั้นที่ ๑ แห่งพระพุทธรูปนั้นสำเร็จด้วยทอง ชั้นที่ ๒
สำเร็จด้วยแก้วมณี ชั้นที่ ๓ สำเร็จด้วยเงิน ชั้นที่ ๔ สำเร็จด้วยแก้วผลึก
ชั้นที่ ๕ ในพระพุทธรูปนั้น สำเร็จด้วยแก้วทับทิม ชั้นที่ ๖ สำเร็จด้วย
แก้วลาย (เพชรตาแมว) ชั้นบนสำเร็จด้วยรัตนล้วน ทางเดินสำเร็จด้วย
แก้วมณี โพรทสำเร็จด้วยรัตนะ พระสถูปสำเร็จด้วยทองล้วนๆ สูงสุด
หนึ่งโยชน์ เวลานั้น เทวดาทั้งหลายมาร่วมประชุมปรึกษากัน ณ ที่นั้นว่า
แม่พวกเราก็จักสร้างพระสถูปถวายแด่พระโลกนาถผู้คงที่ พระธาตุจะได้ไม่
เรี่ยราย พระสรีระจะรวมกันเป็นอันเดียว เราทั้งหลายจักทำกุญแจใส่ใน
พระพุทธรูปนี้ เทวดาทั้งหลายจึงยังโยชน์อื่นให้เจริญด้วยรัตนะ ๗ ประการ

(เทวดาทั้งหลายจึงนิรมิตพระสถูปให้สูงเพิ่มขึ้นอีกโยชน์หนึ่ง ด้วยรัตนะ
๗ ประการ) พระสถูปจึงสูง ๒ โยชน์ สว่างไสวจัดความมืดได้ นาค
ทั้งหลายมาประชุมร่วมปรึกษากัน ณ ที่นั้นในเวลานั้นว่า มนุษย์และเทวดา
ได้สร้างพระพุทธรูปแล้ว เราทั้งหลายอย่าได้ประมาทเลย ดังมนุษย์กับ
เทวดาไม่ประมาท แม่พวกเราก็จักสร้างพระสถูปถวายแด่พระโลกนาถผู้คงที่
นาคเหล่านั้น จึงร่วมกันรวบรวมแก้วอินทนิล แก้วมหานิล และแก้วมณี
มีรัศมีโชติช่วงปกปิดพระพุทธรูป พระพุทธเจดีย์ประมาณเท่านั้น สำเร็จ
ด้วยแก้วมณีล้วน สูงสุด ๓ โยชน์ ส่องแสงสว่างไสวในเวลานั้น ผุ่ครุฑ
มาประชุมร่วมปรึกษากันในเวลานั้นว่า มนุษย์เทวดาและนาคได้สร้างพระ-
พุทธรูปแล้ว เราทั้งหลายอย่าประมาทเลย ดังมนุษย์เป็นต้นกับเทวดา
ไม่ประมาท แม่พวกเราก็จักสร้างสถูปถวายแด่พระโลกนาถผู้คงที่ ผุ่ครุฑ
จึงได้สร้างสถูปอันสำเร็จด้วยแก้วมณีล้วน และกุญแจก็เช่นนั้น ได้สร้าง
พระพุทธรูปเจดีย์ต่อขึ้นไปให้สูงอีกโยชน์หนึ่ง พระพุทธรูปสูงสุด ๔ โยชน์
รุ่งเรืองอยู่ ยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสว ดังพระอาทิตย์อุทัยจะนั้น และพวก
กุ่มกัณฑ์ก็มาประชุมร่วมปรึกษากันในเวลานั้นว่า พวกมนุษย์และพวกเทวดา
ผุ่ครุฑและผุ่ครุฑ ได้สร้างสถูปอันอุดม ถวายเฉพาะแด่พระพุทธเจ้าผู้
ประเสริฐ พวกเราอย่าได้ประมาทเลย ดังมนุษย์เป็นต้นกับเทวดาไม่
ประมาท แม่พวกเราก็จักสร้างสถูปถวายแด่พระโลกนาถผู้คงที่ พวก
เราจักปกปิดพระพุทธรูปเจดีย์ต่อไปด้วยรัตนะ พวกกุ่มกัณฑ์ได้สร้าง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

พระพุทธเจดีย์ต่อขึ้นไปในที่สุดอีกโยชน์หนึ่ง เวลานั้นพระสฤงษ์สูงสุด ๕ โยชน์ สว่างไสวอยู่ พวกยักษ์มาประชุมร่วมปรึกษากัน ณ ที่นั้นใน เวลานั้นว่า เวลานั้น มนุษย์ เทวดา นาค กุมภีณท์ (และ) ครุฑ ได้พากันสร้างสฤงษ์อันอุดมถวายเฉพาะแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด พวก เรอาได้ประมาทเลย ตั้งมนุษย์เป็นต้น พร้อมกับเทวดาไม่ประมาท แม้พวกเราก็จักสร้างสฤงษ์ถวายแด่พระโลกนาถผู้คงที่ พวกเราก็จักปิด พระพุทธเจดีย์ต่อขึ้นไปด้วยแก้วผลึก พวกยักษ์จึงสร้างพระพุทธเจดีย์ ต่อขึ้นไป ในที่สุดอีกโยชน์หนึ่ง เวลานั้น พระสฤงษ์จึงสูงสุด ๖ โยชน์ สว่างไสวอยู่ พวกคนธรรพพากันมาประชุมร่วมปรึกษากันในเวลานั้นว่า สัตว์ทั้งปวง คือ มนุษย์ เทวดา นาค ครุฑ กุมภีณท์และยักษ์ พากันสร้างพระสฤงษ์แล้ว บรรดาสัตว์เหล่านี้ พวกเรายังไม่ได้สร้าง แม้พวกเราก็จักสร้างสฤงษ์ถวายต่อพระโลกนาถผู้คงที่ พวกคนธรรพ จึงพากันสร้างไฟที่ ๗ ขึ้น ได้สร้างตลอดทางเดิน เวลานั้น พวก คนธรรพได้สร้างสฤงษ์สำเร็จด้วยทองคำล้วน ในกาลนั้น พระสฤงษ์จึง สูงสุด ๗ โยชน์ สว่างไสวอยู่ กลางคืนกลางวัน ไม่ปรากฏ แสง สว่างมียุยเสมอไป พระจันทร์พระอาทิตย์พร้อมทั้งดาวครอบจำรัศมีพระ- สฤงษ์นั้น ไม่ได้ ก็แสงสว่างไหลไปไกลร้อยโยชน์โดยรอบ (พระสฤงษ์) ในเวลานั้น มนุษย์เหล่าใดจะบูชาพระสฤงษ์ พวกเขาไม่ต้องขึ้นพระสฤงษ์ พวกเขายกขึ้นไว้ในอากาศ ยักษ์ตนหนึ่งพวกเทวดาตั้งไว้ ชื่อวากิสมมต มั่นยกรหรือพวงดอกไม้ขึ้นไปในเบื้องสูง มนุษย์เหล่านั้นมองไม่เห็นยักษ์ เห็นแต่พวงดอกไม้ขึ้นไป ครั้นเห็นเช่นนั้นแล้วกลับไป มนุษย์ทั้งหมด ย่อมไปสู่สุคติ มนุษย์เหล่าใดชอบใจในปาพจน์ และเหล่าใดเลื่อมใส ในพระศาสนา ต้องการจะเห็นปาฏิหาริย์ ย่อมบูชาพระสฤงษ์ เวลานั้น เราเป็นคนยากไร้อยู่ในเมืองหงสวดี เราได้เห็นหมู่ชนเบิกบาน จึงคิด อย่างนี้ในเวลานั้นว่า เรือนพระธาตุเช่นนี้ ของพระผู้มีพระภาคพระองค์ใด พระผู้มีพระภาคพระองค์นี้โอฬาร ก็หมู่ชนเหล่านี้มีใจยินดีไม่รู้จักอัมใน ลักการะที่ท่ายอยู่ แม้เราก็จักทำสักการะแด่พระโลกนาถผู้คงที่บ้าง เราก็จักเป็น ทายาทในธรรมของพระองค์ในอนาคต เราจึงเอาเชือกผูกผ้าห่มของเราอัน ชักขาวสะอาดแล้ว คล่องไว้ที่ยอดไม้ไผ่ ยกเป็นธงขึ้นไว้ในอากาศ ยักษ์ อภิสมมตจับธงของเรานำขึ้นไปในอัมพร เราเห็นธงอันลมสะบัด ได้เกิด ความยินดีอย่างยิ่ง เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระสฤงษ์นั้นแล้ว เข้าไปหา ภิกษุรูปหนึ่ง กราบไหว้ภิกษุนั้นแล้ว ได้สอบถามถึงผลในการถวายธ านยังความพลัดพลัดและปิตุให้เกิดแก่เรา กล่าวแก่เราว่า ท่านจักได้ เสวยวิบากของธงนั้นในกาลทั้งปวง จตฺรคเสนา คือ พลข้าง พลม้า พลรถ และพลเดินเท้า จักแวดล้อมท่านอยู่เป็นนิตย์ นี่เป็นผลแห่งการ ถวายธ าน ดนตรีละ ๖ หมื่น และกลองเกร์อื่นประดับสวยามจะประโคม แวดล้อมท่านเป็นนิตย์ นี่เป็นผลแห่งการถวายธ าน หญิงสาวเปิดหมั้น หกพัน อันประดับงดงาม มีผ้าและอาภรณ์วิจิตร สามใส่แก้วมณี และ- กุณฑล หน้าแฉล้ม แยมยัม มิตะโพกผิงผาย เอาเล็ก เอาบาง จักแวดล้อม (บารео) ท่านเป็นนิตย์ นี่เป็นผลแห่งการถวายธ าน ท่านจักรัณมยอยู่ใน เทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป์ จักได้เป็นจอมเทวดาเสวยเทวราชสมบัติอยู่ ๘๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๐๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้า ประเทศราชอันไพบลยโดยคณานับมิได้ ในแสนกัลป์ พระศาสดาทรง พระนามว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติ ในโลก ท่านอันกุศลมูลตักเตือน เคลื่อนจากเทวโลกแล้ว ประกอบ ด้วยบุญกรรม จักเกิดเป็นบุตรพราหมณ์ ท่านจักละหรัพย์ ๘๐ โกฎิ ทาสและกรรมกร เป็นอันมากออกบวชในพระศาสนาของพระผู้มีพระภาค พระนามว่าโคดม ท่านจักยังพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าโคดมตาทนบุตร ผู้ประเสริฐให้โปรดปรานแล้ว จักได้เป็นพระสาวกของพระศาสดา มีชื่อ ว่าอุปวาณะ กรรมที่เราทำแล้วในแสนกัลป์ ให้ผลแก่เราในที่นี้แล้ว เราเผากิเลสของเราแล้ว ดูกำลังลูกศรพันเล่มไปแล้ว เมื่อเราเป็น พระเจ้าจักรพรรดิ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ เธอทั้งหลายจักยกขึ้นโดยรอบ ๓ โยชน์ทุกเมื่อ ในแสนกัลป์แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใดไว้ในเวลานั้น ด้วยผลแห่งกรรมนั้น เราไม่รู้จักทอดทิ้ง นี่เป็นผลแห่งการถวายธ าน คุณ วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และแม่อภิญา ๖ เราทำ ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนั้นแล

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบวา ท่านพระอุปัชฌายเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการ ฉะนี้แล .
จบ อุปัชฌายเถรอปทาน .

ติณีสรรณาคมนียเถรอปทานที่ ๓ (๒๓)

ว่าด้วยผลแห่งการรับสรณะ ๓

[๒๔] เราเป็นคนบำรุงมารดาบิดา อยู่ในนครจันทวดีเวลานั้น เราเลี้ยงดูมารดา
บิดาของเราผู้ตบอด เรานั่งอยู่ในที่ลับ คิดอย่างนี้ในเวลานั้นว่า เรา
เลี้ยงดูมารดาบิดาอยู่ จึงไม่ได้บวช โลกทั้งหลายอันความมิดมนอนธการ
ปิดแล้ว ย่อมถูกไฟ ๓ กองเผา เมื่อเราเกิดแล้วในภพเช่นนี้ ไม่มีใครจะ
เป็นผู้แนะนำ พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติแล้วในโลก บัดนี้ พระพุทธศาสนา
กำลังรุ่งเรือง สัตว์ผู้ใคร่บุญอาจรื้อถอนตนขึ้นได้ เราจะรับสรณะ ๓ แล้ว
จะรักษาให้บริบูรณ์ ด้วยกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น เราจะพันทุกติได้
เราได้เข้าไปหาท่านพระสมณะชื่อนิสกะ อัครสาวกของพระพุทธเจ้าแล้ว
รับสรณคมน์ ในครั้งนั้นเรามีอายุได้แสนปี ได้รักษาสรณคมน์ให้บริบูรณ์
ตลอดเวลาท่านนั้น เมื่อกาลที่สุดล่วงไป เราได้ระลึกถึงสรณคมน์ ด้วย
กุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น เราได้ไปสุกพดาวดิงส์ เมื่อเรายังอยู่ในเทวโลก
ประกอบแต่บุญกรรม เราอุบัติ ณ ประเทศใดๆ เราย่อมได้เหตุ ๘
ประการ คือ ในประเทศนั้นๆ เราเป็นผู้มีอายุขอายุทุกทิศ ๑ เป็นผู้มี
ปัญญาคมกล้า ๑ เทวดาทั้งปวงย่อมประพฤติดตามเรา ๑ เราย่อมได้โลก-
สมบัติไม่ขาดสาย ๑ เป็นผู้มีความพรหมดังทอง ๑ เป็นผู้ปฏิบัติภายในที่
ทั้งปวง ๑ เป็นผู้ไม่หวั่นไหวต่อมิตร ๑ ยศของเราสูงสุด ๑ เราได้เป็น
จอมเทวดาเสวยเทวราชสมบัติอยู่ ๘๐ ครั้ง อันนางอัปสรแวดล้อมเสวยสุข
อันเป็นที่พำนัก เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๕ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้า
ประเทศราชอันไพศาลโดยคณนานับมิได้ เมื่อถึงภพที่สุด เราประกอบ
ด้วยบุญกรรม เกิดในสกุลพราหมณ์มหาศาลมั่งคั่งที่สุดในนครสาวัตถี
เวลาเย็น (วันหนึ่ง) เราต้องการจะเล่น แวดล้อมด้วยพวกเด็ก ออก
จากนครแล้ว เข้าไปสู่สังฆาราม ณ ที่นั้น เราได้เห็นพระสมณะผู้พำนัก
แล้ว ไม่มีอุปรี ท่านแสดงธรรมแก่เรา และได้ให้สรณะแก่เรา เรา
นั้นฟังสรณะแล้ว ระลึกถึงสรณะของเราได้ นั่งอยู่บนอาสนะอันหนึ่ง
ได้บรรลอรหัต เราได้บรรลอรหัตนับแต่เกิดได้เจ็ดปี พระพุทธเจ้ามีพระ-
จักรพรรดิทรงรู้คุณของเราแล้ว ทรงประทานอุปสมบทในกัลปอันประมาณ
มิได้แต่กัลปนี้ เราได้ถึงสรณะ กรรมที่เราทำดีแล้วเพียงนั้น ได้ให้ผลแก่
เรา ณ ที่นี้ สรณะเรารักษาดีแล้ว ความปรารถนาแห่งใจเรานั้นตั้งไว้ดี
แล้ว เราได้สววยศทุกอย่างแล้ว ได้บรรลอบันไม่หวั่นไหว ท่านเหล่า
ใดมีความต้องการฟัง ท่านเหล่านั้นจงฟังเรากล่าว เราจักบอกความแห่ง
บทที่เราเห็นเองแก่ท่านทั้งหลาย พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติแล้ว ในโลก
ศาสนาของพระชินเจ้าเป็นไปอยู่ พระองค์ทรงตั้งกลองอมฤต อันเป็น
เครื่องบรรณาการคุณ คือความโศกได้ ท่านทั้งหลายพึงทำสักการะอันยิ่งใน
บุญเขตอันยอดเยี่ยม ตามกำลังของตน ท่านทั้งหลายจักพบนิพพาน
ท่านทั้งหลายจงรับไตรสรณคมน์ จงรักษาดี ๕ ยังจิตให้เลื่อมใสใน
พระพุทธเจ้าแล้ว จักทำที่สุดทุกขได้ ท่านทั้งหลายจงยกเราเป็นตัวอย่าง
รักษาดีแล้ว แม้ทุกท่านก็จักได้บรรลอรหัตโดยไม้นานเลยเราเป็นผู้
มีวิชา ๓ บรรลอุทธีวิธี ฉลาดในเจโตปริยญาณ ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า
ข้าพระองค์เป็นสาวกของพระองค์ ขอถวายบังคม จรณะของพระศาสดา
ในกัลปอันประมาณมิได้แต่กัลปนี้ เราได้นับถือพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ เรา
ไม่รู้จักทศกัณฐะ นี่เป็นผลในการถึงสรณคมน์ คุณพิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ฉะนี้แล .

ทราบวา ท่านพระติณีสรรณาคมนียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ติณีสรรณาคมนียเถรอปทาน .

เบญจสิลสมาทานนียเถรอปทานที่ ๔ (๒๔)

ว่าด้วยผลแห่งการรักษาเบญจศีล

[๒๖] เวลานั้น เราเป็นคนทำการรับจ้างอยู่ในนครจันทวดี เรามัวประกอบ
ในการนាំมาซึ่งการงานของผู้อื่น จึงไม่ได้บวช โลกทั้งหลายถูกความมืด
ใหญ่หลวงปิดบังแล้ว ย่อมถูกไฟ ๓ กองเผา เราควรที่จะประกอบด้วย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
อบายอะไรหนอ ไทยธรรมของเราไม่มี และเราเป็นคนยากไร้ทำการรับ
จ้างอยู่ ฉะนั้น เราพึงรักษาเบญจศีลให้บริบูรณ์เถิด เราจึงเข้าไปหา
พระภิกษุชื่อนิสกะ ผู้เป็นสาวกของพระมนีพระนามว่าอินทสสี แล้ว
ได้รับสิกขาบท ๕ เวลานั้นเรามีอายุแสนปี เรารักษาเบญจศีลให้บริบูรณ์
ตลอดเวลาเท่านั้น เมื่อเวลาใกล้ตายมาถึงเข้า ทวยเทพย่อมยังเราให้ชื่นชม

(เชื้อเชิญเรา) ว่า ท่านผู้รกรกษ รัตนเทียมด้วยมัวพันหนึ่งนี้ปรากฏ
แล้วเพื่อท่าน เมื่อจิตดวงหลังเป็นไป เราได้ระลึกถึงศีลของเรา ด้วย
กุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น เราได้ไปสู่ภพดาวดึงส์ ได้เป็นจอมเทวดาเสวย
ราชสมบัติในเทวโลก ๓๐ ครั้ง แวดล้อมด้วยนางอัปสรทั้งหลาย เสวย
สุขอันเป็นที่พวยอยู่ และได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๕ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้า
ประเทศราชอันไพบลูญโดยคณานับมิได้ เราอันกุศลมูลตักเตือนแล้ว
เคลื่อนจากเทวโลก มาเกิดในสกุลพราหมณ์มหาศาลอันมั่งคั่งในนคร
ไพสาลี เมื่อศาสนาของพระชินเจ้ายังรุ่งเรืองอยู่ มารดาและบิดาของเราได้
รับสิกขาบท ๕ ในเวลาใกล้พรรษา เราพึงศีลอยู่พร้อมกับมารดาและบิดา
จึงระลึกถึงศีลของเราได้ เรานั่งอยู่บนอาสนะอันเดียว ได้บรรลอรหัตแล้ว
เราได้รับรลอรหัตนับแต่เกิดได้ ๕ ปี พระพุทธเจ้าผู้มีจักษุทรงทราบคุณของ
เราแล้ว ได้ประทานอุปสมบทให้เรา เรารักษาสิกขาบท ๕ ให้บริบูรณ์
แล้ว ไม่ได้ไปสู่วินิบาตเลย ตลอดกาลหาประมาณมิได้แต่กาลนี้ เรานั้น
ได้เสวยศเพราะกำลังแห่งศีลเหล่านั้น เมื่อจะประกาศผลของศีลที่เราได้
เสวยแล้ว โดยจะนำมาประกาศตลอดโกฏีกัลป ก็พึงประกาศได้เพียงเอกเทศ
เรารักษาเบญจศีลแล้ว ย่อมได้เหตุ ๓ ประการ คือ เราเป็นผู้มีอายุยืน
นาน ๑ มีโภคสมบัติมาก ๑ มีปัญญาคมกล้า ๑ เมื่อเราประกาศผลของ
ศีลที่ปวงกะหมุนมนุษย์อันมีประมาณยิ่ง เราท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่
ย่อมได้ฐานะเหล่านี้ พระสาวกของพระชินเจ้าทั้งหลาย ประพฤติอยู่ในศีลหา
ประมาณมิได้ ถ้าจะพึงยินดีอยู่ในภพ จะพึงมีผลเช่นไร เบญจศีลอันเรา
ผู้เป็นคนรับจ้าง มีความเพียรประพฤติดีแล้ว เราพ้นจากเครื่องผูกทั้งปวงได้
ในวันนี้ ด้วยศีลนั้น ในกัลปอันประมาณมิได้ แต่กาลนี้ เรารักษาเบญจศีล
แล้ว ไม่รู้จักหัดเลย นี่เป็นผลแห่ง (การรักษา) เบญจศีล คุณพิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และเมื่อภิกขุ ๖ เราพึงทำให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล .
ทราบว่ ท่านพระเบญจศีลสมาทานียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ เบญจศีลสมาทานียเถรอปทาน .

อันนสังสวากเถรอปทานที่ ๕ (๒๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายภิกษา

[๒๓] เราได้ปิต้อย่างยิ่ง เพราะได้เห็นสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระฉวีวรรณดังทองคำ
พระนามว่าสิทธัตถะ เสด็จดำเนินอยู่ในระหว่างตลาด เช่นกับเสาค่ายทอง
มีพระลักษณะประเสริฐ ๓๒ ประการ ดังดวงประทีปส่องโลกให้โชติช่วง
หาประมาณมิได้ ไม่มีใครเปรียบ ผีกพระองค์แล้ว ทรงความรุ่งเรือง
เราถวายอภิวาทสัมพุทธเจ้าแล้ว นิมนต์พระองค์ผู้มหายานให้เสวย พระมนี
ผู้ประกอบด้วยกรุณาในโลก ทรงอนุโมทนาแก่เราในกาลนั้น เรายังจิตให้
เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า ผู้ทรงพระมหากรุณาพระองค์นั้น ทรงทำความชื่น
ชมอย่างยิ่งแล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลปหนึ่ง ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลป
นี้ เราได้ถวายทานใดในเวลานั้น ด้วยผลแห่งทานนั้น เราไม่รู้จักหัดเลย
นี่เป็นผลแห่งการถวายภิกษา คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิกขุ ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ฉะนี้แล .

ทราบว่ ท่านพระอันนสังสวากเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ อันนสังสวากเถรอปทาน .

รูปทายกเถรอปทานที่ ๖ (๒๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายรูป

[๒๔] เรามีจิตเลื่อมใส ได้ถวายรูปไว้ในพระคันธกุฎีของพระผู้มีพระภาคพระนาม
ว่าสิทธัตถะ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือความ
เป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ เราย่อมเป็นที่รักของชนแม่
ทั้งหมด นี่เป็นผลแห่งการถวายรูป ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ถวายรูปใดในเวลานั้น ด้วยผลแห่งการถวายรูปนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย
นี้เป็นผลแห่งการถวายรูป คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
จะนี้แล .

ทราบวา ท่านพระรูปทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ รูปทายกเถรอปทาน .

ปูพินปุกเถรอปทานที่ ๓ (๒๓)

ว่าด้วยผลแห่งการเกลี้ยทราย

[๒๔] เราชนเอาจรายนแก่ที่ไพริมิณฑลอันอุดม แห่งพระผู้มีพระภาคพระนามว่า
ว่าวิปัสสีออกทิ้ง แล้วเกลี้ยทรายอันสะอาดไว้ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้
เราได้ถวายทรายใด ด้วยผลการถวายทรายนั้นเราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็น
ผลแห่งการถวายทราย ในกัลป์ที่ ๔๓ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระราชา
ครอบครองคน ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีกำลังมาก มีพระนามว่ามหาปูพินะ
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว จะนี้แล .

ทราบวา ท่านพระปูพินปุกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ปูพินปุกเถรอปทาน .

อุตตยเถรอปทานที่ ๔ (๒๔)

ว่าด้วยผลแห่งการสังขัมฟาก

[๓๐] เวลานั้น เราเป็นจระเขยอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา เราชวนขวายนหาเหยื่อของ
ตน ได้ไปยังท่าน้ำ สมัยนั้น พระสยมภูกุ้อัครบุคลพระนามว่าสิทธัตถะ
พระองค์ประสงค์จะเสด็จข้ามแม่น้ำ จึงเสด็จเข้ามาสู่ท่าน้ำ ก็เมื่อ
พระสัมพุทธเจ้าเสด็จมาถึง แม่น้ำก็มาถึงที่ท่าน้ำนั้น เราได้เข้าไปใกล้
พระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้กราบทูลตั้งนินว่า เชิญเสด็จขึ้น (หลังข้าพระองค์)
เกิดพระมหาวิเจ้า ข้าพระองค์จักข้ามส่งพระองค์ ขอพระองค์ทรงอนุ-
เคราะห์วิสัยของบิดาข้าพระองค์เกิด พระมหารามณ์ พระมหารามณ์ทรงสดับ
คำทูลเชิญของเราแล้วเสด็จขึ้น (หลัง) เราเราเริง มีจิตยินดี ได้ข้าม
ส่งพระผู้มีพระภาค ผู้นำของโลก ที่ฝั่งแม่น้ำโน้น พระผู้มีพระภาค
สิทธัตถะนายกของโลก ทรงยังเราให้พอใจ ณ ที่นั้นว่า ท่านจักได้บรรลุ
อมตธรรม เราเคลื่อนจากกายนั้นแล้ว ได้ไปสู่เทวโลก แวดล้อมด้วย
นางอัปสร เสวยสุขอันเป็นทิพย์อยู่ เราได้เป็นจอมเทวดา เสวยเทววิ-
สมบัติอยู่ ๓ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ๓ ครั้ง
เราชวนขวายในวิเวก มีปัญญาและสำรวมแล้วด้วยดี ทรงกายอันเป็น
ที่สถอยในศาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เรา
ได้ข้ามส่งพระนาราสก ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่ง
การข้ามส่งพระนาราสก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จ
แล้ว จะนี้แล .

ทราบวา ท่านพระอุตตยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ อุตตยเถรอปทาน .

เอภัญชลิเถรอปทานที่ ๕ (๒๕)

ว่าด้วยผลแห่งการประนมอัญชลี

[๓๑] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระจวิรรณแปลงปลั่งดังทองพระนามว่า
วิปัสสี เลิศกว่าผู้นำหมู่ เป็นนระผู้แก่ล้าช้า ทรงแนะนำดี ทรงทรมานผู้
ที่ยังมิได้ทรมาน ผู้คงที่ ทรงมีวาตะมาก มีมิตมาก เสด็จดำเนินไป
ระหว่างตลาด จึงมีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้ประนมอัญชลีไหว ใน
กัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ประนมอัญชลีไหวอันใด ในเวลานั้น ด้วย
กรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการประนมอัญชลีไหว คุณ
วิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระเอภัญชลิเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ เอภัญชลิเถรอปทาน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
โฆมทายกเถราปทานที่ ๑๐ (๓๐)
ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้าโฆมะ

[๓๒] เวลานั้น เราเป็นพ่อค้าอยู่ในนครพันธุมิตี ด้วยการค้าขายนั้น เราได้เลี้ยง

ดูกรียา และก่อสร้างกุศลสมบัติ เราต้องการกุศล ได้ถวายผ้าโฆมะผืน
หนึ่งแด่พระศาสดาพระนามว่าวิปัสสี ผู้ทรงแสงหาคุณใหญ่หลวง เสด็จ
ดำเนินอยู่ในถนน ในกัลปที่ ๔๑ แต่กัลปนี้ เวลานั้น เราได้ถวายผ้าโฆมะ
ใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติเลย นี่เป็นผลการถวายผ้าโฆมะในกัลป
ที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ เราเป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่า สีนธวสันทนะ
สมบุรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระโฆมทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ โฆมทายกเถราปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สกุตเถราปทาน	๒. อุปาณเถราปทาน
๓. ตีณีสรรณานิเยเถราปทาน	๔. เบญจสิลสมาทานิเยเถราปทาน
๕. อื่นนสังสวากเถราปทาน	๖. รูปทายกเถราปทาน
๗. ปุพฺผปัชฌกเถราปทาน	๘. อุตตยเถราปทาน
๙. เอกัญชลิกเถราปทาน	๑๐. โฆมทายกเถราปทาน
- คถารวมทั้งหมดที่ท่านกล่าวไว้มี ๑๘๕ คาถา .

จบ สกุตวรรคที่ ๓ .

จบ ภาณวารที่ ๕ .

กณฺฑธานวรรคที่ ๔

กณฺฑธานเถราปทาน ๑ (๓๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลกล้วย

[๓๓] เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้บำรุงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ตรัสรู้เอง

เป็นอัครบคคล ซึ่งทรงหลักเรือนอยู่ตลอด ๗ วัน เรารู้เวลาที่พระองค์เสด็จ
ออกจากที่หลักเรือน ได้ถือผลกล้วยใหญ่เข้าไปถวายพระมหามณีพระนามว่า
ปทุมตระ พระผู้มีพระภาคสัพพัญญูผู้นำของโลก เป็นเนมฺหามณี ทรงยัง
จิตของเราให้เลื่อมใส ทรงรับไว้แล้วเสวย พระสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงนำ
หมู่ชนยอดเยี่ยมสววยแล้ว ประทับนั่งบนอาสนะของพระองค์ ได้ตรัส
พระคาถาเหล่านี้ว่า ยักษ์เหล่าใดประชุมกันอยู่ที่ภูเขานี้ และคณะภุคในป่า
ทั้งหมดนั้น จงฟังคำเรา ผู้ได้บำรุงพระพุทธเจ้าผู้เที่ยง ดังไกรสรราชสีห์
เราจักพยากรณ์ผู้หนึ่ง ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้หนึ่งจักได้เป็นท้าว
เทวราช ๑๑ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๓๔ ครั้ง ในกัลปที่แสน
พระศาสดาทรงพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้า
โอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้หนึ่งได้คำสมณะทั้งหลายผู้มีศีล หา
อาสวะมิได้ จักได้ชื่อ (อันเหมาะสม) ด้วยวิบากแห่งกรรมอันลามก
เขาจักได้เป็นโอรสทนายาในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น อันธรรม
นิรมิตแล้ว จักเป็นสาวกมีชื่อว่ากณฺฑธานะ เราประกอบเนื่องๆ ซึ่ง
ความสงัด เฟื่องผาน ยินดีในผาน ยังพระศาสดาให้ทรงโปรดปราน ไม่
มีอาสวะอยู่ พระชินเจ้าอันพระสาวกทั้งหลายแวดล้อม ห้อมล้อมด้วย
ภิกษุสงฆ์ ประทับนั่ง ณ ท่ามกลางสงฆ์แล้ว ทรงให้เรารับการแจกสลาก
เราห่มผ้าเจริยงปาข้างหนึ่ง ถวายบังคมพระศาสดาผู้นำของโลก เมื่อภิกษุ
ทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ ได้รับสลากที่หนึ่งไว้ข้างหน้าของผู้ประเสริฐ ด้วย
กรรมนั้น พระผู้มีพระภาคทรงยังหมั่นโลกธาตุให้วันไหน ประทับนั่ง
ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ทรงตั้งเราไว้ในอัครฐาน เรามีความเพียรอันน่าซึ่ง
ฐานะ นำความเกษมจากโยคะมาให้ เราทรงกายเป็นที่สุดไว้ในศาสนาของ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระกณฺฑธานเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ กณฺฑธานเถราปทาน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
สาตกเถราปทานที่ ๒ (๓๒)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญพระพุทธเจ้า

[๓๔] ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์มีนามชื่อว่า โสภิตะ อันบริวารพร้อมด้วย

ศิษย์แวดล้อมแล้ว ได้ไปยังอาราม สมัยนั้นพระผู้มีพระภาคผู้ดมบุรุษ
แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เสด็จออกจากประตูพระอารามแล้วประทับยืนอยู่
เราเห็นพระสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ฝึกพระองค์แล้ว แวดล้อมด้วย
ภิกษุสงฆ์ผู้ฝึกตนแล้ว จึงยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้วเชยชมพระองค์ผู้นำ
ของโลกว่า ต้นไม้ทุกชนิดนั้น งอกงามบนแผ่นดิน ฉันใด สัตว์ผู้มี
ความรู้ก็ฉันนั้น ย่อมงอกงามในศาสนาของพระชินเจ้า พระองค์สัพพัญญู
ผู้ทรงนำหมู่แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ทรงถอนคนเป็นอันมากออกจากทาง
ผิดแล้ว ตรัสบอกทางที่ถูก พระองค์ฝึกพระองค์แล้วแวดล้อมด้วยผู้ฝึก
ตนแล้ว ทรงเพ่งฌาน แวดล้อมด้วยผู้เพ่งฌาน ทรงมีความเพียร แวด
ล้อมด้วยผู้สัจจนไปแล้ว ผู้สงบระงับและผู้คงที่ ประดับด้วยบริวาร ย่อม
งามด้วยพระญาณอันเกิดแต่บุญ รัศมีของพระองค์รุ่งเรือง ดังพระอาทิตย์
อุทัยฉะนั้น พระศาสดาพระนามว่า ปทุมุตระ ผู้ทรงแสวงหาคุณใหญ่
ทอดพระเนตรเห็นเราผู้มีจิตเลื่อมใส ประทับยืนท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้
ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า พราหมณ์ใดยังความร่าเริงให้เกิดแล้ว สรรเสริญ
เรา พราหมณ์นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอดแสนกัลป์ อันทุเลมุล
ตักเตือนแล้ว จักเคลื่อนจากสววรรคขึ้นดุสิต แล้วจักบวชในศาสนาของ
พระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคตม ครั้นบวชในศาสนาแล้วจักได้ความยินดี
และความร่าเริง จักเป็นสาวกของพระศาสดามีนามชื่อว่าสาตกะ เราบวช
แล้วเว้นกรรมอันลามกด้วยกาย ละเอียดจิตริต ยิงอาชีพอิให้บริสุทธิ์ เรา
เป็นอยู่อย่างนี้ เป็นผู้ฉลาดในเตโชธาตุ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว
เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสาตกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบสาตกเถราปทาน .

มหากัจจายนเถราปทานที่ ๓ (๓๓)

ว่าด้วยผลแห่งการทาทองพระเจดีย์

[๓๔] เราได้ให้ทาแผ่นศิลาไว้แล้ว ได้อาทองฉาบทาพระเจดีย์ชื่อปทุม ของพระ

ผู้มีพระภาคผู้เป็นที่พึ่งของโลกพระนามว่าปทุมุตระ และได้กัณฐิธรอัน
สำเร็จด้วยแก้ว แล้วเอาพิศดาลวิชนีพัดถวายพระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์
ของโลก ผู้คงที่ ภูมเทวดามีประมาณเท่าไร มาประชุมกันทั้งหมดในเวลา
นั้น ด้วยความหวังว่า พระศาสดาจักตรัสผลแห่งอาสนะและจักรแก้ว
พวกเรจักฟังพระศาสดาตรัสทั้งหมดนั้น พึงยังความร่าเริงให้เกิดอย่างยิ่ง
ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสยัมภูผู้ครุบุคคลประทับนั่งบน
อาสนะทองแล้ว แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใด
ได้ถวายอาสนะอันสำเร็จด้วยทองและแก้วนี้ เรจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่าน
ทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักเป็นจอมเทวดาเสวยเทวราชสมบัติอยู่ ๓๐
กัลป์ จักมีรัศมีแผ่ไปโดยรอบตลอดร้อยโยชน์ มาสู่มนุษยโลกแล้ว จัก
ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีพระนามว่าภักสสระ จักเป็นผู้มีเดชอันรุ่งเรือง
จักได้เป็นกษัตริย์ มีรัตนะ ๘ ประการ โชติช่วงอยู่โดยรอบ ทั้งกลางคืน
กลางวัน ดังพระอาทิตย์อุทัยฉะนั้น ในกัลป์ที่แสน พระศาสดามีพระนาม
ชื่อว่าโคตมซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก
ผู้นั้นอันทุเลมุลตักเตือนแล้ว จักเคลื่อนจากภพดุสิต จักเป็นบุตร
พราหมณ์ มีนามชื่อว่ากัจจายะ ภายหลัง เขาบวชแล้วจักตรัสรู้ ไม่มี
อาสวะอยู่ พระโคตมผู้ส่องโลกให้โชติช่วงจักทรงตั้งไว้ในตำแหน่งอันเลิศ
ผู้นั้น จักกล่าวปัญหาที่ถูกถามแล้วโดยย่อให้พิสดาร และเมื่อกล่าวปัญหา
นั้น จักยังอริยาศัยให้เต็ม พราหมณ์ผู้เป็นอภิชาตบุตรในสกุลอันมั่งคั่ง
เรียนจบมนต์ ละทรัพย์และข้าวเปลือกแล้ว บวชเป็นบรรพชิต เมื่อถูก
ถามปัญหาแล้วโดยย่อ เราก็กกล่าวแก้ได้โดยพิสดาร เราย่อมยังอริยาศัย
ของชนเหล่านั้นให้เต็ม ย่อมยังพระผู้มีพระภาคผู้สูงกว่าสัตว์ให้โปรดปราน
พระมหาวีรเจ้าผู้ตรัสรู้เอง เป็นอัครบุคคล ทรงโปรดปรานเรา ประทับนั่ง
ณ ท่ามกลางสงฆ์แล้ว ทรงตั้งเราไว้ในเอตทัคคสถาน คุณวิเศษเหล่านี้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบว่ ท่านพระมหากัจจายนเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ มหากัจจายนเถรอปทาน .

กาฬุทายีเถรอปทานที่ ๔ (๓๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายข้าวขึ้นพิเศษ

[๓๖] เมื่อพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่เสด็จ
ดำเนินทางไกล เทียวจาริกไป ในเวลานั้น เราได้ถือเอาดอกปทุม ดอก
อุบล และดอกมะลิซ้อนอันบานสะพรั่ง และถือข้าว (สกล) ขึ้นพิเศษมา
ถวายแด่พระศาสดา พระมหาวิริชินเจ้า ทองเสวยข้าวขึ้นพิเศษอันเป็น
โภชนะดี และทรงรับดอกไม้นั้นแล้ว ทรงยังเราให้รู้เรื่องว่า ผู้ใดได้
ถวายดอกปทุมอันอุดม เป็นที่ปรารถนา เป็นที่ใครในโลกนี้แก่เรา ผู้นั้น
ทำกรรมที่ทำได้ยากนัก ผู้ใดได้บูชาดอกไม้ และได้ถวายข้าวขึ้นพิเศษ
แก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักได้เสวย
เทวราชสมบัติ ๑๘ ครั้ง ดอกอุบล ดอกปทุม และดอกมะลิซ้อน จะมีใน
เบื้องบนผู้นั้นด้วยผลแห่งบุญนั้น ผู้นั้นจักสร้างหลังคาอันประกอบด้วย
ของหอมอันเป็นที่พึงไว้ในอากาศ จักทรงไว้ในเวลานั้น จักได้เป็นพระเจ้า
จักรพรรดิ ๒๕ ครั้ง จักได้เป็นพระราชาในแผ่นดินครอบครองพสุธา ๕๐๐
ครั้ง ในกัลปที่แสน พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมีสมภพใน
วงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นปรารถนาในกรรมของ
ตน อันทกตมูลตักเตือนแล้ว จักได้เป็นบุตรผู้มีชื่อเสียง ทำความเพียร
เพียรให้เกิดแก่เจ้าศากยะทั้งหลายแต่ภายหลัง ผู้นั้นอันทกตมูลตักเตือน
แล้วจักบวช จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะนิพพาน พระ
โคดมผู้เผ่าพันธุ์ของโลก จักทรงตั้งผู้นั้นซึ่งบรรลุปฏิสัมภิกา ได้ทำกิจที่
ควรทำเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ ในเอตทัคคสถาน ผู้นั้นมีตนส่งไปแล้ว
เพื่อความเพียร สงบระงับ ไม่มีอุปรี จักเป็นสาวกของพระศาสดา
มีนามชื่อว่าอุทายี เรากำจัดราคะ โทสะ โมหะ มานะ และมกขะ
ได้แล้ว กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ เรายังพระสัม
พุทธเจ้าให้ทรงโปรดปราน มีความเพียร มีปัญญา และพระสัมพุทธเจ้า
ทรงเลื่อมใส ทรงตั้งเราไว้ในเอตทัคคสถาน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบว่ ท่านพระกาฬุทายีเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ กาฬุทายีเถรอปทาน .

โมฆราชเถรอปทานที่ ๕ (๓๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบังคมพระพุทธเจ้า

[๓๗] ก็พระผู้มีพระภาคผู้สยัมภู พระนามว่าอตถกัณฐิ ไม่ทรงแพะอะไรๆ แวด
ล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เสด็จดำเนิน ไปในถนน เราแวดล้อมด้วยพวกศิษย์
ทั้งหลายออกจากเรือน ไป ครั้นแล้วได้พบพระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายของ
โลกที่ถนนนั้น เราได้ประนมอัญชลีบนเศียรเกล้าถวายบังคมพระสัมพุทธ-
เจ้า ยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว เชยชมพระองค์ผู้เป็นนายของโลก สัตว์
มีรูปกิตติ มีสัญญา กิตติ ไม่มีสัญญากิตติ ประมาณเท่าใด สัตว์เหล่านั้นย่อม
เข้าไปภายในพระญาณของพระองค์ ทั้งหมดเปรียบเหมือนสัตว์ในน้ำเหล่า
ใดเหล่านั้น สัตว์เหล่านั้นย่อมติดอยู่ภายในข่ายของคนที่เขาข่ายตาเล็กๆ
เหวี่ยงลงในน้ำฉะนั้น อนึ่งสัตว์เหล่าใดคือ สัตว์มีรูป และไม่มีรูป มีเจตนา
(ความตั้งใจ) สัตว์เหล่านั้นย่อมเข้าไปภายในพระญาณของพระองค์ทั้งหมด
พระองค์ทรงถอนโลกอันอาภูลด้วยความมิดนี้ขึ้นได้แล้ว สัตว์เหล่านั้นได้ฟัง
ธรรมของพระองค์แล้ว ย่อมข้ามกระแสความสงสัยได้ โลกอันอวิชชา
ห่อหุ้มแล้ว อันความมิดทวมทับ โลกกำจัดความมิดได้ สงแสงโชติช่วงอยู่
เพราะพระญาณของพระองค์ พระองค์ผู้มีจักขุเป็นผู้ทรงบรรเทาความมิดมน
ของสัตว์ทั้งปวง ชนเป็นอันมากฟังธรรมของพระองค์แล้ว จักนิพพาน
ดังนี้แล้ว เราเอาน้ำผึ้งรวงอัน ไม่มีตัวผึ้งใส่เต็มหม้อแล้ว ประคองด้วยมือ
ทั้งสอง น้อมถวายแด่พระผู้มีพระภาค พระมหาวิริเจ้าผู้แสวงหาคุณอัน
ใหญ่หลวง ทรงรับด้วยพระหัตถ์อันงาม ก็พระสัพพัญญูเสวยน้ำผึ้งนั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
แล้ว เสด็จเหาะขึ้นสู่สุณภากาศ พระศาสดาพระนามว่าอัสสสีนราสภ
ประทับอยู่ในอากาศ ทรงยังจิตของเราให้เลื่อมใส ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้
ว่า ผู้ใดชมเชยญาณนี้ และชมเชยพระพุทธรูปเจ้าผู้ประเสริฐสุดด้วยจิตอัน
เลื่อมใสนั้น ผู้นั้นจะไม่ไปสุทุกติและผู้นั้นจักเสวยเทวราชสมบัติ ๔๖ ครั้ง
จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชครอบครองแผ่นดิน ๘๐๐ ครั้ง จักได้เป็น
พระเจ้าจักรพรรดิ ๕๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชเสวยสมบัติ
อยู่ในแผ่นดินนับไม่ถ้วน จักเป็นผู้เล่าเรียน ทรงจามนต์ รือบไตรเพท
จักบวชในศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม จักพิจารณาอรรถ
อันลึกซึ้งอันละเอียดได้ด้วยญาณ จักเป็นสาวกของพระศาสดา มีนามชื่อ
ว่าโมฆราช จักถึงพร้อมด้วยวิชา ๓ ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ไม่มี
อาสวะ พระโคดมผู้ทรงเป็นยอดของผู้นำหมู่ จักทรงตั้งผู้นั้นไว้ในเอต-
ทัตถสถาน เราละกิเลสเครื่องประกอบของมนุษย์ ตัดเครื่องผูกพันในภพ
กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ-
สัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุท-
ธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระโมฆราชเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ โมฆราชเถรปาทาน .

อริมุตตกเถรปาทานที่ ๖ (๓๖)
ว่าด้วยผลแห่งการถวายอภัย
[๓๕] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าอัสสสี ผู้เป็นอุดมบุคคลเสด็จนิพพานแล้ว
เรามีจิตเลื่อมใส นิมนต์ภิกษุสงฆ์ เราทำมณฑปด้วยอภัยแล้ว นิมนต์
สังฆรัตนะ ผู้ชื่อตรง มีจิตตั้งมั่นเป็นสงฆ์ผู้อดม ให้ฉันอภัย เราเข้าถึง
กำเนิดใดๆ คือความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ เราย่อม
ครอบงำสัตว์ทั้งปวง นี่เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลป์ที่ ๑ , ๘๐๐ เราได้
ให้ทานใดในเวลานั้น ด้วยผลแห่งทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผล
แห่งการถวายอภัย คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธรศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .
ทราบวา ท่านอริมุตตกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ อริมุตตกเถรปาทาน .

ลสฺสทายกเถรปาทานที่ ๗ (๓๗)
ว่าด้วยผลแห่งการถวายกระเทียม
[๓๕] ในกาลนั้น เราเป็นดาบสอยู่ที่ไม้อิลภุเขหิมวันต์ เราอาศัยกระเทียม
เลี้ยงชีวิต กระเทียมเป็นอาหารของเรา เราใส่กระเทียมเต็มหาบแล้ว ได้
ไปสู่อารามสงฆ์ เราเร่ง มีจิตโสมนัส ได้ถวายกระเทียมแก่สงฆ์
ครั้งถวายกระเทียมแก่สงฆ์ผู้ให้เกิดความยินดีเหลือเกินในศาสนาพระวิปัส-
สีผู้เลิศกว่านเรชนแล้ว ได้บันเทิงในสวรรค์ตลอดกัลป์ ในกัลป์ที่ ๕๑ แต่
กัลป์นี้ เราได้ให้กระเทียมใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่
เป็นผลแห่งการถวายกระเทียม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธรศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระลสฺสทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ลสฺสทายกเถรปาทาน .

อายตทายกเถรปาทานที่ ๘ (๓๘)
ว่าด้วยผลแห่งการสร้างศาลาโรงฉัน
[๔๐] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าสิขี ผู้ประเสริฐกว่าพวกคนผู้กล่าว (ยกย่อง
ตน) นิพพานแล้ว เราเร่ง มีจิตโสมนัส ได้ไหว้พระสกุปอันอดม
ในกาลนั้น เราเร่ง มีจิตโสมนัส ให้คนไปบอกกับนายช่าง ให้ทรัพย์
แล้ว จ้างให้ทำศาลา (สิ) โรงฉัน เราอยู่ในเทวโลกตลอด ๘ กัลป์
โดยไม่สับสนกันเลย ในกัลป์ที่เหลือ เราท่องเที่ยวไปสับสนกัน ยาพิษ
ย่อมไม่ล้ากลายในกายเรา และศาตราไม่กระทบกายเรา เราไม่พึงตายใน
น้ำ นี่เป็นผลแห่งการสร้างศาลาโรงฉัน เราปรารถนาฝนเมื่อใด มหาเมฆ
ย่อมยังฝนให้ตกเมื่อนั้น แม้เทวดาทั้งหลายก็ตกอยู่ในอำนาจเรา นี่เป็น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ผลแห่งบุญกรรม เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิสมบุรณด้วยแล้ว ๗ ประการ
๓๐ ครั้ง ใครๆ ย่อมไม่ดูหมิ่นเรา นี่เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลป์ที่ ๓๐
แต่กัลป์นี้ เราได้ให้สร้างศาลาโรงฉันใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติ
เลย นี่เป็นผลแห่งการสร้างศาลาโรงฉัน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบวาท่านพระอชาตทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ อชาตทายกเถรอปทาน .

ธรรมจักกิกเถรอปทานที่ ๙ (๓๙)

ว่าด้วยผลแห่งการตั้งธรรมจักรบูชา

[๔๑] เราได้ตั้งธรรมจักรนี้ ทำอย่างสวยงาม อันวิญญูชนชมเชย (บูชา) ไว้
ข้างหน้าอาสนะอันประเสริฐ แห่งพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ
เราย่อมรุ่งเรืองกว่าวาระทั้งสี่ มีคนใช้ พลทหารและพาหนะ คนเป็น
อันมากย่อมติดตามห้อมล้อมเราเป็นนิตย์ เราแวดล้อมด้วยดนตรีหกหมื่น
ทุกเมื่อ เราย่อมงามด้วยบริวาร นี่เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลป์ที่ ๙๔
แต่กัลป์นี้ เราได้ตั้งธรรมจักรบูชา ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย
นี่เป็นผลแห่งการตั้งธรรมจักรบูชา พระเจ้าจักรพรรดิหลายพระองค์ มีผล
มาก มีพระนามว่า สหิสสราชา ผู้เป็นใหญ่กว่าชน ได้มีปรากฏตลอด
๑๑ กัลป์ แต่กัลป์นี้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบวาท่านพระธรรมจักกิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ธรรมจักกิกเถรอปทาน .

กัปปรกขียเถรอปทานที่ ๑๐ (๔๐)

ว่าด้วยผลแห่งการตั้งต้นกัลป์พฤกษ์บูชา

[๔๒] เราได้คล้องผ้าอันวิจิตรหลายผืนไว้ตรงหน้าพระสถูปอันประเสริฐ ของ
พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ แล้วตั้งต้นกัลป์พฤกษ์ไว้ เราเข้า
ถึงกำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ในกำเนิดนั้นๆ ต้น
กัลป์พฤกษ์อันงาม ย่อมประดิษฐานอยู่ใกล้ประตูเรา เวลานั้น เราเอง
บริวารเพื่อนและคนคุ้นเคย ได้ถือเอาผ้าจากต้นกัลป์พฤกษ์นั้นมานุ่งห่ม
ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ตั้งต้นกัลป์พฤกษ์ใดไว้ ด้วยกรรมนั้น
เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการตั้งต้นกัลป์พฤกษ์ และในกัลป์ที่ ๗
แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ องค์ ทรงพระนามว่าสุเจละ ทรง
สมบุรณด้วยแล้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัม-
ภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบวาท่านพระกัปปรกขียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ กัปปรกขียเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. กุณฑธานเถรอปทาน	๒. สาตตเถรอปทาน
๓. มหากัจจายนเถรอปทาน	๔. กาฬุทายีเถรอปทาน
๕. โมฆราชเถรอปทาน	๖. อธิมุตตกเถรอปทาน
๗. ลสฺสนททายกเถรอปทาน	๘. อชาตทายกเถรอปทาน
๙. ธรรมจักกิกเถรอปทาน	๑๐. กัปปรกขียเถรอปทาน
- และมีคาถา ๑๑๒ คาถา .

จบ กุณฑธานวรรคที่ ๔

อุปาสีวรรคที่ ๕

อุปาสีเถรอปทานที่ ๑ (๔๑)

ว่าด้วยพระอุปาสีปรารภกรรมของตน

[๔๓] พระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกของโลก แวดล้อมด้วยพระชินาสพหนึ่งพัน
พระองค์ทรงประกอบความสงัด เสด็จไปเพื่ออยู่ในที่ลับ เรานุ่งห่มหนึ่ง
สัตว์ ถือไม้เท้าสามง่ามเที่ยวไป ได้พบพระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ จึงทำหนึ่งสัตว์เจวียงบาข้างหนึ่ง ประนมอัญชลี
เหนือเศียรเกล้า ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้า แล้วชมเชยพระองค์ผู้นำ
ของโลกว่า สัตว์ทั้งหลายที่เกิดในไข่ เกิดในถ้ำ ไคล เกิดผุดขึ้น เกิด
ในครรภ์ และนกมีกาเป็นต้นทั้งหมด ย่อมเที่ยวไปในอากาศทุกเมื่อ
ฉันใด สัตว์เหล่าใดเหล่าหนึ่ง มีสัญญาก็ตาม ไม่มีสัญญาก็ตาม สัตว์
เหล่านั้น ก็ฉันนั้น ย่อมเข้าไปภายในพระญาณของพระองค์ทั้งหมด อนึ่ง
กลิ่นหอมอันมีอยู่ที่ภูเขา ณ ภูเขาหิมวันต์อันเป็นภูเขาสูงสุด กลิ่นหอม
ทั้งหมดนั้น ย่อมไม่ถึงแม้ส่วนเสี้ยวในศีลของพระองค์ โลกนี้พร้อมทั้ง
เทวโลก เล่นไปเข้าความมิดมนใหญ่ โลกกำจัดความมิดได้แสงไสติ
ช่วงอยู่ เพราะพระญาณของพระองค์ เปรียบเหมือนพระอาทิตย์อสดงคต
แล้ว โลกก็ถึงความมืด ฉันใด เมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่เสด็จอุบัติ สัตว์โลก
ถึงความมืด ฉันนั้น (อนึ่ง) เปรียบเหมือนเมื่อพระอาทิตย์อุทัย ย่อม
ขจัดความมืดได้ทุกเมื่อ ฉันใด พระองค์ผู้เป็นพระพุทธเจ้าอันประเสริฐ
สุด ก็ขจัดความมืดได้ทุกเมื่อ ฉันนั้น พระองค์ทรงส่งพระองค์ไปเพื่อ
ความเพียร ได้เป็นพระพุทธเจ้าในโลก พร้อมทั้งเทวโลก ทรงยังหมู่ชน
เป็นอันมากให้ยินดีด้วยการปรารภกรรมของพระองค์ พระมหามณีพระนาม
ว่าปทุมุตระผู้เป็นนักปราชญ์ ทรงสดับค่านันแล้ว ทรงอนุโมทนา แล้ว
เสด็จเหาะขึ้นในอากาศ ตั้งพระยาหงส์ในอัมพร พระสัมพุทธเจ้าผู้แสวง
หาคุณอันใหญ่หลวง พระนามว่าปทุมุตระ เป็นศาสดาของเทวดาและ
มนุษย์ทั้งหลาย ทรงเหาะขึ้นไปประทับอยู่ในอากาศ ได้ตรัสพระคาถา
เหล่านี้ว่า ผู้ใดชมเชยญาณอันประกอบด้วยข้ออุปมาทั้งหลายนี้ เราจัก
พยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว เขาก็จักได้เป็นท้าวเทวราช
๑๘ ครั้ง จักได้เป็นพระราชาในแผ่นดินครอบครองพสุธา ๓๐๐ ครั้ง จัก
ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๕ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบุลย์
โดยจะคณานับมิได้ ในกัลป์ที่แสน พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม
ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก เขาอันกตล
มูลตักเตือนแล้ว จักเคลื่อนจากภพตสิต จักเป็นผู้ต่ำโดยชาติ (มีชาติต่ำ)
มีชื่อว่าอบาลีและภายหลังเขากลับแล้ว หนายกรรมอันลามก กำหนดรู้
อาสวะทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะนี้พพาน พระโคดมพุทธเจ้าผู้ศากยบุตร
มียศใหญ่ จักทรงโปรดตั้งเขาไว้ในเอตทัคคสถานทางบรรล (ผู้ยิ่งด้วย)
วินัย เราบวชด้วยศรัทธา ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะกำหนด
รู้อาสวะทั้งปวง ไม่มีอาสวะอยู่ และพระผู้มีพระภาคทรงอนุเคราะห์เราว่า
เราเกลือกกล้าในวินัย เราปรารภในกรรมของตน ไม่มีอาสวะอยู่ เราสำรวม
ในพระปาติโมกข์และในอินทริย ๕ ทรงพระวินัยอันเป็นบ่อเกิดรัตนะไว้
ได้หมดทั้งสิ้น พระศาสดาผู้ไม่มีใครเทียบถึงในโลก ทรงรู้คุณของเราแล้ว
ประทับนั่งในท่ามกลางสงฆ์ ทรงตั้งเราไว้ในเอตทัคคสถาน คุณพิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวาท่านพระอบาลีเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ อปาลีเถราปทาน .

โสณโกฏิยเวสสเถราปทานที่ ๒ (๔๒)

ว่าด้วยผลแห่งการทำที่จงกรม

[๔๔] เราได้ให้ทำที่จงกรม ซึ่งทำการฉาบทาด้วยปูนขาว ถวายแด่พระมุณีพระ-
นามว่าอนิมทัสสีเชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ เราได้เอาดอกไม้ต่างๆ สี
ลาดที่จงกรม ทำพาดบนอากาศ แล้วทูลเชิญพระพุทธเจ้าผู้สูงสุดให้ทรง
ใช้สอย เวลานั้น เราประนมอัญชลีถวายบังคมพระองค์ผู้มีวัตรอัน
งาม แล้วมอบถวายศาลาลี้แต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคผู้เป็น
ศาสดายอดเยี่ยมในโลก มีพระจักขุ ทรงรู้ความดำริของเรา จึงอนุเคราะห์
รับไว้ พระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นทักขิไณยบุคคลในโลก พร้อมทั้งเทวโลก
ครั้งทรงรับแล้ว ประทับนั่ง ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว ตรัสพระคาถา
เหล่านี้ว่า ผู้ใดมีจิตโสมนัส ได้ถวายศาลาลี้แก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น
ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว รถอันเทียมด้วยม้าพันธ์ จักปรากฏแก่ผู้นั้น
พร้อมเพรียงด้วยบุญกรรม ในเวลาใกล้ตาย ผู้นั้นจักไปสู่เทวโลกด้วยยาน
นั้น เทวตาทั้งหลายจักพลอยบันเทิง ในเมื่อผู้นั้นไปถึงภพอันดี วิมานอัน
การค่ามาก เป็นวิมานประเสริฐฉาบทาด้วยดินแก้ว ประกอบด้วยปราสาท

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
อันประเสริฐ จักรอบงำริมานอื่น ผู้นี้จักรินรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓
หมื่นกัลป์ จักได้เป็นท้าวเทวราชตลอด ๒๕ กัลป์ และจักได้เป็นพระ
เจ้าจักรพรรดิตลอด ๓๗ กัลป์ พระเจ้าจักรพรรดินั้นแม่ทั้งหมดมีพระนาม
เดียวกันว่าโยสธรา ผู้นี้ได้เสวยสมบัติทั้งสองแล้ว ก่อสร้างสิ่งสมบุญ
จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิใน ๒๕ กัลป์ (อีก) แม่ในภพนั้น จักมี
วิมานอันประเสริฐ ที่วิสุตกรรมเทพบุตรนิรมิตให้ผู้นี้จักรอบบริซึ่งมีเสียง
๑๐ อย่างต่างๆ กัน ในกัลป์จะนับประมาณมิได้ แต่กัลป์นี้ ผู้นี้จักได้
เป็นพระราชารักษาแผ่นดิน มีฤทธิ์มาก มีพระนามชื่อว่าโอกกากะ อยู่ใน
แคว้นแคว้น นางกษัตริย์ผู้มีวัยอันประเสริฐ มีชาติสูงกว่าหญิง ๖ หมื่น
ทั้งหมด จักประสูติพระราชบุตรและพระราชบุตร ๙ พระองค์ ครั้น
ประสูติพระราชบุตรและพระราชบุตร ๙ พระองค์แล้ว จักสิ้นพระชนม์
พระเจ้าโอกกากะราชจักรพรรดิทรงอภิเษกนางกัญญาผู้เป็นที่รัก กำลังรุ่นเป็นแม่
พระนางจักยังพระเจ้าโอกกากะราชให้โปรดปรานแล้ว ได้พร ครั้นพระนาง
ได้พรแล้ว จักให้ขับไล่พระราชบุตรและพระราชบุตร พระราชบุตรและ
พระราชบุตรทั้งหมดนั้นถูกขับไล่แล้ว จักไปยังภูเขา เพราะกลัวความแตก
ชาติ พระราชบุตรทั้งหมดจักสมรสกับพระกนิษฐภคินี ส่วนพระเชษฐภคินี
พระองค์หนึ่งจักเป็นโรคพยาธิ กษัตริย์ทั้งหลายจักตั้ง (ใจ) ลงมโนว่า
ชาติของเราอย่าแตกแยกเลย กษัตริย์จึงนำมาสมรสกับพระเชษฐภคินีนั้น
ความเกิดแห่งสกุลโอกกากะจักแตกแยก โอธของกษัตริย์เหล่านั้นจักมี
พระนามว่าโลภิกะ โดยชาติจักได้เสวยโภคสมบัติ อันเป็นของมนุษย์มิใช่
น้อยในภพนั้น ผู้นี้เคลื่อนจากภพนั้นแล้วจักไปสู่เทวโลก แม่ในเทวโลก
นั้น จักได้วิมานอันประเสริฐ เป็นที่รื่นรมย์ใจ ผู้นี้อันกุศลมูลตกเดือน
แล้ว จักเคลื่อนจากเทวโลกมาสู่ความเป็นมนุษย์ จักมีชื่อว่าโสณะ จัก
ปรารถนาความเพียร มีใจแน่วแน่ ตั้งความเพียรในศาสนาของพระศาสดา
กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะนิพพาน พระผู้มีพระภาค
พระนามว่า โคดมศากยบุตร ผู้ประเสริฐ ผู้รู้วิเศษ เป็นมหาวิระ ทรง
เห็นคุณอนันต์จักตั้งไว้ในตำแหน่งเลิศ

เมื่อฝนตกในที่ประมาณ ๔ นิ้ว หย้าประมาณ ๔ นิ้ว ลมพัด เว้น
พระผู้มีพระภาคผู้คงที่ ซึ่งทรงประกอบความเพียร ความถึงที่สุด
ไม่มียิ่งขึ้น ไปกว่านั้น

เรามิदनฝึกแล้วในการฝึกอันอุดม เราตั้งจิตไว้ดีแล้ว เราปลงภาระทั้งปวง
ลงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะดับแล้ว พระอังคิรสมหานาค มีพระชาติสูง
ดังพระยาไกรสร ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ทรงตั้งเราไว้ในเอต-
ทัตถสถาน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระโสณโกฏิยเวสสเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ โสณโกฏิยเวสสเถระปาทาน

ภททียกาฬโคธายปุตตเถระปาทานที่ ๓ (๔๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาสนะทอง

[๔๔] หมู่ชนทั้งปวงเข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงมีจิตเมตตา
เป็นมหาเมตตาอันอัครนายกของโลกทั้งปวง ชนทั้งปวงย่อมถวายอาสนะ คือ
สัตตก่อน สัตตผง น้ำและข้าวแก่พระศาสดา และในสงฆ์ผู้เป็นนาบุญ
ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า แม้เราก็จักนิมนต์พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดและสงฆ์
ผู้ยอดเยี่ยมแล้ว จักถวายทาน แก่พระผู้มีพระภาคผู้ประเสริฐกว่าเทวดา
ผู้คงที่ คนเหล่านี้เราส่งไปให้นิมนต์พระตถาคต และภิกษุสงฆ์ทั้งสิ้น
ผู้เป็นนาบุญ ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า บัลลังก์ทอง ๑ แสน ลาดด้วย
เครื่องลาดวิเศษมีขนยาว ด้วยเครื่องลาดยัดนุ่น เครื่องลาดมีรูปดอกไม้
ผ้าเปลือกไม้และผ้าฝ้าย เราได้ให้จัดตั้งอาสนะอันควรค่ามาก สมควรแก่
พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้ทรงรู้แจ้งโลก ประเสริฐ
กว่าเทวดา ผู้เฝ้าจากวาระ เวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เสด็จเข้ามาสู่ประตู
บ้านเรา เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ต้อนรับพระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นนาถะ
ของโลก ทรงมียศ แล้วนำเสด็จมาสู่เรือนของตน เรามีจิตเลื่อมใส
มีใจโสมนัส อังคาสภิกษุ ๖ แสน และพระพุทธเจ้าผู้นายกของโลก
ให้อิ่มหนำด้วยข้าวชั้นพิเศษ พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ผู้ทรงรู้แจ้ง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
โลก ทรงรับเครื่องบูชาแล้ว ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัส
พระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดถวายอาสนะทองอันลาดด้วยเครื่องลาดพิเศษมีขน
ยาวนี้ เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักได้เป็น
ท้าวเทวราช อันนางอัปสรแวดล้อม เสวยสมบัติอยู่ ๓๔ ครั้ง จักได้เป็น
พระเจ้าประเทศราช ครบครองพสุธา ๑๐๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้า
จักรพรรดิ ๕๑ ครั้ง จักเป็นผู้มีสกุลสูงในกำเนิดและภพทั้งปวง ภายหลัง
ผู้นั้นอันกุศลมูลตักเตือนแล้วจักบวช จักได้เป็นพระสาวกของพระศาสดา
มีนามชื่อว่า ภิกขุยะ เราเป็นผู้ชวนชวายุภายในวิเวก มีปกติอยู่ใน
เสนาสนะอันสงัด ผลทั้งปวงเราบรรลุลแล้ว วันนี้ เราเป็นผู้ไม่มีความ
เศร้าหมองจิต พระสัพพัญญูผู้นายกของโลก ทรงทราบคุณทั้งปวงของเรา
แล้ว ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ทรงตั้งเราไว้ในเอตทัคคสถาน
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระภิกขุพยากรณ์โดยยถาปุตตะเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการ
ฉะนี้แล .

จบ ภิกขุพยากรณ์โดยยถาปุตตะเถระ

สันนิฐูปกเถราปทานที่ ๔ (๔๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลแพ่ง

[๔๖] เราทำกระท่อมไว้ในป่า อยู่ระหว่างภูเขา ยินดีด้วยลาภและความเสื่อม

ลาภ ด้วยยศและความเสื่อมยศ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระผู้รู้
แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา เสด็จมาในสำนักเราพร้อมด้วยภิกษุ ๑ แสน
เมื่อพระมหานาคทรงพระนามว่าปทุมุตระ ผู้อดมเสด็จเข้ามา เราได้ปลาด
เครื่องลาดหญ้าถวายแด่พระศาสดา เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้
ถวายผลแพ่งและน้ำจั้นแด่พระผู้มีพระภาคผู้ชื่อดี ด้วยใจอันผ่องใส
ในแสนกลีบแต่กลีบนี้ เราได้ถวายทานใด ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติ
เลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผลแพ่ง ในกลีบที่ ๔๑ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ
พระองค์หนึ่ง พระนามว่าอรินทมะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๓ ประการ มี
พลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสันนิฐูปกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สันนิฐูปกเถราปทาน .

ปัญจหัตถียเถราปทานที่ ๕ (๔๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบัว ๕ กำ

[๔๗] พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสเมธ ผู้มีพระจักษุทอดลง ตรัสพอประมาณ มีสติ
ทรงสำรวมอินทรีย์ เสด็จมาในแถวตลาด ดอกกอบัวห้ากำมีอยู่ในบ่อน้ำ
ขนของเรา เราเลื่อมใสได้เอาดอกกอบัวนั้นบูชาพระพุทธเจ้า ด้วยมือทั้ง
สองของตน และดอกไม้อื่นเหล่านั้นเรายกขึ้นเป็นหลังคาแห่งพระศาสดานั้น
เราทรงดอกไม้ถวายพระมหานาค ดังศิษย์กันรุมถวายอาจารย์ ฉะนั้น ใน
กลีบที่ ๓ หมีน เราได้ยกดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย
นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ใน ๒ พันกลีบแต่กลีบนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิผู้
เป็นกษัตริย์ ๕ พระองค์ ทรงพลมาก มีพระนามชื่อว่าหัตถิยะ คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปัญจหัตถียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปัญจหัตถียเถราปทาน .

ปทุมฉณนียเถราปทานที่ ๖ (๔๖)

ว่าด้วยผลแห่งการกัณรุมเป็นพุทธบูชา

[๔๘] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าวิปัสสี ผู้อักรบคฺลเสด็จนิพพานแล้ว เราถือ
ดอกปทุมอันบานดิดยกขึ้นขึ้นบูชาที่จิตถาราร ในเมื่อมหาชนยกพระศพขึ้น
จิตถาราร จิตถารารสูงขึ้น ไปจรดณภากาศ เราได้ทำร่มไว้ในอากาศ กันไว้
จิตถาราร ในกลีบที่ ๔๑ แต่กลีบนี้ เราได้ยกดอกไม้โดยบูชา ด้วยกรรม
นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกลีบที่ ๔๗ แต่
กลีบนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดินามว่าปทุมิสระ เป็นใหญ่ มีพลมาก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ครอบครองแผ่นดินมีสมุทรสาคร ๔ เป็นที่สุด คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระปทุมจกณียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ปทุมจกณียเถรอปทาน .

สยันทายกเถรอปทานที่ ๗ (๔๗)
ว่าด้วยผลแห่งการถวายที่นอน
[๔๗] เราได้ถวายที่นอนอย่างดีเลิศ ลาดด้วยกัณเฑาะ คือผ้า แด่พระผู้มีพระภาค
พระนามว่าสิทธัตถะ ผู้มีจิตเมตตา ผู้คงที่ พระผู้มีพระภาคขึ้นเจ้า ทรง
รับที่นอนอันเป็นกัณเฑาะแล้ว เสด็จลุกจากที่นอนนั้น เหาะขึ้นสู่อากาศ
ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายที่นอนใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จัก
ทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายที่นอน ในกัลป์ที่ ๕๑ แต่กัลป์นี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิ มีพระนามว่าวรุณเทพ ทรงสมบุรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ
มีกำลังพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระสยันทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ สยันทายกเถรอปทาน .

จิงกมทายกเถรอปทานที่ ๘ (๔๘)
ว่าด้วยผลแห่งการถวายที่จงกรม
[๔๘] เราได้ให้ทำสถานที่จงกรมก่อด้วยอิฐ ถวายแด่พระมณีพระนามว่าอัทธทัสสี
ผู้เป็นเชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ สถานที่จงกรมสร้างสำเร็จดีแล้ว โดยสูง
๕ คอก โดยยาว ๑๐๐ คอก ควาระเป็นที่เจริญภาวนา นารีนรมย์ใจ
พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอัทธทัสสีผู้เป็นระอุตมทรงรับแล้ว ทรง
กำทรายด้วย (ฝ่า) พระหัตถ์แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ด้วยการ
ถวายทรายนี้ และด้วยการถวายที่จงกรมอันทำสำเร็จดีแล้ว ผู้นั้นจักได้
เสวยทรายอันประกอบด้วยแก้ว ๗ ประการ จักเสวยเทวราชสมบัติใน
เทวดาทั้งหลายตลอด ๓ กัลป์ อันนางอัปสรแวดล้อมแล้วเสวยสมบัติ
เขมาภุสุมณย์โลกแล้ว จักได้เป็นพระราชาในแว่นแคว้น และจักได้เป็น
พระเจ้าจักรพรรดิในแผ่นดิน ๓ ครั้ง ในกัลป์ที่ ๑๘๐๐ เราได้ทำกรรมใด
ในเวลานั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายที่
จงกรม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระจิงกมทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ จิงกมทายกเถรอปทาน .

สุกัทธเถรอปทานที่ ๙ (๔๙)
ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยผอบไม้จันทน์
[๔๙] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา
ผู้มียศมาก ทรงถอนหมูชนขึ้นแล้ว จะเสด็จนิพพาน ก็เมื่อพระสัมพุทธ-
เจ้าทรงยังหมิ่นโลกธาตุให้วัน ไหวแล้ว จะเสด็จนิพพาน หมุชนและ
เทวดาเป็นอันมากได้ประชุมกันในเวลานั้น เราเอาภุชณาและดอกมะลิ
ซ้อนใส่ผอบไม้จันทน์เต็มแล้ว ราเริง มีจิตโลมนัส ยกขึ้นบูชาพระผู้มี
มีพระภาคผู้เป็นระอุตม พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ยอดเยี่ยมใน
โลก ทรงทราบความดำริของเรา ทรงบรรทมอยู่นั้นแล ได้ตรัสพระคาถา
เหล่านี้ว่า ผู้ใดเอา (ร่ม) ภุชณาและมะลิซ้อนบังร่มให้เราในกาลที่สุด
เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว บุคคลผู้นี้เคลื่อนจากโลก
นี้แล้ว จักไปสู่หมู่เทวดาชั้นดุสิต เขาได้เสวยราชสมบัติในชั้นดุสิต
นั้นแล้ว จักไปสู่ชั้นนิมมานรดี เขาถวายดอกมะลิซ้อนอันประเสริฐสุด
ด้วยอุบายนี้แล้ว จักปรารภกรรมของตนเสวยสมบัติ บุคคลผู้นี้จักบังเกิด
ในชั้นดุสิตนั้นอีก เคลื่อนจากชั้นนั้นแล้ว จักไปสู่ความเป็นมุนษย์ พระ-
มหานาคศากยบุตรผู้เลิศในโลกพร้อมทั้งเทวโลก ผู้มีพระจักขุ ทรงยังสัตว์
ให้ตรัสรู้เป็นอันมากแล้ว จักเสด็จนิพพานในกาลนั้น เขาอันกตมุล
ตักเตือนแล้ว จักเข้าไปเฝ้า ครั้นเข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าแล้ว จักทูล
ถามปัญหาในกาลนั้น พระสัพพัญญูสัมพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลก ทรง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ให้สำเร็จ ทรงทราบบรมพุทธานุภาพแล้ว จักทรงเปิดเผย (แสดง) สัจจะ
ทั้งหลาย เขายินดีว่า ปัญหานี้ พระศาสดาทรงปรารภ (แก้) แล้ว
มีใจชื่นชม ถวายบังคมพระศาสดาแล้ว จักทูลขอบวช พระพุทธเจ้าพระองค์
นั้น ทรงฉลาดในธรรมอันเลิศ ทรงเห็นว่าเขามีใจเลื่อมใส ยินดีด้วย
กรรมของตน จักทรงให้บวช บุคคลผู้นี้พยายามแล้ว จักกำหนดรู้อาสวะ
ทั้งปวงได้ แล้วจักไม่มีอาสวะนิพพานในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า .

จบ ภาควารที่ ๕

เราประกอบด้วยบุพกรรม มีจิตชื่นชม ตั้งมั่นด้วยดี เป็นบุตรผู้เกิดแต่
พระหทัยของพระพุทธเจ้า อันธรรมนิรมิตดีแล้ว เราเข้าไปเฝ้าพระธรรมราชา
แล้ว ได้ทูลถามปัญหาอันสูงสุด และเมื่อพระผู้มีพระภาคจะทรงแก้ปัญหา
ของเรา ได้ตรัสกระแสนธรรม เรารู้ทั่วถึงธรรมของพระองค์แล้ว ยินดีใน
ศาสนายิ่ง กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ในแสนกัลป์
แต่กัลป์นี้ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระผู้ยากอดม ไม่ทรงมีอุปาทาน
เสด็จนิพพานแล้ว ดังประทับดับเพราะสิ้นน้ำมัน ฉะนั้น พระสฤปแก้ว
ของพระผู้มีพระภาคสูงประมาณ ๓ โยชน์ เราได้ทำธงสวยงามกว่าธงทั้งปวง
เป็นที่รื่นรมย์ใจ บูชาไว้ที่พระสฤปนั้น พระอัครสาวกชื่อติสสะ ของ
พระพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสป เป็นบุตรผู้เกิดในหทัยของเรา เป็นทายาท
ในพระพุทธศาสนา เรามีใจเลื่อมใสได้กล่าววาจาอันไม่เจริญแก่พระอัคร-
สาวกนั้น ด้วยผลแห่งกรรมนั้น ความเจริญจึงได้มีแก่เราในภายหลังพระ-
มุนีมหาวีรชนเจ้า ผู้ทรงเกื้อกูลประกอบด้วยพระกรุณา ทรงประทานบรรพชา
แก่เราบนที่บรรพทศครั้งสุด ณ ศาลวันอันเป็นที่เวียนมาแห่งมัลลกะชัตตริย
ทั้งหลาย บรรพชาก็มีในวันนี้เดี๋ยวนี้เอง อุปสมบทก็ในวันนี้เอง ปรีณิพพาน
ก็ในวันนี้เอง เฉพาะพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคผู้สูงสุดกว่าสัตว์ คุณ
วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสฤัททเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบสฤัททเถราปทาน .

จนทเถราปทานที่ ๑๐ (๕๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกไม้

[๕๒] เราได้ให้ทำดอกไม้อันเป็นวัตถุควรบูชา เพื่อถวายแด่พระผู้มีพระภาค

พระนามว่าสิทธัตถะเชษฐบุรุษของโลกผู้คงที่ แล้วปกปิดด้วยดอกมะลิ เรา
ให้ทำดอกไม้เหล่านั้นสำเร็จแล้ว น้อมเข้าไปถวายแด่พระพุทธเจ้า และถือเอา
ดอกไม้ที่เหลือไปบูชาพระพุทธเจ้า เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส นำเอา
ดอกไม้เข้าไปบูชาพระพุทธเจ้าผู้เช้นกับทองคำมีค่า เป็นอัครนายกของโลก
พระสัมพุทธเจ้าผู้ทรงข้ามความสงสัยแล้ว ผู้ข้ามห้วงกิเลสได้แล้ว แวดล้อม
ด้วยพระชินาสพ ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้
ว่าผู้ใดได้ถวายดอกไม้มีค่า มีกลิ่นหอมฟุ้งแก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่าน
ทั้งหลายจงฟังเรากล่าว บุคคลผู้นี้เคลื่อนจากโลกนี้แล้ว จักแวดล้อมด้วย
หมู่เทวดา เคลื่อนกล่นด้วยดอกมะลิ จักไปสู่เทวโลก ภพของบุคคลนั้น

(สูง) นำหวาดเสียว สำเร็จด้วยทองและแก้วมณี รัมานทั้งหลายอันเกิด

ด้วยกรรม จักปรากฏ เขาจักได้เสวยเทวราชสมบัติ ๗๔ ครั้ง จักแวดล้อม
ด้วยนางอัปสรเสวยสมบัติ จักได้เป็นพระราชาในแผ่นดิน ครบครอง
พลธา ๓๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๕ ครั้ง จักเป็นใหญ่กว่า
มนุษย์ มีนามชื่อว่าทชชยะ เสวยบุญนั้นประกอบด้วยกรรมของตน ไม่ไปสู่
วิเนชาติ จักไปสู่ความเป็นมนุษย์ เงินที่บุคคลนั้นสั่งสมไว้แล้ว แม้นร้อยโกฏิ
มีใช้น้อย บุคคลนั้นจักบังเกิดในกำเนิดเป็นพราหมณ์ เป็นบุตรผู้มีปัญญา
ของวงศ์คันทพราหมณ์ เป็นโอรสผู้เป็นที่รักของนางสารีพราหมณ์ และภายหลัง
เขาจักบวชในศาสนาของพระอัสสีส จักได้เป็นพระสาวกของพระศาสดา
มีนามชื่อว่า จุฬจนทะ เขาจักได้เป็นพระชินาสพแต่ยังเป็นสามเณรทีเดียว
กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะนิพพาน เราได้บำรุงพระมหาวีรเจ้า
และพระสาวกอื่นๆ ผู้มีศีลเป็นอันมาก และบำรุงพระเถระผู้พี่ชายของเรา
เพื่อบรรลุปะโยชนอันสูงสุด ครั้นเราบำรุงพระเถระผู้พี่ชายของเราแล้ว ได้
เอาธาตุใส่ไว้ในบาตร นำเข้าไปถวายพระสัมพุทธเจ้าเชษฐบุรุษของโลก ผู้
นราสภ พระพุทธเจ้าในโลกพร้อมทั้งเทวโลก ทรงรับธาตุนั้นด้วยพระหัตถ์
ทั้งสอง แล้วจักทรงพระโอวาท จึงทรงประกาศพระอัครสาวก จิตของเรา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
พันวิเศษดีแล้ว และศรัทธาของเราตั้งมั่นดีแล้ว เรากำหนดรู้อาสาระทั้งปวง
แล้ว ไม่มีอาสาระอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระจุนทเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบจุนทเถราปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ
๑. อุปาสีเถราปทาน   ๒. โสณโกฏิยเวสสเถราปทาน
๓. ภิกขุทายาฬโคธายปุตตเถราปทาน   ๔. สันนิฏฐาปถเถราปทาน
๕. ปัญจหัตถียเถราปทาน   ๖. ปทุมฉนียเถราปทาน
๗. สยันทายกเถราปทาน   ๘. จังคมทายกเถราปทาน
๙. สุกัทธิเถราปทาน   ๑๐. จุนทเถราปทาน
คาถาในวรรคนี้มี ๑๔๔ คาถา
จบอุบาลีวรรคที่ ๕ .

วิชนีวรรคที่ ๖
วิรูปนทายกเถราปทานที่ ๑ (๕๑)
ว่าด้วยผลแห่งการถวายพัด
[๕๓] เราได้ถวายพัดเล่มหนึ่งแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระ เชษฐบุรุษของ
โลก ผู้คนที่ ผู้เป็นจอมแห่งสัตว์ มนคง เรายังจิตของตนให้เลื่อมใส
แล้ว ประนมอัญชลีถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้า บ่ายหน้าไปทางทิศอุดร
หลีกไป พระศาสดาผู้อัครนายกของโลกทรงรับพัดวิชนีแล้ว ประทับยืน
ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ด้วยการถวายพัดนี้
และด้วยการตั้งจิตไว้ ผู้นั้นจักไม่ไปสู่วินิบาตตลอดแสนกัลป์ เราปรารถนา
ความเพียร มีจิตแน่วแน่ มีใจตั้งมั่นในเจโตคุณ (คุณคือการกำหนดรู้ใจ
ผู้อื่น) มีอายุ ๗ ปี โดยกำเนิดได้บรรลอรหัต ใน ๖ หมื่นกัลป์ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ ทรงกำลังมากพระนามเหมือนกันว่า พิษข-
มานะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระวิรูปนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ วิรูปนทายกเถราปทาน

สตริงสิยเถราปทานที่ ๒ (๕๒)
ว่าด้วยผลแห่งการชมเชยพระผู้โลกนายก
[๕๔] พระผู้มีพระภาคผู้ดมบุรุษ เสด็จขึ้นภูเขาอันสูงสุดแล้ว ประทับนั่งอยู่
เราเป็นพราหมณ์ผู้เรียนจบมนต์ อยู่ในที่ไม่ไกลภูเขา ได้เข้าไปเฝ้าพระ-
มหาราชเจ้าผู้ประเสริฐกว่าเทวดา เป็นนราสภ ประนมกรอัญชลีแล้ว ชมเชย
พระผู้นายกของโลกว่า พระมหาราชพุทธเจ้าพระองค์นี้ ทรงประกาศธรรม
อันประเสริฐ แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ทรงรุ่งเรืองดังกองไฟ พระผู้มี
พระภาคผู้มีพระจักขุ ไม่ทรงกำเรียดังมหาสมุทร หาผู้ต้านทานได้ยาก ดุจ
อรณพ ไม่ทรงครั้นคร้ามเหมือนราชสีห์ทรงแสดงธรรม พระศาสดา
พระนามว่าปทุมตระ ทรงทราบความคำริของเรา ประทับยืนในท่ามกลาง
ภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้ถวายอัญชลีนี้ และเชยชม
พุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ผู้นั้นจักได้เสวยเทวราชสมบัติตลอด ๖ หมื่นกัลป์
ในแสนกัลป์ พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าอังคิระ ผู้มีกิเลสดังหลังคา
เปิด จักเสด็จอุบัติในภพนั้น ผู้นั้นจักเป็นโอรสผู้รับมรดกในธรรมของ
พระสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นอันธรรมนิรมิตแล้ว จักเป็นพระอรหันต์มีชื่อว่า
สตริงสิ เรามีอายุ ๗ ปีโดยกำเนิด ออกบวชเป็นบรรพชิตมีชื่อว่าสตริงสิ
ริคมีของเราแผ่ออกไป เรามักเพ่งฌานยินดีในฌานอยู่ที่มณฑปหรือโคนไม้
เราทรงกายอันเป็นที่สุด อยู่ในศาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอด
๖ หมื่นกัลป์ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงพระนามว่าโรมะ
ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระสตริงสิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ สตริงสิยเถราปทาน
สยันทายกเถราปทานที่ ๓ (๕๓)

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ว่าด้วยผลแห่งการถวายที่นอน

[๕๔] เรามีจิตเลื่อมใส ได้ถวายที่นอนแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระ
ผู้ทรงอนุเคราะห์โลกทั้งปวง พระองค์นั้น ด้วยการถวายที่นอนนั้น
โภคสมบัติย่อมเกิดแก่เรา เปรียบเหมือนพืช (ข้าวกล้า) สำเร็จในนาดี
นี้เป็นผลแห่งการถวายที่นอน เราย่อมสำเร็จการนอนในอากาศ ย่อมทรง
แผ่นดินนี้ไว้ เราเป็นใหญ่ในสัตว์ทั้งหลาย นี่เป็นผลแห่งการถวายที่นอน
ใน ๕ พันกัลป์ ได้มีพระมหาวีระ ๘ พระองค์ ในกัลป์ที่ ๓๕๐๐ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิผู้มีพลมาก ๔ พระองค์ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสยนาทยกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สยนาทยกเถรอปทาน

คันทกทกทกเถรอปทานที่ ๔ (๕๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายหมอนน้ำหอม

[๕๖] ในกาลนั้น ได้มีการฉลองพระมหาโพธิ์แห่งพระพุทธเจ้า พระนามว่า
ปทุมตระ เราได้ถือเอาหมอนอันวิจิตร บรรจุเต็มด้วยน้ำหอมแล้ว ได้ถวาย
ก็ในเวลาสงฆ์ไม่ไฟริมหามะยังฝนให้ตก และได้มีเสียงบันลือดังลั่น
ในเมื่อสายฟ้าผ่า ด้วยกำลังสายฟ้านั้นแล เราทำกาละ ณ ที่นั้น เราอยู่
ในเทวโลก ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า โอ พระพุทธเจ้า โอ พระธรรม
โอ พระคุณสมบัติ แห่งพระศาสนาของเราทั้งหลาย ชากศพของเรตก
ลง เราริรมย์อยู่ในเทวโลก ภพของเรา ๗ ชั้น สูงสุดนาคาวตเสียว
นางเทพกัญญา ๑ แสนแควดล้อมเราเสมอ ความป่วยไข้ไม่มีแก่เรา ความ
เศร้าโศกไม่มีแก่เรา เราไม่เห็นความเดือดร้อนเลย นี่เป็นผลแห่งบุญ
กรรม ในกัลป์ที่ ๒๘๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าสังวลิเต
ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระคันทกทกทกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ คันทกทกทกเถรอปทาน .

โอปยุทเถรอปทานที่ ๕ (๕๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายม้าอาชาไนย

[๕๗] เราได้ถวายม้าอาชาไนย แด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระ ครั้นมอบ
ถวายในพระพุทธเจ้าแล้ว ได้กลับไปเรือนของตน พระอัครสาวกของ
พระศาสดามีนามชื่อว่าเทวิล ผู้เป็นทายาทแห่งธรรมอันประเสริฐ ได้มา
สู่สำนักของเรา (กล่าววา) พระผู้มีพระภาคผู้นำประโยชน์ทั้งปวง มา
อาชาไนยไม่ควร พระองค์ผู้มีจักขุทรงทราบความดำริของท่าน จึงทรงรับ
ไว้ เราจึงดีราคารามาสินธพซึ่งมีกำลังวิ่งเร็วดังลม เป็นพาหนะเร็ว แล้ว
ได้ถวายของที่ควรแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระ เราเข้าถึงกำเนิด
ใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ม้าอาชาไนยอันมีกำลังวิ่งเร็วดัง
ลม เป็นที่ยินดี ย่อมเกิดแก่เรา (เราดำริวา) ชนเหล่าใดได้อุปสมบท
ชนเหล่านั้นได้ดีแล้วหนอ เราพึงเข้าไปเฝ้าบ่อยๆ ถ้าพระพุทธเจ้ามีใน
โลก เราได้เป็นพระราชาผู้มีพลมาก ครอบครองแผ่นดินมีสมุทร ๔ เป็น
ที่สุด เป็นใหญ่แห่งชนชาวชมพูทวีป ๒๘ ครั้ง ภพที่สุดย่อมเป็นไปแก่
เรา นี่เป็นครั้งสุดท้าย เราละความชนะและความแพ้แล้ว ได้ถึงฐานะอัน
ไม่หวั่นไหว ในกัลป์ที่ ๓๕๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นกษัตริย์มีเดช
มาก ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระโอปยุทเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โอปยุทเถรอปทาน

สปริวาราสนเถรอปทานที่ ๖ (๕๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบิณฑบาต

[๕๘] เราไปสู่สถานที่ยืนไม่เศร้าหมอง ประดับด้วยมะลิซ้อน แล้วได้ถวาย
บิณฑบาตแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระ พระพุทธเจ้าผู้ผู้อัครนายก
ของโลก ผู้ซื้อตรง มีพระหฤทัยมั่นคง ประทับนั่งบนอาสนะนั้น ทรง
ประกาศอานิสงส์บิณฑบาตว่า พืชแม้จะน้อยที่ขานาปลูกลงในนาดี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
มหาเมฆสายฝนให้ตกเสมอ ผลย่อมยังชวานาให้อินดี จันใด บิณฑบาต
นี้ ท่านปลุกลงในนาดี ผลจักยังท่านให้อินดีในภพที่เกิด จันนั้น พระ-
สัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้อุดม ตรัสดังนี้แล้ว ทรงรับบิณฑบาต
แล้วปายพระพักตร์ทางทิศอุดรเสด็จไป เราส้ารวมในพระป่าติโมกข์และใน
อินทรี ๕ ขวนขวายในวิเวก ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ-
สัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนารเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสปริวาราสนเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สปริวาราสนเถรปาทาน .

ปิฎกที่ปกเถรปาทานที่ ๓ (๕๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายประทีป

[๕๔] เราเชื่อนิทานในพระสัทธรรม ของพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตระ
ผู้ทรงอนุเคราะห์สัตว์ทั้งปวง เป็นผู้มีความเห็นตรง เราได้ถวายประทีป

(ทำการบูชาด้วยประทีป) แวดล้อมไว้ที่ไม่โพธิ์ ในครั้งนั้นเราเชื่อ จึงได้
ทำการบูชาด้วยประทีปที่ไม่โพธิ์ เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ ความเป็น
เทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ เทวดาทั้งหลายย่อมทรงดวงไฟไว้
ในอากาศ นี่เป็นผลแห่งการบูชาด้วยประทีป เราย่อมมองเห็นได้ภายใน
หม้อ ภายในหินล้วน ตลอดล่วงภูเขาในที่ร้อยโยชน์โดยรอบ ด้วยกรรม
ที่เลือออยู่นั้น เราเป็นผู้บรรลุความสิ้นอาสวะ เราทรงกายอันเป็นที่สุดนี้
อยู่ในศาสนาของพระผู้มีพระภาคผู้จอมสัตว์ในกัลปที่ ๓๔๐๐ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิพระนามว่าสตัจจุข มีพระเดชาภาพมาก มีผลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนารเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปิฎกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปิฎกเถรปาทาน .

ธชทายกเถรปาทานที่ ๘ (๕๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายธงและบารุง

[๖๐] เราเราเริง มีจิตโสมนัส ได้ยกธงขึ้นปักไว้ที่ไม่โพธิ์อันเป็นต้น ไม้อุดม แห่ง
พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ เราเก็บใบโพธิ์ที่หล่นเอาไปทิ้งภายนอก
ได้ไหว้ไม่โพธิ์อันอุดม ดังได้ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าผู้หมดจดทั้งกาย
ในภายนอก ทรงพันวิเศษแล้ว ไม่มีอาสวะเหมือนดังเฉพาะพระพักตร์
พระศาสดาพระนามว่าปทุมุตระทรงรู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชาประทับ
ยืนท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ด้วยการถวายธงและ
ด้วยการบารุงทั้งสองนี้เราจะไม่ไปสู่ทุกคติตลอดแสนกัลป์ จักได้เสวยความ
เป็นเทวดารูปงาม ไม่น้อยในเทวดาทั้งหลาย จักได้เป็นพระราชาในแว่น
แคว้นหลายร้อยครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีพระนามชื่อว่าอคคตะ
ครั้นเสวยสมบัติแล้ว อันกุศลมูลตักเตือน จักยินดียิ่งในพระศาสนาของ
พระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคตม เราเป็นผู้มีจิตแน่วแน่เพื่อความเพียรสงบ
ระจับ ไม่มีอุปรี ทรงกายอันเป็นที่สุดอยู่ในพระศาสนาของพระสัมพุทธเจ้า
ในกัลปที่ ๕๐๐๐ ได้มีกษัตริย์หลายพระองค์ พระนามว่าอคคตะ มีเสนา
ประมาณ ๕ หมื่น มีชื่อว่าเขมะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนารเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระธชทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบธชทายกเถรปาทาน .

ปทุมเถรปาทานที่ ๙ (๕๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกปทุมพร้อมด้วยธง

[๖๑] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ กำลังทรงประกาศสัจจะ ๔ ทรงยัง
ธรรมอันประเสริฐให้เป็นไป ทรงยังสายฝนอมฤตให้ตก ด้วยความเร้าร้อน
มหาชนอยู่ เรื่อยถือดอกปทุมพร้อมด้วยธงอยู่ที่ไกล ๒๕๐ ชั่ววัน มีความ
โสมนัสได้โยนดอกปทุมพร้อมด้วยธงขึ้นไปบนอากาศ เพื่อบูชาพระ
มุนีพระนามว่าปทุมุตระ และเมื่อดอกปทุมกำลังมา ความอัศจรรย์ก็เกิดมี
ในขณะนั้น พระผู้มีพระภาคผู้ประเสริฐกว่าบรรดาคน ทรงทราบความ
ดำริของเรา ทรงรับไว้ พระศาสดาทรงรับดอกปทุมอันอุดมด้วยพระหัตถ์
อันประเสริฐแล้ว ประทับยืนในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถา
เหล่านี้ว่า ผู้ใดโยนดอกปทุมนี้มาในพระสัพพัญญู ผู้นายกอุดม เราจัก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
พยากรณ์ผู้หนึ่ง ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้หนึ่งจักเป็นจอมเทวดาเสวย
เทวราชสมบัติตลอด ๓๐ กัลป์ จักได้เป็นพระราชอาคันตุกะในแผ่นดินนครบวร
พสุธาอายุ ๗๐๐ กัลป์ จักถือเอาอัฐิภาพในภพนั้นแล้ว จักได้เป็นพระเจ้า
จักรพรรดิ ในกาลนั้น สายฝนดอกปทุมจักตกจากอากาศมากมาย ใน
แสนกัลป์ พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้า
โอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้หนึ่งจักเป็นโอรสผู้เป็นทายาทในธรรม
ของพระศาสดาพระองค์นั้น อันธรรมนิรमित กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว
จักไม่มีอาสวะนิพพาน เราออกจากครุฑแล้วมีสติสัมปชัญญะ มีอายุ ๕ ปี
โดยกำเนิด ได้บรรลอรหัต คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์
๘ และอภิญญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้
เสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปทุมเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบปทุมเถราปทาน .

อสณโพรียเถราปทานที่ ๑๐ (๖๐)

ว่าด้วยผลแห่งการปลุกไม้โพธิ์

[๖๒] เรามีอายุ ๗ ปีโดยกำเนิด ได้พบพระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกของโลก เรา
มีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้เข้าไปเฝ้าพระองค์ผู้สูงสุดกว่านรชน เรา
จำเริญ มีจิตโสมนัสได้ปลุกไม้โพธิ์อันอุดม ถวายแด่พระผู้มีพระภาคพระ
นามว่าติสสะเชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ ต้นไม้อันงอกขึ้นบนแผ่นดิน
โดยนามบัญญัติชื่อว่าอสนะ (ประคู้) เราบำรุงโพธิ์ชื่ออสนะอันอุดมนี้อยู่
๕ ปี จึงได้เห็นต้นไม้มียอดก้านนาฬิการาย เป็นเหตุให้ชนพองสยอง
เกล้า เมื่อจะประกาศกรรมของตน จึงเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด
เวลานั้น องค์พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าติสสะเป็นสยมภูอัครบคคล ประ
ทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ แล้วได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดปลุกต้น
โพธิ์นี้ และกระทำพุทธรูปบูชาโดยเคารพ เราจักพยากรณ์ผู้หนึ่ง ท่าน
ทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้หนึ่งจักได้เสวยเทวราชสมบัติในเทวตาทั้งหลาย
ตลอด ๓๐ กัลป์ และจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๖๔ ครั้ง เคลื่อนจาก
ดุสิตภพแล้ว อันกุศลมูลตักเตือน เสวยสมบัติทั้งสองแล้ว จักรินรมย์
อยู่ในความเป็นมนุษย์ ผู้หนึ่งมีใจแน่วแน่เพื่อความเพียร สงบระงับ ไม่มี
อุปรี กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะนิพพาน เราประกอบ
วิเวกเนื่องๆ เป็นผู้สงบระงับ ไม่มีอุปรี ตัดเครื่องผูกดั่งช้างทำลายปลอก
แล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้ปลุกต้นโพธิ์ในเวลา
นั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทคติเลย นี่เป็นผลแห่งการปลุกต้นโพธิ์
ในกัลป์ที่ ๗๕ แต่กัลป์นี้ เวลานั้น ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิทรงสมบุรณด้วย
แก้ว ๗ ประการ มีนามปรากฏว่าทัณฑเสน ในกัลป์ที่ ๗๓ แต่กัลป์นี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ ผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีพระนามว่า
สมันตเนมิ ในกัลป์ที่ ๒๐ ถ้วนแต่กัลป์นี้ ได้มีกษัตริย์พระนามว่าปถมนะ
เป็นพระเจ้าจักรพรรดิทรงสมบุรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณ
วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้เสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอสนโพรียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบอสนโพรียเถราปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. วิรูปนทายกเถราปทาน ๒. สตรังสิยเถราปทาน
  ๓. สยันทายกเถราปทาน ๔. คันโธทกทายกเถราปทาน
  ๕. โอปยุหนเถราปทาน ๖. สปริวาราสนเถราปทาน
  ๗. ปิณฺณจทีปกเถราปทาน ๘. ธชทายกเถราปทาน
  ๙. ปทุมเถราปทาน ๑๐. อสนโพรียเถราปทาน
- มีคาถา ๙๒ คาถา .
จบ วัชรนิวรรคที่ ๖ .

สกจิตตนิยวรรคที่ ๗

สกจิตตนิยเถราปทานที่ ๑ (๖๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายสกุ๊ป

[๖๓] เราได้เห็นปาซัญญใหญ่สงัดเสียง ปราศจากอันตราย เป็นที่อยู่อาศัยของ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
พวกฤาษี ดังกับจะรับเครื่องบูชา เราจึงเอาไม้ไผ่มาทำเป็นสลุป แล้ว
เกลี้ย (โปรย) ดอกไม้ต่างๆ ได้ให้พระสลุป ดอกถวายบังคมพระสัม-
พุทธเจ้า ซึ่งยังทรงพระชนมอยู่เฉพาะพระพักตร์ เราได้เป็นพระราชา
สมบูรณด้วยรัตน ๗ ประการ เป็นใหญ่ในแว่นแคว้นปรารภด้วยกรรม
ของตน นี่เป็นผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้
เราไปรดดอกไม้ได้ ด้วยกรรมนั้นเราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่ง
พุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๔๐ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มียศอัน
สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสกจิตตนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สกจิตตนิยเถรอปทาน .

อาไปปผยเถรอปทานที่ ๒ (๖๒)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกไม้บูชา

[๖๔] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิขี เสด็จออกจากวิหาร แล้วขึ้นที่จงกรม ทรง
ประกาศสิ่งจะ ๔ ทรงแสดงอมฤตบท ๓ ที่จงกรมนั้น ข้าพระองค์รู้

(ได้ฟัง) พระสรเสียงของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดพระนามว่าสิขี ผู้คงที่
แล้ว จับดอกไม้ต่างๆ โยนขึ้นไปในอากาศ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์
เชษฐบุรุษของโลกผู้ปราศ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ผู้ละความขะและ
แพ้แล้ว ได้บรรลุถึงฐานะอันไม่ไหวหวั่น ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ ข้า
พระองค์ไปรดดอกไม้ได้ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ไม่รู้ทุกคติเลย นี่เป็น
ผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ ในกัลป์ที่ ๒๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีภคิตรีย
พระนามว่าสุเมธ เป็นพระเจ้าจักรพรรดิทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ
มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา
๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จ
แล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอาไปปผยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อาไปปผยเถรอปทาน .

ปัจจาคมณียเถรอปทานที่ ๓ (๖๓)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกสาหร่าย

[๖๔] ในกาลนั้น เราเป็นนักษัตรพรากอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำสินธุ เรามีสาหร่ายล้วนๆ
เป็นภักษาและสำรวมดีในสัตว์ทั้งหลาย เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจาก
อริเสด็จไปในอากาศ จึงเอายอดปากคาบดอกสาหร่าย บูชาแด่พระผู้มี
พระภาคพระนามว่าปัสสิ ผู้ใดตั้งศรัทธาอันไม่หวั่นไหวไว้ด้วยดี ในพระ
ตถาคตด้วยจิตอันเลื่อมใส นั้น ผู้นั้นจะไม่ไปสู่มฤต การที่เราได้มาใน
สำนักพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐเป็นการมาดีหนอ เราเป็นนักษัตรพรากได้
ปลุกพืชไว้แล้ว ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราบูชาพระผู้มีพระภาคด้วย
ดอกไม้ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา
ในกัลป์ที่ ๑๗ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ มีผลมาก ทรงพระนาม
เดียวกันว่าสุวารุทสะนะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปัจจาคมณียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปัจจาคมณียเถรอปทาน .

ปริปสาทกเถรอปทานที่ ๔ (๖๔)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญ

[๖๖] ใครได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้มั่งอาจ ผู้ประเสริฐ ผู้แก้แค้นผู้ผู้แสวงหา
คุณใหญ่ ทรงชนะผู้วิเศษ มีพระฉวีวรรณดังทองแล้ว จะไม่เลื่อมใสเล่า
ใครเห็นพระฌานของพระพุทธเจ้า (อัน) เปรียบเหมือนภูเขาหิมวันต์อัน
ประมาณ ไม่ได้ ดังสาครอันข้ามได้ยาก แล้วจะไม่เลื่อมใสเล่า ใครเห็น
ศีลของพระพุทธเจ้า ซึ่งเปรียบเหมือนแผ่นดินอันประมาณมิได้ จุมาลัย
ประดับศีรษะอันวิจิตร ฉะนั้น แล้วจะไม่เลื่อมใสเล่า ใครเห็นพระญาณ
ของพระพุทธเจ้า ซึ่งเปรียบดังอากาศอันไม่กำเริบ จุอากาศอันนับไม่ได้
ฉะนั้น แล้วจะไม่เลื่อมใสเล่า พราหมณ์ว่าโสณะ ได้สรรเสริญพระ
พุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดพระนามว่าสิขีทถะ ผู้ไม่ทรงแพ้อะไร ด้วยคาถา
๔ คาถานี้แล้ว ไม่ได้เข้าถึงทุกคติเลยตลอด ๔๔ กัลป์ เราได้เสวยสมบัติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
อันดงามมิใช่น้อยในสวดติทั้งหลาย ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราสรรเสริญ
พระพุทธเจ้าผู้นำของโลกแล้ว ไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการสรร-
เสริญ ในกัลปที่ ๑๔ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ผู้สูง
ศักดิ์ทรงสมบุรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ มีพลมาก คุณสมบัติเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปริปปสาทกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปริปปสาทกเถราปทาน .

ภิสทาทกเถราปทานที่ ๕ (๖๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเหง้ามันและรากบัว

[๖๗] พระผู้มีพระภาคมีพระนามชื่อว่าเวสสภู เป็นองค์ที่ ๓ แห่งพระผู้มีพระภาค
ผู้เป็นภยาธิทั้งหลาย พระองค์ผู้เป็นอคมบุรุษเสด็จเข้าป่าชัญญแล้วประทับอยู่
เราได้ถือเอาเหง้ามันและรากบัว ไปในสำนักพระพุทธเจ้า และเรามีจิตเลื่อม
ใส ได้ถวายเหง้ามันและรากบัวนั้น แต่พระพุทธเจ้าด้วยมือทั้งสองของตน
ก็ทานที่เราถวายนั่น พระผู้มีพระภาคพระนามว่าเวสสภู ผู้มีพระปัญญาอัน
ประเสริฐ ทรงลบล้างด้วยพระหัตถ์ เราไม่รู้สีกว่าจะมีความสุขอันเสมอ
ด้วยสุขนั้น ที่ไหนจะมีความสุขยิ่งไปกว่านั้น อติภาพที่สุดย่อมเป็นไป
แก่เรา เราก่อนภพขึ้นได้หมดแล้ว ตัดเครื่องผูกขาดดั่งช้างทำลายปลอก
แล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น
ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายเหง้ามันและราก
บัว ในกัลปที่ ๑๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิรวม ๑๖ พระองค์
เป็นใหญ่กว่ามนุษย์ มีพลมาก คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระภิสทาทกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ภิสทาทกเถราปทาน

สจฺจินติตเถราปทานที่ ๖ (๖๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเนื้อดี

[๖๘] เราเป็นผู้เที่ยวอยู่ที่ภูเขา ดังไกรสรราชสีห์ผู้เป็นอภิชาติสัตว์ เรามาหมู่เนื้อ
เลี้ยงชีวิตอยู่ระหว่างภูเขา ก็พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอติสสัสสัพพัญญ
ผู้ประเสริฐกว่าบรรดาคน พระองค์ทรงประสงค์จะถอนเราขึ้น จึงเสด็จมา
ยังภูเขาสูง เราฆ่าเนื้อฟานแล้วนำมาเพื่อกิน สมัยนั้น พระผู้มีพระภาค
เสด็จเข้ามาภิชาจารย์ เราได้เลือกหยิบเอาเนื้อดีถวายแด่พระศาสดาพระ
องค์นั้น ในกาลนั้น พระมหาวิรเจ้าจะทรงยังเราให้เย็น จึงทรงอนุโมทนา
ด้วยจิตอันเลื่อมใสในนั้น เราเข้าไปในระหว่างภูเขา ยังปิดให้เกิดขึ้นแล้ว ทำ
กาละ ณ ที่นั้น ด้วยการถวายเนื้อนั้น และด้วยการตั้งจิตไว้ดี เราเริ่มรมย์
อยู่ในแควโลกตลอด ๑๕๐๐ กัลป ในกัลปทั้งหลายที่เหลือ เราทำกุศล
ด้วยการถวายเนื้อนั้น และด้วยการอนุสรณ์ถึงพระพุทธเจ้าในกัลปที่ ๓๘
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ พระนามว่าทิมาย ในกัลปที่ ๖๐๐๐
แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๒ พระองค์ พระนามว่าสรณะ คุณพิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้วพระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสจฺจินติตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สจฺจินติตเถราปทาน .

วัตถทาทกเถราปทานที่ ๗ (๖๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้าผืนหนึ่ง

[๖๙] ในกาลนั้นเรากเกิดเป็นพระยาครุฑสุบรรณ เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศ-
จากอริ เสด็จไปสู่ภูเขาคันธมาสน์ เราละเพศนกรุฑแล้วแปลงเป็นมาณพ
เราถวายผ้าผืนหนึ่งแด่พระพุทธเจ้าผู้คงที่ พระพุทธเจ้าผู้ศาสดาอันนายก
ของโลกทรงรับผ้าผืนนั้นแล้ว ประทับยืนอยู่ในอากาศ ได้ตรัสพระภาษานี้ว่า
ด้วยการถวายผ้านี้และด้วยการตั้งจิตไว้ (ดี) ผู้นี้จะกำเนิดนกรุฑแล้ว จัก
เริ่มรมย์อยู่ในแควโลก ก็พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอติสสัสส ชะรุบุรุษ
ของโลก ผู้ปราศภ ทรงสรรเสริญการถวายผ้าเป็นทานแล้ว บ่ายพระพักตร์
ทางทิศอุดรเสด็จไป ในภพที่เราเกิด เรามีผ้าสมบุรณ์ ผ้าเป็นหลังคา
ยังรมย์อยู่ในอากาศ นี่เป็นผลแห่งการถวายผ้า ในกัลปที่ ๓๖ แต่กัลปนี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ มีพระนามว่าอรุณสะ มีพลมาก เป็น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ใหญ่กว่ามนุษย์ คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระวิตถกเถรอปทาน .

จบ วิตถกเถรอปทาน .

อัมพทายกเถรอปทานที่ ๘ (๖๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายมะม่วงสุก

[๗๐] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอนิมทัสสี ผู้ไม่มีอุปรี ประทับนั่งอยู่ ณ
ระหว่างภูเขา ได้ทรงแผ่เมตตาไปในโลกอันมีสัตว์ หากประมาณมิได้ ใน
กาลนั้น เราเป็นพระยาวานรอยู่ที่ภูเขาหิมวันต์อันสูงสุด ได้เห็นพระ
พุทธเจ้าผู้มีพระคุณ ไม่ทราบบูญชิ่งใหญ่ จึงยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า
เวลานั้นต้นมะม่วงกำลังผลิดผล มีอยู่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ เราได้ไปเก็บ
ผลมะม่วงสุกจากต้นนั้นมาถวายพร้อมด้วยน้ำผึ้ง พระพุทธเจ้ามหา
พระนามว่าอนิมทัสสี ทรงพยากรณ์เราว่า ด้วยการถวายน้ำผึ้ง และด้วย
การถวายน้ำมะม่วงทั้งสองนี้ ผู้นี้จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๕๗ กัลป์
ในกัลป์ทั้งหลายที่เหลือ จักท่องเที่ยวสับสนกัน ไป จักใช้กรรมอันลามก
ให้สิ้นแล้ว เมื่อความเจริญแก่งอม จักมาจากทุกติมีวิบาตเป็นต้นแล้ว
จักเผากิเลสให้ไหม้ เราเป็นผู้อื่นพระผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณยิ่งใหญ่
ทรงฝึกแล้วด้วยการฝึกอันอุดม เราเป็นผู้ละความขนะและความแพ้อแล้ว
บรรลุถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ในกัลป์ที่ ๗๗๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ
๑๔ พระองค์ ทกพระองค์มีพระนามว่าอัมพัฏฐชัย มีพลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอัมพทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อัมพทายกเถรอปทาน .

สมณเถรอปทานที่ ๙ (๖๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกมะลิ

[๗๑] ในกาลนั้น เราเป็นนายมาลาการมีนามชื่อว่าสมณะ ได้เห็นพระพุทธเจ้า
ผู้ปราศจากธุลี ทรงสมควรรับเครื่องบูชาของโลก จึงเอามือทั้งสองประคอง
ดอกมะลิที่บานเต็มชานแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก
ด้วยการบูชาดอกไม้ และด้วยการตั้งจิตไว้ เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็น
ผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราบูชาพระพุทธเจ้าด้วย
ดอกไม้ได้ ด้วยการบูชาอื่น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา
ในกัลป์ที่ ๒๖ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ผู้มีพระยศ
มาก ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา
๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้ทำแจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา
เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสมณเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สมณเถรอปทาน .

ปุปผังโกฏฐเถรอปทานที่ ๑๐ (๗๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผอบดอกอังกาบ

[๗๒] ข้าพระองค์เอาดอกอังกาบอันบานดี ใส่ในผอบจนเต็มแล้ว ได้บูชาพระ
พุทธเจ้าพระนามว่าสิขีผู้ประเสริฐสุด ผู้ไม่ทรงครั้นคร้ามดังสังกะ เหมือน
พระยาครุฑ งามประเสริฐดุจพระยาเสือโคร่ง มีพระชาติดีเหมือนไกรสร
ราชสีห์ เป็นสรณะของโลกสาม ผู้ไม่หวั่นไหว ไม่ทรงแพ้อะไรๆ ผู้
เลิศกว่าบรรดาผู้มาภิเลส ประทับนั่งแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ พร้อมทั้งผอบ
ใหญ่ ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์ ผู้ปราศ ด้วยจิตอันเลื่อมใสใน ข้า-
พระองค์เป็นผู้ละความขนะและแพ้อแล้ว บรรลุถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ใน
กัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ ข้าพระองค์ได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรม
นั้น ข้าพระองค์ไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๓๐
ถ้วนแต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว
๗ ประการ มีพระนามว่าเทวภูติเหมือนกัน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัม-
ภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนา ข้าพระองค์ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปุปผังโกฏฐเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปุปผังโกฏฐเถรอปทาน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สกจิตตนิยเถราปทาน ๒. อาโปปผณียเถราปทาน
  ๓. ปิจจาคมณียเถราปทาน ๔. ปรีปสาทกเถราปทาน
  ๕. ภิสทายกเถราปทาน ๖. สจฺจินติตเถราปทาน
  ๗. วัตถทายกเถราปทาน ๘. อัมพทายกเถราปทาน
  ๙. สมณเถราปทาน ๑๐. ปุปผจิงโกฏฺฐียเถราปทาน
- คาถาอันแสดงอรรถที่ท่านกล่าวแล้วนับได้ ๗๑ คาถา ฉะนี้แล .
จบ สกจิตตนิยวรรคที่ ๗ .

นาคสมาลวรรคที่ ๘

นาคสมาลเถราปทานที่ ๑ (๗๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาสฤๅด้วยดอกแฉฝอย

[๗๓] เราถือเอาดอกแฉฝอยไปบูชาที่พระสฤๅ ซึ่งมหาชนสร้างไว้ที่หนทางใหญ่

ของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิขีผู้เผ่าพันธุ์ของโลก ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่
กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย
นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระสฤๅ ในกัลป์ที่ ๑๕ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิจอมกษัตริย์ พระนามว่าปุปผิยะทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ
มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่ ท่านพระนาคสมาลเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ นาคสมาลเถราปทาน .

ปทสัณญูกเถราปทานที่ ๒ (๗๒)

ว่าด้วยผลแห่งการเลื่อมใสรอยพระบาท

[๗๔] ก็เราได้เห็นรอยพระบาทที่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าติสสะ ผู้เป็นเผ่าพันธุ์

พระอาทิตย์ ทรงเหยียบไว้ เป็นผู้มิไจราเริงโสมนัส ยังจิตให้เลื่อมใสใน
รอยพระบาท ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้สัณญูใดในกาลนั้น
ด้วยสัณญูนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งสัณญูในรอยพระบาท
ในกัลป์ที่ ๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่า
สุมะร ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนาเรา ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่ ท่านพระปทสัณญูกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปทสัณญูกเถราปทาน .

สสัณญูกเถราปทานที่ ๓ (๗๓)

ว่าด้วยผลแห่งการไหว้ผ้าบังสกุลจีวร

[๗๕] เราได้เห็นผ้าบังสกุลจีวรของพระศาสดาห้อยอยู่บนยอดไม้ แล้วได้ประนม

อัญชลีไปทางนั้นไหว้บังสกุลจีวร ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำ
กรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่ง
สัณญูในบังสกุลจีวร ในกัลป์ที่ ๔ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ
จอมกษัตริย์พระนามว่าทุมหะระ ทรงครอบครองแผ่นดินมีสมุทรสาคร ๔ เป็น
ที่สุด มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่ ท่านพระสสัณญูกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สสัณญูกเถราปทาน .

ภิสาลวทายกเถราปทานที่ ๔ (๗๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายแห้วมันผลไม้และน้ำ

[๗๖] เราเข้าไปยังป่าชัฏอยู่ในป่าใหญ่ ได้พบพระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสิ ผู้

สมการับเครื่องบูชาจึงได้ถวายแห้วมัน ผลไม้และน้ำสำหรับล้างพระหัตถ์
ถวายบังคมพระบาทด้วยเศียรเกล้าแล้ว มุงหน้าทางทิศอุดรหลีกไป ใน
กัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายแห้วมันและผลไม้ในกาลนั้น ด้วย
กรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งบุญกรรม และในกัลป์ที่ ๓
แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ พระนามว่าภิสสมมต ทรง
สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัม-
ภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา
เรา ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่ ท่านพระภิสาลวทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
จบ ภิกษุลาทายกเถราปทาน
จบ ภาณวารที่ ๖

เอกสัณญกเถราปทานที่ ๕ (๗๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายภิกษาทัพพีหนึ่ง

[๗๗] ข้าพระองค์ได้ถวายภิกษาทัพพีหนึ่ง แก่พระอัครสาวกของพระพุทธเจ้า

พระนามว่าวิปัสสี มีนามชื่อว่าชัณทะ ผู้สมควรรับเครื่องบูชาของโลก
ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์นราสกล ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น ข้าพระองค์ไม่
รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายภิกษาทัพพีหนึ่ง ในกัลป์ที่ ๔๐ แต่
กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าวรุณ ทรงสมบูรณ
ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา
ข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระเอกสัณญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกสัณญกเถราปทาน .

ติณสัณการทายกเถราปทานที่ ๖ (๗๖)

ว่าด้วยผลแห่งการลาดหญ้ามาลาดถวาย

[๗๘] ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมาวันต์ มีสระใหญ่อยู่สระหนึ่ง ดาดำไปด้วยดอกปทุม

เป็นที่อาศัยของนกต่างๆ เราอบและตม่น้ำในสระนั้นแล้ว อยู่ในที่ไม่
ไกล ได้เห็นพระพุทธเจ้า ผู้เลิศกว่าสมณะเสด็จไปในอากาศ พระศาสดา
ผู้ยอดเยี่ยมในโลก ทรงทราบความดำริของเรา เสด็จลงจากอากาศแล้ว
ประทับยืนอยู่ที่พื้นดินในขณะนั้น เราได้เกี่ยวหญ้ามาลาดถวายเป็นที่
ประทับนั่ง พระผู้มีพระภาคผู้เป็นใหญ่ในโลก ๓ เป็นนายกประทับนั่งบน
นั้น เรายังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว ได้ถวายบังคมพระองค์ผู้นายกของ
โลก นักระเบียงเพ่งดูพระมหามณีโมกกระพริบตา ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น
เราเข้าถึงภพชั้นนิมมานรดี เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลการถวายเครื่อง
ลาดหญ้า ในกัลป์ที่ ๒ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์
พระนามว่ามิตตสมมต ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระติณสัณการทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ติณสัณการทายกเถราปทาน

สุจิตทายกเถราปทานที่ ๗ (๗๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเข็ม

[๗๙] ในกัลป์ที่ ๓ หมิ่น แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายเข็ม ๕ เล่ม แก่พระพุทธเจ้า

ผู้เป็นนายกของโลก มีพระนามชื่อว่าสเมธ มีพระลักษณะอันประเสริฐ
๓๒ ประการ มีพระฉวีวรรณดังทองคำ ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ เพื่อ
ต้องการเย็บจีวร ด้วยการถวายเข็มนั้นแล ญาณเป็นเครื่องเห็นแจ้ง อรรถ
อันละเอียด คมกล้า เกิดขึ้นแก่เรารวดเร็วและสะดวก เราเผากิเลส
ทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นแล้ว เราทรงกายครั้งที่สุดอยู่ในศาสนา
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงพระนาม
ว่าทิปทาทิบดี ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสุจิตทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สุจิตทายกเถราปทาน

ปาฏลีปปณียเถราปทานที่ ๘ (๗๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกแฉฝอย

[๘๐] ในกาลนั้น เราเป็นบุตรเศรษฐีสุขมมาลชาติ ตั้งอยู่ในความสุข ได้เอา

ดอกแฉฝอยห่อพอกไปบูชาพระสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระฉวีวรรณดังทองคำ
เช่นกับแท่งทองคำอันมีค่า มีพระลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการ กำลัง
เสด็จดำเนินอยู่ในละแวกตลาด เราเร่ง มีจิตโสมนัส บูชาพระองค์
ด้วยดอกไม้ ถวายนมัสการพระพุทธเจ้าพระนามว่าติสสะ ทรงรู้แจ้งโลก
เป็นนาคะขอโลก ประเสริฐกว่านาระ ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้
ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่ง
การบูชาด้วยดอกไม้ ในกัลป์ที่ ๖๓ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ
มีพระนามว่าอภิสมมต ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้
ทราบวา ท่านพระปาฏิลุปิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปาฏิลุปิยเถรอปทาน .

ฐิติญชฺลียเถรอปทานที่ ๙ (๗๙)

ว่าด้วยผลแห่งการประณมกรอัญชลี

[๘๑] เมื่อก่อน เราเป็นพรานเนืออยู่ในป่าชฎ ได้พบพระสัมพุทธเจ้าผู้มีพระ-
ลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการ ในป่านั้น ณ ที่นั้น เราประณมกร
อัญชลีแล้ว เดินบ่าวนำไปทางทิศปราจีน ขณะเมื่อเรานั่งอยู่บนเครื่อง
ลาดใบไม้ที่เรานำมาในที่ไม้ไผ่ อสนีบาตตกลงบนกระหม่อมของเราใน
เวลานั้น ในเวลาใกล้ตาย เราได้ประณมกรอัญชลีอีกครั้งหนึ่ง ในกัลป์ที่
๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำอัญชลีในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติ
เลย นี่เป็นผลแห่งการทำอัญชลีในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิ มีพระนามว่ามิกเกตุ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๓ ประการ มีพล
มาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระฐิติญชฺลียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ฐิติญชฺลียเถรอปทาน .

ติณปิทยเถรอปทานที่ ๑๐ (๘๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกปทุม ๓ ดอก

[๘๒] ในกาลนั้น พระชินเจ้าพระนามปทุมุตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง ทรงฝึก
พระองค์เองแล้ว ทรงแวดล้อมด้วยพระสาวกผู้ฝึกตนแล้ว เสด็จออกจาก
นคร เวลานั้น เราเป็นช่างดอกไม้ อยู่ในพระนครหงสวดี เราถือดอก
ปทุม ๓ ดอก อย่างดีเลิศ (จะไป) ในพระนครนั้น ได้พบพระพุทธเจ้า
ผู้ปราศจากธุลี เสด็จดำเนินอยู่ในละแวกตลาด พร้อมกับได้เห็นพระ-
สัมพุทธเจ้า เราได้คิดอย่างนี้ในกาลนั้นว่า จะมีประโยชน์อะไรแก่เราด้วย
ดอกไม้เหล่านี้ ที่เราบำรุงพระราชา เราจะพึงได้บ้านหรือคามเขตหรือ
ทรัพย์พินหนึ่ง (เท่านั้น) เราบูชาพระพุทธเจ้าผู้ฝึกตนที่มีได้ฝึกตน ผู้กล่าว
กล้า ทรงนำสุขมาให้แก่สัตว์ทั้งปวง เป็นนาคะของโลกแล้ว จักได้
ทรัพย์อันไม่ตาย ครั้นเราคิดอย่างนี้แล้ว จึงยังจิตของตนให้เลื่อมใส
แล้วจับดอกปทุม ๓ ดอกโยนขึ้นไปบนอากาศ ในกาลนั้น พอเราโยนขึ้น
ไป ดอกปทุมเหล่านั้นก็แผ่ (บาน) อยู่ในอากาศ มีช่อขึ้นข้างบน
ดอกลงข้างล่าง ทรงอยู่เหนือพระเศียรในอากาศ มนุษย์เหล่าใดเหล่านั้น
เห็นแล้ว พวกนั้นโห่ร้องเกรียวกราว ทวยเทพเจ้าในอากาศพากันช้องสาธุ
การว่า ความอัศจรรย์เกิดขึ้นแล้วในโลก เราทั้งหลายจักนำดอกไม้มาบูชา
พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด เราทั้งหมดจักฟังธรรม จักนำดอกไม้มาบูชา
พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ ผู้ทรงรู้แจ้งโลก ทรงสมควรรับเครื่อง
บูชา ประทับยืนอยู่ที่ถนนนั้นเอง ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า มาณพใด
ได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกบัวแดง เราจักพยากรณ์มาณพนั้น ท่าน
ทั้งหลายจงฟังเรากล่าว มาณพนั้นจักมีนรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่น
กัลป์ และจักได้เป็นจอมเทวดาเสวยเทวราชสมบัติอยู่ ๓๐ ครั้ง จักมี
วิมานล้อมหาวิถาริกะในเทวโลกนั้นสูง ๓๐๐ โยชน์ กว้าง ๑๕๐ โยชน์
พวงดอกไม้ ๑๕๐,๐๐๐ พวงที่เทวดานิรมิตอย่างสวยงามห้อยอยู่ที่ปราสาท
อันประเสริฐ และประดับที่นอนใหญ่ นางอัปสรแสนโกฏิ มีรูปอุดม
ฉลาดในการฟ้อน การขับรำและการประโลม จักแวดล้อมอยู่โดยรอบ
ในกาลนั้น ฝนดอกไม้ทิพย์มีสีแดง จักตกลงในวิมานประเสริฐ อัน
เกลื่อนกล่นด้วยหมู่เทพนารีเช่นนี้ แก้วปทุมราคะโตประมาณเท่าจักร จัก
ห้อยอยู่ที่ตะปูฝ่าที่ไม้พินนาค ที่บานประตู่ และที่เสาระเนียด ที่วิมานนั้น
นางเทพอัปสรทั้งหลายจักลาด จักห่มด้วยใบบัว นอนอยู่ภายในวิมานอัน
ประเสริฐซึ่งดาดด้วยใบบัว ดอกบัวแดงล้วนเหล่านั้น แวดล้อมภพ
ส่งกลิ่นหอมตลบ ไปประมาณร้อยโยชน์โดยรอบ มาณพนั้นจักได้เป็นพระเจ้า
จักรพรรดิ ๗๕ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบลูญโดยคณานับ
มิได้ ได้เสวยสมบัติทั้ง ๒ แล้ว หากังวลมิได้ ไม่มีอันตราย เมื่อกาล
เป็นที่สุดมาถึงแล้ว จักได้บรรลุนิพพาน พระพุทธเจ้าเราได้เห็นดีแล้ว
หนอ การดำเราประกอบแล้ว เราบูชา (พระพุทธเจ้าด้วย) ดอกบัว ๓
ดอกแล้ว ได้เสวยสมบัติ ๓ ดอกบัวแดงอันบานงาม จักทรงไว้บน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
กระหม่อมของเราผู้บรรลุลหรรณ พ้นวิเศษแล้วโดยประการทั้งปวงในวันนี้
เมื่อพระปทุมุตตรบรมศาสดาตรัสกรรมของเรายุ ธรรมากิสมัยได้มีแก่สัตว์
หลายแสน ในกัลป์ที่หนึ่งแสนแต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าได้
ด้วยการบูชาหนึ่ง เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่ง (การบูชาด้วย)
ดอกบัว ๓ ดอก เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นแล้ว
อาสวะทั้งหมดสิ้นรอบแล้ว บัดนี้ ภพใหม่ไม่มี คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระติณปิฎมียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ติณปิฎมียเถระปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ
๑. นาคสมาลเถระปทาน ๒. ปถัสสิญญเถระปทาน
๓. สลัสสิญญเถระปทาน ๔. ภิสาลวทายกเถระปทาน
๕. เอกสสิญญเถระปทาน ๖. ตินสันถารทายกเถระปทาน
๗. สุจิตทายกเถระปทาน ๘. ปาฏลิปปิยเถระปทาน
๙. รุติยชลิยเถระปทาน ๑๐. ตินปิฎมียเถระปทาน
มีคาถา ๗๕ คาถา
จบ นาคสมาลวรรคที่ ๘ .

ติมิรปปิยวรรคที่ ๙
ติมิรปปิยเถระปทานที่ ๑ (๘๑)
ว่าด้วยผลแห่งการไปรดอกติหมี
[๘๓] เรา (เทียว) ไปตามกระแสแม่น้ำใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา ได้เห็นพระสมณะ
ซึ่งประทับนั่งอยู่ ผู้ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว เรายังจัดให้เลื่อมใสในพระสมณะนั้น
แล้วให้คิดอย่างนี้ในกาลนั้นว่า พระผู้มีพระภาคนี้ทรงข้ามเองแล้ว จักทรงยัง
สรรพสัตว์ให้ข้าม ทรงทรมานเองแล้ว จักทรงทรมานสรรพสัตว์ ทรงเบา
พระทัยเองแล้ว จักทรงยังสรรพสัตว์ให้เบาใจ ทรงสงบเองแล้ว จักทรง
ยังสรรพสัตว์ให้สงบ ทรงพินิจเองแล้ว จักทรงยังสรรพสัตว์ให้พินิจ ทรงดับ
เองแล้ว จักทรงยังสรรพสัตว์ให้ดับ ครั้นเราคิดอย่างนี้แล้ว ได้ถือเอา
ดอกติหมี มาไปรดบนพระเศียรแห่งพระพุทธเจ้า ผู้แสวงหาคุณใหญ่
พระนามว่าสิทธัตถะ ในกาลนั้น (บูชา) แล้วประนมอัญชลี ทำประทักษิณ
พระองค์ และถวายบังคมพระบาทพระศาสดาแล้ว กลับไปทางทิศอื่น พอ
เราไปแล้วไม่นาน พระยาเนื้อได้เบียดเบียนเรา เราเดินไปตามริมเหว
ได้ตกลงในเหวนั้นนั่นเอง ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาด้วยดอกไม้
ด้วยการบูชาหนึ่ง เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๙๖
แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ พระนามว่ามหาหารหะ ทรง
สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว ดังนี้ ,
ทราบ ว่า ท่านพระติมิรปปิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ติมิรปปิยเถระปทาน .

กตสสิญญเถระปทานที่ ๒ (๘๒)
ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกกรรณิการ ๗ ดอก
[๘๔] เรามีอายุ ๗ ปีโดยกำเนิด บรรพชาเป็นสามเณร มีใจเลื่อมใส ได้ถวายบังคม
พระบาทของพระศาสดาได้โยนดอกไม้กรรณิการ ๗ ดอกขึ้นไปในอากาศ
อุทิศเฉพาะพระพุทธเจ้า พระนามว่าติสสะ ผู้ทรงคุณอนันต์ดังสาคร มีใจ
ยินดีและเลื่อมใสบูชาหนทางที่พระสุคตเสด็จดำเนิน ได้กระทำอัญชลีด้วย
มือทั้งสองของตน ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ ได้ทำกรรมได้ในกาลนั้น
ด้วยการกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๘
แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ พระองค์ มีพระนามว่าอัคคิสิขะ ทรง
สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระกตสสิญญเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ กตสสิญญเถระปทาน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

นี้เป็นนญชลิกเถราปทานที่ ๓ (๘๓)

ว่าด้วยผลแห่งการประนมอัญชลีด้วยจิตเลื่อมใส

[๘๔] เราเป็นใช้หนึ่งอยู่ที่โคนไม้ ในป่าชัฏใหญ่ เป็นผู้ควรได้รับความกรุณา

อย่างยิ่ง พระศาสดาพระนามว่าติสสะ ทรงอนุเคราะห์เสด็จมาหาเรา เรานั้น
นอนอยู่ ได้ประนมอัญชลีเหนือเศียรเกล้า เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส
ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าผู้สูงสุดกว่าสรรพสัตว์ แล้วได้ทำกาละ ณ ที่นั้น
ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราถวายบังคมพระพุทธรูปเจ้าผู้จอมบุรุษ ด้วยกรรม
นั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการถวายบังคม ในกัลปที่ ๕ แต่
กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๕ พระองค์ มีพระนามว่ามหาสิขะ ทรง
สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระนี้เป็นนญชลิกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เป็นนญชลิกเถราปทาน .

อโรปปผิยเถราปทานที่ ๔ (๘๔)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกไม้บูชา

[๘๖] ภิกษุชื่ออภิกุ เป็นอัครสาวกของพระพุทธเจ้า พระนามว่าสิขี มีอานุภาพมาก

บรรลวิชา ๓ เข้ามาสู่ภูเขามิวันต์ในกาลนั้น แม่เราก็คือภริยาผู้ชานาญ
ในอัมปิณญญาและฤทธิอยู่ในอาศรมมณีสถาน ใกล้ภูเขามิวันต์ เรา
ปรารถนาบูชาอย่างยิ่ง เปรียบเหมือนนกในอากาศปรารถนาอากาศ ฉะนั้น
เราเก็บดอกไม้ที่เชิงเขาแล้ว มาสู่ภูเขา หยิบดอกไม้ ๗ ดอกโปรยลงบน
พระเศียร เราอันพระวีระแลดูแล้ว เดินบ้ายหน้าไปทางทิศปราจีน เรามุ่ง
ไปสู่ที่อยู่ ถึงอาศรมแล้ว เก็บหาบเครื่องบริวาร แล้วเดินไปตามระหว่าง
ภูเขา งูเหลือมเป็นสัตว์ร้ายกาจ มีกำลังมาก รัดเรา เราระลิกถึงบุรพกรรม
ได้ทำกาละ ณ ที่นั้น ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราโปรยดอกไม้ใด ด้วย
กรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอโรปปผิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อโรปปผิยเถราปทาน .

รังสิสัณญุกเถราปทานที่ ๕ (๘๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบังคม

[๘๗] เมื่อก่อน เราสำเร็จการอยู่ที่ภูเขามิวันต์ เรานุ่งห่มหนังสัตว์อยู่ในระหว่าง
ภูเขา เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้ามีพระฉวีวรรณดังทองคำ ดุจพระอาทิตย์
แผดแสง เสด็จเข้าป่า งามเหมือนพระยารังมิดอกบาน จึงยังจิตให้เลื่อมใส
ในรัศมีแล้วนั่งกระโหย่ง ประนมอัญชลี ถวายบังคมแด่พระผู้มีพระภาค
พระนามว่าวิปัสสี ด้วยเศียรเกล้า ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำ
กรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งสัญญา
ในรัศมี คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระรังสิสัณญุกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ รังสิสัณญุกเถราปทาน .

รังสิสัณญุกเถราปทานที่ ๖ (๘๖)

ว่าด้วยผลแห่งการทำจิตให้เลื่อมใสในพุทธรัศมี

[๘๘] เราทรงผ้าเปลือกไม้คากรองอยู่ที่ภูเขามิวันต์ ขึ้นสู่ที่จอมแล้วนั่งผินหน้า
ไปทางทิศปราจีน เราได้เห็นพระสุคตเจ้าพระนามว่าผัสสะ ผู้ยินดีในฉาน
ทุกเมื่อ (เสด็จมา) บนภูเขา จึงประนมอัญชลีแล้วยังจิตให้เลื่อมใสในพระ
รัศมี ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น
เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งสัญญาในพระรัศมี คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระรังสิสัณญุกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ รังสิสัณญุกเถราปทาน .

ผลทายกเถราปทานที่ ๗ (๘๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลไม้

[๘๙] เราทรงหนึ่งสัตว์หยาบอยู่ที่ภูเขามิวันต์ ได้เห็นพระชินเจ้าผู้ประเสริฐ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
พระนามว่าผุสสะ จึงถือผลไม้ไปถวาย เรามีใจผ่องใส ได้ถวายผลไม้ได้
ผลไม้นั้นบังเกิดแก่เราในภพที่เราเกิดแล้ว ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้
ถวายผลไม้ได้ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวาย
ผลไม้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้ชัดแจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ผลทายกเถระปาทาน .

สัทธสัณญกเถระปาทานที่ ๘ (๘๘)

ว่าด้วยผลแห่งการเลื่อมใสตามเสียงแสดงธรรม

[๙๐] เราอยู่บนเครื่องลาดใบไม้ ณ ภูเขาหิมวันต์ ได้ยังจิตให้เลื่อมใสในพระสุรเสียง
ของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าผุสสะ กำลังทรงแสดงธรรม ในกัลป์ที่ ๙๒
แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย
นี่เป็นผลแห่งบุญกรรม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสัทธสัณญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สัทธสัณญกเถระปาทาน .

โพธิสัณญกเถระปาทานที่ ๙ (๘๙)

ว่าด้วยผลแห่งการรดน้ำโพธิพฤกษ

[๙๑] ได้มีการฉลองพระมหาโพธิ์แห่งพระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี ในกาลนั้น
เราบวชอยู่ได้ถือเอาดอกโกสุมเข้าไปบูชา แล้วเอาน้ำเข้าโปรดที่โพธิพฤกษ
ด้วยกล่าวว่า พระผู้มีพระภาคทรงพินแล้ว จักทรงยังสรรพสัตว์ให้พ้น ทรง
ดับแล้ว จักทรงยังสรรพสัตว์ให้ดับหนอ ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้
รดน้ำโพธิพฤกษได้ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการ
รดน้ำโพธิ์ ในกัลป์ที่ ๓๓ อันกำลังเป็นไป ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ผู้เป็น
จอมชนรวม ๘ พระองค์ ทรงพระนามว่าอุทกาเสนะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระโพธิสัณญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โพธิสัณญกเถระปาทาน .

ปทุมปผิยเถระปาทานที่ ๑๐ (๙๐)

ว่าด้วยผลแห่งการโยนดอกปทุมขึ้นบูชา

[๙๒] เราเข้าไปยังป่าบัว บริโภคเหง้าบัวอยู่ ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่า
ผุสสะ มีพระลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการ เราจับดอกปทุมโยนขึ้นไป
ในอากาศ เราระลึกถึงกรรมอันลามกแล้ว ออกบวชเป็นบรรพชิต ครั้น
บวชแล้ว มีกายและใจอันสำรวมแล้ว ละวจีหจรีต ชำระอาชีวะให้บริสุทธิ์
แต่กัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราบูชา (พระพุทธเจ้าด้วย) ดอกไม้ได้ ด้วยกรรม
นั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ได้มีพระเจ้าแผ่นดิน
(จักรพรรดิ) ๑๘ พระองค์ ทรงพระนามเหมือนกันว่า ปทุมภาส ในกัลป์ที่
๑๘ ได้มีพระเจ้าแผ่นดิน ๔๘ พระองค์ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปทุมปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปทุมปผิยเถระปาทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ติมिरปผิยเถระปาทาน ๒. คตสัณญกเถระปาทาน
  ๓. นิปินันญชลีกเถระปาทาน ๔. อโรปผิยเถระปาทาน
  ๕. รั้งสัณญกเถระปาทาน ๖. รั้งสัณญกเถระปาทาน
  ๗. ผลทายกเถระปาทาน ๘. สัทธสัณญกเถระปาทาน
  ๙. โพธิสัณญกเถระปาทาน ๑๐. ปทุมปผิยเถระปาทาน
- และท่านประกาศคาถาไว้ ๕๖ คาถา .

จบ ติมिरปผิยวรรคที่ ๙

สุทวารวรรคที่ ๑๐

สุทวารปณฺธิยเถระปาทานที่ ๑ (๙๑)

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ว่าด้วยผลบุญของผู้บูชาไม่อาจนับได้

[๙๓] ใครๆ ไม่อาจจะนับบุญของบุคคลผู้บูชา พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า หรือพระสาวก ผู้สมควรบูชา ผู้ล้นธรรมเครื่องให้เน้นซ้ำ ผู้ข้ามความโศก และความรำไรรแล้ว ว่าบุญนี้มีประมาณเท่านี้ได้ ใครๆ ไม่อาจจะนับบุญของบุคคลผู้บูชาบูชาบุคคลเหล่านั้น เช่นนั้น ผู้ดับแล้ว ไม่มีภัย แต่ที่ไฉนๆ ว่าบุญนี้มีประมาณเท่านี้ได้ การที่บุคคลในโลกนี้ พึงให้ทำความเป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ นี้ ไม่ถึงเสียที่ ๑๖ แห่งการบูชา เราผู้มีใจผ่องใส ได้ใส่ก้อนปูนขาวในระหว่างแผ่นอิฐ ที่พระเจดีย์ แห่งพระผู้มีพระภาค พระนามว่าสิทธัตถะ ผู้เลิศกว่าพระ ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการปฏิสังขรณ์ ในกัลป์ที่ ๓๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๓ พระองค์ ทรงพระนามว่าปฏิสังขาระ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสุธาปิ่นทียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สุธาปิ่นทียเถรอปทาน .

สุปรีธเถรอปทานที่ ๒ (๙๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายตั้ง

[๙๔] เรายินดีมีจิตโสมนัส ได้ถวายตั้งอันสวยงามแด่พระพุทธเจ้า พระนามว่าติสสะ ผู้เป็นนาถะของโลก เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ ในกัลป์ที่ ๓๘ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระราชพาหนะพระนามว่ามหาจิ โภคสมบัติอันไพบลย และที่นอนมีขนน้อย ได้มีแล้วแก่เรา เราผู้มีใจผ่องใส ได้ถวายตั้งแก่พระพุทธเจ้าแล้ว ย่อมเสวยกรรมของตน ที่ตนได้ทำไว้ดีแล้วในกาลก่อน ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายตั้งใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายตั้ง ในกัลป์ที่ ๓๘ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ พระองค์ องค์ที่ ๑ พระนามว่าวริ องค์ที่ ๒ พระนามว่าอุปริ องค์ที่ ๓ พระนามว่ามหาจิ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสุปรีธเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สุปรีธเถรอปทาน .

อัทธมเจลกเถรอปทานที่ ๓ (๙๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้าครึ่งท่อน

[๙๔] เราเป็นคนเชื่อใจ สมควรได้รับความการณอย่างยิ่ง ได้ถวายผ้าครึ่งท่อนแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าติสสะ ครั้นถวายผ้าครึ่งท่อนแล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป์หนึ่ง และในกัลป์ทั้งหลายที่เหลือ เราได้ทำทุกส ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายผ้าใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผ้า ในกัลป์ที่ ๕๑ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิหลายพระองค์ พระนามว่าสมันตาโอทนะ เป็นกษัตริย์จอมชน คุณวิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอัทธมเจลกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อัทธมเจลกเถรอปทาน .

สุจิตายกเถรอปทานที่ ๔ (๙๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเข็ม

[๙๖] เมื่อก่อน เราเป็นช่างทองอยู่ในพระนครพันธุมะ อันประเสริฐสุด เราได้ถวายเข็มแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสิ ญาณของเราเสมอด้วยแก้ววิเชียรอันเลิศ เป็นเช่นนั้นเพราะกรรม เราเป็นผู้ปราศจากราคะ พันวิเศษแล้ว บรรลุถึงธรรมเป็นที่สิ้นอาสวะ ภพทั้งปวงทั้งที่เป็นอดีต อนาคตและปัจจุบัน เราค้นคว้า (พิจารณา) ได้ด้วยญาณ นี่เป็นผลแห่งการถวายเข็ม ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ ทรงพระนามว่าชิราสมะ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสุจิตายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สุจิตายกเถรอปทาน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

คันธมาลียเถราปทานที่ ๕ (๔๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายสกุปไม์หอม

[๔๓] เราได้ทำสกุปไม์หอมคลุม (ปิด) ด้วยดอกมะลิ อันสมควรแก่พระพุทธเจ้า

ถวายแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ได้ถวายบังคมพระพุทธเจ้า
อัครนายกของโลก เช่นกับทองคำมีค่า ผู้รุ่งเรืองดังนิลอบล แผดแสงดัง
พระอาทิตย์ ผู้อาจดังพระยาเสือโคร่ง ผู้ประเสริฐ มีชาติยิ่งเหมือน
ไกรสร ผู้เลิศกว่าสมณะทั้งหลาย ประทับนั่งแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เรา
ถวายบังคมพระบาทของพระศาสดาแล้ว บ่ายหน้าทางทิศอุดรหลีกไป ใน
กัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายของหอมและดอกไม้ ด้วยผลแห่ง
สักการะที่ทําแล้วในพระพุทธเจ้าโดยพิเศษนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็น
ผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๓๙ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระ
องค์ พระเจ้าจักรพรรดิเหล่านั้น มีพระนามเหมือนกันว่าเทวคินระ คุณ
วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทําให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทําเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระคันธมาลียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ คันธมาลียเถราปทาน .

ติปปติยเถราปทานที่ ๖ (๔๖)

ว่าด้วยผลแห่งการเก็บใบแคฝอยทิ้ง

[๔๔] เมื่อก่อน เราเป็นพรานเนื้ออยู่ในป่าชัฏใหญ่ เราเห็นไม้แคฝอยอันเขียวสด

อันเป็นไม้โพธิ์ ของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี จึงบูชาด้วยดอกไม้
๓ ดอก เวลานั้น เราเก็บใบแคฝอยที่แห้งๆ ไปทิ้งในภายนอก เรากลับ
ไหว้ไม้แคฝอย ดังถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี นายกของ
โลก ผู้บริสุทธิ์ทั้งภายในภายนอก ผู้พ้นวิเศษแล้ว ไม่มีอาสวะ เฉพาะ
พระพัตร์ แล้วทํากาละ ณ ที่นั้นเอง ในกัลปที่ ๔๑ แต่กัลปนี้ เราได้
บูชาไม้โพธิ์ใด ด้วยกรรมนั้นเราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชา
ไม้โพธิ์พุทธคุณ ในกัลปที่ ๓๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๓ พระองค์
ทรงพระนามว่าสมันตปาสาทิกะ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิกา
๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทําให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา
เราได้ทําเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระติปปติยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ติปปติยเถราปทาน .

มรฺปิณฑิกเถราปทานที่ ๗ (๔๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายนํ้าผึ้ง

[๔๕] ความยินดีเป็นอันมากได้มีแก่เรา เพราะได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระนามว่า

สิทธัตถะ ผู้ประเสริฐกว่าบรรดาภุชา ผู้สมควรรับเครื่องบูชา ผู้ดับแล้ว
เป็นนมหานาค ผู้อาจดังม้าอาชาไนย ผู้รุ่งโรจน์เหมือนดาวประกายพุดกษ
อันหมู่เทวดานมัสการอยู่ ในป่าชัฏสงัดเสียง ไม่อากุล ญาณเกิดขึ้นแล้ว
ในขณะนั้น เราได้ถวายนํ้าผึ้งแด่พระศาสดาผู้เสด็จออกจากสมาริ เรามีใจ
ผ่องใสถวายบังคมพระบาทของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ด้วย
เคียรเกล้า แล้วบายนํ้ากลับไปทางทิศประจิม ในกัลปที่ ๓๔ แต่กัลป
นี้ เราได้เป็นพระราชาพระนามว่าสทฺสสนะ ในกาลนั้น นํ้าผึ้งออกจาก
รากไม้ไหลลงในโกชนาหารของเรา ฝนนํ้าผึ้งตกลง นี่เป็นผลแห่งบรรพกรรม
ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายนํ้าผึ้งใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้นเรา
ไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายนํ้าผึ้ง ในกัลปที่ ๓๔ แต่กัลปนี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ มีพระนามว่าสทฺสสนะ ทรงสมบุรณ์
ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทําให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทําเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระมรฺปิณฑิกเถระได้กล่าวพระคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มรฺปิณฑิกเถราปทาน .

เสนาสนทายกเถราปทานที่ ๘ (๔๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเครื่องลาดใบไม้

[๑๐๐] เราได้ถวายเครื่องลาดใบไม้ แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ และ
ได้เอาเครื่องอุปการะและดอกโกสมไปรยลงโดยรอบ เราได้เสวยถํ้า (ห้อง)
อันรื่นรมย์ควรค่ามากในปราสาท ดอกไม้มีค่ามากได้ตกลงบนที่นอนของ
เรา เรายอมนอนบนที่นอนอันวิจิตรลาดด้วยดอกไม้ และฝนดอกไม้ตก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ลงบนที่นอนของเราในกาลนั้น ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายเครื่อง
ลาดใบไม้ไผ่ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวาย
เครื่องลาด พระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ พระนามว่าฐิตาสันการกะ
เป็นจอมแห่งชน อุตติแล้วในกัลป์ที่ ๕ แต่กัลป์นี้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระเสนาสนทนายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เสนาสนทนายกเถราปทาน .

เวยวัจจกเถราปทานที่ ๙ (๙๙)

ว่าด้วยผลแห่งความเป็นไวยวัจจกร

[๑๐๑] ได้มีการประชุมใหญ่ (มหาสันนิบาต) แห่งพระผู้มีพระภาคพระนามว่า
วิปัสสี เราได้เป็นไวยวัจจกรผู้รับใช้ในกิจทุกอย่าง ก็ไทยธรรมที่จะถวาย
แด่พระสวคตเจ้า ผู้แสวงหาคุณใหญ่ของเราไม่มี เรามีจิตผองใส ได้ถวาย
บังคมพระบาทของพระศาสดา ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้กระทำ
ไวยวัจจกร ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการทำ
ไวยวัจจกร ในกัลป์ที่ ๘ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ พระนาม
ว่าสุจินตยะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหลา
นี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระไวยวัจจกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ไวยวัจจกเถราปทาน .

พุทธปฏิฐากเถราปทานที่ ๑๐ (๑๐๐)

ว่าด้วยผลแห่งการเป่าสังข์บูชาพระผู้มีพระภาค

[๑๐๒] เราเป็นผู้เป่าสังข์บูชาแด่พระผู้มีพระภาค พระนามว่าวิปัสสี เป็นผู้ประ-
กอบการบำรุงพระสวคตเจ้า ผู้แสวงหาคุณใหญ่เป็นนิตย์ เราเห็นผลการ
บำรุงพระโลกนาถผู้คงที่ ดนตรี ๖ หมิ่นหอมล้อมเราทุกเมื่อ ในกัลป์ที่ ๙๑
แต่กัลป์นี้ เราบำรุงพระผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณใหญ่ ด้วยกรรมนั้น เรา
ไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการบำรุง ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ ทรงพระนามว่ามหานโมช มีผลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระพุทธปฏิฐากเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ พุทธปฏิฐากเถราปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สุธาปิ่นทียบเถราปทาน	๒. สปิธิยเถราปทาน
๓. อัฒมเจลกเถราปทาน	๔. สุจิตายกเถราปทาน
๕. คันธมาลียเถราปทาน	๖. ตีปป์ผียเถราปทาน
๗. มธูปินทิกเถราปทาน	๘. เสนาสนทนายกเถราปทาน
๙. ไวยวัจจกเถราปทาน	๑๐. พุทธปฏิฐากเถราปทาน

ท่านประกาศคาถาไว้ ๖๐ คาถาถึง .

จบ สุธาวรรคที่ ๑๐ .

อนึ่ง รวมวรรคมี ๑๐ วรรค คือ

พุทธวรรคที่ ๑	สีหสนนิยวรรคที่ ๒
สกุติวรรคที่ ๓	กณชธานวรรคที่ ๔
อุปาลิวรรคที่ ๕	วิชฌวรรคที่ ๖
สกจิตตนิยวรรคที่ ๗	นาคสมาลวรรคที่ ๘

ติมีรปป์ผียวรรคที่ ๙ เป็น ๑๐ ทั้งสุธาวรรค รวมคาถาได้ ๑,๔๔๕ คาถา .

จบ หมวด ๑๐ แห่งพุทธวรรค .

จบ หมวด ๑๐๐ ที่ ๑ .

ภิกขทายิยวรรคที่ ๑๑

ภิกขทายกเถราปทานที่ ๑ (๑๐๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายภิกษาทัพพีหนึ่ง

[๑๐๓] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระฉวีวรรณดังทอง สมควรรับเครื่องบูชา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
เสด็จออกจากป่าอันสงัด จากค้นหาเครื่องรัดมาสู่ความดับ จึงถวายภิกษา
ทัพพีหนึ่ง แต่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้มีปัญญา ผู้สงบระงับ
ผู้เกลือกล้ำมาก ผู้คงที่ เราตามเสด็จพระองค์ ผู้ทรงยิ่งใหญ่มาหาชนให้ดับ
เรามีความยินดีเป็นอันมากในพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ ใน
กัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เรา
ไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายภิกษา ในกัลป์ที่ ๔๗ แต่กัลป์นี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ มีพระนามเหมือนกันว่ามหาเรณู ทรง
สมบุรณด้วยแก้ว ๗ ประการ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์
๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จ
แล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระภิกษุทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ภิกษุทายกเถรอปทาน

ญาณสัณญิกเถรอปทานที่ ๒ (๑๐๒)

ว่าด้วยผลแห่งการยังจิตให้เลื่อมใสถวายบังคม

[๑๐๔] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระจิวรรณดังทอง ผู่อจอาจดมอาชาไนย
ดังช้างมาตังคะตมณ ๓ ครั้ง ผู้แสวงหาคุณยิ่งใหญ่ ทรงยังจิตทั้งปวงให้
สว่างไสว เหมือนพระยารั้ง มีดอกบาน เป็นเชษฐบุรุษของโลก สูงสุด
กว่านระ เสด็จดำเนินไปในถนน จึงยังจิตให้เลื่อมใสในพระญาณ ประ
ณมอัญชลี มีจิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค พระ
นามว่าสิทธัตถะ ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น
ด้วยกรรมนั้นเราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งสัญญาในพระญาณ ใน
กัลป์ที่ ๗๓ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ มีพระนามว่า
นรุตตะมะ ทรงสมบุรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระญาณสัณญิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ญาณสัณญิกเถรอปทาน

อุปลหัตถิยเถรอปทานที่ ๓ (๑๐๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกอบลกำมือนึ่ง

[๑๐๕] ในกาลนั้น เราเป็นช่างดอกไม้อาศัยอยู่ในนครตีวรา ได้เห็นพระพุทธเจ้า
ผู้ปราศจากธุลี พระนามว่าสิทธัตถะ อันชาวโลกบูชา มีจิตเลื่อมใส
โสมนัส ได้ถวายดอกอบลกำมือนึ่ง เราอบดีในภพใดๆ เพราะผลของ
กรรมนั้น เราได้เสวยผลอันน่าปรารถนา ที่ตนทำไว้ดีแล้วในปางก่อน
แวดล้อมด้วยพวกนักมวยขึ้นเยี่ยม นี่เป็นผลแห่งสัญญาของตน ในกัลป์
ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้น เรา
ไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ใกล้เคียงที่ ๔๔ เว้นกัลป์
ปัจจุบัน ได้มีพระราช ๕๐๐ พระองค์ มีพระนามเหมือนกันว่านัชชปะมะ
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอุปลหัตถิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อุปลหัตถิยเถรอปทาน

ปทปุชกเถรอปทานที่ ๔ (๑๐๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกมะลิ

[๑๐๖] เราได้ถวายดอกมะลิแด่พระผู้มีพระภาค พระนามว่าสิทธัตถะ ดอกมะลิ ๗
ดอก เราไปรยลงที่ใกล้พระบาทด้วยความยินดี ด้วยกรรมนั้น วันนี้เราได้
เสวยความไม่ตาย เราทรงกายที่สุดอยู่ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยกรรม
นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ ในกัลป์ที่ ๕
แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๓ พระองค์ มีพระนามว่าสมันตคันธะ
ครอบครองแผ่นดินมีสมุทรสาคร ๔ เป็นที่สุด เป็นจอมแห่งหมูชน คุณ
วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปทปุชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปทปุชกเถรอปทาน

มฤจูปปผิยเถรอปทานที่ ๕ (๑๐๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกมะลิ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

[๑๐๓] ในกาลนั้น เราเป็นนายมาลาการมีชื่อว่าสุทิสสนะ ได้เห็นพระพุทธเจ้า

ผู้ปราศจากมลทิน เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ เรามีจักขุบริสุทธิ มีใจใส่มั่น ถอดดอกมะลิ ไปบูชาพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ ผู้มี จักขุทิพย์มีมอชัสต์ ด้วยพุทธบุขานี้ และด้วยการตั้งจิตไว้ เราไม่เข้าถึง ทุกติเลย ตลอดแสนกัลป์ในกัลป์ที่ ๓๖ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ มีพระนามเหมือนกันว่าเทพอุตตระ มีพลมาก คุณวิเศษ เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระมกุฏีปติเยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มกุฏีปติเยเถรอปทาน

อุทกปุชกเถรอปทานที่ ๖ (๑๐๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายน้ำ

[๑๐๘] ข้าพระองค์ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้ามีพระฉวีวรรณดังทอง ผู้รุ่งเรืองดังกองไฟ

เหมือนพระอาทิตย์ เป็นที่รองรับเครื่องบูชา เสด็จไปในอากาศ จึงเอามือทั้งสองกอบน้ำแล้วโยนขึ้นไปในอากาศ พระพุทธเจ้ามหาวิระมีพระกรุณาในข้าพระองค์ ทรงรับไว้ พระศาสดามีพระนามว่าปทุมุตระ ประทับยืนอยู่ในอากาศทรงทราบความดำริของข้าพระองค์ จึงได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ด้วยการถวายน้ำนี้และด้วยเกิดปีติ เขาจะไม่เข้าถึงทุกติเลยในแสนกัลป์ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ผู้ปราศ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ละความแพ้และความชนะแล้ว บรรลู่ถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ในกัลป์ที่ ๖๕๐๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ พระองค์ มีพระนามว่าสหัสสราช เป็นจอมชน ปกครองแผ่นดิน มีสมุทร-สาคร ๔ เป็นที่สุด คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ อภิญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอุทกปุชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อุทกปุชกเถรอปทาน .

นพมาลียเถรอปทานที่ ๗ (๑๐๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายพุดดอกอ้อ

[๑๐๙] เมื่อพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ เชษฐบุรุษของโลกผู้คงที่ สงบระจับ

มันคง ประทับนั่งบนเครื่องลาดหญ้า เราเอาดอกอ้อมาผูกเป็นพัด แล้ว น้อมถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ พระสัพพัญญูผู้นายกของโลก ทรงรับพัดแล้ว ทรงทราบความดำริของเรา ได้ตรัสพระคาถานี้ว่า กายของเรา ดับ (ร้อน) แล้ว ความเร้าร้อนไม่มี จันใด จิตของท่านจะหลุดพ้นจากกองไฟ ๓ กอง จันนั้น เทวดาบางเหล่าที่อาศัยต้นไม้ อยู่ มาประชุมกันทั้งหมด ด้วยหวังว่า จักได้ฟังพระพุทธพจน์อันยังทายกให้ยินดี พระผู้มีพระภาคประทับนั่ง ณ ที่นั้น แวดล้อมด้วยหมู่เทวดา เมื่อจะทรงยังทายกให้รื่นเริง จึงได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ด้วยการถวาย พัดนี้ และด้วยการตั้งจิตไว้ ผู้นี้จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีพระนามชื่อว่าสุพพะตะ ด้วยกรรมที่เลือนนั้น อันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักได้เป็น พระเจ้าจักรพรรดิมีพระนามชื่อว่ามาลตะ ด้วยการถวายพัดนี้ และด้วยการนบถอ้อนไพบูลย์ ผู้นี้จะไม่เข้าถึงทุกติในแสนกัลป์ ในกัลป์ที่ ๓ หมื่น จักมีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓๘ พระองค์ มีพระนามว่าสุพพะตะ ใน ๓ หมื่น กัลป์ จักมีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ พระนามว่ามาลตะ คุณวิเศษ เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระนพมาลียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ นพมาลียเถรอปทาน .

จบ ภาณวารที่ ๗ .

อาสนปฏิญญายกเถรอปทานที่ ๘ (๑๐๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาสนะทอง

[๑๑๐] ข้าพระองค์เข้าป่าขัณฐังคเสียง ไม่อาภูล ได้ถวายอาสนะทองแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอิตถัสสิ ผู้คงที่ ข้าพระองค์ถือดอกไม้กำมือหนึ่ง แล้วทำประทักษิณพระองค์ เข้าไปเฝ้าพระศาสดาแล้ว กลับมุ่งหน้าไปทางทิศอุดร ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ยอมยงตนให้ดับ ถอนภพได้ทั้งหมดแล้ว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ในกัลป์ที่ ๑๘๐๐ ข้าพระองค์ได้ถวายทานใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น
ข้าพระองค์ไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายอาสนะทอง ในกัลป์-
ที่ ๓๐๐ กัลป์ แต่กัลป์นี้ ข้าพระองค์ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์
พระนามว่าสันนิปาปะกะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา ข้าพระองค์ได้ทำเสร็จ
แล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอาสนปฏิญายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อาสนปฏิญายกเถระปทาน .

พิฬาทายกเถระปทานที่ ๙ (๑๐๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายม้นมือเสือ

[๑๑๑] เรายูบนเครื่องลาดใบไม้ ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ ในกาลนั้น (ถ้า)

เรายากอาหารก็มักนอนเสีย เราขุดจาวมะพร้าว มันอ่อน มันมือเสือ
และมันนงมาไว้ เรานำเอาผลพุทรา ไม้รักดำ ผลมะตูม มาจัดแจงไว้
พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่อง
บูชา ทรงทราบความดำริของเราแล้ว เสด็จมาสู่สำนักของเรา เราได้เห็น
พระองค์ผู้มหานาค ประเสริฐกว่าเทวดา เป็นนราสภ เสด็จมาแล้ว
จึงหยิบเอามันมือเสือมาใส่ลงในบาตร ในกาลนั้น พระสัพพัญญูมหาวิรเจ้า
จะทรงยังเราให้ยินดีจึงเสวย ครั้นเสวยเสร็จแล้ว ได้ตรัสพระคาถานี้
ว่า ท่านยังจิตให้เลื่อมใสแล้ว ได้ถวายม้นมือเสือแก่เรา ท่านจะไม่เข้า
ถึงทุกติตลอดแสนกัลป์ ภพที่สดย่อมเป็น ไปแก่เรา เราถอนภพขึ้นได้
ทั้งหมดแล้ว เราทรงกายที่สถไว้ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ในกัลป์ที่ ๕๕ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่าสมเขลิมะ
สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ-
สัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระพิฬาทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ พิฬาทายกเถระปทาน .

เรณูปุชกเถระปทานที่ ๑๐ (๑๑๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาดอกกระถินพิมาน

[๑๑๒] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้ามีพระฉวีวรรณดังทองคำ มีพระรัศมีเปล่งปลั่ง
ดุจพระอาทิตย์ยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสว ดังพระจันทร์วันเพ็ญ อันพระ-
สาวกทั้งหลายแวดล้อม ดุจแผ่นดินอันแวดล้อมด้วยสาคร จึงถือเอา
ดอกกระถินพิมานไปบูชา พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปัสสิ ในกัลป์ที่ ๕๑
แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกกระถินพิมานใด ด้วยกรรมนั้น
เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๕๕ แต่กัลป์นี้
เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์มีพระนามว่าเรน สมบูรณ์ด้วยแก้ว
๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จ
แล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระเรณูปุชกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เรณูปุชกเถระปทาน

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ภิกขาทายกเถระปทาน	๒. ญาณสัณญิกเถระปทาน
๓. อุปลหัตถียกเถระปทาน	๔. ปทปุชกเถระปทาน
๕. มุฏฐิปปิยเถระปทาน	๖. อุทกปุชกเถระปทาน
๗. นพมาลียเถระปทาน	๘. อาสนปฏิญายกเถระปทาน
๙. พิฬาทายกเถระปทาน	๑๐. เรณูปุชกเถระปทาน

มีคาถา ๖๖ คาถา

จบ ภิกขาทายวรรคที่ ๑๑

มหาปรีวารวรรคที่ ๑๒

มหาปรีวารเถระปทานที่ ๑ (๑๑๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้าพิมพ์

[๑๑๓] ในกาลนั้น พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปัสสิเชษฐบุรุษของโลก ผู้เป็นนระ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ผู้องอาจ กับภิกษุสงฆ์ ๖๘,๐๐๐ เสด็จเข้าไปสู่พื้นธมวิหาร เราออกจาก
นครแล้ว ได้ไปที่ที่ปัจเจก ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศรัย สมควรรับ
เครื่องบูชาพวกยักษ์ในสำนักของเรา มีประมาณ ๘๔,๐๐๐ บำรุงเราโดย
เคารพ ดั่งหมู่เทวดาชาว ไตรทศบำรุงพระอินทร์โดยเคารพ ฉะนั้น เวลานั้น
เรากลัวภัยพิบัติออกจากที่อยู่ ไปถวายอภิวาทด้วยเศียรเกล้า และได้ถวาย
ผ้าทิพย์นั้น แต่พระพุทธเจ้า โอ พระพุทธเจ้า โอ พระธรรม โอ
ความถึงพร้อมแห่งพระศาสดาหนอ ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธเจ้า
แผ่นดินนี้เหวี่ยงไหว เราเห็นความอัศจรรย์อื่น ไม่เคยมี ขนพองสยอง
เกล้านั้นแล้ว จึงยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่
เรานั้นครั้นยังจิตให้เลื่อมใส และถวายผ้าทิพย์แด่พระศาสดาแล้ว พร้อม
ทั้งอำมาตย์และบริวารชน ยอมนับถือพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ในกัลป์ที่
๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้กระทำการมิดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่
รู้จักทุกข์นี้เลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๑๔ แต่กัลป์นี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ มีพระนามว่าวาวณะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว
๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระมหาปริวารเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มหาปริวารเถรอปทาน .

สมังคเถรอปทานที่ ๒ (๑๑๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดนตรีเครื่อง ๕

[๑๑๔] พระชินวรพระนามว่าอัทธัทสสี เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ
เสด็จออกจากพระวิหารแล้ว เสด็จเข้าไปใกล้สระน้ำ พระผู้มีพระภาค
สัมพุทธเจ้าทรงสงสนนและดื่มแล้ว ทรงห่มจีวรผืนเดียว เจริญพระอังศา
ประทับยืนเหนือยาคูทิศน้อยใหญ่อยู่ ณ ที่นั้น ในกาลนั้น เราเข้าไปในที่อยู่
ได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้นำกของของโลก เรามีจิตราเริงโสมนัสได้ปรบมือ
เราประกาศฟ่อน การขับร้องและดนตรีเครื่อง ๕ ถวายพระองค์ผู้โชติ
ช่วงดังดวงอาทิตย์ สงแสงเรืองเหลืองดังทองคำ เราเข้าถึงกำเนตใดๆ
คือ ความเป็นเทวดา หรือมนุษย์ ในกำเนตนั้นๆ ย่อมครอบงำสัตว์
ทั้งปวง ยศของเรามีไพบลย์ ขอนอบน้อมแด่พระองค์ บุษบาชาไนย
ขอนอบน้อมแด่พระองค์ อุดมบุรุษ พระองค์ผู้เป็นมุนีทรงยังพระองค์ให้
ยินดีแล้ว ทรงยังผู้อื่นให้ยินดีอีกเล่า เรากำหนดถือเอาแล้ว นั่งแล้ว
ทำความราเริง มีวัตรอันดี บำรุงพระสัมพุทธเจ้าแล้ว เข้าถึงชั้นดุสิต
ในกัลป์ที่ ๑๖๐๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิหลายพระองค์ มี
พระนามเหมือนกันว่า ทวินวเอกจินติตะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ
มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสมังคเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สมังคเถรอปทาน .

สรณคมนียเถรอปทานที่ ๓ (๑๑๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถึงศาสดาเป็นสรณะ

[๑๑๔] สงครามปรากฏแก่ท้าวเทวราชทั้งสอง (พระยายักษ์) กองทัพประชิดกัน
เป็นหมู่ๆ เสียงอันดังกึกก้องได้เป็นไป พระศาสดาพระนามว่าปทุมุตระ
ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา ประทับยืนอยู่ในอากาศ ทรงยัง
มหาชนให้เกิดสังเวช เทวดาทั้งปวงมีใจยินดีต่างวางเกราะและอาวุธ
ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้า รวมเป็นอันเดียวกันได้ในขณะนั้น พระ
ศาสดาผู้ทรงอนุเคราะห์ ทรงรู้แจ้งโลก ทรงทราบความดำริของเราแล้ว
ทรงเปล่งวาจาสดับตรับ ทรงยังมหาชนให้เย็นใจว่า ผู้เกิดเป็นมนุษย์มีจิต
ประทุษร้าย เบียดเบียนสัตว์เพียงตัวหนึ่ง จะต้องเข้าถึงอบายเพราะจิต
ประทุษร้ายนั้น เปรียบเหมือนช้างในค่ายสงคราม เบียดเบียนสัตว์เป็น
อันมาก ท่านทั้งหลายจงดับ (ระงับ) จิตของตนอย่าเดือดร้อนบ่อยๆ
เลย แม้พวกเสนาของพระยายักษ์ทั้งสอง ได้ประชิดกัน นับถือพระโลก
เชษฐผู้คงที่เป็นอันดี เป็นสรณะ ส่วนพระศาสดาผู้มีจักษุ ทรงยังหมู่ชน
ให้เย็นยอแล้ว ทรงเพ่งดูในเบื้องบนจากเทวดาทั้งหลาย บ่ายพระพักตร์
ทางทิศอุดรเสด็จกลับไป เราได้นับถือพระองค์ผู้จอมสัตว์ผู้คงที่เป็นสรณะ
ก่อนใครๆ เราไม่ได้เข้าถึงทุกติเลยตลอดแสนกัลป์ ใน ๓ หมื่นกัลป์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ มีพระนามว่า มหาจันทริ
และพระนามว่าเรณกะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสรณคณินเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สรณคณินเถราปทาน .

เอกาสนียเถราปทานที่ ๔ (๑๑๔)

ว่าด้วยผลแห่งการประโคมดนตรีไม้โพธิ์

[๑๑๖] ในกาลนั้น เราเป็นท้าวเทวราชมีนามชื่อว่าวราณ พร้อมด้วยยาน พลทหาร
และพาหนะ บำรุงพระสัมพุทธเจ้า เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าอัทธัสสิ
ผู้สูงสุดกว่าสัตว์เสตังนิพพานแล้ว เราได้ถือเอาดนตรีทั้งปวงไปประโคม
ไม้โพธิ์อันอุดม เราประกอบด้วยการประโคม การพ้อนรำ และกึ่งสาดน
ทุกอย่าง บำรุงไม้โพธิ์ฤกษ์อันอุดมดังบำรุงพระสัมพุทธเจ้าเฉพาะพระ-
พักตร์ ครั้นบำรุงโพธิ์ฤกษ์อันออกขึ้นที่ตมิมรสด้วยรากนั้นแล้ว นั่งคู้
บัลลังก์ แล้วทำกาลกิริยา ณ ที่นั้นเอง เราปรารภกรรมของตน เลื่อม
ใสในโพธิ์ฤกษ์อันอุดม ได้เข้าถึงยังขั้นนิมมานรดีด้วยจิตอันเลื่อมใสใน
ดนตรี ๖ หมื่น แวดล้อมเราทุกเมื่อ เป็นไปในภพน้อยใหญ่ ทั้งใน
มนุษย์และในเทวดา ไฟ ๓ กองของเราดับแล้ว ภพทั้งปวงเราถอนขึ้น
ได้แล้ว เราทรงกายที่สุดในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่
๕๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๓๔ พระองค์ มีพระ-
นามชื่อว่า สุพาหุ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระเอกาสนียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกาสนียเถราปทาน .

สุวรรณปผิยเถราปทานที่ ๕ (๑๑๕)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกไม้ทอง ๔ ดอก

[๑๑๗] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสิ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ
ประทับนั่งแสดงอมตบทแก่หมู่ชนอยู่ เราฟังธรรมของพระองค์ผู้เป็นจอม
สัตว์คงที่แล้ว ได้โปรยดอกไม้ทอง ๔ ดอก บูชาแด่พระพุทธเจ้า ดอกไม
ทองนั้นกลายเป็นหลังคาทองบังร่มตลอดทั่วบริษัท ในกาลนั้น รัศมีของ
พระพุทธเจ้าและรัศมีทองรวมเป็นแสงสว่างอันไพบูรณ์ เรามีจิตเบิกบาน
ดีใจ เกิดโสมนัส ประนมกรอัญชลี เกิดปีติ เป็นผู้นำความสุขใน
ปัจจุบันมาให้แก่ชนเหล่านั้น เราทูลวิงวอนพระสัมพุทธเจ้าและถวายบังคม
พระองค์ผู้มีวิตราม ยังความปราโมทย์ให้เกิดแล้ว กลับเข้าสู่ภพของตน
ครั้นกลับเข้าสู่ภพแล้ว ยังระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดอยู่ ด้วย
จิตอันเลื่อมใสในเรา ได้เข้าถึงขั้นดุสิต ในกัลปที่ ๔๑ แต่กัลปนี้ เรา
บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ทองใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกขเลย
นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๔๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ
ราช ๑๖ พระองค์ ทรงพระนามว่าเนมิสมมต มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสุวรรณปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สุวรรณปผิยเถราปทาน .

จิตกပ္พกเถราปทานที่ ๖ (๑๑๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาวันดนตรีและดอกไม้

[๑๑๘] ข้าพระองค์ (เป็นรุกขเทวดา) พร้อมด้วยอำมาตย์และบริวารอยู่ที่ไม้เกตุ
เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ปรีณิพพาน
แล้ว ข้าพระองค์มีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้ไปสู่พระจิตกาธาร ประโคม
ดนตรี ณ ที่นั้นโปรยของหอมและดอกไม้บูชา ข้าพระองค์มีจิตเลื่อมใส
โสมนัส ทำการบูชาที่พระจิตกาธาร ไหว้พระจิตกาธารแล้วกลับมาสู่ภพ
ของตน ข้าพระองค์เข้าไปในภพแล้ว ยังระลึกถึงการบูชาพระจิตกาธาร
ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ด้วย
กรรมนั้น ข้าพระองค์ได้เสวยสมบัติในเทวดาและมนุษย์แล้ว ละความ
ชนะและความแพ้แล้ว บรรลุถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ในกัลปที่ ๓๑ แต่
กัลปนี้ ข้าพระองค์บูชาพระจิตกาธารด้วยดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาพระจิตกาธาร ในกัลป์ที่ ๒๙ แต่
กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๖ พระองค์ มีพระนามชื่อว่าอุคคตะ มีพล
มาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระจิตกปัชฌเกระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ จิตกปัชฌเกระปทาน

พุทธสัณญกเถราปทานที่ ๗ (๑๑๗)

ว่าด้วยผลแห่งการประกาศพุทธานุภาพ

[๑๑๙] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี ผู้เลิศในโลก ทรงปลงพระชนมายุ
สังขารนั้น พื้นแผ่นดินและน้ำก็เหือดแห้ง ฟากคือนอง แม่น้ำก็เหือดแห้ง ชี้อุปัญจะ
อันสวยงามน่าปลื้มใจ สะอาด วิจิตร ของเราก็น้ำเหือดแห้ง ในขณะพระ-
พุทธเจ้าทรงปลงพระชนมายุ เมื่อภพเหือดแห้งแล้ว ความสะดุ้งเกิดขึ้นแก่
เราว่า ความเหือดแห้งเกิดขึ้นเพื่ออะไรหนอ แสงสว่างอันไพศาลได้มี
แล้ว ท้าวเวสสุธามา ณ ที่นั่นแล้ว ยังมหาชนให้หายความเศร้าโศก
สัตว์ไม่มีภัย ท่านทั้งหลายจงมีความตั้งใจเคารพเถิด เราประกาศพระพุทธานุ-
ภาพว่า โอ พระพุทธเจ้า โอ พระธรรม โอ ความถึงพร้อมแห่งสัตต-
กาสนั่น เมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติ แผ่นดินก็เหือดแห้งดังนี้แล้ว บันเทิง
อยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป์ ในกัลป์ทั้งหลายที่เหลือ เราได้ทำกุศล ในกัลป์
ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้สัญญาได้ในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จัก
ทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า ในกัลป์ที่ ๑๔ แต่กัลป์นี้
เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ผู้ประเสริฐ มีนามชื่อว่าสมิตะ มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระพุทธานุสัณญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ พุทธสัณญกเถราปทาน .

มัตถสัณญกเถราปทานที่ ๘ (๑๑๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบอกทางให้แก่พระสาวก

[๑๒๐] พระสาวกทั้งหลายของพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตระ เทียบไปในป่า
เป็นผู้หลงทางเหมือนคนตาบอดเที่ยวอยู่ในป่าใหญ่ บุตรของพระมณีเหล่า-
นั้นระลึกถึงพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าปทุมุตระ ผู้เป็นนายกของโลก
หลงทางอยู่ในป่าใหญ่ ข้าพระองค์ (เป็นเทพบุตร) ลงจากภพมาใน
สำนักของภิกษุ บอกทางให้แก่พระสาวกเหล่านั้น และได้ถวายโภชนาหาร
ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านารายณ์ ด้วย
กรรมนั้น ข้าพระองค์ได้บรรลอรหัตต์แต่อายุ ๗ ปีโดยกำเนิด ในกัลป์ที่
๕๐๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๒ พระองค์ มีพระนามชื่อว่า
สัจจิกขุ ทรงสมบุรณด้วยแก้ว ๗ ประการ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัม-
ภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระมัตถสัณญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มัตถสัณญกเถราปทาน .

ปัจจุปัจฐานสัณญกเถราปทานที่ ๙ (๑๑๙)

ว่าด้วยผลแห่งการทำกรรมที่ได้โดยยาก

[๑๒๑] ในลำดับกาล เมื่อพระสุคตเจ้าพระนามว่าอัทธกัสนีเสด็จนิพพาน ใน
กาลนั้น ข้าพระองค์เข้าถึงกัมมัญญะและบรรลถึงยศ ข้าพระองค์คิด
ว่า ความได้ด้วยยาก แสงสว่างด้วยยาก การตั้งขึ้นยาก ได้มีแก่เรา
แล้วหนอ เมื่อโภกสมบัตินี้ของเรามีอยู่ พระสุคตเจ้าผู้มีพระจักขุปรินิพพาน
เสียแล้ว ดังนี้ พระสาวกนามว่าสาคระ รู้ความดำริของข้าพระองค์
ท่านต้องการจะถอนข้าพระองค์ขึ้น จึงมาในสำนักของข้าพระองค์ กล่าวว่า
จะโศกเศร้าทำไมหนอ อย่ากลัวเลย จงประพฤติดุริยธรรมเถิด ท่านผู้มีเมธาดี
พระพุทธเจ้าทรงส่งเสริมวิद्याสมบัติของชนทั้งปวงว่า ผู้ใดฟังบูชาพระ-
สัมพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลก ยังดำรงพระชนมอยู่ก็ดี ฟังบูชาพระธาตุ
แม้ประมาณเท่าเมล็ดฝักกาดของพระพุทธเจ้า แม้นิพพานแล้วก็ดี เมื่อ
จิตอันเลื่อมใสของผู้หนึ่งเสมอกัน บุญก็มีผลมากเสมอกัน เพราะฉะนั้น
ท่านจงทำสกุณาบูชาพระธาตุของพระชินเจ้าเถิด ข้าพระองค์ได้ฟังวาจาของ
ท่านสาคระแล้ว ได้ทำพุทธสกุณาบูชาพระองค์บำรุงพระสกุณาอันอุดมของ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
พระมนีอยู่ ๕ ปี ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐ
กว่านระ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์เสวยสมบัติแล้ว ได้บรรลอรหัต
ในกัลป์ที่ ๗๐๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ มีพระ-
นามว่าภริปัญญา ทรงสมบรูณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา ข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปัจจุปฏิฐานสัญญาเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปัจจุปฏิฐานสัญญาเถรอปทาน .

ชาติบุชกเถรอปทานที่ ๑๐ (๑๒๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาพระชาติ

[๑๒๒] เมื่อพระวิปัสสิโพธิสัตว์ประสูติจากพระครรภ์ แสงสว่างได้มีอย่างไพบลย
และพื้นแผ่นดิน พร้อมทั้งสมุทสาครและภูเขาทั้งนั้น ไหว อนึ่ง พวก
หมอดูพยากรณ์ว่า พระพุทธเจ้าจักมีในโลก เป็นผู้เลิศกว่าสรรพสัตว์
จักรีอณนหมุข (จากสังสารทุกข์) เราได้ฟังคำของพวกหมอดูแล้ว
ได้ทำการบูชาพระชาติด้วยความดำริว่า การบูชาพระชาติเช่นนั้นไม่มี

(อีก) เรารวบรวมกุศลแล้ว ได้ยั้งจิตของตนให้เลื่อมใส ครั้นเราทำการ
บูชาพระชาติแล้วทำการกริยา ณ ที่นั้น เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ ความ
เป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ เราย่อมล่วงสรรพสัตว์ นี่เป็นผล
แห่งการบูชาพระชาติ แม้มทั้งหลายน้อมบำรุงเราเป็นไปตามอำนาจจิต
ของเรา เขาไม่อาจยั้งเราให้โกรธเคือง นี่เป็นผลการบูชาพระชาติ ในกัลป์
ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำการบูชาใดในกาลนั้น ด้วยการบูชานั้น เรา
ไม่รู้จักทุกตเลย นี่เป็นผลการบูชาพระชาติ ในกัลป์ที่ ๓ แต่กัลป์นี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิ ๓๔ พระองค์ เป็นจอมแห่งชน มีพระนามว่าสพาริ-
จริยะ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๑ เราทำให้ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้

ทราบวา ท่านพระชาติบุชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ชาติบุชกเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. มหาปริวารเถรอปทาน	๒. สุมังคลเถรอปทาน
๓. สรณคมนียเถรอปทาน	๔. เอกาสนียเถรอปทาน
๕. สุวรรณปณิยเถรอปทาน	๖. จิตกบุชกเถรอปทาน
๗. พุทธสัญญาเถรอปทาน	๘. มัคคสัญญาเถรอปทาน
๙. ปัจจุปฏิฐานสัญญาเถรอปทาน	๑๐. ชาติบุชกเถรอปทาน
- บันทึกทั้งหลาย กล่าวรวมคาถาไว้ ๙๐ คาถา ฉะนี้แล .

จบ มหาปริวารวรรคที่ ๑๒

เสเรยการวรรคที่ ๑๓

เสเรยเถรอปทานที่ ๑ (๑๒๑)

ว่าด้วยผลแห่งการควันดอกไม้ซีก

[๑๒๓] เราเป็นพราหมณ์ผู้เล่าเรียน ทรงจำนนต์ รุจิตรเพท ยืนอยู่ที่โอกาสแจ้ง
ได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก เสด็จเที่ยวอยู่ในป่าดงราชสีห์ ไม่
ทรงสะดุ้งกลัวดังพระยาเสือโคร่ง ทรงแสวงหาคุณอันใหญ่หลวง ดังช้าง
กฤษณมาดังคะซิมมัน ๓ ครั้ง เราจึงหยิบเอาดอกไม้ซีกโยนขึ้นไป (บูชา)
ในอากาศ ด้วยพทธานภาพ ดอกไม้ซีกทั้งหลายเวดล้อมอยู่โดยประการ
ทั้งปวง พระสัพพัญญุมหาวิรเจ้าผู้นำของโลก ทรงอธิษฐานว่า จงเป็น
หลังคาดอกไม้นี้โดยรอบ ชนทั้งหลายได้บูชาพระนราสภ ในลำดับนั้น
แผ่นดินดอกไม้มีขึ้นข้างใน มีดอกข้างนอก เป็นพาดานบังร่มอยู่ตลอด
๗ วันแล้วหายไปจากนั้น เราได้เห็นความอัศจรรย์อันไม่เคยมี นำชนพอง
สยอกล้านนั้นแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธสฤตเจ้า ผู้เป็น
นายกของโลก ด้วยจิตอันเลื่อมใสในนั้น เราอันกุศลมูลตักเตือนแล้ว ไม่
ได้เข้าถึงทุกตเลยตลอดแสนกัลป์ ในกัลป์ที่ ๑๕ , ๐๐๐ ได้มีพระเจ้าจักร-
พรรดิ ๒๕ พระองค์ ทรงพระนามเหมือนกันว่าวิลามาลา มีผลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบ ว่า ท่านพระเสเรยกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เสเรยกเถราปทาน .

ปุปผุပ္พียเถราปทานที่ ๒ (๑๒๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยสกุปดอกไม้อ

[๑๒๔] มีภูเขาชอกกกระอยู่ในที่ไม้อไกลภูเขาหิมวันต์ (เราเป็น) พรหมณผู้รับ
มณต์อยู่ในท่ามกลางภูเขาเนิน ศิษย์ ๕๐๐๐ คน แวดล้อมเราอยู่ทุกเมื่อและ
เขาเหล่านั้นเป็นผู้ลุกขึ้นก่อน (นอนที่หลัง) แก้วกล้าในมณต์ทั้งหลาย
พรหมณผู้รับมณต์ ได้ฟังคำของพวกศิษย์ว่า พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้น
แล้วในโลก ขอท่านจงรู้พระพุทธเจ้านั้นว่ามีจริงหรือไม่ พระองค์มีพญู-
ชนะ ๘๐ มีพระลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการ พระชินวรมีพระรัศมี
แผ่ไปข้างละวา ย่อมรุ่งโรจน์ดังพระอาทิตย์ ดังนี้ พรหมณออกจาก
อาศรมแล้ว ถาถึงทิศที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ว่า พระมหาวิริเจ้าผู้นำของ
โลกประทับอยู่ ณ ประเทศใด เราเห็นประเทศนั้นแล้ว จักนมีสการพระ-
ชินเจ้า ผู้ไม่มีบุคคลเปรียบ เรามีจิตเบิกบาน มีใจโสมนัส บูชาพระตถาคต
นั้น มาเกิดศิษย์ทั้งหลาย เราจักไปเฝ้าพระตถาคต จักถวายบังคมพระ-
ยุคลบาทของพระศาสดาแล้ว จักฟังคำสั่งสอนของพระองค์ เราออกจาก
อาศรมไปได้ วันหนึ่งก็ได้ป่วยไข้ เป็นผู้ถูกความป่วยไข้เบียดเบียน
จึงไปนอน ณ ที่สดศาลา (ไม้รัง) ประชุมศิษย์ทั้งปวงแล้ว ได้ถามเขา
เหล่านั้นถึงพระตถาคตว่า พระคุณของโลกนาถผู้มีปัญญา เครื่องตรัสรู้
อย่างยิ่งเป็นเช่นไร พวกศิษย์เหล่านั้นอันเราถามแล้วพยากรณ์เหมือน
บุคคลผู้เห็นแจ้ง แสดงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐนั้นแก่เราดุจมือโดยตรงหน้า
โดยเคารพ เราฟังคำของศิษย์เหล่านั้นแล้ว ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น ศิษย์
เหล่านั้นเฝ้าสรีระของเราแล้ว ได้ไปในสำนักของพระพุทธเจ้า ประนมกร
อัญชลีถวายบังคมพระศาสดา เราเอาดอกไม้ทำสกุปแห่งพระสุต ผู้
แสวงหาคุณอันใหญ่หลวงแล้ว ไม่ได้เข้าถึงทุกติเลียดตลอดแสนกัลป์ ใน
กัลป์ที่ ๔๐, ๐๐๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๑๖ พระองค์
มีพระนามชื่อว่า อคคิสมะ มีพลมาก ใน ๒ หมื่นกัลป์นี้ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิราช ๓๘ พระองค์ เป็นใหญ่ในแผ่นดิน พระนามว่า ขฎาสนสมะ
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปุปผุပ္พียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปุปผุပ္พียเถราปทาน .

ปายาสทายกเถราปทานที่ ๓ (๑๒๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายข้าวปายาสใส่ถาดสำริด

[๑๒๕] เราต้องการจะบวงสรวงบูชาญู จึงคดข้าวปายาสใส่ในถาดสำริดด้วยมือ
ของตน แล้ว ไปสู่ปาวัว ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้ามีพระฉวีวรรณดังทองคำ
มีพระลักษณะประเสริฐ ๓๒ ประการ แวดล้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ เสด็จ
ออกจากป่าใหญ่ สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเชษฐบุรุษของโลกประเสริฐกว่า
นระ เสด็จขึ้นเดินจงกรมในอากาศอันเป็นทางลม เราเห็นความอัศจรรย์
อันไม่เคยเป็นชนลกุชขึ้นนั้นแล้ว วางถาดสำริดลงถวายบังคมพระผู้มี
พระภาคพระนามว่า วิปัสสี ทูลว่า ข้าแต่พระมหามุนี พระองค์เป็นพระ-
สัพพัญญูพหุเจ้าในโลก พร้อมทั้งเทวโลกและมนุษย์โลก ของทรง
อนเคราะห์รับข้าวปายาสของข้าพระองค์เกิด พระผู้มีพระภาคสัพพัญญูผู้นำ
ของโลก เป็นศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก ทรงทราบความดำริของเราแล้ว
ทรงรับ ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วย
ทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลียด นี่เป็นผลแห่งการถวายข้าวปายาสในกัลป์ที่
๔๑ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ พระนามว่า พุทโธ
ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๓ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ-
สัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปายาสทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปายาสทายกเถราปทาน

คันโธทกียเถราปทานที่ ๔ (๑๒๔)

ว่าด้วยผลแห่งการประพรมน้ำหอม

[๑๒๖] เรานั่งอยู่ในปราสาทอันประเสริฐ ได้เห็นพระชินเจ้าพระนามว่า วิปัสสี
งามดังไม้รักฟ้าผู้เป็นสัพพัญญู เป็นผู้นำอันอุดม พระองค์ผู้นำของโลก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขททกนิทาย อปทาน ภาค ๑
เสด็จดำเนินในที่ไม้อกลปราสาท รัศมีของพระองค์สว่างไสว ในเมื่อ
พระอาทิตย์อัสดงตกแล้ว เราประคองน้ำหอม ประพรม (บูชา) พระ-
พุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ด้วยจิตอันเลื่อมใสใน เราทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น
ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ประพรมน้ำหอมใด ด้วยกรรมนั้น เรา
ไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ พระนามว่าสุคนธ์ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗
ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านคันโธทกียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ คันโธทกียเถรอปทาน .

สัมมุขาทิกเถรอปทานที่ ๕ (๑๒๕)

ว่าด้วยผลแห่งการชมเชยพระพุทธเจ้า

[๑๒๗] เมื่อพระวิปัสสิโพธิสัตว์ประสูติ เราได้พยากรณ์มิตว่า จักยังหมุ่ชนให้
ดับ จักเป็นพระพุทธเจ้าในโลก เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติ
หมื่นโลกธาตุย่อมหวั่นไหว บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็น
ศาสดาผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใด
ประสูติ ได้มีแสงสว่างอันไพบลอย บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น
เป็นศาสดาผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใด
ประสูติ แม่น้ำทั้งหลายไม่ไหล บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็น
ศาสดาผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประ
สูติ ไฟในอเวจีรกไม่ลุกโผลง บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นศาสดา
ผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติ
หมุ่นก ไม่สัจจวโป บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นศาสดาผู้มีพระ-
จักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติ กองลม
ย่อมไม่พัดฟุ้งไป บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นศาสดาผู้มี
พระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติ
แก้วทุกชนิดส่องแสงโชติช่วง บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นศาสดา
ผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติ
ทรงย่างพระบาทก้าวไป ๗ ก้าว บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็น
ศาสดาผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ พอพระสัมพุทธเจ้าประสูติแล้ว
เท่านั้น ก็ทรงเหลียวแลดูทิศทั้งปวง ทรงเปล่งอาสภิวาจา นี่เป็นธรรมดา
ของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เรายังหมุ่ชนให้เกิดสังเวช เชยชมพระผู้มีพระ-
ภาคผู้นำของโลก ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าแล้ว บ่ายหน้ากลับไปทางทิศ
ปราจีน ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราเชยชมพระพุทธเจ้าใด ด้วยการ
เชยชมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการเชยชม ในกัลป์ที่ ๙๐
แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีนามว่าสัมมุขาทิกะ ทรงสมบูรณ
ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก ในกัลป์ที่ ๙๘ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้า-
จักรพรรดิ มีนามว่าปฐวิทุทกิ สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก
ในกัลป์ที่ ๘๘ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ จอมกษัตริย์มีนาม
ว่าโอภาส สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก ในกัลป์ที่ ๘๗ แต่
กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีนามว่าสริจเจทนะ สมบูรณด้วย
แก้ว ๗ ประการ มีผลมาก ในกัลป์ที่ ๘๖ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้า
จักรพรรดิมีนามว่า อัคคินิพพาปนะ สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มี
ผลมาก ในกัลป์ที่ ๘๕ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีนามว่า
วาทสมะ สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก ในกัลป์ที่ ๘๔ แต่
กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชมีนามว่า คติปัจเจทนะ สมบูรณ
ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก ในกัลป์ที่ ๘๓ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็น
พระเจ้าจักรพรรดิมีนามว่า รัตนปัชชะ สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มี
ผลมาก ในกัลป์ที่ ๘๒ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชมีนาม
ว่า ปทวิกกมณะ สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก ในกัลป์ที่ ๘๑
แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชมีนามว่า วิโลกนะ สมบูรณ
ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก ในกัลป์ที่ ๘๐ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็น
พระเจ้าจักรพรรดิมีนามว่า ทิริสาระ สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผล
มาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบ ว่า ท่านพระสัมมาชฎาภิเษกะ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สัมมาชฎาภิเษกะราปทาน .

กุสุมาสนียเถราปทานที่ ๖ (๑๒๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอำมิสพระพุทเจ้า

[๑๒๘] ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์อยู่ในนครธัญญวดี รุจีบไตรเพท เป็นผู้
เข้าใจตัวบท เข้าใจไวยากรณ์ เป็นผู้ฉลาดในตำรา ทำนายลักษณะคัมภีร์
อิติहाสะ และตำราทำนายนิมิต พร้อมทั้งคัมภีร์นิษัณห์และคัมภีร์เกฏฐะ
บอกมนต์กะติษยทั้งหลาย เราวางดอกกุบล ๕ กำไว้บนหลัง เราประสงค์
จะบวงสรวงบูชาอยู่ในสมามคมบีตามารดา ในกาลนั้น พระผู้มีพระภาค
พระนามว่าวิปัสสีผู้ประเสริฐกว่านระ แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ทรงยังทิศ
ทั้งปวงให้สว่างไสวเสด็จมา เราบูชาถวายแล้ว ลาตดอกกุบลนั้น
แล้วนิมนต์พระมหาหมณี นำมาสู่เรือนของตน อำมิสอันใดที่เราตระเตรียม
ไว้ มีอยู่ในเรือนของตน เราเลือกใส่ได้ถวายอำมิสนั้น แต่พระพุทเจ้า
ด้วยมือทั้งสองของตน เราทราบเวลาที่พระผู้มีพระภาคเสวยแล้ว ได้ถวาย
ดอกกุบลกำหนึ่ง พระสัพพัญญูทรงอนุโมทนาแล้ว บายพระพักตร์กลับ
ไปยังทิศอุดร ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายดอกไม้ใดในกาลนั้น
ด้วยการถวายดอกไม้ นั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการถวายดอกไม้
ในกัลป์ลำดับ ต่อแต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราชพระนามว่า วรทัส-
สนะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบ ว่า ท่านพระกุสุมาสนียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กุสุมาสนียเถราปทาน .

ผลทายกเถราปทานที่ ๗ (๑๒๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเมล็ดบัว

[๑๒๙] เรา (เป็นพราหมณ์) ผู้เล่าเรียน ทรงจำนงค์รู้จบไตรเพทอยู่ในอาศรมใน
ที่ไม่ไกลภูเขาหิมาวันต์ เครื่องบูชาไฟเมล็ดบัวขาวของเรามีอยู่ เราใส่ไว้ใน
ห่อแล้วห้อยไว้บนยอดไม้ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมตระ ทรงรู้แจ้ง
โลก สมควรรับเครื่องบูชา พระองค์ทรงประสงค์จะถอนเราขึ้น จึงเสด็จ
มาภิกขาเรา เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้ถวายเมล็ดบัวแด่พระ-
พุทเจ้า พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้ามีพระจิวรรณดังทองคำ สมควร
รับเครื่องบูชา ทรงยังปิติให้เกิดแก่เรา ทรงนำสุขมาให้ในปัจจุบัน ประ-
ทับยืนอยู่ในอากาศได้ตรัสพระภาษานี้ว่า ด้วยการถวายเมล็ดบัวนี้ และ
ด้วยการตั้งเจตนาไว้ ผู้นี้จะไม่เข้าถึงทุกขัตติยะตลอดแสนกัลป์ ด้วยกุศลมูล
นั้นนั่นแล เราได้เสวยสมบัติแล้ว ละความชนะและความแพ้ บรรลุ
ถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ในกัลป์ที่ ๗๐๐ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้า
จักรพรรดิราชมีนามว่าสมมกมล สมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระผลทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ผลทายกเถราปทาน .

ญาณสัญญาเถราปทานที่ ๘ (๑๒๘)

ว่าด้วยผลแห่งการได้สัญญา

[๑๓๐] เราอยู่ในระหว่างภูเขาใกล้ภูเขาหิมาวันต์ ได้เห็นกองทรายอันงามแล้ว ระลึก
ถึงพระพุทเจ้าผู้ประเสริฐสุด ไม่มีอะไรเปรียบได้ในพระญาณ สงคราม
ไม่มีแก่พระศาสดา พระศาสดาทรงรู้ทั่วถึงธรรมทั้งปวงแล้ว ทรงน้อมไป
(หลุดพ้น) ด้วยญาณ ขอนอบน้อมแด่พระองค์ บุรุษอาชาไนย ขอนอบ
น้อมแด่พระองค์ อุดมบุรุษ ไม่มีใครเสมอด้วยพระญาณของพระองค์
พระญาณสูงสุดพ้นจะประมาณ เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระญาณแล้วบันเทิง
อยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป์ในกัลป์ทั้งหลายที่เหลือ เราทำกุศล ในกัลป์ที่
๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้สัญญาได้ในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุกข
ัตติยะ นี่เป็นผลแห่งสัญญาในพระญาณ ในกัลป์ที่ ๗๑ แต่กัลป์นี้ เราได้
เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่งมีนามว่าปพิณปิผิยะ สมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗
ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบวา ท่านพระญาณสิญญเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ญาณสิญญเถระापทาน
คั่นรูปปผิยเถระापทานที่ ๙ (๑๒๙)
ว่าด้วยผลแห่งการบูชาดอกไม้ต่างๆ

[๑๓๑] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี มีพระจิวรรณดังทองคำ ผู้ควรแก่ทักษิณา
แวดล้อมด้วยพระสาวกเป็นอันมาก เสด็จออกจากพระอาราม เราได้เห็น
พระสัพพัญญูพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดหาอาสวะมิได้ มีจิตเลื่อมใส มีใจ
โสมนัส ได้บูชาทางที่เสด็จดำเนิน ด้วยจิตอันเลื่อมใสในพระผู้มีพระภาค
ผู้เป็นจอมสัตว์ผู้คงที่นั้น เราว่าเริง มีจิตโสมนัส ถวายบังคมพระตถาคต
อีก ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรเจ้าด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชา
นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๔๑
แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์มีนามว่าวารุณ สมบูรณ์
ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระคั่นรูปปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ คั่นรูปปผิยเถระापทาน .
ปทุมปุษกเถระापทานที่ ๑๐ (๑๓๐)
ว่าด้วยผลแห่งพุทธบูชา

[๑๓๒] ในที่ไม่ไกลต่อภูเขาหิมวันต์ มีภูเขาชื่อโคตมะดาตาดด้วยต้นไม้ต่างชนิด
เป็นที่อยู่ของหมู่หมากูต (ยักษ์) ในทามกลางภูเขานั้นมีอาศรมที่เราสร้างไว้
เราแวดล้อมด้วยพวกศิษย์ของตน อยู่ในอาศรม (นั้น) ได้สั่งศิษย์ทั้งหลาย
ว่า คณะศิษย์ของเรา (เมื่อมาหาเรา) ขอจงนำเอาดอกบัวมาให้เรา เรา
จักทำพุทธบูชาแด่พระผู้มีพระภาคผู้จอมสัตว์ ผู้คงที่ ศิษย์เหล่านั้นรับคำ
ที่เราสั่งอย่างนี้แล้ว นำเอาดอกบัวมาให้เรา เรากระทำเครื่องหมายอย่างนั้น
บูชาแด่พระพุทธรเจ้าในกาลนั้น เราประชุมศิษย์ทั้งหลายแล้ว พราสอน
ด้วยดีว่า ท่านทั้งหลายอย่าประมาณนะ เพราะว่าความ ไม่ประมาณนำสุขมา
ให้ ครั้นเราพราสอนบรรดาศิษย์ของตน ผูกตบต่อคำสอนอย่างนี้แล้ว
ประกอบตนในคุณ คือ ความ ไม่ประมาณ ได้ทำกาละในกาลนั้น ในกัลป์
ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราบูชาพระพุทธรเจ้าด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชา
นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้
เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชมีนามว่าชลตตมะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗
ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปทุมปุษกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปทุมปุษกเถระापทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. เสเรยกเถระापทาน	๒. ปุพผปผิยเถระापทาน
๓. ปายาสทายกเถระापทาน	๔. คั่นโหทัยเถระापทาน
๕. สัมมุขาลวิกเถระापทาน	๖. กุสุมาสนียเถระापทาน
๗. ผลทายกเถระापทาน	๘. ญาณสิญญเถระापทาน
๙. คั่นรูปปผิยเถระापทาน	๑๐. ปทุมปุษกเถระापทาน
- บัณฑิตผู้เห็นแจ้งอรรถรวมคาถาไว้ ๑๐๕ คาถา .

จบ เสเรยกวรรคที่ ๑๓

โสภิตวรรคที่ ๑๔

โสภิตเถระापทานที่ ๑ (๑๓๑)

ว่าด้วยผลแห่งการฟังอาสาสิวกาจา

[๑๓๓] พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมตระเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ทรง
แสดงอมตบทแก่หมู่มุนีเป็นอันมาก เวลานั้นเราได้ฟังพระดำรัสอาสาสิวกาจา
ที่พระองค์เปล่งแล้ว ประณมกรอัญชลี เป็นผู้มิใช่เป็นอารมณ์เดียว
(กล่าวว่า)

สมุทเรลิกว่าทะเลทั้งหลาย เขา
สมุทรประเสริฐกว่าเขาทั้งหลาย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
เป็นที่สั่งสมหิน จันได ชนเหล่าใด
ย่อมเป็นไปตามอำนาจจิต ชน
เหล่านั้นย่อมไม่เข้าถึงเสียแห่ง
พระพุทธานุภาพ ฉะนั้น

พระพุทธรูปเป็นถ้ำประกอบด้วยพระกรมหาทรหดการแสดงธรรม
ประทับนั่งในท่ามกลางสงฆ์แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดสร-
เรียมญาณใน (ของ) พระพุทธรูปผู้นำของโลก ผู้นั้นจะต้องไม่ไปสู่ทุกติ
ตลอดแสนกัลป์ ผู้นั้นจักเฝ้ากิเลสทั้งหลายได้แล้วจักเป็นผู้มีอารมณ์เดียว
มีจิตมั่นคง จักได้เป็นสาวกของพระศาสดา มีนามชื่อว่าโสภิตะ เราเฝ้า
กิเลสได้แล้ว ถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว วิชชา ๓ เรบบรรลุแล้ว พระพุท-
ธศาสนารเราได้ทำเสร็จแล้ว ในกัลป์ที่ ๕๐, ๐๐๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิ ๗ พระองค์ ทรงพระนามว่าสมุคคตะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗
ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระโสภิตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โสภิตเถรอปทาน .

สุทฺธสณเถรอปทานที่ ๒ (๑๓๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้เกตุ

[๑๓๔] ไม่มีการเกิดกำลังมีดอก มีอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำอันกว้างใหญ่ ข้าพระองค์แสวงหา
ต้นการเกิดนั้นอยู่ ได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก ในกาลนั้น ข้า
พระองค์เห็นการเกิดมีดอกบาน จึงตัดที่ขั้วแล้วบูชาแด่พระพุทธรูป
นามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ข้าแต่พระมหาสมณีพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ
พระองค์ทรงบรรลุอมตบทอันไม่เคลื่อนด้วยพระญาณใด ข้าพระองค์บูชา
พระญาณนั้น ข้าพระองค์ทำการบูชาพระญาณแล้ว ได้เห็นดอกการเกิด
ข้าพระองค์เป็นผู้ได้สัญญาอันนี้ เป็นผลแห่งการบูชาพระญาณ ในกัลป์ที่
๓๑ แต่กัลป์นี้ ข้าพระองค์บูชาพระพุทธานุภาพด้วยดอกไม้ ได้ด้วยการบูชา
นั้น ข้าพระองค์ไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลการบูชาพระญาณ ในกัลป์ที่
๓๑ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๒ พระองค์ ทรงพระนามว่า
พลคคตะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสุทฺธสณเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สุทฺธสณเถรอปทาน

จันทนปุกเถรอปทานที่ ๓ (๑๓๓)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยแก่นจันทน์หอม

[๑๓๕] เวลานั้น เราเป็นกษัตริย์อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา และเรามีดอกไม้เป็นภักษา
เป็นผู้กั้นดอกไม้ ก็พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอติสสสิ เชษฐบุรุษของ
โลก ประเสริฐกว่านรชนเสด็จเหาะไปบนยอดป่า ดังพระยาหงส์ในอัมพร
(เรากล่าววา) ขอความนอบน้อมจงมี แต่พระองค์บุรุษอาชาไนย จิตของ
พระองค์บริสุทธิ์ดี พระองค์มีสีพระพักตร์ผ่องใส พระผู้มีพระภาคผู้มีพระ
ปัญญาดังแผ่นดิน มีเมธาดี เสด็จลงจากอากาศทรงปลาดผ้าสังฆาฏิแล้ว
ประทับนั่งโดยบัลลังก์ (ขัดสมาธิ) เราถือเอาแก่นจันทน์หอมไปในสำนัก
พระชินเจ้า เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้บูชาแด่พระพุทธรูปถวาย
บังคมพระสัมพุทธเจ้าเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านรชน ยังความ
ปราโมทย์ให้เกิดแล้ว บ่ายหน้ากลับไปทางทิศอุดร ในกัลป์ที่ ๑, ๕๐๐ แต่
กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรูปด้วยแก่นจันทน์ได้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่
รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ใน ๑, ๕๐๐ กัลป์ แต่กัลป์นี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิ ๓ พระองค์ มีพระนามชื่อว่าโรหิณี มีพลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระจันทนปุกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ จันทนปุกเถรอปทาน .

จบ ภาณวารที่ ๘ .

ปพฺพผลนียเถรอปทานที่ ๔ (๑๓๔)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกไม้เป็นหลังคา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

[๑๓๖] (เราเป็น) พราหมณ์มีนามชื่อว่าสนันทะ ผู้รับมณต์ เป็นผู้เล่าเรียน

เป็นผู้ควรขอ ใ้บุชายัญชื่อว่าชเปยยะ ในกาลนั้น พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมตรุษผู้ทรงรู้แจ้งโลก ผู้เลิศ เป็นพระภิกษุถือปรัด้วยพระกรุณา ทรงเอ็นดูมนุษย์ เสด็จจงกรมอยู่ในอากาศ พระสัพพัญญูสัมพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลก เสด็จจงกรมแล้ว ทรงแผ่เมตตาไปในบรรดาสัตว์หาประมาณมิได้ ไม่มีอุปรี พราหมณ์ผู้รับมณต์เด็ดดอกไม้ที่ขั้วแล้ว ประชุมศิษย์ทั้งหมด ให้ศิษย์ช่วยกันโยนดอกไม้ขึ้นไปในอากาศ ในกาลนั้น หลังจากดอกไม้ได้มีตลอดทั่วพระนคร ไม่หายไป (คงมีอยู่) ตลอด ๗ วัน ด้วยพุทธานุภาพ ด้วยกุศลมูลนั้น พราหมณ์ผู้รับมณต์ได้เสวยสมบัติแล้ว กำหนดรู้อาสวะทั้งปวง ชำนิโลก ๓ และตัดหาได้แล้ว ในกัลป์ที่ ๑๑๐๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๓๔ พระองค์ มีพระนามเหมือนกันว่าอัมพริ่งสะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่ ท่านพระปปลงกนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปปลงกนิยเถรอปทาน .

รโหสัณญิกเถรอปทานที่ ๕ (๑๓๕)

ว่าด้วยผลแห่งการสัญญาในการเลื่อมใส

[๑๓๗] ภุชาชื่อว่าสกะ มีอยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ที่เชิงเขาอสกะนั้น มีอาศรมที่เรารสร้างไว้ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์บอกมนต์กะศิษย์ประมาณ ๓๐๐๐ เราสั่งสอนศิษย์เหล่านั้นแล้วเข้าอยู่ (ในที่สงัด) ณ ที่สมควรข้างหนึ่ง พราหมณ์ผู้รับมณต์ นั่งอยู่ ณ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว แสงหาเพศพระพุทเจ้ายังจิตให้เลื่อมใสในพระญาณ ครั้นเรายังจิตให้เลื่อมใสในพระญาณแล้ว นั่งคู้บัลลังก์อยู่บนเครื่องลาดหญ้า กระทำการกิริยา ณ ที่นั้น ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้สัญญาได้ในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุกตติเย นีเป็นผลแห่งสัญญาในพระญาณ ในกัลป์ที่ ๒๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราชทรงพระนามว่าสิริธร ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่ ท่านพระรโหสัณญิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ รโหสัณญิกเถรอปทาน .

จัมปกปปลิยเถรอปทานที่ ๖ (๑๓๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกจำปา

[๑๓๘] เราได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระนามว่าเวสสกุ ผู้โชติช่วงดังดอกกรณิกัร ประทับนั่งอยู่ทีระหว่างภูเขา ทรงยังทิศทั้งปวงให้สว่างดังดาวประกายพฤษ์ มีมาณพ ๓ คนเป็นผู้ศึกษาดีในศิลปของตน หาบสิ่งของเต็มหาบไปตั้งข้างหลังเรา เราผู้มีตะบะใส่ดอกจำปา ๗ ดอกไว้ในห่อ ถือดอกจำปาเหล่านั้นบูชา ในพระญาณของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าเวสสกุ ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราบูชาพระพุทธานด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกตติเย นีเป็นผลแห่งการบูชาพระญาณ ในกัลป์ที่ ๒๙ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิมีพระนามว่าวิหตภา ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่ ท่านพระจัมปกปปลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ จัมปกปปลิยเถรอปทาน .

อัสถกสันทสสเถรอปทานที่ ๗ (๑๓๗)

ว่าด้วยผลแห่งการชมเชยพระพุทเจ้า ๓ คาถา

[๑๓๙] เรานั่งอยู่ในโรงอันกว้างใหญ่ ได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมตรุษผู้เป็นนายกของโลก ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว ผู้บรรลุพลธรรมแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ประมาณ ๑ แสน ผู้บรรลุวิชา ๓ ได้อภิญา ๖ มีฤทธิ์มาก เวดล้อมพระสัมพุทธเจ้า ใครเห็นแล้วจะไม่เลื่อมใส ในมนุษย์โลกพร้อมทั้งเทวโลกไม่มีอะไรเปรียบ ในพระญาณของพระสัมพุทธเจ้าองค์ใด ใครได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้มีพระญาณไม่สิ้นสุดแล้ว จะไม่เลื่อมใสเล่า ชนทั้งหลายแสดงธรรมกาย และไม่อาจทำรัตนกรทั้งสิ้นให้กำเริบได้ ใครได้เห็นแล้วจะไม่เลื่อมใสเล่า พราหมณ์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
นารทะนั้นชมเชยพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระพุ่มไม่แพ้ด้วย ๓ คาลา
นี้แล้วเดินไปข้างหน้า ด้วยจิตอันเลื่อมใสและศรัทธาชมเชยพระพุทธรูป
นั้น เราไม่ได้เข้าถึงทุกคติเลยตลอดแสนกัลป์ ในกัลป์ที่ ๓๐๐๐ แต่กัลป์นี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าสมิตตะ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว
๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอรรถสันทิสกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อรรถสันทิสกเถรอปทาน .

เอกรังสนียเถรอปทานที่ ๘ (๑๓๘)

ว่าด้วยผลแห่งการเลื่อมใสในการฟังธรรม

[๑๔๐] ชนทั้งหลายรู้จักเราว่า เกสวะ โดยนามชื่อนานารทะ เราแสวงหากุศล
และออกศุลอยู่ ได้ไปสู่สำนักพระพุทธรูป พระมหารูปพระนามว่าอรรถสันทิส
ทรงมีจิตเมตตา ประกอบด้วยพระกรุณา พระองค์ผู้มีจักษุ เมื่อทรงพลอบ
สัถยทั้งหลายให้เบาใจ ทรงแสดงธรรมอยู่ เรายังจิตของตนให้เลื่อมใส
ประณมกรอัญชลินนเศียรเกล้า ถวายบังคมพระศาสดาแล้ว บ่ายหน้ากลับ
ไปทางทิศประจิม ในกัลป์ที่ ๑๗๐๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช
เป็นใหญ่ในแผ่นดิน พระนามว่า สมิตตปะนะ มีผลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระเอกรังสนียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกรังสนียเถรอปทาน

สาลาทกรเถรอปทานที่ ๙ (๑๓๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกริง

[๑๔๑] เวลานั้น เราเป็นราชสีห์พระยาเนื้อมัสกุล เราแสวงหาห้วง (บ่อ) น้ำ
บนเขา ได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกของโลก จึงดำริว่า พระมหา-
วีรเจ้าพระองค์นี้ ย่อมยังมหาชนให้ดับได้ ถ้าเช่นนั้น เราพึงเข้าไปเฝ้า
พระองค์ผู้ประเสริฐกว่าเทวดา ผู้องอาจกว่าระเถิด เราจึงหักกิ่งรังแล้ว
แล้วนำเอาดอกมาพร้อมด้วยกระอมน้ำ (ใส่กระอมน้ำมา) เข้าไปเฝ้า
พระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้ถวายดอกริงอันงาม ในกัลป์ที่ ๑๑ แต่กัลป์นี้
เราบูชาพระพุทธรูปด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย
นี้เป็นผลแห่งการถวายดอกไม้ และในกัลป์ที่ ๙ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิ ๓ พระองค์ ทรงพระนามว่าวิโรจนะ มีผลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสาลาทกรเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สาลาทกรเถรอปทาน .

ผลทายกเถรอปทานที่ ๑๐ (๑๔๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะหาด

[๑๔๒] ในกาลนั้น เราเป็นพรานเที่ยวฆ่าสัตว์อื่นเป็นอย่างมาก สำเร็จการนอนอยู่
ที่จอมเขา ไม่ไกลพระศาสดาพระนามว่าสิขี เราได้เห็นพระพุทธรูป
อัคนนายกของโลก ทั้งเวลาเย็น เวลาเช้า ก็เราไม่มีไทยธรรมสำหรับ
ถวายแต่พระศาสดาผู้จอมสัตว์ ผู้คงที่ เราได้ถือเอาผลมะหาดไปสู่สำนัก
พระพุทธรูป พระผู้มีพระภาคเชษฐบุรุษของโลกผู้ประเสริฐกว่านระทรงรับ
ต่อแต่นั้น เราได้ถือผลมะหาดไปปวารณา พระองค์ผู้นำวิเศษ ด้วยจิต
อันเลื่อมใสนั้น เราได้ทำกาลกิริยา ณ ที่นั่นเอง ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้
เราได้ถวายผลมะหาดใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผล
แห่งการถวายผลไม้ ในกัลป์ที่ ๑๕ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ
๓ พระองค์ ทรงพระนามว่ามัลลิก ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มี
ผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ผลทายกเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. โสภิตเถรอปทาน

๒. สุตัสสนเถรอปทาน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

๓. จันทนุปกเถราปทาน	๔. ปุปผทณียเถราปทาน
๕. รโหสีนทิสกเถราปทาน	๖. จัมปกุปปผิยเถราปทาน
๗. อิตถสันทิสกเถราปทาน	๘. เอกรังสนียเถราปทาน
๙. สาลทายกเถราปทาน	๑๐. ผลทายกเถราปทาน
- บันทึกทั้งหลายรวมคาถาได้ ๗๒ คาถา ฉะนี้แล .
จบ ไสภิตวารรคที่ ๑๔ .

ฉัตตวารรคที่ ๑๕

อริฉัตตียเถราปทานที่ ๑ (๑๔๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยฉัตต

[๑๔๓] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าอิตถทัสสี ผู้สูงสุดกว่านระ ปรินิพพานแล้ว เราให้ช่างทำฉัตตเป็นชั้นๆ บูชาไว้ที่พระสถูป ได้มานมัสการพระพุทธรเจ้า ผู้เป็นนายกของโลก ตามกาลอันสมควร (และ) ได้ทำหลังคาตอกไม้บูชา (ยกขึ้น) ไว้ที่ฉัตต ใน ๑๗๐๐ กัลป์ เราได้เสวยเทวราชสมบัติ ไม่ไปสู่ความเป็นมนุษย์เลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาพระสถูป คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านอริฉัตตียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อริฉัตตียเถราปทาน .

ถัมภารูปกเถราปทานที่ ๒ (๑๔๒)

ว่าด้วยผลแห่งการยกเสาธง

[๑๔๔] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าธรรมทัสสี ผู้ประเสริฐกว่านระ นิพพานแล้ว เราได้ยกเสาธงขึ้นไว้ที่เจดีย์ แห่งพระพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐสุด ให้นายช่าง สร้างบันไดสำหรับประชาชน จะได้ขึ้นสู่สถูปอันประเสริฐ แล้วถือเอา ดอกมะลิไปโปรยบูชาที่พระสถูป โอ พระพุทธรเจ้า โอ พระธรรม โอ ความถึงพร้อมแห่งพระศาสนา เราไม่รู้จักทุกขเลย นี่เป็นผลแห่ง การบูชาพระสถูป ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ได้ มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๖ พระองค์ ทรงพระนามว่า ฐปัสสยะ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ- พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระถัมภารูปกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ถัมภารูปกเถราปทาน

เวทการกเถราปทานที่ ๓ (๑๔๓)

ว่าด้วยผลแห่งการกระทำที่บูชา

[๑๔๕] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าปิยทัสสี ผู้สูงสุดกว่านระนิพพานแล้ว เรามี จิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ได้กระทำที่บูชาพระพุทธรเจ้าแวดล้อมด้วยแก้วมณี แล้ว ได้กระทำการฉลองอย่างมโหฬาร ครั้นทำการฉลองที่บูชาแล้ว เรา ได้ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือ มนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ เทวดาทั้งหลาย ย่อมทรงแก้วมณีไว้ในอากาศ นี่เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลป์ที่ ๑๖๐๐ แต่กัลป์นี้ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ราช ๓๒ พระองค์ ทรงพระนามว่ามณีปภา มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระเวทการกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เวทการกเถราปทาน .

สปริวารียเถราปทานที่ ๔ (๑๔๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายไฟที่ไม่จันทน์

[๑๔๖] พระชินสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระเชษฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่า นระ รุ่งเรืองดังกองอัคคี ปรินิพพานแล้ว เมื่อพระมหาวีรเจ้านิพพานแล้ว ได้มีสถูปอันกว้างใหญ่ ชนทั้งหลาย เอาสิ่งของอันจะพึงถวายเข้าไปตั้งไว้ ที่สถูป ในห้องพระธาตุอันประเสริฐสุด ในกาลนั้น เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัสได้ทำไฟที่ไม่จันทน์อันหนึ่ง อันสมบุรณ์แก่สถูปและถวายรูป และของหอม ในภพที่เราเกิด คือ ในความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ เราไม่ เห็นความที่เราเป็นผู้ต่ำทรามเลย นี่เป็นผลแห่งบุญกรรมในกัลป์ที่ ๑๕๐๐ แต่กัลป์นี้ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ ทรงพระนามว่า สมัตตะ ทุกพระองค์ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสปริวริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สปริวริยเถรอปทาน .

อมมาปปิยเถรอปทานที่ ๕ (๑๔๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาดอกผักตบ

[๑๔๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ทรงเกือกุลเกโลก สมควรรับ
เครื่องรับบูชา นิพพานแล้ว ได้มีการฉลองพระสถูปอย่างมโหฬาร เมื่อ
การฉลองพระสถูปแห่งพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้แสวงหา
คุณอันยิ่งใหญ่เป็นไปอยู่ เราเอาดอกผักตบไปบูชาที่พระสถูป ในกัลปที่ ๔๔
แต่กัลปนี้ เราบูชาพระสถูปด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชาเช่นนี้ เราไม่รู้จัก
ทุกขัตถะ นี่เป็นผลแห่งการบูชาพระสถูปด้วยดอกไม้ ในกัลปที่ ๔ แต่
กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘๕ พระองค์ ทรงพระนามเหมือนกันว่า
โสมเทวะ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอมมาปปิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อมมาปปิยเถรอปทาน .

อนุโลมทายกเถรอปทานที่ ๖ (๑๔๖)

ว่าด้วยผลแห่งการกระทำไฟที่ไพริพุกษ

[๑๔๘] เราได้ทำไฟที่ไพริพุกษแห่งพระมนีพระนามว่าอนิมทสสิ เราใส่ก้อน
ปูนขาวแล้ว ได้ทำกรรมด้วยมือตนเอง พระศาสดาพระนามว่าอนิมทสสิ
ผู้อุดมกว่านระ ทอดพระเนตรเห็นกุศลกรรมที่เราทำแล้วนั้น ประทับอยู่
ในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถานี้ว่า ด้วยกรรม คือ การใส่ปูน
ขาวนี้ และด้วยการตั้งเจตนาไว้ ผู้นี้จะได้เสวยสมบัติแล้ว จักทำที่สุด
ทุกขได้ เราเป็นผู้มีสีหน้าผ่องใส มีอารมณ์เดียว มีจิตมั่นคง ทรงกาย
ที่สุดไว้ในพระศาสนาแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๑๐๐ แต่กัลป
นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชพระนามว่าสัมปัสเสนะ บริบูรณ์ ไม่
บกพร่อง มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอนุโลมทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อนุโลมทายกเถรอปทาน .

มรรคทายกเถรอปทานที่ ๗ (๑๔๗)

ว่าด้วยผลแห่งการกระทำหนทาง

[๑๔๙] พระสัมพุทธเจ้าผู้มีพระจักขุเสด็จขึ้นสู่น้ำแล้ว เสด็จดำเนินไปสู่ป่า เรา
ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่า สิทธัตถะ มีพระลักษณะอันประเสริฐ
พระองค์นั้น จึงได้ถือเอาจอบและปังกี่มาปราบหนทางให้ราบเรียบ เราได้
บังคมพระศาสดาแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใส ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เรา
ได้ทำกรรมได้ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตถะ ในกัลปที่ ๕๗
แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิจอมประชาชนพระองค์หนึ่ง มี
พระนามว่าสุปปพุทธะ เป็นผู้นำ เป็นใหญ่กว่านระ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านมรรคทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มรรคทายกเถรอปทาน .

ผลทายกเถรอปทานที่ ๘ (๑๔๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายแผ่นกระดาน

[๑๕๐] เราเป็นนายช่างทำยานอยู่ในเมือง เป็นผู้ศึกษาดีในกรรมของช่างไม้ เราได้
ทำแผ่นกระดานด้วยไม้จันทน์ ถวายแด่พระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของ
โลก วิมานอันบุญกรรมนิรมิตดีแล้วด้วยทองคำนี้ ย่อมสว่างไสว ยาน
ช้าง ยานม้า อันเป็นยานทิพย์ ปราภฏแก่เรา ปราสาทและวอ และ
แก้วอันประมาณมิได้ ย่อมบังเกิดแก่เราตามปรารถนา นี่เป็นผลแห่งการ
ถวายแผ่นกระดาน ในกัลปที่ ๔๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายแผ่นกระดานได้
ด้วยการถวายแผ่นกระดานนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตถะ นี่เป็นผลแห่งการถวาย
แผ่นกระดานในกัลปที่ ๕๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทรงพระนามว่าภวนิมมีตะ ทรงสมบรูณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ผลทายกเถรอปทาน .

วฐิสกียเถรอปทานที่ ๙ (๑๔๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยพวงมาลัย

[๑๔๑] พระสยัมภูผู้ไม่พ่ายแพ้ มีพระนามชื่อว่าสุเมธ เมื่อทรงพอกพูนวิเวก จึง
เสด็จเข้าป่าใหญ่ เราเห็นดอกไม้ข้างน้ำวากาลิงบาน จึงเอามาร้อยเป็นพวง
มาลัย บูชาแด่พระพุทธเจ้า ผู้เป็นนายกของโลกเฉพาะพระพักตร์ ใน
กัลปที่ ๓ หมื่น แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วย
การบูชาอื่น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๑๙๐๐
แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ ทรงพระนามว่าภวนิมมีตะ
ทรงสมบรูณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ-
สัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระวฐิสกียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ วฐิสกียเถรอปทาน .

ปิลลังกทายกเถรอปทานที่ ๑๐ (๑๕๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบัลลังก์

[๑๕๒] ก็เราได้ถวายบัลลังก์พร้อมทั้งผ้าสำหรับปิดเบื่องบน (เพดาน) แต่พระผู้มี
พระภาคพระนามว่าสุเมธ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ ในกาลนั้น บัลลังก์
นั้น ได้เป็นบัลลังก์ประกอบด้วยแก้ว ๗ ประการ รู้ความดำริของเรา
ย่อมเกิดขึ้นแก่เราทุกเมื่อ ใน ๓ หมื่นกัลปแต่กัลปนี้ เราได้ถวายบัลลังก์
ใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลการถวาย
บัลลังก์ ในกัลปที่ ๒ หมื่น แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ พระองค์
ทรงพระนามว่าสุวรรณภา ทรงสมบรูณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปิลลังกทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปิลลังกทายกเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อริจิตติยเถรอปทาน	๒. ถัมภารูปกเถรอปทาน
๓. เวทิการกเถรอปทาน	๔. สปริวาริยเถรอปทาน
๕. อุมมาปุปผิยเถรอปทาน	๖. อนุลอมทายกเถรอปทาน
๗. มรรคทายกเถรอปทาน	๘. ผลทายกเถรอปทาน
๙. วฐิสกียเถรอปทาน	๑๐. ปิลลังกทายกเถรอปทาน

บัณฑิตประกาศคาถา ๕๖ คาถา .

จบ จัตตวรรคที่ ๑๕ .

พันธชิวกวรรคที่ ๑๖

พันธชิวกเถรอปทานที่ ๑ (๑๕๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยพวงมาลัยดอกชบา

[๑๕๓] เราได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิขี ผู้ปราศจากมลทินบริสุทธิ์ผ่องใส
ไม่ขุ่นมัวดังพระจันทร์ มีความเพริศเพลิดและภพสิ้นแล้ว ทรงข้ามต้นหา
ในโลกแล้ว ผู้ยังหมูชนให้ดับ ทรงข้ามเองแล้วยังหมูชนให้ข้าม เป็นมุณี
เพ่งฌานอยู่ในป่า มีจิตเป็นอารมณ์เดียวตั้งมั่นด้วยดี เราร้อยดอกชบา
หลายดอกไว้ในเส้นด้ายแล้ว บูชาพระพุทธเจ้าพระนามว่า สิขีผู้เป็นเผ่า
พันธชิวของโลก ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมในกาลนั้น ด้วยกรรม
นั้นเราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๗ แต่กัลปนี้ เรา
ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าสมันตจักขุ เป็นจอมมนุษย์ มีบริวาร
มาก มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระพันธชิวกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

จบ พันธชิวกรเถราปทาน .

ติัมพปผิยเถราปทานที่ ๒ (๑๕๒)

ว่าด้วยผลแห่งการทำความสะอาดต้นโพธิ์

[๑๕๔] เราเป็นผู้ประกอบในการทำความของบุคคลอื่น ได้ทำความผิดเพียบพร้อม ด้วยภัยและเวร จึงวิ่งหนีไปตามชายป่า ได้เห็นต้น ไม่มีดอกเป็นกลุ่มก้อน บานสะพรั่ง จึงถือเอาดอกมันแดง ไปเกลี้ยลงที่โพธิ์ฤกษ์ ได้กวาดไม้แฉะ ฝอย อันเป็นไม้โพธิ์อันอุดมแน่นแล้ว เข้าไปนั่งคู้บัลลังก์ (ขัดสมาธิ) ที่ โคนโพธิ์ ชนทั้งหลายแสวงหาทาง ไปอยู่ ได้มาสู่ที่ใกล้เรา และเราเห็นชน เหล่านั้น ณ ที่นั้นแล้ว คำนึงถึงโพธิ์ฤกษ์อันอุดมและเรามีใจผ่องใส ไหวโพธิ์ฤกษ์แล้ว ตกลงในเหวที่น้ำกลั้วอันลึกหลายชั่วลำตาล ในกัลป์ ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาโพธิ์ฤกษ์ด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคดีเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาโพธิ์ฤกษ์ และในกัลป์ที่ ๓ แต่ กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ทรงพระนามว่าสัมมสิตะ ทรงสมบุรณ์ ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระติัมพปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ติัมพปผิยเถราปทาน .

วิธิสัมมชกเถราปทานที่ ๓ (๑๕๓)

ว่าด้วยผลแห่งการกวาดถนนยกธง

[๑๕๕] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้นำของโลก เป็นจอมสัตว์ประเสริฐกว่านระ มี พระรัศมีเปล่งปลั่งดังพระอาทิตย์อยู่เหนืออร่ามเหมือนพระจันทร์ เสด็จ ดำเนินไปเหมือนพระจันทร์ในวันเพ็ญ ภิกษุสงฆ์ ๖๘๐๐๐ ล้วนเป็นพระ ชีณาสพแวดล้อม เราจึงกวาดถนนนั้น ในเมื่อพระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก เสด็จไป ได้ยกธงขึ้นที่ถนนนั้น ด้วยจิตอันเลื่อมใส ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่ กัลป์นี้ เราได้ยกธงใด ด้วยการกระทำนั้น เราไม่รู้จักทุกคดีเลย นี่เป็นผลแห่งการ ถวายธงในกัลป์ที่ ๔ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระราชามีผลมาก สมบุรณ์ ด้วยอาการทั้งปวง ปรากฏชื่อว่าสรชะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระวิธิสัมมชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ วิธิสัมมชกเถราปทาน .

กักการบุชกเถราปทานที่ ๔ (๑๕๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้พยับ

[๑๕๖] เราเป็นเทพบุตร ได้บูชาพระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกพระนามว่าสิขี ได้ถือ เอาดอกไม้พยับไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคดีเลย นี่ เป็นผลแห่งพุทธบูชา และในกัลป์ที่ ๙ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช มีพระนามว่าสัตตตตมะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระกักการบุชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการ ฉะนี้แล .

จบ กักการบุชกเถราปทาน .

มันทาวรปผปุชกเถราปทานที่ ๕ (๑๕๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกมณฑาวัน

[๑๕๗] เราเป็นเทพบุตร ได้บูชาพระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกพระนามว่าสิขี ได้บูชา แด่พระพุทธเจ้าด้วยดอกมณฑาวัน พวงมาลัยทิพย์เป็นหลังคาบังร่มในพระ ตถาคตตลอด ๗ วัน ชนทั้งปวงมาประชุมกันมนัสการพระตถาคต ใน กัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการ บูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคดีเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๑๐ แต่ กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชมีนามว่าชุตินธระ สมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระมันทาวรปผปุชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มันทาวรปผปุชกเถราปทาน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
กัมมพปผิยเถราปทานที่ ๖ (๑๕๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกกระทุ่ม

[๑๕๘] มีภูเขาช็อกกุกกอยู่ในที่ไม้อกลแต่ภูเขาหิมวันต์ พระปัจเจกพุทธเจ้า ๗ องค์อยู่ใกล้เชิงภูเขานั้น เราเห็นต้นกระทุ่มมีดอกบาน ดังพระจันทร์ขึ้นไปบนท้องฟ้า จึงประคองด้วยมือทั้งสอง บูชาพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้ง ๗ องค์ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระปัจเจกพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการบูชาพระปัจเจกพุทธเจ้า ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ทรงพระนามว่าปุปะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระกัมมพปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กัมมพปผิยเถราปทาน .

ติณสูลกเถราปทานที่ ๗ (๑๕๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกมะลิซ้อน

[๑๕๙] มีภูเขาช็อกกุกกอยู่ในที่ไม้อกลแต่ภูเขาหิมวันต์ พระชินปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่ง สละโลกแล้วมาอยู่ ณ ภูเขานั้น เราถือเอาดอกมะลิซ้อนไปบูชาแด่พระพุทธรูป เราไม่ตกลงใจตรวายตลอด ๙ หมื่นกัลป์ (แสนกัลป์ หยอนหนึ่ง) ในกัลป์ที่ ๑๑ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ พระองค์หนึ่ง มีพระนามว่าธรรณิระ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระติณสูลกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ติณสูลกเถราปทาน .

นาคปผิยเถราปทานที่ ๘ (๑๕๘)

ว่าด้วยผลแห่งการไปรดดอกสารภีที่ทางเสด็จ

[๑๖๐] (เราเป็น) พรหมมณีนามชื่อว่าสวัจจะ เป็นผู้รู้จบมนต์เวดล้อมด้วยพวกศิษย์ของตน อยู่ ณ ระหว่างภูเขา พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมตระ ผู้สมควรรับเครื่องบูชาพระองค์ทรงประสงค์จะรื้อถอน (ช่วยเหลือ) เรา จึงเสด็จมายังสำนักเรา เสด็จจงกรมอยู่บนเวหาส เหมือนประทับอันโพล่งฉะนั้น ทรงทราบว่าเรายินดีแล้ว บ่ายพระพักตร์กลับไปทางทิศประจิม ก็เราได้เห็นความอัศจรรย์อันไม่เคยมี ขนพองสยองเกล้านั้นแล้ว ได้เก็บเอาดอกสารภีไปไปรดลงที่ทางเสด็จไป ในกัลป์ที่แสนแต่กัลป์นี้ เราไปรดดอกไม้ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราไม่เข้าถึงทุกขัตติยะ ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช มีพระนามว่ามหารถะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล .

ทราบวา ท่านพระนาคปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ นาคปผิยเถราปทาน .

ปุนนาคปผิยเถราปทานที่ ๙ (๑๕๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบนนาค

[๑๖๑] เราเป็นนายพรานเข้าไปสู่ป่าใหญ่ ได้เห็นดอกบนนาคกำลังบาน จึงระลึกถึงพระพุทธรูปผู้ประเสริฐสุด ได้เก็บเอาดอกบนนาคนั้นอันมีกลิ่นหอมตระหลบอบอวลแล้ว ได้กอสถูปที่กองทรายบูชาแด่พระพุทธรูป ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรูปด้วยดอกไม้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง มีนามว่าตโมนทะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปุนนาคปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปุนนาคปผิยเถราปทาน .

กมุททายกเถราปทานที่ ๑๐ (๑๖๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกบัวโกมุท

[๑๖๒] ณ ที่ใกล้ภูเขาหิมวันต์ มีสระใหญ่สระหนึ่ง (สระธรรมชาติ) ดาดายด้วย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ดอกปทุม (บัวหลวง) และดอกอบล (บัวเขียว) สะพรั่งด้วยดอกปณ
ทริก (บัวขาว) ในกาลนั้น เราเป็นนกกมีนามชื่อว่ากุกกุญเฐ อาศัยอยู่
ใกล้สระนั้น เป็นผู้มึลสมบุรณ์ด้วยวัตร จลาดในบุญและมีไชบุญ พระ
มหาราชนิพนธ์นามว่าปทุมตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา เสด็จ
สัญจรไปในที่ไม่ไกลสระนั้น เราหักดอกบัวโกมหนุนถวายแด่พระองค์
พระองค์ทรงทราบความดีของเราแล้วทรงรับไว้ ครั้นเรากลายทานแล้ว
และอันกุศลมูลตักเตือน เราไม่ได้เข้าถึงทุกติเลยตลอดแสนกัลป์ ในกัลป์
ที่ ๑๖๐๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ พระเจ้าจักรพรรดิ
เหล่านี้มีพระนามว่าวรุณ มีพลมาก คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภिता ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้
สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระกมุททายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ กุมุททายกเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พันธชิวกรเถรอปทาน	๒. ตัมพปผิยเถรอปทาน
๓. วิถีสัมมชกเถรอปทาน	๔. กักการปุษกเถรอปทาน
๕. มันทวารปุษกเถรอปทาน	๖. กัทัมพปผิยเถรอปทาน
๗. ตินสูลกเถรอปทาน	๘. นาคปุษกเถรอปทาน
๙. ปุณนาคปุษกเถรอปทาน	๑๐. กุมุททายกเถรอปทาน

บันทึกถกกล่าวคาถาไว้ ๕๖ คาถา .
จบ พันธชิวกรวรรคที่ ๑๖ .

สุปาริจริยวรรคที่ ๑๗
สุปาริจริยเถรอปทานที่ ๑ (๑๖๑)
ว่าด้วยผลแห่งการบำรุงพระศาสนา
[๑๖๑] พระผู้มีพระภาคเป็นจอมสัตว์ ประเสริฐกว่านระ มีพระนามว่าปทุม ผู้
มีพระจักษุ เสด็จออกจากป่าใหญ่แล้ว ทรงแสดงธรรมอยู่ในขณะนั้น
ได้มีการประชุมแห่งเทวดาทั้งหลาย ในที่ไม่ไกลพระผู้มีพระภาค เทวดา
ทั้งหลายมาประชุมกันด้วยกิจบางอย่าง ได้เห็นอย่างแจ้งชัด เราได้ทราบ
(ได้ยิน) พระสุรเสียงที่ทรงแสดงอมฤตธรรมของพระพุทธเจ้า มีจิต
เลื่อมใสมีใจโสมนัส ประทับมือแล้วเข้าไปบำรุง เราเห็นผลแห่งการบำรุง
พระศาสนาที่ประพุดด้วยดี ใน ๓๐, ๐๐๐ กัลป์ เราไม่เข้าถึงทุกติเลย ใน
กัลป์ที่ ๒, ๕๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ มีนามว่าสมลังกตะ ทรงสมบุรณ์
ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณสมบัติเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภिता ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้
สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสุปาริจริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ สุปาริจริยเถรอปทาน .

กณเวรปผิยเถรอปทานที่ ๒ (๑๖๒)
ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกชบาถวาย
[๑๖๒] พระผู้มีพระภาค พระนามว่า สิทธัตถะเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่า
นระ แวดล้อมด้วยพระสาวกทั้งหลาย เสด็จดำเนินไปสู่พระนคร เรา
เป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้คุ้มครองในภายในพระราชวัง เราเข้าไปใน
ปราสาท ได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก จึงถือ (เก็บ) เอาดอกชบา
ไปโปรยลงในกัณฐสงฆ์ แยกพระพุทธเจ้าไว้แผนกหนึ่ง โปรยดอกชบาลง
บูชายิ่งกว่านั้น ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอก
ไม้ไผ่ ด้วยการบูชาเช่นนี้เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์
ที่ ๘๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงพระนามว่ามหิทธิกะ
สมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภिता ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้
สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระกณเวรปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ กณเวรปผิยเถรอปทาน
ขัณฑทายกเถรอปทานที่ ๓ (๑๖๓)
ว่าด้วยผลแห่งการถวายมะพร้าว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

[๑๖๕] ในปางก่อน เราได้ถวายผลไม้แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าติสสะ และ
ได้ถวายผลมะพร้าวที่สมมติกันว่าควรเกี่ยว ครั้นถวายผลมะพร้าวนั้นแด่พระ
พุทธเจ้า พระนามว่าติสสะ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวงแล้ว ย่อมบันเทิง
มีความประสงค์สิ่งที่ต้องการก็เข้าถึง (ได้) ตามปรารถนา ในกัลป์ที่ ๙๒
แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้นเราไม่รู้จักทุกติเลย
นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักร-
พรรดิราช มีพระนามว่าอินทสมะ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มี
ผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้
ทราบวา ท่านพระชัชชทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ชัชชทายกเถรอปทาน .

เทสพุชกเถรอปทานที่ ๔ (๑๖๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาสถานที่

[๑๖๖] ก็พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอัทธทสสิ เชษฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่า
นระ เสด็จขึ้นสู่เวหาส เสด็จไปในอากาศ พระศาสดามหามณี เหาะขึ้น
ไปประทับอยู่ ณ ประเทศใด เรามีจิตเลื่อมใสได้บูชาประเทศนั้น ด้วยมือ
ทั้งสองของตน ในกัลป์ที่ ๑๘๐๐ แต่กัลป์นี้ เราได้เห็นพระมหามณีใด
ด้วยการเห็นนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาประเทศ ใน
กัลป์ที่ ๑๑๐๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่า โคสุชาติ
ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ-
สัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระเทสพุชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เทสพุชกเถรอปทาน

กณิการจทนิยเถรอปทานที่ ๕ (๑๖๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยร่มดอกกรณิการ

[๑๖๗] พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าเวสสกุ เชษฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่า
นระ เป็นมณี เสด็จเข้าป่าใหญ่เพื่อทรงพักกลางวัน เวลานั้น เราเก็บ
เอาดอกกรณิการมาทำเป็นร่ม ได้ทำหลังคา (เพดาน) ดอกไม้บูชาแด่
พระพุทธเจ้าในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้
ด้วยการบูชา นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่
๒๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๘ พระองค์ ทรงพระนาม
ว่าโสธณนาภา ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระกณิการจทนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กณิการจทนิยเถรอปทาน .

สัปปิทายกเถรอปทานที่ ๖ (๑๖๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเนยใส

[๑๖๘] พระผู้มีพระภาคพระนามว่ามุสสะ ผู้สมควรรับเครื่องบูชาผู้ประเสริฐ ทรง
ยังมหาชนให้ดับ เสด็จดำเนินไปตามถนน พระผู้มีพระภาคเสด็จมาถึง
สำนักของเราโดยลำดับ ลำดับนั้น เรารับบาตรแล้ว ได้ถวายเนยใส
และน้ำมัน ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายเนยใสใดในกาลนั้น
ด้วยการถวายเนยใส นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายเนย
ใส ในกัลป์ที่ ๕๖ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง
พระนามว่าสโมทกะ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณ
วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระสัปปิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สัปปิทายกเถรอปทาน .

ยอุทกัปปิยเถรอปทานที่ ๗ (๑๖๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกเข็ม

[๑๖๙] เราเที่ยวไปตามกระแสน้ำ ไกลฝั่งแม่น้ำจันทกา ณ ที่นั้น เราได้เห็น
พระสยัมภูผู้ตั้งพระยาไม้รังกำลังมีดอกบาน เราจึงถือเอาดอกเข็มเข้าไปเฝ้า
พระมหามณี เรามีจิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ได้บูชาแด่พระพุทธเจ้า
ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ ด้วยการ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
บุชานัน เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธุบชา ในกัลป์ที่ ๖๗ แต่
กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า สามุทธระ
ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ-
สัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระยถิกปุพพิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ยถิกปุพพิยเถรอปทาน .

ทสสทายกเถรอปทานที่ ๘ (๑๖๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้า

[๑๓๐] ในกาลนั้น เราเป็นพระราชโอรสอยู่ในพระนครอันรื่นรมย์ ชื่อติวรา
เราได้ผ้าอันเป็นเครื่องบรรณาการแล้ว ได้ถวายแด่พระผู้มีพระภาคผู้สง
ระจบ พระผู้มีพระภาคพระนามว่า สิทธัตถะทรงรับแล้ว ทรงลูบคลำผ้า
ด้วยพระหัตถ์ ครั้นทรงรับแล้ว เสด็จเหาะขึ้นสู่สุภากาศ เมื่อพระผู้มี
พระภาคเสด็จไป ผ้าตาม ไปเบื้องหลังพระปฤษฎางค์ เรายังจิตให้เลื่อมใส
ในพระองค์ว่า พระพุทธเจ้าเป็นอัครบุคลลหน่อ ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้
เราได้ถวายผ้าใดในกาลนั้น ด้วยการถวายผ้านั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย
นี่เป็นผลแห่งการถวายผ้า ในกัลป์ที่ ๖๗ แต่กัลป์นี้ ในกาลนั้น
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นจอมมนุษย์ มีพระนามว่าบริสุทธิ มีผลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระทสสทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ทสสทายกเถรอปทาน .

สมาทปกเถรอปทานที่ ๙ (๑๖๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเรือนยอด

[๑๓๑] ได้มีการประชุมอุบาสกเป็นอันมากในพระนครพันธุมดี เราเป็นหัวหน้า
ของอุบาสกเหล่านั้น อุบาสกเหล่านั้นประพฤติดำปรงปรารถนาของเรา เรา
ประชุมอุบาสกทั้งหมดนั้น แล้วชักชวนในการทำบุญว่า เราทั้งหลายจัก
ทำเรือนยอดเดียว (ศาลา) ถวายแก่สงฆ์ผู้เป็นบุญเขตอันสูงสุด เขา
เหล่านั้นรับคำแล้ว ได้กระทำไปตามอำนาจความพอใจของเรา เราทั้งหลาย
ช่วยกันสร้างเรือนยอดเดียวนั้นสำเร็จแล้ว ได้ถวายแด่พระผู้มีพระภาค
พระนามว่าวิปัสสี ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายเรือนยอดเดียวใด
ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวาย
เรือนยอดเดียว ในกัลป์ที่ ๕๙ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ผู้เป็น
จอมชนพระองค์หนึ่ง มีพระนามชื่อว่าอเวละ มีผลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสมาทปกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สมาทปกเถรอปทาน .

ปัญจคุลียเถรอปทานที่ ๑๐ (๑๗๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยของหอม

[๑๓๒] เราได้เห็นพระผู้มีพระภาคมหามณี พระนามว่าติสสะ ผู้เป็นนาคะของ
โลก ประเสริฐกว่านระกำลังเสด็จเข้าพระคันธกุฎี อันเป็นพระวิหารสวย
งาม จึงถือเอาของหอมและพวงดอกไม้ไปสู่สำนักพระชินเจ้า และเราเป็น
ผู้มีศรัทธาในสัมพุทธเจ้า ได้ถวายบังคม ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้
เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยของหอมใด ด้วยการบูชาอัน เราไม่รู้จักทุกติ
เลย นี่เป็นผลแห่งการถวายบังคม ในกัลป์ที่ ๗๒ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็น
พระเจ้าจักรพรรดิราชมีนามว่าสยัมปะกะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มี
ผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปัญจคุลียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปัญจคุลียเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สุปาริจริยเถรอปทาน	๒. กณเวรปุพพิยเถรอปทาน
๓. ชัชชทายกเถรอปทาน	๔. เทสชกเถรอปทาน
๕. กณิการจกนียเถรอปทาน	๖. สัปปีทายกเถรอปทาน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

๗. ยถิกปปผิยเถราปทาน ๘. ทสสทายกเถราปทาน

๙. สมภาพกเถราปทาน ๑๐. ปัญจคุลียเถราปทาน

มีคาถา ๕๔ คาถา ฉะนี้แล .

จบ สุปราริจริยวรรคที่ ๑๗

กมุทวรรคที่ ๑๘

กมุทมาลียเถราปทานที่ ๑ (๑๗๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบัวโกมุท

[๑๗๓] ณ ที่ใกล้ภูเขาหิมวันต์ มีสระใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง (ตามธรรมชาติ) เราเป็น
ผีเสื้อน้ำที่ร้าย มีกำลังมาก อยู่ในสระใหญ่นั้น ดอกโกมุทอันบานโต
ประมาณเท่าจักร เกิดอยู่ในสระใหญ่นั้น และในกาลนั้น เราเก็บดอก
โกมุท (ที่มีเมล็ดไว้) อันเป็นที่ประชุมแห่งเมล็ดไว้ ก็พระผู้มีพระภาค
พระนามว่าอัสสชิ ผู้จอมสัตว์ ประเสริฐกว่านระ ทรงเห็นดอกโกมุท
อันหุดหุ (งอ) จึงเสด็จมาในสำนักของเรา เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า
ผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์เสด็จเข้ามา จึงหยิบดอกโกมุททั้งหมดบูชา
(ถวาย) แต่พระพุทธเจ้า ในกาลนั้น ดอกไม้ที่ภูเขาหิมวันต์มีอยู่เท่าใด
พระศาสดาประกอบด้วยดอกไม้เท่านั้นเป็นหลังคานั่งรมเสด็จไป ในกัลปที่
๑๘๐๐ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น
เราไม่รู้จักทุกขเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๑๕ แต่กัลปนี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นจอมชน ทรงพระนามว่า สหัสสระ มีพล
มาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระกมุทมาลียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กมุทมาลียเถราปทาน .

นิสเสนีทายกเถราปทานที่ ๒ (๑๗๒)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างบันได

[๑๗๔] เราได้สร้างบันไดสำหรับเสด็จขึ้นปราสาทถวาย แต่พระผู้มีพระภาคพระ-
นามว่าโกณฑัญญะ ผู้เป็นนาถะของโลก ผู้คงที่ ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น
เราได้สวสยสมบัติแล้ว ทรงกายอันเป็นที่สถิตไว้ในพระพุทธศาสนา ของ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๓๑, ๐๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ๓ พระองค์
ทรงพระนามว่าสัมพหุละ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระนิสเสนีทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ นิสเสนีทายกเถราปทาน .

รัตติยปปผิยเถราปทานที่ ๓ (๑๗๓)

ว่าด้วยผลการถวายดอกอัญชัญ

[๑๗๕] ในกาลก่อน เราเป็นนายพรานเนื้ออยู่ในป่าใหญ่ ได้เห็นพระพุทธเจ้า
พระนามว่าวิปัสสี ผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์ เราเห็นต้นอัญชัญ
เขียวที่ขึ้นอยู่บนแผ่นดิน มีดอกบานอยู่กลางคืน จึงถอนขึ้นพร้อมทั้งราก
น้อมเข้าไปถวายแต่พระพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณใหญ่ ในกัลปที่ ๙๑ แต่
กัลปนี้ เราได้ถวายดอกไม้ใด ด้วยการถวายดอกไม้ใด เราไม่รู้จักทุกข
เลย นี่เป็นผลแห่งการถวายดอกไม้ และในกัลปที่ ๘ แต่กัลปนี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิทรงพระนามว่าสุปปสันนะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗
ประการ มีพลมาก คุณสมบัติเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระรัตติยปปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ รัตติยปปผิยเถราปทาน .

อุทปานทายกเถราปทานที่ ๔ (๑๗๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบ่อน้ำ

[๑๗๖] เราได้ทำ (ขุด) บ่อน้ำถวายแต่พระผู้มีพระภาคพระนามว่า วิปัสสี และ
ในกาลนั้น เราได้ถือเอาภินทบาตไปมอบถวาย ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้
เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้นเราไม่รู้จักทุกขเลย นี่เป็นผล
แห่งการถวายบ่อน้ำ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอุทปานทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อุทปานทายกเถรอปทาน .

สีหาสนทายกเถรอปทานที่ ๕ (๑๓๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาของหอม

[๑๓๕] เมื่อพระโลกนาถผู้เป็นนายกพระนามว่าปทุมตระ เสด็จนิพพานแล้ว เรา
มีจิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ได้ถวายอาสนะทอง และได้บูชาด้วยของหอม
และดอกไม้เป็นอันมาก ด้วยคิดว่า พระผู้มีพระภาคทรงนำสุขในปรโลก
มาให้ ชนเป็นอันมากทำการบูชาในพระองค์แล้ว ย่อมดับ (เย็นใจ)
เรามีจิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ไหว้โพธิพฤกษ์อันอุดมแล้ว ไม่ได้เข้าถึง
ทุกติเลย ตลอดแสนกัลป์ ในกัลป์ที่ ๑๕๐๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิ ๘ พระองค์ พระเจ้าจักรพรรดิราชเหล่านั้น ทรงพระนาม
เหมือนกันว่า สิลจจะยะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสีหาสนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล

จบ สีหาสนทายกเถรอปทาน .

มคคทัตติกเถรอปทานที่ ๖ (๑๓๖)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกไม้

[๑๓๖] พระผู้มีพระภาคพระนามว่า อโนมทัสสี ผู้จอมสัตว์ประเสริฐกว่านระ
เสด็จจงกรมอยู่ในที่แจ้ง เพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบัน เมื่อพระผู้มีพระภาค
ยกพระบาทขึ้น ดอกไม้ตั้งอยู่บนพระเศียรแห่งพระพุทธเจ้าผู้งาม เรามีจิต
เลื่อมใส มีใจโสมนัส ถวายบังคมแล้วโปรยดอกไม้ในกัลป์ที่ ๒ หมื่น
แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๕ พระองค์ทรงพระนามว่า ปุพพฉนียะ
มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระมคคทัตติกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มคคทัตติกเถรอปทาน .

เอกทีปยเถรอปทานที่ ๗ (๑๓๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายประทีป

[๑๓๗] เรามีจิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ได้ถวายประทีปดวงหนึ่งไว้ที่ไม้สนอันเป็น
โพธิพฤกษ์อันอุดม ของพระมณีพระนามว่าปทุมตระ ในภพที่เกิด เมื่อ
การสังสมบุญเกิดแล้ว เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายประทีป
ในกัลป์ที่ ๑๖๐๐๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรง
พระนามว่าจันทากา มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระเอกทีปยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกทีปยเถรอปทาน .

มณีปชกเถรอปทานที่ ๘ (๑๓๘)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธบูชา

[๑๓๘] เมื่อน้ำสายหนึ่งไหลผ่านไปภายในภูเขาหิมวันต์ ในกาลนั้น พระสยัมภูพุทธ-
เจ้าประทับอยู่ในเขตใกล้แม่น้ำนั้น เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้เอา
บัลลังก์แก้วอันวิจิตรด้วยดี เป็นที่รับนมัสการ ไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า ใน
กัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาบัลลังก์แก้วดี ด้วยการบูชานั้น เราไม่
รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา และในกัลป์ที่ ๑๒ แต่กัลป์นี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิราช ๘ พระองค์ ทรงพระนามเหมือนกันว่าสตรังสี มีผล
มาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา พระมณีปชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบมณีปชกเถรอปทาน .

ติกิจจกเถรอปทานที่ ๙ (๑๓๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายยา

[๑๓๙] เราเป็นหมอผู้ศึกษาดี อยู่ในนครพันธุมดี เป็นผู้นำสุขมาให้แก่มหาชน
ผู้ได้รับความทุกข์เดือดร้อน (กระสับกระส่าย) ในกาลนั้น เราเห็นพระ
สมณะผู้มีศีล ผู้รุ่งเรืองใหญ่ ป่วยไข้ มีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้ถวาย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ยาบ่าบัดไซ้ พระสมณะผู้สักรวมอินทรีย์อภิวรรคของพระวิปัสสิสัมมาสัม-
พุทธเจ้า มีนามชื่อว่าพระอโศก หายจากโรคด้วยยานั้นแล ในกัลป์ที่ ๔๑
แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายยาได้ ด้วยการถวายยานั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ
นี้เป็นผลแห่งการถวายยา และในกัลป์ที่ ๔ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็น
พระเจ้าจักรพรรดิสมบุรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก พระนามว่า
สัพพโสถ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระตักกจักกเถระได้กล่าวคาถาว่า ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ตักกจักกเถระปาทาน .

สังฆปุฏฐากเถระปาทานที่ ๑๐ (๑๘๐)

ว่าด้วยผลแห่งการอุปัฏฐาก

[๑๘๑] เราเป็นคนรักษาอาราม ในพระผู้มีพระภาค พระนามว่าวิปัสสิ เรามีจิต
เลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้อุปัฏฐากพระสงฆ์ผูุ้ตม ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้
เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผล
แห่งการอุปัฏฐาก ในกัลป์ที่ ๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์
ทรงสมบุรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก พระนามว่าสโมตถกะ คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระสังฆปุฏฐากเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบสังฆปุฏฐากเถระปาทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. กุมภมาลียเถระปาทาน	๒. นิสเสนียายกเถระปาทาน
๓. รัตติยปุปผียเถระปาทาน	๔. อุตปานายกเถระปาทาน
๕. สีหเสนายกเถระปาทาน	๖. มัคคทัตตักเถระปาทาน
๗. เอกทัตติยเถระปาทาน	๘. มณีนุชกเถระปาทาน
๙. ตักกจักกเถระปาทาน	๑๐. สังฆปุฏฐากเถระปาทาน

มีคาถา ๔๔ คาถา ฉะนี้แล

จบกัมมทวารวรรคที่ ๑๘ .

กฏปุปผียวรรคที่ ๑๙

กฏขปุปผียเถระปาทานที่ ๑ (๑๘๑)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธบูชา

[๑๘๓] เราเห็นพระผัสสสัมพุทธเจ้าผู้มีรัศมีเปล่งปลั่งดังทองคำ สว่างไสวไปทั่วทิศ
ตั้งพระอาทิตยผูุ้ตม เสด็จไปในอากาศ จึงเลือกเก็บดอกไม้อดกลีบที่บาน
ทั้งดอกใหญ่และเล็ก เอามาจากต้น มาบูชาแด่พระองค์ เพราะเราเอาดอกไม้
บูชาในกัลป์ที่ ๔๒ แต่กัลป์นี้ เราจึงไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่ง
พุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๑๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ พระองค์
พระนามว่าปผิตะ ทรงสมบุรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระกฏขปุปผียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบกฏขปุปผียเถระปาทาน .

พันธุชิวกเถระปาทานที่ ๒ (๑๘๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกชบา

[๑๘๔] พระสยัมภุสสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโสภิตะ ผู้อันสัตบุรุษ สรรเสริญ พระองค์
ประทับนั่งเข้าสมาธิอยู่ ณ ระหว่างภูเขา เราแสวงหาดอกบัวอย่างดียวอยู่ในสระ
ได้เห็นดอกชบาอยู่ในที่ใกล้ เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส เอามือทั้งสอง
ประคองเข้าไปเฝ้าพระโสภิตมหายานี้ แล้วบูชาแด่พระองค์ เพราะเราได้เอา
ดอกไม้บูชา ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราจึงไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่ง
พุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๑๔ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง
ผู้เป็นจอมคน มีผลมาก พระนามว่าสมุทรรักปปะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระพันธุชิวกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ พันธุชิวกเถระปาทาน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
โกตุมพริยเถราปทานที่ ๓ (๑๘๓)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธานุชา

[๑๘๔] เรามิจิตราเรณินดี เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคผู้อุดมกว่านรชน ซึ่งประทับนั่ง
อยู่ ณ ระหว่างภูเขา ไซตชังวตังคอกกรณิการ มีพระคุณประมาณมิได้
เหมือนทะเล เพื่อจงพุดจเณดิน อันหมู่เทวดาห้อมล้อม ประหนึ่งจะเข้า
ไปขอแบ่งสิ่งของ เราถือดอกไม้ ๗ ดอกและผ้าขนสัตว์อย่างดี เข้า ไปบูชา
แต่พระพุทธรูปพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งโลก เพราะเราได้เอา
ดอกไม้บูชาในกาลปีที่ ๓๑ แต่กาลปีนี้ เราจึงไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่ง
พุทธานุชา ในกาลปีที่ ๒๑ แต่กาลปีนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง
มีนามว่ามหาณะละ มีเดชมาก มีกำลังมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัม-
ภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา
เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระโกตุมพริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โกตุมพริยเถราปทาน .

ปัญจหัตถิยเถราปทานที่ ๔ (๑๘๔)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธานุชา

[๑๘๖] พระผู้มีพระภาคเชษฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่านรชน พระนามว่าติสสะ
แวดล้อมด้วยพระสาวก เสด็จดำเนินอยู่ในถนน เราเป็นบุตรเพื่อความ
สำเร็จประโยชน์ ถือดอกกุบล ๕ ดอกยืนอยู่ที่ทางสี่แยก ประสงค์จะให้
เครื่องบูชาอันพระพุทธรูปมีถูกต้องแล้ว ได้บูชาพระสัมพุทธเจ้าผู้อุดมกว่า
สัตว์ มีพระรัศมีดังทองคำ กำลังเสด็จดำเนินอยู่ระหว่างตลาด เพราะเรา
เอาดอกไม้บูชาในกาลปีที่ ๔๒ แต่กาลปีนี้ เราจึงไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผล
แห่งพุทธานุชา ในกาลปีที่ ๑๓ แต่กาลปีนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๕ พระองค์
พระนามว่าสกลสมมต ทรงสมบุรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีกำลังมาก คุณ
วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปัญจหัตถิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปัญจหัตถิยเถราปทาน .

อิสัมมคทายกเถราปทานที่ ๕ (๑๘๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายน้ำผึ้ง

[๑๘๗] เราแม้จะอยู่ในปราสาท ก็นิมนต์พระพุทธรูปพระนามว่าปทุมตระ ผู้มีพระ
รัศมีเปล่งปลั่งดังพระอาทิตย์อุทัย มีพระรัศมีเหลืองอร่ามเหมือนพระจันทร์
สุกสะการราวกับดอกกุ่ม ให้เสวยถั่วฤาษี แล้วได้ถวายน้ำผึ้งอันไม่มีตัว
แต่พระองค์ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก เอาน้ำผึ้งใส่บาตรของพระสาวก แห่ง
พระพุทธรูปซึ่งมีประมาณแสนแปดหมื่น จนเต็มทกๆ รูป ได้ถวายแด่
พระพุทธรูปมากกว่านั้น เราอันความเลื่อมใสแห่งจิตนั้นซึ่งเป็นกุศลมูล
ตกเตือนแล้ว ไม่เข้าถึงทุกคติเลยตลอดแสนกัลป์ ในกาลปีที่ ๘๓๘๐๐ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิผู้มีพลมาก พระนามว่ามหาสมันตะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอิสัมมคทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อิสัมมคทายกเถราปทาน .

โพธิปัญฐานกเถราปทานที่ ๖ (๑๘๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบำรุงไม้โพธิ์

[๑๘๘] เราเป็นคนตีตะโพนอยู่ในนครัมมาตี เป็นผู้ประกอบการบำรุงไม้โพธิ์อัน
อุดมเป็นนิตย์ เราบำรุง ทั้งเวลาเย็น ทั้งเวลาเช้า อันกุศลมูลตกเตือนแล้ว
ไม่เข้าถึงทุกคติเลยตลอด ๑๘๐๐ กัลป์ ในกาลปีที่ ๑๕๐๐ เราได้เป็นพระเจ้า
จักรพรรดิผู้เป็นอธิบดีแห่งชน มีพลมาก มีนามว่าทมะ คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระโพธิปัญฐานกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โพธิปัญฐานกเถราปทาน .

เอกจินติกเถราปทานที่ ๗ (๑๘๗)

ว่าด้วยผลแห่งการที่กุศลตกเตือน

[๑๘๙] ในกาลใด เทวดาจะจุติจากหมู่เทพเพราะสิ้นอายุ ในกาลนั้น เทวดาผู้
พลอยยินดีย่อมเปล่งเสียงออก ๓ ประการว่า ดูกรท่านผู้เจริญ ท่านจากนี้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขททกนิยาย อปทาน ภาค ๑
จึงไปสู่อุคติ จึงได้ความเป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์แล้ว จึงได้ศรัทธาขึ้นเยี่ยม
ในสังฆธรรม ศรัทธาของท่านผู้ตั้งมั่นแล้วนั้นจึงมั่นคงเป็นมูลไว้ อย่าคลอน
แคลนในสังฆธรรมที่พระอริยเจ้าประกาศดีแล้ว ตลอดชีวิต ท่านจงกระทำ
กุศลอื่น ไม่มีความเบียดเบียน ไม่มีอุปถัมภ์ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ให้มาก
แต่นั้นท่านก่อสร้างบุญ ทำบุญนั้นด้วยทานให้มาก จงแนะนำแม่สัตว์อื่นๆ
ให้ตั้งอยู่ในพรหมจรรย์ในสังฆธรรม สัตว์อื่นๆ ผู้รู้ตามความเป็นจริง พลอย
ยินดีตามท่าน ผู้เป็นเทวดาล่วงเทวดา เพราะความอนุเคราะห์นี้ ขอท่าน
จงกลับมาบ่อยๆ นะในกาลนั้น เราเป็นผู้สลดใจอยู่ในหมู่เทวดาที่มาประชุม
กัน ด้วยคิดว่า เราเป็นอะไรเล่า จุตจากนี้แล้วจึงจักไปยังกำเนิดมนุษย์ได้
ในกาลนั้น พระสมณะสาวกของพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ผู้อบรม
อินทรีย์แล้ว มีนามชื่อว่าสมณะ รู้ความสลดใจของเรา ปราศจากจะช่วย
เหลือเรา ท่านจึงมาในสำนักของเรา ปราศสอนนรฤทธธรรมแล้ว ยังเราให้
สลดใจ เราได้ฟังคำของท่านแล้ว ทำให้จิตเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า เราเพียง
แต่ได้ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น เรานั้นอัน
กุศลมูลตักเตือนแล้ว ได้อุปบัติในเทวโลกนั้นเอง ไม่เข้าถึงทุกตเลียดตลอด
แสนกัลป์ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระเอกจินติกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกจินติกเถรอปทาน .

ติกรรณุปปติยเถรอปทานที่ ๘ (๑๘๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกเจต

[๑๙๐] เราเป็นเทวดาแวดล้อมด้วยหม่านางอัปสร ระลึกถึงบุรพกรรมได้ จึงระลึกถึง
พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด เรายังจิตของตนให้เลื่อมใส ถือนดอกเจตถึง
๓ ดอก ไปบูชาพระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้ประเสริฐกว่านรชนเพราะ
เราได้เอาดอกไม้บูชาในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราจึงไม่รู้จักทุกตเลียด นี่เป็นผล
แห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๗๓ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์
เป็นผู้ศรัทธา ทรงสมทบด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระติกรรณุปปติยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ติกรรณุปปติยเถรอปทาน .

เอกจาริยเถรอปทานที่ ๙

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกมณฑารพ

[๑๙๑] ในกาลนั้น ได้มีเสียงประกาศก้องในหมู่เทพเทวดาขึ้นดั่งสว่าพระ
พุทธเจ้าจะเสด็จนิพพานในโลก และพวกเราก็งงมึนระคนในเทวดาผู้เกิดความ
สังเวช เปรียบพร้อมด้วยลูกศร คือความโศกเหล่านั้น เราเป็นผู้มีใจแข็ง
ด้วยกำลังของตน ได้ไปในสำนักพระพุทธเจ้า เราถือนดอกมณฑารพที่นิรมิต
รวบรวมไว้ไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในเวลาใกล้จะปรินิพพาน ในกาลนั้น
เทวดาและนางอัปสรทั้งปวงอนุโมทนาเรา เราไม่เข้าถึงทุกตเลียดตลอด
แสนกัลป์ ในหกหมื่นกัลป์ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ องค์ มีผล
มาก พระนามว่ามหาผลชน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระเอกจาริยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกจาริยเถรอปทาน .

ตวิณฐุปปติยเถรอปทานที่ ๑๐ (๑๙๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกไม้ต่างๆ

[๑๙๒] เราทุกคนนั้นประชุมกัน เข้าไปฟังโทษพระเถระชื่ออภิกุ ความเร่าร้อน
ได้เกิดแก่พวกเราผู้เข้าไปฟังโทษ ในกาลนั้น พระเถระมีนามชื่อว่าสุณันทะ
เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า พระนามว่าธรรมทัสสีผู้เป็นมุนีมาในสำนักของ
เรา ในกาลนั้น ชนทั้งหลายที่อยู่ในสำนักของเรา ได้เอาดอกไม้มาให้เรา
เราได้เอาดอกไม้เหล่านั้นบูชาพระสาวกทั้งหลาย เราทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น แล้ว
ก็เกิดขึ้นอีก เราไม่ได้ไปสู่วินิบาตเลียดตลอด ๑๘๐๐ กัลป์ ในกัลป์ที่ ๑๓๐๐
แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ พระนามว่าธมมเกตุ ทรง
สมทบด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา
๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระติวัณฐปุณณิเยระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ติวัณฐปุณณิเยระอุปทาน .

รวมอุปทานที่มีในวรรคนี้ คือ
๑. กุญชปุณณิเยระอุปทาน   ๒. พันธชิวากเถราอุปทาน
๓. โกตุมพริยเถราอุปทาน   ๔. ปัญจหัตถิยเถราอุปทาน
๕. อสิมุตตทายกเถราอุปทาน   ๖. โพธิอุปัฏฐากเถราอุปทาน
๗. เอกจินติกเถราอุปทาน   ๘. ติกกรณปุณณิเยระอุปทาน
๙. เอกจาริยเถราอุปทาน   ๑๐. ติวัณฐปุณณิเยระอุปทาน
ท่านประกาศคาถาไว้ ๖๐ คาถา
จบ กุญชปุณณิเยระวรรคที่ ๙ .

ตมัลปุณณิเยระวรรคที่ ๒๐
ตมัลปุณณิเยระอุปทานที่ ๑ (๑๙๑)
ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกกุหลาบ
[๑๙๓] วิมานของเราที่บุญกรรมนิรมิตให้ เปรียบด้วยไม้เท้าของเทวดา มีเสาทอง
๔๔๐๐๐ เสา เรามีสัตตพองใส ถือเอาดอกกุหลาบไปบูชาแด่พระพุทธเจ้าพระ
นามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลกในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรม
ใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคดีเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา
ในกัลป์ที่ ๒๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนาม
ว่าจันทิตตตะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระตมัลปุณณิเยระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ตมัลปุณณิเยระอุปทาน .

ติณสันการทายกเถราอุปทานที่ ๒ (๑๙๒)
ว่าด้วยผลแห่งการทำสังคยา
[๑๙๔] ในกาลเมื่อเราบวชเป็นภิกษุอยู่ในป่า ได้เกี่ยวหญ้าถวายแด่พระศาสดา หญ้า
ทั้งหมดนั้นเรานำไปทางเบื้องขวาแล้วตกลงที่แผ่นดิน เราถือเอาหญ้านั้นมา
ลาดลงที่แผ่นดินดอนๆ และนำเอาใบตาล ๓ ใบมาทำเป็นสังคยา ถวายแด่
พระศาสดาพระนามว่าสิทธัตถะเทวดาและมนุษย์ ณ ที่นั้นทรง (บูชา) พระ
ศาสดาตลอด ๗ วัน ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายหญ้าใดในกาลนั้น
ด้วยการถวายหญ้านั้นเราไม่รู้จักทุกคดีเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายหญ้า ใน
กัลป์ที่ ๖๕ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงพระนามว่า
มหัทธนะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระติณสันการทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ติณสันการทายกเถราอุปทาน .

ขันทผลลียเถราอุปทานที่ ๓ (๑๙๓)
ว่าด้วยผลแห่งการทำที่ขรุขระให้เรียบ
[๑๙๕] พระสฤงษของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าผัสสะ มีอยู่ที่ปามหาวัน ในกาล
นั้น ต้นไม้งอกขึ้น ณ ที่นั้น ผุ่งช้างพากันมาหักกิน เราได้ทำที่ขรุขระให้
ราบเรียบ แล้วได้ใส่ก้อนปูนขาว เรายินดีด้วยคุณของพระผู้มีพระภาคพระ
องค์นั้น ผู้เป็นที่เคารพของโลก ๓ ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำ
กรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคดีเลย นี่เป็นผลแห่งการ
ใส่ก้อนปูนขาว ในกัลป์ที่ ๗๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระ-
องค์ ทรงพระนามว่าชิตเสนะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระขันทผลลียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ขันทผลลียเถราอุปทาน .

อโสกปุชกเถราอุปทานที่ ๔ (๑๙๔)
ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกอโศก
[๑๙๖] ในกาลนั้น มีพระราชอุทยานอยู่ในพระนครติปุระ อันนารีนรมย์ เราเป็นคน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
รักษาพระราชอุทยานอยู่ในนครนั้น เป็นคนรับใช้ของพระราชบิดา พระสยมม
มีพระนามชื่อว่าปทุม ๑- เป็นนงเยาว์ (สปปโต) พระฉายาโมละพระองค์
ผู้เป็นมณี ซึ่งประทับนั่งบนดอกบัวขาว เราเห็นอโศก มีดอกบานเป็นกลุ่มๆ

(พวงขอ) นาคูณิก จิง (หัก) บุษาดำพระพุทธรูปเจ้าพระนามว่าปทุม ผู้อดม
ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรูปเจ้าด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการ
บูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๓๐ แต่
กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ ทรงพระนามว่าอรณัญหะ
สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบทั่ว ท่านพระอโศกปุชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อโศกปุชกเถรปาทาน .

อังกิลกเถรปาทานที่ ๕ (๑๙๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกปฐ

[๑๙๓] เราเห็นต้นปฐ มีดอกบานสะพรั่ง ดอกสวยงามเป็นพวงๆ จึงได้เก็บดอกไม้
นั้นไปในสำนักพระพุทธรูปเจ้า สมัยนั้น พระมหามณีพระนามว่าสิทธิตถะ
ทรงหลีกเร้นอยู่ในที่ลับ เราจึงบูชาเครื่องบูชาแล้ว ไปรดดอกไม้ลงในถ้ำ
ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราบูชาพระพุทธรูปเจ้าด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชา
นั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๓๐ แต่กัลป์นี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าเทวคัสซิดะ ทรงสมบูรณ
ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบทั่ว ท่านพระอังกิลกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อังกิลกเถรปาทาน .

๑๑. นัจจะเปเล, ไป. ม. ย. ว่ามริคมีแปลงปลั่ง (สมปโก)

กิสลยปุชกเถรปาทานที่ ๖ (๑๙๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยใบไม้ออน

[๑๙๔] สวนดอกไม้ของเราอยู่ในนครทวารวดี ในสวนดอกไม้ นั้นมีบ่อน้ำ และ
เป็นที่องคฆาแห่งต้นไม้มากหลาย พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธิตถะ
ผู้กล้าแข็งด้วยกำลังของพระองค์ ไม่ทรงพ่ายแพ้อะไร พระองค์จะทรง
อนุเคราะห์เรา จึงเสด็จไปในอากาศ เราไม่เห็นอะไร อื่นอันควรจะบูชา
แต่พระองค์ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง เห็นแต่ใบออนของต้นอโศก จึง
เอาใบขึ้น ไปบนอากาศ ก้าน ชั่ว ใบออนเหล่านั้น ตามไปเบื้องพระ
ปฤษฎางค์ของพระพุทธรูปเจ้าซึ่งเสด็จไป เราเห็นดังนั้นแล้วเกิดสลดใจว่า โอ
พระพุทธรูปเจ้ามีพระคุณใหญ่หลวง ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระ
พุทธรูปเจ้าด้วยใบไม้ออน ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผล
แห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๒๓ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามว่าเอกิสระ สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบทั่ว ท่านพระกิสลยปุชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กิสลยปุชกเถรปาทาน .

ดินทกทายกเถรปาทานที่ ๗ (๑๙๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะพลับ

[๑๙๕] เราเป็นลิง มีกำลังแข็งแรง เทียวไปตามซอกห้วยและธารเขา ได้เห็นต้น
มะพลับอันมีผล จึงระลึกถึงพระพุทธรูปเจ้า ผู้ประเสริฐสุด เรามีจิตเลื่อมใส
มีใจโสมนัส ออกค้นหาพระพุทธรูปเจ้าพระนามว่าสิทธิตถะ ผู้เป็นนายของโลก
ถึงที่สุดภพสาม ๒-๓ วัน พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก ทรงทราบ
ความดำริของเรา จึงเสด็จมาในสำนักของเรา พร้อมด้วยพระชินาสพ
หลายพัน เราเกิดความปราโมทย์แล้ว ถวายผลมะพลับเข้าไปเฝ้า พระผู้มี
ภาคสัพพัญญู ผู้ประเสริฐกว่าบรรดาเจ้าลัทธิทรงรับ ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้
เราได้ถวายผลไม้ได้ ในกาลนั้น ด้วยการถวายผลไม้ นั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย
นี่เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ ในกัลป์ที่ ๔๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าอุปันนทะ สมบูรณด้วยแก้ว ๗
ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
อภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระดินทุกทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ดินทุกทายกเถระปาทาน .

กิริเนลลภูฏปัชฌกเถระปาทานที่ ๘ (๑๙๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้

[๒๐๐] พระผู้มีพระภาคขึ้นเจ้าพระนามว่าสุเมธ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่า
นระ ทรงตั้งความเพียรเพื่อทรงอนุเคราะห์หมู่ชนผู้เกิดภายหลัง เราบูชา
ดอกไม้หลายก้าแต่พระพุทธรเจ้าพระองค์นั้น ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ ไม่มี
โทษดังภูเขา กำลังจงกรมอยู่ เรามีจิตเลื่อมใส อังกุศลมูลตักเตือนแล้ว
ไม่ได้เข้าถึงทุกติเลียบตลอด ๓ หมื่นกัลป์ ในกัลป์ที่ ๒ , ๓๐๐ แต่กัลป์นี้
เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง พระนามว่าสุเนละ สมบูรณ์ด้วย
แก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์
๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
แล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระกิริเนลลภูฏปัชฌกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กิริเนลลภูฏปัชฌกเถระปาทาน .

ตักกัณฑิปปิยเถระปาทานที่ ๙ (๑๙๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกกล้วย

[๒๐๑] พระสยัมภูขึ้นเจ้า ผู้ไม่ทรงพ่ายแพ้อะไร มีพระนามว่าสมังคละ เสด็จ
ออกจากป่าใหญ่ เข้าสู่พระนคร พระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นมุนีพระองค์นั้น
เสด็จเที่ยวบิณฑบาตแล้วเสด็จออกจากนคร ทรงทำกิจเสร็จแล้ว ประ
ทับอยู่ในระหว่างป่า เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ถือดอกกล้วย ๓ ดอก
ไปบูชาแด่พระสยัมภูพุทธเจ้า ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง ในกัลป์ที่ ๙๔
แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรเจ้าด้วยดอกไม้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จัก
ทุกติเลียบ นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๘๖ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิ (พระองค์หนึ่ง) ทรงพระนามว่าอเปสละ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗
ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระตักกัณฑิปปิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ตักกัณฑิปปิยเถระปาทาน .

ยูลิกปัปผิยเถระปาทานที่ ๑๐ (๒๐๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกคัตถ์

[๒๐๒] พระชินเจ้าพระนามว่าพทุตระ ผู้สมควรรับเครื่องบูชา มีพระจักขุ ทรง
ออกจากป่าใหญ่ เสด็จดำเนินไปสู่พระวิหาร เราเอามือทั้งสองประคอง
ดอกคัตถ์ (เข็ม) อันสวยงามไปบูชาแด่พระพุทธรเจ้า ผู้มีพระหฤทัยเมตตา
ผู้คงที่ ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราสวดยสมบัตินั้น ไม่ได้เข้าถึงทุกติเลียบ
ตลอดแสนกัลป์ ในกัลป์ที่ ๕๐ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์
หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน พระนามว่าสมิตันนทะ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระยูลิกปัปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ยูลิกปัปผิยเถระปาทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ตมัลปัปผิยเถระปาทาน	๒. ตินสันถารทายกเถระปาทาน
๓. ขัณฑผลิยเถระปาทาน	๔. อโสกปัชฌกเถระปาทาน
๕. อังโกลกเถระปาทาน	๖. กิสลยปัชฌกเถระปาทาน
๗. ดินทุกทายกเถระปาทาน	๘. กิริเนลลภูฏปัชฌกเถระปาทาน
๙. ตักกัณฑิปปิยเถระปาทาน	๑๐. ยูลิกปัปผิยเถระปาทาน
- และมีคาถา ๕๘ คาถา .

จบ ตมัลปัปผิยวรรคที่ ๒๐ .

และรวมวรรคมี ๑๐ วรรค คือ

๑. ภิกขท้าววรรค	๒. มหาปริวารวรรค
๓. เสเรยยาวรรค	๔. โสภิตวรรค

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

๕. นัตตวรรค   ๖. พันธชิวกรวรรค
๗. สุปาริจรียวรรค   ๘. กุมทววรรค
๙. กุญฺชปฺปผิยวรรค ตมालปฺปผิยวรรคเป็นที ๑๐. ท่านทำไว้ใน ๑๐ วรรคนี้มี
คาถา ๖๖๖ คาถา .

จบ หมวด ๑๐ แห่งภิกขวรรค เป็นหมวด ๑๐๐ ที่ ๒ .

กถาการปฺปผิยวรรคที่ ๒๑

กถาการปฺปผิยเถราปทานที่ ๑ (๒๐๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกกรรณิการ

[๒๐๓] ในกาลนั้น เราเห็นต้นกรรณิการ มีดอกบานสะพรั่ง จึงเก็บมาบูชาแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าติสสะ ผู้ข้ามโอฆะแล้ว ผู้คงที่ ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธรเจ้าด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๓๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิปรากฏพระนามว่าอรุณปาละ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระกถาการปฺปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กถาการปฺปผิยเถราปทาน .

มีเนลปฺปผิยเถราปทานที่ ๒ (๒๐๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกเทียนขาว

[๒๐๔] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิขี มีพระฉวีวรรณดังทอง มีพระรัศมีอันประเสริฐดังพระอาทิตย์ มีพระหฤทัยเมตตา มีพระสติ เสด็จขึ้นที่จงกรม เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ชมเชยพระญาณอันอุดมแล้ว ถิเอดอกเทียนขาวไปบูชาแด่พระพุทธรเจ้า ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธรเจ้าด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๙ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิมีพระนามว่าสุเมธมณะ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระมีเนลปฺปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มีเนลปฺปผิยเถราปทาน .

กิงกถาการปฺปผิยเถราปทานที่ ๓ (๒๐๓)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกหงอนไก่

[๒๐๕] พระสัพพัญญูผู้เป็นนายกของโลก เช่นกับด้วยทองคำมีค่า พระองค์ผู้นำของโลก ร้อนพระกาย จึงเสด็จลงน้ำสรงสนานอยู่ เรามีจิตเบิกบาน มีใจโสมนัส ได้ถือเอาดอกหงอนไก่ไปบูชาแด่พระสัพพัญญูพระนามว่าวิปัสสิ ผู้จอมสัตว์ ผู้คงที่ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธรเจ้าด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราชพระนามว่ากิมระ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระกิงกถาการปฺปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กิงกถาการปฺปผิยเถราปทาน .

ตรณียเถราปทานที่ ๔ (๒๐๔)

ว่าด้วยผลแห่งการข้ามสงพระพุทธรเจ้า

[๒๐๖] ก็พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอตัลลัสสิ ผู้จอมสัตว์ ประเสริฐกว่านระเวดล่อมด้วยพระสาวกทั้งหลาย เสด็จไปสู่ฝั่งแม่น้ำคงคา แม่น้ำคงคาเต็มเปี่ยมเสมอขอบฝั่ง กวักน้ำดื่มได้ ข้ามได้ยาก เราข้ามสงพระพุทธรเจ้าผู้สูงสดกว่าสัตว์และภิกษุสงฆ์ ในกัลปที่ ๑ , ๘๐๐ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการข้ามสงพระพุทธรเจ้า ในกัลปที่ ๑ , ๓๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๕ พระองค์ ทรงพระนามว่าสัพพะโพภาวะ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบ ว่า ท่านพระตรณียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ตรณียเถรอปทาน .

นิกคณทีปปัญญเถรอปทานที่ ๕ (๒๐๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกยางทราย

[๒๐๓] เราเป็นคนเฝ้าพระอารามของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสิ ได้ถือเอา
ดอกไม้ยางทราย ไปบูชาแด่พระพุทธรูป ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้
บูชาพระพุทธรูปด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชาเช่นนี้ เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ
นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๓๕ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้า
จักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน มีนามว่ามหาปาตะ มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระนิกคณทีปปัญญเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ นิกคณทีปปัญญเถรอปทาน .

อุทกทายกเถรอปทานที่ ๖ (๒๐๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายน้ำ

[๒๐๘] เราเห็นพระสมณะ ผู้ผ่องใส ไม่ขมมัว กำลังบริโภคน้ำ ได้เอาน้ำใน
หม้อถวายแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ วันนั้น (นั้น) เราเป็น
ผู้ไม่ศรัทธาหมอง ปราศจากมลทิน สิ้นสงสัย ผลย่อมเกิดแก่เราในภพที่
เกิดอยู่ ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายน้ำ ในกาลนั้น ด้วยการ
ถวายน้ำนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ เป็นผลแห่งการถวายน้ำ ในกัลป์ที่ ๖๑
แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าวิมล
ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ-
สัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอุทกทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อุทกทายกเถรอปทาน .

สลพมัลลียเถรอปทานที่ ๗ (๒๐๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกไม้พร้อมทั้งข้าว

[๒๐๙] เราได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ เป็นสารถิฝักกระ ผู้โชติช่วง
ดังดอกกรรณิการ์ ประทับนั่งในระหว่างภูเขา ยังกิ่ทั้งปวงให้สว่าง
อยู่ในกาลนั้น เราเอาธนูพาดสายแล้ว ยิงธนูไป ตัดดอกไม้
พร้อมทั้งข้าว บูชาแด่พระพุทธรูป ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชา
พระพุทธรูปด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชาเช่นนี้ เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ เป็น
ผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๕๑ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ
พระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าชุตินธร ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ
มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสลพมัลลียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สลพมัลลียเถรอปทาน .

โกธินทปปัญญเถรอปทานที่ ๘ (๒๐๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกหงอนไก่พร้อมทั้งราก

[๒๑๐] เราได้เห็นรอยพระบาท อันประดับด้วยจักร และเครื่องอสังการที่พระผู้มี
พระภาคพระนามว่าวิปัสสิ ผู้แสวงหาคุณใหญ่ ทรงเหยียบไว้ จึงเดินตาม
รอยพระบาทไป เราได้เห็นต้นหงอนไก่ มีดอกบาน จึงเอาบูชาพร้อมทั้งราก
เราเร่งรีบ มีจิตโสมนัส ได้ไหว้รอยพระบาทอันอุดม ในกัลป์ที่ ๔๑
แต่กัลป์นี้ เราได้บูชารอยพระพุทธรูปด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชาเช่นนี้
เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๕๗ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าวิตมละ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗
ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระโกธินทปปัญญเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โกธินทปปัญญเถรอปทาน .

อาธรรทายกเถรอปทานที่ ๙ (๒๐๙)

ว่าด้วยการถวายเชิงรองบาตร

[๒๑๑] เราได้ถวายเชิงรองบาตรแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ของโลก เราทรง (ครอบครอง) พื้นแผ่นดินพระสุวานันทมหาดสัน เราเผาศาสนา
กิลเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว เราทรงกายอันเป็นที่สุด
อยู่ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลป์ที่ ๒๗ แต่กัลป์นี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงมีพระนามว่าสมันตวรฤณ มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอาจารย์ทักขิณได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อรรถาธิบายการอุปทาน .

ปาปนิवारียการอุปทานที่ ๑๐ (๒๑๐)

ว่าด้วยผลแห่งการห้ามบาป

[๒๑๑] ก็เรามีใจผ่องใส ได้ถวายร่มคันหนึ่งแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าติสสะ

ผู้ประเสริฐกว่าเทวดา ผู้คงที่ เราห้ามบาปเสียแล้ว ก่อสร้างกุศล
เทวดาทั้งหลายก็ร่มไว้ในอากาศ นี่เป็นผลแห่งบุรพกรรม กุศลที่สุด
ย่อมเป็นไปแก่เรา เราถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว ทรงกายอันเป็นที่สุดอยู่ใน
ศาสนาของพระสัมพุทธเจ้า ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายร่มใด
ในกาลนั้น ด้วยการถวายร่มนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตถ์เลย นี่เป็นผลแห่งการ
ถวายร่ม ในกัลป์ที่ ๗๒ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ผู้เป็นจอม
แห่งชน ๘ พระองค์ มีพระนามว่ามหานันทะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปาปนิवारียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปาปนิवारียการอุปทาน .

รวมอุปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. กณิกการอุปทาน	๒. มินเลปผิยการอุปทาน
๓. กิงกณิกการอุปทาน	๔. ตระณียการอุปทาน
๕. นิคคณิกการอุปทาน	๖. อุตทกการอุปทาน
๗. สลพมาลียการอุปทาน	๘. โกธินทการอุปทาน
๙. อรรถาธิบายการอุปทาน	๑๐. ปาปนิवारียการอุปทาน
- มีคาถา ๔๘ คาถา

จบ กณิกการอุปทานวรรคที่ ๒๑

หัตถิการวรรคที่ ๒๒

หัตถิการการอุปทานที่ ๑ (๒๑๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายช้างงา

[๒๑๒] เราได้ถวายช้างตัวประเสริฐ มิ่งอันงามนาม เจริญด้วยกำลังเร็วและ
กล้าแข็ง แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่
เราได้ถวายสันติบทอันเป็นประโยชน์สูงสุดอันยอดเยี่ยม (เพราะ) เราได้
ถวายช้างแด่พระผู้มีพระภาค ผู้แสวงหาประโยชน์ให้แก่โลกทั้งปวง ในกัลป์
ที่ ๔๙ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายช้างใด ในกาลนั้น ด้วยการถวายช้างนั้น เรา
ไม่รู้จักทุกขัตถ์เลย นี่เป็นผลแห่งการถวายช้าง ในกัลป์ที่ ๓๘ แต่กัลป์นี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๑๖ พระองค์ ทรงมีพระนามว่าสมันตปาสาทิกะ
มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระหัตถิการเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ หัตถิการการอุปทาน .

ปานิการการอุปทานที่ ๒ (๒๑๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายรองเท้า

[๒๑๓] ข้าพระองค์ได้ถวายรองเท้าแด่พระผู้มีพระภาคผู้ประทับอยู่ในป่า เฟงฆาน
มีพระหฤทัยเมตตา มีเดช ทรงธรรม อบรมพระองค์แล้ว ข้าพระองค์
ผู้จอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์
ได้ถวายยานทิพย์ นี่เป็นผลแห่งบุรพกรรม ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้
ข้าพระองค์ได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น เพราะกรรมนั้น ข้าพระองค์ไม่รู้จัก
ทุกขัตถ์เลย นี่เป็นผลแห่งการถวายรองเท้า ในกัลป์ที่ ๗๓ แต่กัลป์นี้ ได้
มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๘ พระองค์ มีพระนามว่าสุยานะ มี
พลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปานธิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปานธิทายกเถรอปทาน .

สังจสัญญาเถรอปทานที่ ๓ (๒๑๓)

ว่าด้วยผลแห่งสังจสัญญา

[๒๑๕] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าเวสสกุ ทรงแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เมื่อทรง
ยังมหาชนให้ดับ (ร้อน) จึงแสดงอริยสัจ เราเป็นผู้สมควรได้รับความ
กรณอย่างยิ่ง ได้ไปสู่ที่ประชุม เรานั้น ได้นั่งฟังธรรมของพระศาสดา
ครั้นเราฟังธรรมของพระศาสดานั้นแล้ว ได้ไปสู่เทวโลก เราได้อยู่ในเทพ
บุรีนั้นตลอด ๓๐ กัลป์ ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้สัญญา ในกาลนั้น
ด้วยการได้สัญญานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งสังจสัญญา ใน
กัลป์ที่ ๒๖ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง เป็นจอม
แห่งชน มีนามว่าเอกมุสสิตะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ-
สัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสังจสัญญาเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สังจสัญญาเถรอปทาน .

เอกสัญญาเถรอปทานที่ ๔ (๒๑๔)

ว่าด้วยผลแห่งการไหว้ผ้าบังสุกุล

[๒๑๖] เราได้เห็นผ้าบังสุกุลของพระศาสดาอันห้อยอยู่บนยอดไม้ จึงได้ประนมกร
อัญชลีไหว้ผ้าบังสุกุล ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้สัญญาใด ในกาล
นั้น ด้วยการได้สัญญานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา
ในกัลป์ที่ ๒๕ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง
เป็นจอมแห่งชน มีนามว่าอมิตากะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระเอกสัญญาเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกสัญญาเถรอปทาน .

รังสิสัญญาเถรอปทานที่ ๕ (๒๑๕)

ว่าด้วยผลแห่งการได้สัญญาในพระพุทธเจ้า

[๒๑๗] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าสว่างจำดังพระอาทิตย์อุทัย เปล่งปลั่งดังพระจันทร์
องอาจดังเสือโคร่ง ประเสริฐ มีสกุล ในระหว่างภูเขา อานภาพของ
พระพุทธเจ้ารุ่งเรืองอยู่ในระหว่างภูเขา เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระรัตน-
แล้ว บันเทิงอยู่ในสววรรคตลอดกัลป์ ในกัลป์ที่เหลือ เราก่อสร้างกุศล
ด้วยจิตเลื่อมใสนั้น และด้วยการระลึกถึงพระพุทธเจ้า ใน ๓ หมื่นกัลป์
แต่กัลป์นี้ เราได้สัญญาใด ในกาลนั้น ด้วยการได้สัญญานั้น เราไม่รู้จัก
ทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการได้สัญญาในพระพุทธเจ้า ในกัลป์ที่ ๕๗
แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน
มีนามว่าสุชาติ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระรังสิสัญญาเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ รังสิสัญญาเถรอปทาน .

สันนิตเถรอปทานที่ ๖ (๒๑๖)

ว่าด้วยผลแห่งการได้สัญญาในพระพุทธเจ้า

[๒๑๘] เรามีสติเกิดขึ้นเฉพาะหน้า ได้สัญญาอันไปในพระพุทธเจ้าอย่างหนึ่ง ที่
ไม้อัสสถกพุกฤษ อัมมิรัตนมีเขี้ยวสด งดงามดี ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้
เราได้สัญญาใด ในกาลนั้น เพราะการได้สัญญานั้นเป็นเหตุนำมา เราได้
บรรลุลความสิ้นอาสวะ ในกัลป์ที่ ๑๓ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ
จอมกษัตริย์พระนามว่านิทระ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพล
มาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสันนิตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สันนิตเถรอปทาน .

ตาลรัณฎทายกเถรอปทานที่ ๗ (๒๑๗)

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ว่าด้วยผลแห่งการถวายพัดใบตาล

[๒๑๙] เราได้ถวายพัดใบตาลแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าติสสะ ผู้มีจักขุทิพย์ เพื่อต้องการให้ระงับร้อนในฤดูร้อน เพื่อระงับความเร่าร้อน เราดับได้สนิทซึ่งไฟ คือ ราคะ ไฟ คือ โทสะ และดับได้สนิทซึ่งไฟ คือ โมหะ อันยิ่งกว่า ความร้อนนั้น นี่เป็นผลของการถวายพัดใบตาล เราเผากิเลสทั้งหลายได้แล้ว ถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว ทรงกายอันเป็นที่สวดอยู่ในศาสนาสงฆะของพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายพัดใบตาล ในกัลป์ที่ ๖๓ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่ามหารามะ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระตาลวิณญายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ตาลวิณญายกเถระปาทาน .

อีกกัณตสิญญกเถระปาทานที่ ๘ (๒๑๘)

ว่าด้วยผลแห่งการปูผ้าให้ทรงเหยียบ

[๒๒๐] เราก็อผ้าสาฎกผืนน้อย ในผ้าห่มของท่านอุปัชฌาย์ พร้าศึกษามนต์อยู่ เพื่อบรรลถึงประภทวิชาลูกศร ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากฐลี สมควรรับเครื่องบูชา ผู่ออาจ ประเสริฐ เลิศ พระนามว่าติสสะ ผู้ตรัสรู้แล้ว ดั่งคชสารตัวประเสริฐ ผู้สูงส่งกว่านระ ผู้เลิศลวย เป็นมหาวิระ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ทรงเหยียบผ้าสาฎกผืนน้อยที่เราลาดไว้ ครั้นเราได้เห็นพระองค์ผู้ส่องแสงสว่างในโลก ปราศจากมลทินเช่นกับพระจันทร์ มีใจผ่องใส ได้ถวายบังคมพระบาทของพระศาสดา ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายผ้าสาฎกผืนน้อยใด ด้วยการถวายผ้าสาฎกนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผ้าสาฎกผืนน้อย ในกัลป์ที่ ๓๗ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน มีนามว่าสุนันทะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอีกกัณตสิญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อีกกัณตสิญญกเถระปาทาน .

สัปปิทยายกเถระปาทานที่ ๙ (๒๑๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเนยใสและน้ำมัน

[๒๒๑] เรานั่งอยู่ในปราสาทอันประเสริฐ แวดล้อมด้วยหมุนารี ได้เห็นพระสมณะผู้ทรงประขวร จึงน้อมนมัสการพระมหาวิระเจ้า ผู้ประเสริฐกว่าเทวดา ประเสริฐกว่านระ ซึ่งเสด็จเข้ามาสู่เรือน (ของเรา) เราได้ถวายเนยใสและน้ำมันแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้คงที่ เราได้เห็นพระองค์ผู้มี ความกระวนกระวายสงบระงับ มีอินทรีย์ คือ พระพักตร์ผ่องใส จึงถวายบังคมพระบาทของพระศาสดา แล้วให้ประกาศไปในบุรี พระวิระเจ้าผู้ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์ ทรงเห็นเราผู้เลื่อมใสดี จึงเสด็จเหาะขึ้นสู่นภากาศ ดังพระยาหงส์ในอัมพร ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายทานใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายเนยใสและน้ำมัน ในกัลป์ที่ ๑๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าทุติเทพ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสัปปิทยายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สัปปิทยายกเถระปาทาน .

ปาปนิวารียเถระปาทานที่ ๑๐ (๒๒๐)

ว่าด้วยผลแห่งการแต่งที่จงกรม

[๒๒๒] เราแผ้วถางที่จงกรมของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปิยทัสสี มุงบังด้วยไม้้อป้องกันลมและแดด เราก่อสร้างกุศลเพื่อต้องการวันบาป ตั้งความเพียรในศาสนาสงฆะของพระศาสดา เพื่อละกิเลสทั้งหลาย ในกัลป์ที่ ๑๑ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ปรากฏพระนามว่าอัคคิตะ พระสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบวา ท่านพระปาปนิวาริยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ปาปนิวาริยเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. หัตถิทยายกเถรอปทาน	๒. ปาณธิทยายกเถรอปทาน
๓. ลัจจสัณญิกเถรอปทาน	๔. เอกสัณญิกเถรอปทาน
๕. ริงสิสัณญิกเถรอปทาน	๖. สันธิตเถรอปทาน
๗. ตาลวิณญายกเถรอปทาน	๘. อักกัณตสัณญิกเถรอปทาน
๙. สัปปิทยายกเถรอปทาน	๑๐. ปาปนิวาริยเถรอปทาน
- มีคาถา ๕๔ คาถา ฉะนี้แล .
จบ หัตถิยวรรคที่ ๒๒

อาลัมพนทายกวรรคที่ ๒๓

อาลัมพนทายกเถรอปทานที่ ๑ (๒๒๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายราวสะพาน

[๒๒๓] เราได้ถวายที่หน่วงเหนี่ยว (ราวสะพาน) แต่พระผู้มีพระภาคพระนามว่า
อัทธทิสสี เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ เป็นจอมของสัตว์ เราเดินไป (ปกครอง)
ตลอดแผ่นดินอันกว้างขวางจดฝั่งสาคร ยังความเป็นอิสระให้เป็นไปในสัตว์
ทั้งหลายและในแผ่นดิน เราเผากิเลสทั้งหลาย แล้วถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว
วิชา ๓ เรามรรลุแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ในกัลป์ที่ ๖๒
แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๓ พระองค์ ทรงพระนามว่า
เอกาทิสสีตะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอาลัมพนทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อาลัมพนทายกเถรอปทาน .

อชินทายกเถรอปทานที่ ๒ (๒๒๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายท่อนหนึ่ง

[๒๒๔] ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ ข้าพระองค์เป็นคนคอยต้อนรับหมู่คณะ ได้เห็น
พระพุทธเจ้า ผู้ปราศจากธุลี สมควรรับเครื่องบูชา ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์
เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ข้าพระองค์ได้ถวายท่อนหนึ่งแต่
พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก เพราะกรรมนั้น
ข้าพระองค์เสวยสมบัติแล้ว เผากิเลสทั้งหลายแล้ว ข้าพระองค์ทรงกายอัน
เป็นที่สุดอยู่ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้
ข้าพระองค์ได้ถวายหนึ่งสัตว์ใด ด้วยการถวายหนึ่งสัตว์นั้น ข้าพระองค์
ไม่รู้จักทุกขัตถ์เลย นี่เป็นผลแห่งการถวายหนึ่งสัตว์ ในกัลป์ที่ ๕๐ แต่กัลป์นี้
ข้าพระองค์ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชนามว่าสุททยกะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗
ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอชินทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อชินทายกเถรอปทาน .

เทวรัตนียเถรอปทานที่ ๓ (๒๒๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเนื้อ

[๒๒๕] เมื่อก่อนนี้ เราเป็นพรานเนื้อ ได้เห็นพระพุทธเจ้า ผู้ปราศจากธุลี สมควรรับ
เครื่องบูชา ในป่าใหญ่ เราจึงถวายขึ้นเนื้อแต่พระพุทธเจ้า พระนามว่า
วิปัสสี ผู้แสวงหาคุณใหญ่ เราได้เสวยอิสริยยศในโลก (นี้) พร้อมทั้ง
เทวโลก ด้วยการถวายเนื้อนี้ รัตนียะย่อมบังเกิดแก่เรา รัตนียะ ๒ ประการ
เกิดแก่เราในโลก เพื่อบรรลุธรรมในปัจจุบัน เราย่อมเสวยรัตนียะทั้งหมด
นั้น เพราะผลแห่งการถวายเนื้อ ตัวของเราอ่อนและปัญญาของเรารู้ได้
ละเอียดละออ ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายเนื้อใด ในกาลนั้น
ด้วยการถวายเนื้อนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตถ์เลย นี่เป็นผลแห่งการถวายเนื้อ ใน
กัลป์ที่ ๔ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน
มีนามว่ามหาโรหิตะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว ดังนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบ ว่า ท่านพระเทวรัตนียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เทวรัตนียเถรอปทาน .

จบ ภาณวารที่ ๑๐

อารักขทายกเถรอปทานที่ ๔ (๒๒๔)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างไฟที่

[๒๒๖] เราได้ให้สร้างไฟที่ถวายแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ และได้ถวายอารักขาแด่พระสุคตเจ้า ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง ด้วยกรรมพิเศษนั้น เราไม่เห็นภัยที่น่าหวาดเสียวเลย ความสะดุ้งกลัวไม่มีแก่เราผู้เกิดแล้วในภพไหนๆ ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ให้สร้างไฟที่ใด ในกาลก่อน ด้วยการสร้างไฟที่นั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการสร้างไฟที่ถวาย ในกัลป์ที่ ๖ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าอปัสเสนะ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอารักขทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อารักขทายกเถรอปทาน .

อพยาริกเถรอปทานที่ ๕ (๒๒๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายโรงไฟ

[๒๒๗] เราได้ถวายโรงไฟแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี ได้ถวายอาวาสและเครื่องรองรับน้ำร้อนแก่ภิกษุอาพาธ ด้วยกรรมนั้น อิตถาพของเรานั้นผู้มีฤทธิ์นิรมิตดีแล้ว เราไม่รู้สึกรบวยไข้เลย นี่เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายโรงไฟ ในกาลนั้น ด้วยการถวายโรงไฟนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายโรงไฟ และในกัลป์ที่ ๗ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอพยาริกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อพยาริกเถรอปทาน .

วกลุปปติยเถรอปทานที่ ๖ (๒๒๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกพิกุล

[๒๒๘] ชนทั้งหลายรู้จักชื่อเราว่านารทะ รู้จักเราว่ากัสสปะ เราได้เห็นพระพุทธเจ้านามว่าวิปัสสี ผู้เลิศกว่าบรรดาสมณะ อันเทวดาสักการะ ทรงไว้ซึ่งอนุญชฺชนะ สมควรรับเครื่องบูชา เราถือเอาดอกพิกุลไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๓๔ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระมหากษัตริย์พระนามว่าโรมสะ ทรงสวมพวงดอกไม้เป็นอาภรณ์ มียาน พล และพาหนะพร้อมพร้อม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระวกลุปปติยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ วกลุปปติยเถรอปทาน .

โสวรรณวักขสภิกเถรอปทานที่ ๗ (๒๒๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายพวงมาลัย

[๒๒๙] เราเดินอยู่ตามพื้นที่สวน ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลก เราได้ถือมาลัยประดับศีรษะที่ทำด้วยทอง อันสร้าง (ตกแต่ง) อย่างดี ขึ้นคอช้างไปอย่างรีบด่วน บูชาแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๒๗ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน มีนามว่ามหาปตาปะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระโสวรรณวักขสภิกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โสวรรณวักขสภิกเถรอปทาน .

มิณฺฑชวักขสภิกเถรอปทานที่ ๘ (๒๒๘)

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ว่าด้วยผลแห่งการบูชาไฟอิพฤกษ์

[๒๓๐] เมื่อพระโลกนาถ พระนามว่าสิขี ผู้ประเสริฐกว่าบรรดาเจ้าลัทธิ เสด็จ
นิพพานแล้ว เราได้ทำการบูชาไฟอิพฤกษ์ อันเคลื่อนกล่นด้วยมัลลยประดับ
สิริระ ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำการบูชาไฟ ในกาลนั้น ด้วย
การบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาไฟอิพฤกษ์ ในกัลป์
ที่ ๒๖ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ (พระองค์หนึ่ง) ทรงพระนาม
ว่าเมฆิพพะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระมิณชวักขสภิกยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มิณชวักขสภิกยเถรอปทาน .

สุกตาเวฬุเถรอปทานที่ ๙ (๒๒๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายพวงมาลัย

[๒๓๑] ในกาลนั้น เราเป็นนายมาลาการมีนามว่าอัสติระ ได้ถือเอาพวงมาลัยไป
เพื่อน้อมเกล้าถวายแด่พระราชา ยังไม่ทันถึงพระราชา ก็ได้พบพระพุทธเจ้า
ผู้นำของโลก พระนามว่าสิขี เราเร่งมีจิตโสมนัส ได้บูชาแด่พระพุทธเจ้า
ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วย
การบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๒๕
แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช มีกำลังมาก มีนามว่าเวภาระ
มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสุกตาเวฬุเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สุกตาเวฬุเถรอปทาน .

เอกรวันทนิยเถรอปทานที่ ๑๐ (๒๓๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบังคม

[๒๓๒] เรามีสัตว์เลื้อมโสมนัส มีใจโสมนัส ได้ถวายบังคมพระพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐสุด
พระนามว่าเวสสภุ ฝูงอาจ สามารถ มีความเพียร ผู้ทรงชำนาญวิเศษ ใน
กัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เรา
ไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายบังคม ในกัลป์ที่ ๒๕ แต่กัลป์นี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ทรงพระนามว่าวิคตานั้นทะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗
ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระเอกรวันทนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกรวันทนิยเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อาลัมพนทายกเถรอปทาน	๒. อชินทายกเถรอปทาน
๓. เทวรัตน์เถรอปทาน	๔. อารักขทายกเถรอปทาน
๕. อพยาริกเถรอปทาน	๖. วกุลุปปผิยเถรอปทาน
๗. โสวรรณวักขสภิกยเถรอปทาน	๘. มิณชวักขสภิกยเถรอปทาน
๙. สุกตาเวฬุเถรอปทาน	๑๐. เอกรวันทนิยเถรอปทาน

ท่านผู้เห็นประโยชน์ทั้งหลายคำนวณคาถาได้ ๕๕ คาถา ฉะนี้แล .

จบ อาลัมพนทายกวรรคที่ ๒๓ .

อุทกาสนททายวรรคที่ ๒๔

อุทกาสนททายกเถรอปทานที่ ๑ (๒๓๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาสนะตั้งน้ำ

[๒๓๓] เราออกจากประตูอารามแล้ว ได้ลาดแผ่นกระดาน (สำหรับนั่ง) ไว้ และ
ได้ตั้งน้ำ (ฉันทน้ำใช้) ไว้ เพื่อบรรลประโยชน์อันสูงสุด ในกัลป์ที่ ๓๑
แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย
นี่เป็นผลเพราะลาดอาสนะและตั้งน้ำ ในกัลป์ที่ ๑๕ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระ
เจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าอภิสามะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพล
มาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอุทกาสนททายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

จบ อุทกาสนทหายกเถราปทาน .

ภาชนทหายกเถราปทานที่ ๒ (๒๓๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายภาชนะ

[๒๓๔] ในกาลนั้น เราเป็นช่างหม้ออยู่ในนครพันธุมดี เราได้แบ่งภาชนะถวายแก่ภิกษุสงฆ์ในนครนั้นเสมอๆ ในกัลปที่ ๔๑ แต่กัลปนี้ เราได้แบ่งภาชนะถวายภิกษุสงฆ์แล้ว เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายภาชนะ ในกัลปที่ ๔๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าอนันตขลิ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภिता ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่ ท่านพระภาชนทหายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ภาชนทหายกเถราปทาน .

สาลปุปผียเถราปทานที่ ๓ (๒๓๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกสาละ

[๒๓๕] ในกาลนั้น เราเป็นคนทำขนมขายอยู่ในนครอรุณวดี เราได้เห็นพระชินเจ้า พระนามว่าสิขี เสด็จไปทางประตูบ้านเรา เรามีใจผ่องใสรับบาตรของพระพุทธเจ้าซึ่งเสด็จมาถึงพอดี แล้วได้ถวายดอกสาละแก่พระองค์ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายดอกไม้ได้ ด้วยการถวายดอกไม้ นั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายดอกสาละ ในกัลปที่ ๑๔ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีนามว่ามิตตยชละ สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภिता ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่ ท่านพระสาลปุปผียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สาลปุปผียเถราปทาน

กิลัญชทหายกเถราปทานที่ ๔ (๒๓๔)

ว่าด้วยผลแห่งการให้เสื้อลำแพน

[๒๓๖] ในกาลนั้น เราเป็นช่างสานอยู่ในนครตีวรา อันนารีนรมย์ หมุ่ชนในนครนั้น เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ส่องโลกให้สว่างไสว หมุ่ชนทั้งหลายแสวงหาเสื้อลำแพนเพื่อบูชาพระโลกนาถ เราได้ให้เสื้อลำแพนแก่ชนทั้งหลายผู้ทำพุทธบูชา ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยการกระทำนั้น ไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการให้เสื้อลำแพน ในกัลปที่ ๓๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าขลิณธระ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภिता ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่ ท่านพระกิลัญชทหายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กิลัญชทหายกเถราปทาน

เวทิตหายกเถราปทานที่ ๕ (๒๓๕)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างไพรี

[๒๓๗] เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้ให้ช่างก่อสร้างไพรีไว้ที่ไม่ไพรพิภพ อันเป็นไม้อุดมของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี เพราะเราได้ให้ช่างก่อสร้างไพรี ในกัลปที่ ๔๑ แต่กัลปนี้ เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการสร้างไพรี ในกัลปที่ ๑๑ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีนามว่าสุริยสมะ สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภिता ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่ ท่านพระเวทิตหายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เวทิตหายกเถราปทาน .

วรรณการเถราปทานที่ ๖ (๒๓๖)

ว่าด้วยผลแห่งการให้สี

[๒๓๘] ในกาลนั้น เราเป็นช่างย้อมอยู่ในนครอรุณวดี เราย้อมกัณเฑาะ คือ ผ้าที่พระเจดีย์ให้มีสีต่างๆ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราย้อมสีใด ในกาลนั้น ด้วยการย้อมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการให้สี ในกัลปที่ ๒๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าจันทสมะ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภिता ๔

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระวราณการกเถราปทาน ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ วราณการกเถราปทาน .

ปิยาลปปัญญเถราปทานที่ ๗ (๒๓๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกมะหาด

[๒๓๗] ในกาลก่อน เราเป็นพรานเนื้อ (เทียว) อยู่ในป่าชัฏ เราเห็นต้นมะหาด
มีดอกบาน จึงเก็บมาโยน ใว้ลงที่ทางเดิน เรามีใจผ่องใส รับบาตร
ของพระพุทธเจ้าซึ่งกำลังเสด็จดำเนินอยู่ที่ทาง แล้วได้ถวายมะหาดแก่พระ
องค์ ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ได้ ด้วย
การบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปิยาลปปัญญเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปิยาลปปัญญเถราปทาน .

อัมพยาคทายกเถราปทานที่ ๘ (๒๓๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะม่วง

[๒๔๐] เราเป็นผู้ฉลาดในศิลปะของตน ได้ไปสุป่าชัฏ ได้พบพระพุทธเจ้ากำลังเสด็จ
ดำเนินอยู่ จึงถวายผลมะม่วง ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายทานใด
ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการถวาย
ผลมะม่วง คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอัมพยาคทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อัมพยาคทายกเถราปทาน .

ชคตการกเถราปทานที่ ๙ (๒๓๙)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างลานดิน

[๒๔๑] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าอัสสส ผู้สูงสุดกว่านเร เสด็จนิพพานแล้ว
เราได้ให้สร้างลานดินไว้ที่พระสถูปอันอุดมของพระพุทธเจ้า ในกัลป์ที่
๑, ๘๐๐ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใดไว้ ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้
จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการสร้างลานดิน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ-
สัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระชคตการกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ชคตการกเถราปทาน .

วาสิททายกเถราปทานที่ ๑๐ (๒๔๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายมัต

[๒๔๒] ในกาลก่อน เราเป็นช่างทองอยู่ในติวรานครอันอุดม เราได้ถวายมัตเล่ม
หนึ่งแด่พระสยมภู ผู้ไม่ทรงแพ้อะไร ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้
ถวายมัตใด ในกาลนั้น ด้วยการถวายมัตนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็น
ผลแห่งการถวายมัต คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระวาสิททายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ วาสิททายกเถราปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อุทกาสนทายกเถราปทาน	๒. ภาชนทายกเถราปทาน
๓. สาลปปัญญเถราปทาน	๔. กิลัญชทายกเถราปทาน
๕. เวทิตทายกเถราปทาน	๖. วราณการกเถราปทาน
๗. ปิยาลปปัญญเถราปทาน	๘. อัมพยาคทายกเถราปทาน
๙. ชคตการกเถราปทาน	๑๐. วาสิททายกเถราปทาน

และมีคาถา ๓๘ คาถา ฉะนี้แล .

จบ อุทกาสนทายกวรรคที่ ๒๔ .

ตวรททายกวรรคที่ ๒๕

ตวรฐิตทายกเถราปทานที่ ๑ (๒๔๑)

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ว่าด้วยผลแห่งการถวายก้อนดินแดง

[๒๔๓] ในกาลก่อน เราเป็นนายพรานเนื้อ (เหี่ยว) อยู่ในป่าใหญ่ เราเห็นดินแดง จึงถือเอามาถวายแก่สงฆ์ ในกัลป์ที่ ๕๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายทานใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายก้อนดินแดง คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระตวรัฎฐิทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ตวรัฎฐิทายกเถรอปทาน .

นาคเกสริยเถรอปทานที่ ๒ (๒๔๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบนูนาค

[๒๔๔] เราใส่สัณฐานไว้ในแล่งแล้ว เข้าไปยังท่ามกลางป่า ได้เห็นต้นบนูนาคมีดอกเป็นพวง อันขึ้นอยู่ใกล้ทางเดิน จึงประคองด้วยมือทั้งสอง ประนมกรอัญชลินนเศียรเกล้า บูชาแด่พระพุทธรเจ้า พระนามว่าติสสะ ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ในกัลป์ที่ ๕๒ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๗๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่าสโมกษรณะ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระนาคเกสริยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ นาคเกสริยเถรอปทาน .

นพินเกสริยเถรอปทานที่ ๓ (๒๔๓)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบัว

[๒๔๕] เราเป็นนกกาน้ำ เทียวอยู่ในท่ามกลางชาติสระ ครั้นนั้น เราได้เห็นพระพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐกว่าเทวดา เสด็จไปในอากาศ เรามีใจผ่องใส เอาจะงอยปากคาบดอกบัวบูชาแด่พระพุทธรเจ้า พระนามว่าติสสะ ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ในกัลป์ที่ ๕๒ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๗๓ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่า สัตตปิตตะ ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้ชัดแจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระนพินเกสริยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ นพินเกสริยเถรอปทาน .

วิริปปผิยเถรอปทานที่ ๔ (๒๔๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกท้าวายม่อม

[๒๔๖] พระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก เสด็จดำเนินไปพร้อมด้วยพระชินาสพหลายพัน เราเก็บดอกท้าวายม่อมบูชาแด่พระพุทธรเจ้า ในกัลป์ที่ ๕๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระวิริปปผิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ วิริปปผิยเถรอปทาน .

กฐิฐูปกเถรอปทานที่ ๕ (๒๔๕)

ว่าด้วยผลแห่งการให้เครื่องอบ

[๒๔๗] เราเป็นคนรักษาศระคันธกุฎีของพระผู้มีพระภาค พระนามว่าสิทธัตถะ เรามีจิตเลื่อมใส ออบพระคันธกุฎีให้หอมด้วยมือทั้งสองของตน ตามกาลอันสมควร ในกัลป์ที่ ๕๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการให้เครื่องอบกลิ่นหอม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบวา ท่านพระกฐิฐูปกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กฐิฐูปกเถรอปทาน .

ปัตตทายกเถรอปทานที่ ๖ (๒๔๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบาตร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

[๒๔๘] ด้วยการฝึกอย่างดียเยี่ยม เราได้ถวายบาตรแด่พระผู้มีพระภาค พระนามว่า สิทธิทัตตะ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ผู้ตรง ผู้คงที่ ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายทานใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายบาตร คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปัตตทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปัตตทายกเถรอปทาน .

ธัตตปุชกเถรอปทานที่ ๗ (๒๔๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบำรุงพระธาตุ

[๒๔๙] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่า สิทธิทัตตะ ผู้สูงสุดกว่านระ เสด็จนิพพาน แล้ว เราได้พระธาตุองค์หนึ่ง ของพระผู้มีพระภาคจอมลัสตว์ ผู้คงที่ เราเก็บพระธาตุของพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์นั้น ไว้บูชาตลอด ๕ ปี ดังพระองค์ผู้สูงสุดกว่านระยังดำรงอยู่ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระธาตุใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลเพราะบำรุงพระธาตุ คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระธัตตปุชกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ธัตตปุชกเถรอปทาน .

สัตตัสตติปปุชกเถรอปทานที่ ๘ (๒๔๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกมะลิ

[๒๕๐] ในกาลนั้น เราได้วางดอกมะลิซ้อน ๗ ดอกไว้บนสิริระ บูชาแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่า เวสสกุ ผู้สูงสุดกว่านระ ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาดอกไม้อื่น ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสัตตัสตติปปุชกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สัตตัสตติปปุชกเถรอปทาน .

พิมพิซาลปปิยเถรอปทานที่ ๙ (๒๔๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกมะลิลาหลวง

[๒๕๑] พระสยัมภูชินเจ้าผู้อัครบุคคัล พระนามว่า ปทุมุตระ ทรงประกาศสังจะ ๔ ทรงแสดงอมฤตบท ในกาลนั้น เราทำดอกมะลิลาหลวงให้แน่น บูชาแด่พระพุทธเจ้าผู้จอมลัสตว์ ผู้คง ที่ในกัลป์ที่ ๖๘ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงพระนามว่า กิณช ไกรสร ทรงสมบุรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระพิมพิซาลปปิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ พิมพิซาลปปิยเถรอปทาน .

อุททาลทายกเถรอปทานที่ ๑๐ (๒๕๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกกุณ

[๒๕๒] พระสยัมภูผู้ไม่ทรงแพ้อะไร มีพระนามชื่อว่า กุกกุระ เสด็จออกจากป่า ช้าง เสด็จถึงแม่น้ำใหญ่ ในกาลนั้น เรามีใจเลื่อมใส ได้ถือเอาดอกกุณมา ถวายแด่พระสยัมภู ผู้ส้ารวมอินทริย์เป็นอันดี ผู้ชื่อตรง ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายดอกไม้ คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอุททาลทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อุททาลทายกเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ตวรัฏฐิทายกเถรอปทาน

๒. นาคเกสริยเถรอปทาน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

๓. นพินเกสริยเถราปทาน	๔. วิริยปผิยเถราปทาน
๕. กุฏิฐกเถราปทาน	๖. ปัตตทายกเถราปทาน
๗. ราชปุชกเถราปทาน	๘. สัตตสัจฉตลปิพบุชกเถราปทาน
๙. พิมพิซาลปิผิยเถราปทาน	๑๐. อุททลทายกเถราปทาน

บันทึกทั้งหลายนี้จบคาถาได้ ๓๗ คาถา ฉะนี้แล

จบ ตวาทาภิวรรคที่ ๒๕ .

โถมกวรรคที่ ๒๖

โถมกเถราปทานที่ ๑ (๒๕๑)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญ

[๒๕๑] เราอยู่ในเทวโลก ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าพระนามว่า วิปัสสิ ผู้
แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง แล้วเบิกบานใจได้กล่าวคำนี้ว่า ขอนอบน้อม
แด่พระองค์ บรมราชาในย ขอนอบน้อมแด่พระองค์ บรมสูงสุด พระองค์
ทรงแสดงอมฤตบท ทรงยังชนเป็นอันมากให้ข้ามได้ ในกัลป์ที่ ๔๑
แต่กัลป์นี้ เราได้กล่าววาจาใด ในกาลนั้น ด้วยการกล่าววาจานั้น เราไม่รู้
จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการสรรเสริญ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัม-
ภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระโถมกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โถมกเถราปทาน .

เอกาสนทายกเถราปทานที่ ๒ (๒๕๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบิณฑบาต

[๒๕๒] เรากับภริยาต้องการจะก่อสร้างกตลสมภาร ในศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้
ประเสริฐสุด จึงละเพศเทวดามาในมนุษยโลกนี้ เรามีใจผ่องใส ได้ถวาย
ภิกษาแก่พระเถระ ผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ มีนาม
ชื่อว่าเทวละ ในกัลป์ที่หนึ่งแสนกัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น
ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการถวายบิณฑบาต คุณ
วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระเอกาสนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกาสนทายกเถราปทาน .

จิตกปัชกเถราปทานที่ ๓ (๒๕๓)

ว่าด้วยผลแห่งการทำพุทธรูปบูชา

[๒๕๓] พระสยัมภูสัมพุทธเจ้าผู้ไม่แพ้อะไร พระนามว่าอนันต๊ะ เสด็จ
ปรินิพพานแล้วในปาซัญจันปราศจากมนุษย์ ในกาลนั้น เราจากเทวโลก
มาในมนุษยโลกนี้ ได้ทำจิตถาวรแล้วถวายพระเพลิงพระสรีระ ณ ที่นั้น
และได้ทำสักการะ ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น
ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งพุทธรูปบูชา คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระจิตกปัชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ จิตกปัชกเถราปทาน .

จัมปกปผิยเถราปทานที่ ๔ (๒๕๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกจำปา

[๒๕๔] มีภูเขาชื่อว่าวิกนะ อยู่ที่ไม่ไกลต่อภูเขาหิมวันต์ พระสมณเจ้าผู้มีอินทรีย์อัน
อบรมแล้ว ประทับอยู่ ณ ท่ามกลางภูเขานั้น เราได้เห็นพระองค์ท่านสง-
ระจิบ มีใจผ่องใส ได้ถือเอาดอกจำปา ๓ ดอก ไปรยลงบูชา ในกัลป์ที่
๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ ด้วยการบูชานั้น
เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งพุทธรูปบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัม-
ภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระจัมปกปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ จัมปกปผิยเถราปทาน

สัตตปาฏลียเถราปทานที่ ๕ (๒๕๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกแฉฝอย

[๒๕๕] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้รุ่งเรืองโชติช่วง ดังดอกกรรณิการ ประทับนั่ง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
อยู่ที่ระหว่างภูเขา จึงได้เก็บดอกแควน้อยมาบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลป์
ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น
เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ-
สัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่ามีท่านพระสีตตปาณียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สีตตปาณียเถรอปทาน .

อุปหนทายกเถรอปทานที่ ๖ (๒๕๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายรองเท้า

[๒๕๖] ในกาลนั้น เราชื่อว่าจันทะ เป็นบุตรของพระปัจเจกพระพุทธเจ้า เราได้
ถวายรองเท้าคนหนึ่ง (ด้วยความปรารถนาว่า) ท่านจงยังความตรัสรู้ให้สำเร็จ
แก่เรา ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายรองเท้าใด ในกาลนั้น ด้วย
การถวายรองเท้านั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการถวายรองเท้า
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่ามีท่านพระอุปหนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อุปหนทายกเถรอปทาน .

มัญชรีบุชกเถรอปทานที่ ๗ (๒๕๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ต่างๆ

[๒๕๗] เราทำพุ่มดอกไม้แล้ว เดินไปในถนน ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้เลิศกว่า
สมณะทั้งหลาย แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส
และมีปิตุอย่างยิ่ง จึงประคองดอกไม้ด้วยมือทั้งสองบูชาแด่พระพุทธเจ้า
ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วย
การบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ ใน
กัลป์ที่ ๗๓ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นใหญ่
ในแผ่นดิน มีนามชื่อว่าโชติยะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัม-
ภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่ามีท่านพระมัญชรีบุชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มัญชรีบุชกเถรอปทาน .

ปรณทยายกเถรอปทานที่ ๘ (๒๕๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายใบไม้

[๒๕๘] เราเป็นผู้ทรง (นุ่งห่ม) ผ้าเปลือกไม้กรองอยู่ที่ภูเขามิวันต์ เป็นผู้มิชอบ
ไม่เค็มและใบไม้เป็นอาหาร และส้ารวมในศีลทั้งหลาย เมื่อถึงเวลาอาหาร
เช้า พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ เสด็จมาหาเรา เราเลื่อมใส ได้
ถวายอาหารนั้นแด่พระพุทธเจ้าด้วยมือทั้งสองของตน ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่
กัลป์นี้ เราได้ถวายใบไม้ใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกข-
ัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการถวายใบไม้ ในกัลป์ที่ ๒๓ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็น
พระเจ้าจักรพรรดิราชพระนามว่ายัตถัตถิยะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มี
พลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่ามีท่านพระปรณทยายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปรณทยายกเถรอปทาน .

กุกุทายกเถรอปทานที่ ๙ (๒๕๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยกุฎี

[๒๕๙] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าเสด็จเที่ยวไปสุปา ประทับอยู่ที่โคนไม้ เรา
ได้สร้างบรรณศาลาถวายแด่พระองค์ผู้ไม่ทรงแพ้อะไร ในกัลป์ที่ ๙๑
แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายกุฎีใบไม้ใด ด้วยการถวายกุฎีนั้น เราไม่รู้จักทุกข-
ัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการถวายกุฎี ในกัลป์ที่ ๓๘ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิราช ๑๖ พระองค์ มหาชนขนานพระนามว่า สัพพัตถกวิสสิ
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่ามีท่านพระกุกุทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กุกุทายกเถรอปทาน .

อัครปุปผียเถรอปทานที่ ๑๐ (๒๖๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกคันทร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

[๒๖๒] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี มีพระฉวีวรรณดังทองคำ ประ-

ทับนั่งอยู่ในระหว่างภูเขา รุ่งเรืองด้วยพระรัศมีดังกองเพลิง เราถือเอา
ดอกคันทรึง เข้าไปเฝ้าพระองค์ผู้อุดมกว่านระ มีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส
บูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้า
ด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่ง
พุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๒๕ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระนาม
ว่ามิตตมาตกะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่า ท่านพระอัครบุปผียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ อัครบุปผียเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. โถมกเถรอปทาน	๒. เอกาสนทนายเถรอปทาน
๓. จิตกปัชฌเถรอปทาน	๔. จัมปคบุปผียเถรอปทาน
๕. สัตตปาฏลียเถรอปทาน	๖. อุพหนทนายเถรอปทาน
๗. มัญชรีปัชฌเถรอปทาน	๘. ปรรณทนายเถรอปทาน
๙. กุฎิทยกเถรอปทาน	๑๐. อัครบุปผียเถรอปทาน
- และในวรรคนี้ นับคาถาได้ ๔๑ คาถา .

จบ โถมกวรรคที่ ๒๖ .

ปทุมกเขปวรรคที่ ๒๗

อากาศกขิปปเถรอปทานที่ ๑ (๒๖๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบัว

[๒๖๓] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ มีพระฉวีวรรณดังทองคำ
เสด็จดำเนินอยู่ในระหว่างตลาด จึงถือเอาดอกบัวงาม ๒ ดอกเข้าไปเฝ้า
พระองค์ผู้ประเสริฐกว่านระ เราวางดอกบัวดอกหนึ่งไว้แทบพระบาทของ
พระพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐสุด อีกดอกหนึ่งเราหยิบโยนขึ้นไปในอากาศ
ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการ
บูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายดอกไม้ ในกัลป์ที่
๓๒ แต่กัลป์นี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นใหญ่ในแผ่นดิน
พระนามว่าอันตลิกขร มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา
เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบว่า ท่านพระอากาศกขิปปเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ อากาศกขิปปเถรอปทาน .

เตลมักขิยเถรอปทานที่ ๒ (๒๖๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยการทาน้ำมัน

[๒๖๔] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ประเสริฐกว่านระ นิพพาน
แล้ว ในกาลนั้น เราเอาน้ำมันทาที่โพธิ์ที่แห่งโพธิ์พฤกษ์ ในกัลป์ที่ ๙๔
แต่กัลป์นี้ เราได้ทาน้ำมันใด ในกาลนั้น ด้วยการทาน้ำมันนั้น เราไม่รู้จัก
ทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการทาน้ำมัน ในกัลป์ที่ ๒๕ แต่กัลป์นี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าสุลวี ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗
ประการ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่า ท่านพระเตลมักขิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้ .

จบ เตลมักขิยเถรอปทาน .

อัทธฉันทิยเถรอปทานที่ ๓ (๒๖๓)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาโพธิ์พฤกษ์

[๒๖๕] เราได้ถวายอัทธฉันทิยที่ไว้ที่ไม้โพธิ์พฤกษ์อันอุดม แห่งพระผู้มีพระภาค
พระนามว่าติสสะ ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาไม้โพธิ์พฤกษ์ด้วย
อัทธฉันทิยใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชา
โพธิ์พฤกษ์ ในกัลป์ที่ ๒๕ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์
พระนามว่าเทวละ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบ ว่า ท่านพระอัทธมจินฺตียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อัทธมจินฺตียเถรอปทาน .

ทีปทายกเถรอปทานที่ ๔ (๒๖๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายประทีป

[๒๖๖] ในกาลนั้น เราเป็นเทพบุตร ลงมาสู่แผ่นดิน มีใจเลื่อมใสได้ถวายประทีป
๕ ดวง ด้วยมือทั้งสองของตน ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายประทีป
ใด ในกาลนั้น ด้วยการถวายประทีปนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผล
แห่งการถวายประทีป ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ
พระองค์หนึ่ง เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีนามว่าสมันตจิกข มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระทีปทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ทีปทายกเถรอปทาน

วิพาลิทายกเถรอปทานที่ ๕ (๒๖๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายม้นมือเสือ

[๒๖๗] มีภูเขาชื่อโรมสะ อยู่ในที่ไม่ไกลต่อภูเขาหิมาวันต์ พระสมณเจ้าผู้มีอินทรีย์
อันอบรมแล้ว อยู่ที่เชิงเขานั้น เราได้ถือเอาม้นมือเสือไปถวายแด่พระ
สมณเจ้า พระสยมมกุณหาริเจ้าผู้ไม่แพ้อะไรๆ ตรัสสอนโมทนาว่า ท่านมีใจ
ผ่องใส ถวายม้นมือเสือแก่เรา ผลจะบังเกิดแก่ท่านในภพที่ท่านเกิด ใน
กัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายม้นมือเสือใด ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จัก
ทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายม้นมือเสือ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระวิพาลิทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ วิพาลิทายกเถรอปทาน .

มัจฉทายกเถรอปทานที่ ๖ (๒๖๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายปลา

[๒๖๘] ในกาลนั้น เราเป็นนกกอก อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา เราได้คาบปลาตัวใหญ่
มาถวายแด่พระมนีพระนามว่าสิทธัตถะ ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้
ถวายปลาใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการ
ถวายปลา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระมัจฉทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มัจฉทายกเถรอปทาน .

ขวหังสกเถรอปทานที่ ๗ (๒๖๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบังคม

[๒๖๙] ในกาลนั้น เราเป็นพรานป่าอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา เราได้เห็นพระพุท
เจ้า พระนามว่าสิทธัตถะ เสด็จไปในอากาศ เราประนมกรอัญชลีแลดู
พระมหาอนุย ได้บังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว ถวายบังคมพระองค์ผู้
นำโลก ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายบังคมพระนราสกลี ด้วยการ
ถวายบังคมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายบังคม
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระขวหังสกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ขวหังสกเถรอปทาน .

สลฟปปุณฺณิยเถรอปทานที่ ๘ (๒๖๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกสน

[๒๗๐] ในกาลนั้น เราเป็นกษัตริย์อยู่ที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา เราได้เห็นพระ
พุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้รุ่งเรืองผ่องใสด้วยรัศมี เรามีจิตเลื่อมใส
มีใจโสมนัส และมีปิตุอย่างย้ง ถือเอาดอกสนมาไปรยลงบูชาแด่พระวิปัสสี
พุทธเจ้า ในกัลปที่ ๔๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด
ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสลฟปปุณฺณิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สลฟปปุณฺณิยเถรอปทาน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
อุปาตตหาสนียเถราปทานที่ ๙ (๒๖๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบังคม

[๒๓๑] มีสระที่สร้างอย่างตื้นอยู่ที่ท่ามกลางภูเขาหิมวันต์ เราเป็นผีเสื้อน้ำมีศีรษะอยู่
เบื้องล่างน้ำกล้ว อยู่ในสระนั้น พระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้อนุเคราะห์
ประกอบด้วยพระกรุณา ผู้นำของโลก พระองค์ประสงค์จะช่วยเหลือเรา
จึงเสด็จมาในสำนักของเรา เราได้เห็นพระมหาวิริเจ้าผู้ประเสริฐกว่าเทวดา
เลิศกว่านระ เสด็จเข้ามา จึงออกจากที่อยู่อาศัยแล้ว ได้ถวายบังคมแด่
พระศาสดา ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายบังคมพระศาสดา ผู้เป็น
อุดมบุรุษใด ด้วยการถวายบังคมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่ง
การถวายบังคม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอุปาตตหาสนียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อุปาตตหาสนียเถราปทาน .

ตรณียเถราปทานที่ ๑๐ (๒๗๐)

ว่าด้วยผลแห่งการข้ามสง

[๒๓๒] พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามว่าวิปัสสี มีพระจวีรรัตนดังทองคำ
ผู้นำโลก แวดล้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ ประทับยืนอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำ เรือ
สำหรับจะข้ามในห้วงมหรณพเนิน ไม่มี เราจึงออกจากแม่น้ำ ข้ามสง
พระศาสดาผู้เป็นนายกของโลก ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราข้ามสงพระ
ศาสดาผู้สูงส่งกว่านระใด ด้วยการข้ามสงนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็น
ผลแห่งการข้ามสง คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระตรณียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ตรณียเถราปทาน

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อากาสกขิปปิเยราปทาน	๒. เตลมักขิเยราปทาน
๓. อัชฌจินตียเถราปทาน	๔. ทิปทายกเถราปทาน
๕. วิพาลิตายกเถราปทาน	๖. มัจจทายกเถราปทาน
๗. ขวหังสกเถราปทาน	๘. สลพปุปผิเยราปทาน
๙. อุปาตตหาสนียเถราปทาน	๑๐. ตรณียเถราปทาน

และในวรรคนี้นับคาถาได้ ๔๑ คาถา .

จบ ปทุมกเขปวรรคที่ ๒๗ .

สุวรรณพิมโพทวรรคที่ ๒๘

สุวรรณพิมโพทนียเถราปทานที่ ๑ (๒๗๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายหมอน

[๒๓๓] เรามิจิตเลื่อมใส ได้ถวายอาสนะหนึ่งอาสนะ และได้ถวายหมอนด้วยมือทั้ง
สองของตน เพื่อบรรลุปะโยชนอันสูงสุด ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เรา
ได้ถวายหมอน ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวาย
หมอน ในกัลป์ที่ ๖๓ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนาม
ว่าอสมะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสุวรรณพิมโพทนียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สุวรรณพิมโพทนียเถราปทาน .

ติลมงฺกุฎิเยราปทานที่ ๒ (๒๗๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายงา

[๒๓๔] พระศาสดาอัครนายกของโลก ทรงทราบความดำริของเรา มีพระกายอัน
สำเร็จด้วยพระทัย เสด็จเข้ามาด้วยฤทธิ์ เรามิจิตเลื่อมใสโสมนัส ถวาย
บังคมพระศาสดาผู้อุดมบุรุษซึ่งเสด็จเข้ามา แล้วได้ถวายงากำมือหนึ่ง ใน
กัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายทานใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่
รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายงากำมือหนึ่ง ในกัลป์ที่ ๑๖ แต่กัลป์
นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าคันธิยะ สมบุรณ์ด้วย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
แก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระติลมงฺกุณเฏระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ติลมงฺกุณเฏระอุปทาน .

จึงโกฏกียเถราปทานที่ ๓ (๒๗๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผอบดอกไม้

[๒๗๔] พระศาสดาพระนามว่าสิทธัตถะ ประทับอยู่ในระหว่างภูเขาใกล้มหาสมุทร
เราเข้าไปเฝ้าแล้ว ทำบุญมีการกราบไหว้เป็นต้น ได้ถวายผอบดอกไม้
ครั้นเราถวายผอบดอกไม้ แต่พระสยมภู พระนามว่าสิทธัตถะ ผู้แสวงหา
คุณอันยิ่งใหญ่ ผู้อนุเคราะห์ แล้วบิณฑบาตอยู่ในสวรรค์ตลอดกาลปหนึ่ง ใน
กัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายผอบดอกไม้ได้ ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น
เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการถวายผอบดอกไม้ คุณวิเศษเหล่านี้
คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระจึงโกฏกียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ จึงโกฏกียเถราปทาน

อภิญฺชนทากเถราปทานที่ ๔ (๒๗๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายยาหยอดตา

[๒๗๖] เราได้ถวายยาหยอดตาแด่พระผู้มีพระภาค พระนามว่าโกณฑัญญะ ผู้ปราศ-
จากราคะ ผู้คงที่ มีพระหฤทัยไม่ร้ายกาจ ไม่ทรงมีธรรมเครื่องเน้นซ้ำ มี
ปกติเพ่งฌาน เป็นไปล่วงไม่หะทิ้งปวง ทรงแสวงหาประโยชน์แก่โลก
ทั้งมวล ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้มั่นคง ในกัลป์อันหาประมาณมิได้ แต่กัลป์นี้
เราได้ถวายยาหยอดตา ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่ง
การถวายยาหยอดตา ในกัลป์ที่ ๑๔ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอม
กษัตริย์พระนามว่าวิรูปะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอภิญฺชนทากเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อภิญฺชนทากเถราปทาน .

เอกัณฺชลียเถราปทานที่ ๕ (๒๗๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเครื่องลาด

[๒๗๗] เมื่อเรามอบถวายเครื่องลาดไปให้แก่พระผู้มีพระภาค ซึ่งประทับอยู่ที่โคณ-
มะเดื่อ แล้วถวายโอกาสที่อยู่แด่พระสมณะ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง
เราประนมกรอัญชลีแล้ว ลาดเครื่องลาดดอกไม้ถวายแด่พระผู้มีพระภาค
พระนามว่าติสสะ ผู้เป็นจอมสัตว์ เป็นนาคะของโลก ผู้คงที่ ในกัลป์
ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำเครื่องลาดดอกไม้ได้ ด้วยกรรมนั้น เราไม่
รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการถวายเครื่องลาด ในกัลป์ที่ ๑๔ แต่กัลป์นี้
เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นจอมมนุษย์ พระนามว่าเอกอัญชลิกะ
มีผลมากคุณวิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราได้ทำให้ชัดแจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระเอกัณฺชลียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกัณฺชลียเถราปทาน .

โปตถทากเถราปทานที่ ๖ (๒๗๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้าเปลือกไม้

[๒๗๘] เราปรารภพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์ ถวายผ้าเปลือกไม้ แด่
พระผู้มีพระภาค ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง เป็นทักษิณียบุคคลผู้เลิศ
ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เรา
ไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการถวายผ้าเปลือกไม้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระโปตถทากเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โปตถทากเถราปทาน .

จิตกบุชกเถราปทานที่ ๗ (๒๗๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาจิตกาธาร

[๒๗๙] เราเที่ยวไปตามกระแสน้ำ ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา เราเก็บดอกย่านทราย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
๗ ดอก มาบูชาจิตกาธาร ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาจิตกาธารได้
ด้วยการบูชาอื่น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาจิตกาธาร ใน
กัลปที่ ๖๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าปฏิชัคคะ ทรง
สมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา
๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระจิตกปัชฌเกระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ จิตกปัชฌเกระปทาน

อาลวาทยกเถราปทานที่ ๘ (๒๓๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายแห้วหมัน

[๒๓๘] มีแม่น้ำใหญ่อันสวยงามน่าดู อยู่ใกล้ภูเขาหิมวันต์ ที่ใกล้แม่น้ำนั้น เรา
ได้เห็นพระอรหันต์ผู้ปราศจากโรค มีรัศมีสกใสหาใครเห็น เราเห็นท่าน
ประกอบในความสงบระงับอย่างยิ่งแล้ว มีใจขี้นบาน เลื่อมใส ได้ถวาย
แห้วหมันแก่ท่านด้วยมือทั้งสองของตน ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้
ถวายแห้วหมันได้ ด้วยท่านนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวาย
แห้วหมัน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอาลวาทยกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อาลวาทยกเถราปทาน .

ปุนทริกเถราปทานที่ ๙ (๒๓๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกบัวขาว

[๒๓๙] ในกาลนั้น พระสยัมมผู้มีรัศมี มีนามว่าโรมสะ เรามีจิตผ่องใส ได้ถวาย
ดอกบัวขาวแด่ท่าน ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายดอกบัวขาวใน
กาลนั้น ด้วยท่านนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายดอก
บัวขาว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปุนทริกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปุนทริกเถราปทาน .

ตรณียเถราปทานที่ ๑๐ (๒๔๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายสะพาน

[๒๔๐] เรามีใจเลื่อมใส ได้ทำสะพานด้วยมือทั้งสองของตน ไว้ที่ทางใหญ่อันไม่
ราบเรียบ เพื่อต้องการให้ชาวโลกข้าม ในกัลปที่ ๔๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำ
สะพานได้ ด้วยการนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการให้
สะพาน ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง
พระนามว่าสโมคตะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระตรณียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ตรณียเถราปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สุวรรณพิมโพนียเถราปทาน	๒. ติลมภูฏียเถราปทาน
๓. จังโกฏกียเถราปทาน	๔. อัปภัญชนทายกเถราปทาน
๕. เอกัญชลียเถราปทาน	๖. โปตถทายกเถราปทาน
๗. จิตกปัชฌเถราปทาน	๘. อาลวาทยกเถราปทาน
๙. ปุนทริกเถราปทาน	๑๐. ตรณียเถราปทาน

บันทึกต้นฉบับคาถาได้ ๔๒ คาถา

จบ สุวรรณพิมโพนีวรรคที่ ๒๘

จบ ภาณวารที่ ๑๑

ปรณทายกวรรคที่ ๒๙

ปรณทายกเถราปทานที่ ๑ (๒๔๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผัก

[๒๔๑] เรานั่งอยู่ในบรรณศาลา บริโภคโภชนะ คือ ผัก พระมหาฤาษีพระนาม
ว่าสิทธัตถะ ผู้ส่องโลกให้สว่าง ทรงเยียวยาโลกทั้งปวง เสด็จมาหาเราผู้
เข้าไปอยู่ในบรรณศาลา เราได้ถวายผักแก่พระองค์ ซึ่งประทับนั่งบนเครื่อง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ลาดใบไม้ ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผักใจ ในกาลนั้น ด้วย
ทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผัก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่า ท่านพระปรรณทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปรรณทายกเถรอปทาน .

ผลทายกเถรอปทานที่ ๒ (๒๘๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลไม้

[๒๘๔] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ทรงสิ้นโดยเสมอด้วยเขาสินธุ ทรง
ไวเชนกับธรรณี เสด็จออกจากสมาธิแล้ว เข้ามาหาเราเพื่อภิกษา เรามีใจ
ผ่องใส ได้ถวายผลส้ม มะขามป้อม มะม่วง ชมพู สมองฝัก กระเบา
กระบาก มะตูม และผลมะปรางทั้งหมด แต่พระผู้มีพระภาค พระนาม
ว่าสิทธัตถะ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง ทรงอนุเคราะห์โลกทั้งปวง
ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น
เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ ในกัลปที่ ๔๗ แต่กัลป
นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าเอกัชณะ ทรงสมบูรณด้วย
แก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จ
แล้ว ดังนี้ .

ทราบว่า ท่านพระผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ผลทายกเถรอปทาน

ปัจจุคคณียเถรอปทานที่ ๓ (๒๘๓)

ว่าด้วยผลแห่งการต้อนรับ

[๒๘๕] เรามีใจผ่องใส ได้ทำการต้อนรับพระผู้มีพระภาค พระนามว่าสิทธัตถะ
ผู้ประเสริฐกว่าระ สองโลกให้สว่างไสว ทรงเยี่ยวยาโลกทั้งปวง เสด็จ
เที่ยวอยู่ในป่าดงราชสีห์ ่องอาจดั่งม้าอาชาไนย สบายงามดั่งต้นรพีฟ้า ซึ่ง
กำลังเสด็จมา ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ต้อนรับพระผู้มีพระภาค
ผู้ประเสริฐกว่าระ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่ง
การต้อนรับ ในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ
พระองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน มีนามว่าปรีวาระ มีผลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบว่า ท่านพระปัจจุคคณียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปัจจุคคณียเถรอปทาน

เอกปุปผียเถรอปทานที่ ๔ (๒๘๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกไม้

[๒๘๖] ในกาลนั้น เราเป็นปิตาจารย์ที่ประตูเมืองด้านทิศทักษิณ เราได้เห็นพระ-
พุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี มีรัศมีสุกใสดั่งพระจันทร์ เราได้ถวายดอกไม้ดอก
หนึ่ง แต่พระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้เลิศกว่านระ ทรงแสวงหา
ประโยชน์ให้แก่โลกทั้งปวง เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ ในกัลปที่ ๑๑ แต่
กัลปนี้ เราได้ถวายดอกไม้ ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย
นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบว่า ท่านพระเอกปุปผียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกปุปผียเถรอปทาน .

มฆวปุปผียเถรอปทานที่ ๕ (๒๘๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกติหมี

[๒๘๗] พระสยัมภูผู้ไม่แพ้อะไร ท่านมีอินทรีย์ผ่องใสไม่ชนมัว เข้าสมาธิอยู่ใน
ที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำมมทานที ในกาลนั้น เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้ไม่แพ้
อะไร แล้ว เกิดเลื่อมใสโสมนัส ได้บูชาองค์พระสยัมภูด้วยดอกติหมี
ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ ด้วยการ
บูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่า ท่านพระมฆวปุปผียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
จบ มฆวาฬปผยเถราปทาน .

อุปัฏฐายิกเถราปทานที่ ๖ (๒๘๖)

ว่าด้วยการบูชาด้วยการถวายคนอุปัฏฐาก

[๒๘๘] เราได้เห็นพระพุทธรูปพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ควรรับเครื่องบูชา เป็นจอม

สัตว์ เป็นมหานาคเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ เสด็จดำเนินอยู่ที่
ถนน เราได้ถวายคนอุปัฏฐากแก่พระองค์ ผู้ทรงแสวงหาประโยชน์เกื้อกูล
แก่โลกทั้งปวง ทรงแสวงหาคุณอันใหญ่หลวง ซึ่งเราให้คนไปทูลเชิญเสด็จ
มา พระมหารัณีสัมพุทธเจ้าทรงรับแล้วมอบ (คืน) ให้เสด็จลุกขึ้นจาก
อาสนะนั้นแล้ว เสด็จกลับมุ่งตรงไปทางทิศปัจฉิม ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่
กัลป์นี้ เราได้ถวายคนอุปัฏฐากในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จัก
ทุกขัตถะ นี่เป็นผลแห่งการถวายคนอุปัฏฐาก ในกัลป์ที่ ๔๗ แต่กัลป์นี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่าพลเสน สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ
มีผลมาก คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอุปัฏฐายิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อุปัฏฐายิกเถราปทาน .

อปทานียเถราปทานที่ ๗ (๒๘๗)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญ

[๒๘๙] เรามีใจเลื่อมใส ได้สรรเสริญบุพพจารย์ของพระสุตเจ้าทั้งหลาย ผู้แสวง

หาคุณอันใหญ่หลวง และได้ถวายบังคมพระบาทด้วยเศียรเกล้า และด้วย
มือทั้งสองของตน ในกัลป์ที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้สรรเสริญบุพพจารย์ของ
พระสุตด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตถะ นี่เป็นผลแห่งการสรรเสริญ
คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอปทานียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อปทานียเถราปทาน .

สัตตาทปัพพชิตเถราปทานที่ ๘ (๒๘๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบวช

[๒๙๐] พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค พระนามว่าวิปัสสิ อันมหาชน

สักการะนับถือ ในกาลก่อนเราถึงความวิบัติ แดกจากญาติ ด้วยความใคร่
ในสัตตฤทศนา เราจึงเข้าบวชในศาสนาเพื่อระงับความวิบัติ ยืนด้อยใน
การบวช ๗ วัน ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บวชในกาลนั้น ด้วยการ
บวชนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตถะ นี่เป็นผลแห่งการบวช ในกัลป์ที่ ๖๗ แต่
กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ ปรากฏพระนามว่า สเนกขัมมะ
มีผลมาก คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสัตตาทปัพพชิตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สัตตาทปัพพชิตเถราปทาน .

พุทธอุปัฏฐายิกเถราปทานที่ ๙ (๒๘๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบารุง

[๒๙๑] ในกาลนั้น ชื่อของเราว่าเวรัมภินี (และ) เป็นชื่อบิดาของเรา (ด้วย)

บิดาจับมือของเราพาไปมอบถวาย พระมหารัณีสัมพุทธเจ้าทั้งหลายผู้เป็น
อัครนายกของโลกเหล่านี้ ทรงมุ่งหมายเอาเรา เรามีจิตเลื่อมใส ได้บารุง
พระพุทธรูปเหล่านั้นโดยเคารพด้วยมือของตน ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้
เราได้บารุงพระพุทธรูปทั้งหลายในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกข
ัตถะ นี่เป็นผลแห่งการบารุง ในกัลป์ที่ ๒๓ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิ จอมกษัตริย์ ๔ พระองค์ ทรงพระนามว่าสมณุปัฏฐาก มีผลมาก
คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระพุทธอุปัฏฐายิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ พุทธอุปัฏฐายิกเถราปทาน .

ปัพพังคมนียเถราปทานที่ ๑๐ (๒๙๐)

ว่าด้วยผลแห่งการสำรวม

[๒๙๒] พวกเรา ๘๔,๐๐๐ คน ไม่มีความกังวลจึงออกบวช เพื่อบรรลุประโยชน์

อันสูงสุด เราเป็นหัวหน้าของพวกเหล่านั้น ศิษย์เหล่านั้นยังมีระคะและ
โมหะ แต่จิตผ่องใสไม่ขุ่นมัว มีจิตเลื่อมใสบารุงเราโดยเคารพด้วยมือทั้ง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
สองของตนๆ พระสยมกุชชีณาสพทั้งหลายกายโทสะแล้ว ทำกิจที่ควร
ทำเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ ไม่แพ้ะไรๆ แผ่เมตตาจิตไป พวกเรา
บำรุงพระสัมพุทธเจ้าเหล่านั้น เป็นผู้มั่งคั่งทำกาลกิรียาแล้ว ได้ไปสู่ความ
เป็นเทวดาในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้รักษาศีลใด ด้วยการรักษาศีล
นั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการสำรวม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระปัพพังคมณียเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ปัพพังคมณียเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ
๑. พรรณทนายเถรอปทาน   ๒. ผลทนายเถรอปทาน
๓. ปัจจกคณณียเถรอปทาน   ๔. เอกปุปผียเถรอปทาน
๕. มฆวปุปผียเถรอปทาน   ๖. อุปัฏฐายิกเถรอปทาน
๗. อปทานียเถรอปทาน   ๘. สัตตทาหิปปพชิตเถรอปทาน
๙. พุทธปัฏฐายิกเถรอปทาน   ๑๐. ปัพพังคมณียเถรอปทาน
และท่านได้กล่าวคาถาไว้ ๓๘ คาถา .
จบ พรรณทนายการวที่ ๒๙

จิตกปุชกวรรคที่ ๓๐
จิตกปุชกเถรอปทานที่ ๑ (๒๙๑)
ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ต่างๆ
[๒๙๓] ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์มีนามชื่อว่า อชิตะ เราประสงค์จะทำการ
บูชา จึงรวบรวมดอกไม้ต่างๆ ไว้ เราได้เห็นจิตกาธารของพระพุทธรเจ้า
พระนามว่า สิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลกอันรุ่งเรืองอยู่ จึงนำเอาดอกไม้
นั้นมาบูชาที่จิตกาธาร ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาด้วยดอกไม้
ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ใน
กัลป์ที่ ๒๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ จอมมนุษย์ ๓ พระองค์
ทรงพระนามว่า สุปัชชลิทะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระจิตกปุชกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ จิตกปุชกเถรอปทาน .
ปุปผธารกเถรอปทานที่ ๒ (๒๙๒)
ว่าด้วยผลแห่งการยกดอกไม้ขึ้นบูชา
[๒๙๔] เราเป็นผู้มุ่งผ้าเปลือกไม้การอง ห่มหนังสัตว์เจวียงบ่าข้างซ้าย ยังอภิญ-
ญา ๕ ให้บังเกิดแล้ว เป็นผู้ลบคล้ำพระจันทร์ได้ เราได้เห็นพระศาสดาพระ
นามว่า วิปัสสิ ผู้ส่องโลกให้สว่างไสว ซึ่งเสด็จมาถึงสำนักเรา เราจึงยก
ดอกไม้ผ้อยขึ้นบูชาแด่พระองค์ ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ยกดอกไม้
ใดขึ้นบูชา ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการยกดอกไม้
ขึ้นบูชา ในกัลป์ที่ ๘๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง
เป็นใหญ่ในแผ่นดิน พระนามว่า สมันตรธนะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระปุปผธารกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ ปุปผธารกเถรอปทาน .

ฉัตตทนายเถรอปทานที่ ๓ (๒๙๓)
ว่าด้วยผลแห่งการถวายฉัตร
[๒๙๕] ในกาลนั้น บุตรของเราบวชแล้ว นุ่งห่มผ้ากาสายะ แล้วท่านนั้นบรรลุถึง
ความเป็นพระพุทธะ อันชาวโลกบูชา นิพพานแล้ว เราค้นหาบุตรของตน
ไปทาเบื่องหลังอาราม ได้ไปถึงจิตกาธารแห่งบุตรของเราผู้ดับแล้ว เป็น
ผู้ใหญ่ เราประณมกรอัญชลี ไหว้จิตกาธารที่ป่าช้านั้น และยกฉัตรขาวขึ้น
ตั้งประดิษฐานไว้ (บูชา) ในกาลนั้น ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้
ยกฉัตรขึ้น (บูชา) ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผล
แห่งการถวายฉัตร ในกัลป์ที่ ๒๕ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗
พระองค์ เป็นจอมแห่งชน มีพระนามว่า มหารหะ มีพลมาก คุณวิเศษ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระจัตตทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ จัตตทายกเถรอปทาน .

สัททสิญญกเถรอปทานที่ ๔ (๒๙๔)

ว่าด้วยผลแห่งการได้สัททสิญญา

[๒๙๖] เมื่อพระอาทิตย์ยังไม่ขึ้น ความเลื่อมใสของเราเหมือนไฟบุลย์ ความปรากฏ
แห่งพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ผู้แสวงหาคุณใหญ่ ได้มีในโลก เราได้
ฟังแต่เสียงในความปรากฏนั้น แต่ไม่ได้เห็นพระชินเจ้า เมื่อเราจะทำกาล
กิริยา ได้ระลึกถึงความจำหมายในพระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้
เราได้สิญญาใดในกาลนั้น ด้วยสิญญานั้น เราไม่รู้จักทุกขทีเดียว นี่เป็นผล
แห่งพุทธบูชา คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสัททสิญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สัททสิญญกเถรอปทาน

โคสิสณิกเขปกเถรอปทานที่ ๕ (๒๙๕)

ว่าด้วยผลแห่งการลาดไม้จันทน์ขาว

[๒๙๗] เราออกจากประตูประอารามแล้ว ได้ลาด (ทอด) ไม้จันทน์ขาวไว้ (เพื่อ
ให้สงฆ์เดิน) เราได้ส่วยกรรมของตน นี่เป็นผลแห่งบรรพกรรม ม้า
สินธพอาชาไนย มีกำลังวิ่งเร็วดังลม เป็นพาหนะเร็ว เราได้ส่วยผลนั้น
ทั้งหมด นี่เป็นผลแห่งการลาดไม้จันทน์ขาว โอ กุศลสมการน้อย (กลับ)
ให้ผลมากมาย เราทำดีในเขตดี ผลอื่นไม่ได้เสียแห่งกุศล สมการที่เรา
ทำในสงฆ์ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ลาดไม้จันทน์ขาว ในกัลปที่
๗๕ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง มีนามว่าสุปติฏฐิตะ
มีเดชมาก มีพลมาก คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระโคสิสณิกเขปกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โคสิสณิกเขปกเถรอปทาน .

ปทปชกเถรอปทานที่ ๖ (๒๙๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาพระบาท

[๒๙๘] ในกาลนั้น เราเป็นกนิณร่อยที่ภูเขาคิมวันต์ เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้
ปราศจากมล มีรัศมีผดผ่องดังพระจันทร์ เวลานั้น เราได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า
พระนามว่าวิปัสสี ผู้นำโลกแล้วได้เอา (น้ำ) แก่นจันทน์และกฤษณา
รดลงที่พระบาท ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระบาทใด ด้วย
การบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกขทีเดียว นี่เป็นผลแห่งการบูชาพระบาท คุณพิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปทปชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปทปชกเถรอปทาน .

เทสกิตติกเถรอปทานที่ ๗ (๒๙๗)

ว่าด้วยผลแห่งการสรสรสิริ

[๒๙๙] ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์มีนามว่าอุปสาลหกะ เราเข้าไปยังป่าชัฏ ได้
เห็นพระพุทธเจ้าผู้เป็นนาคะของโลก ประเสริฐกว่านระ ผู้ควรรับเครื่อง
บูชาของโลก แล้วได้ถวายบังคมแทบพระบาท พระพุทธเจ้าทรงทราบว่าเรา
มีจิตเลื่อมใสแล้ว ทรงหายไป เราออกจากป่าแล้ว ระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้
ประเสริฐสุด เราสรสรสิริประเทศนั้นแล้ว บันเทิงอยู่ในสวารค์ตลอด
กัลป ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้สรสรสิริประเทศใด ด้วยการ
สรสรสิรินั้น เราไม่รู้จักทุกขทีเดียว นี่เป็นผลแห่งการสรสรสิริ คุณพิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระเทสกิตติกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เทสกิตติกเถรอปทาน .

สรณคณียเถรอปทานที่ ๘ (๒๙๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถึงสรณะ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

[๓๐๐] ในกาลนั้น เราเป็นพรานอยู่ใกล้ภูเขาหิมวันต์ เราได้เห็นพระพุทธรเจ้า

พระนามว่าวิปัสสี เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ได้เข้าเฝ้าพระ
สัมพุทธเจ้าแล้ว ทำไวยาวัจกร ได้เข้าถึงพระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่
เป็นสรณะ ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถึงสรณะใด ด้วยการถึงสรณะ
นั้น เราไม่รู้จักทุกขติเลย นี่เป็นผลแห่งการถึงสรณะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสรณคณินเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สรณคณินเถรอปทาน .

อัมพปิ่นตยเถรอปทานที่ ๙ (๒๙๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะม่วง

[๓๐๑] เราปรากฏว่าเป็นทานพ (อสุร) มีนามชื่อว่าโรมสะ เราได้ถวายผลมะม่วง
แก่พระพุทธรเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้แสวงหาคุณใหญ่ กัลป์นี้ ๔๑ แต่กัลป์
นี้ เราได้ถวายผลมะม่วงใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกขติเลย
นี่เป็นผลแห่งการถวายผลมะม่วง คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอัมพปิ่นตยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อัมพปิ่นตยเถรอปทาน .

อนุสังสวกเถรอปทานที่ ๑๐ (๓๐๐)

ว่าด้วยผลแห่งการประกาศคุณวิเศษ

[๓๐๒] เราได้เห็นพระชินเจ้า พระนามว่าวิปัสสี กำลังเสด็จเที่ยวบิณฑบาต จึงได้
ถวายภิกษาทัพพีหนึ่งแก่พระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ ในกาลนั้น เรามี
จิตเลื่อมใสโสมนัสได้ถวายบังคม (และ) ได้ประกาศพระพุทธรเจ้าให้มหาชน
ทราบ เพื่อบรรลุประโยชน์อันสูงสุด ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้
ประกาศให้มหาชนทราบ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกขติเลย นี่เป็นผลแห่ง
การประกาศ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอนุสังสวกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อนุสังสวกเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. จิตกပ္พชกเถรอปทาน	๒. ปปฬารกเถรอปทาน
๓. จัตตทากยเถรอปทาน	๔. สัทธสัณญกเถรอปทาน
๕. โคสิสณิกเขปกเถรอปทาน	๖. ปทปฺพชกเถรอปทาน
๗. เทสกิตติกเถรอปทาน	๘. สรณคณินเถรอปทาน
๙. อัมพปิ่นตยเถรอปทาน	๑๐. อนุสังสวกเถรอปทาน

บันทึกจำนวนคาถาได้ ๔๗ คาถา .

จบ จิตกပ္พชกวรรคที่ ๓๐ .

อนึ่ง รวมวรรคได้ ๓๐ วรรค คือ

๑. กณิการปฺปฬยวรรค	๒. หัตถยวรรค
๓. อาลัมพนทยวรรค	๔. อุทกสนทายวรรค
๕. ตวรทายวรรค	๖. โถมกวรรค
๗. ปทุมกเขปวรรค	๘. สุวรรณพิมโพทวรรค
๙. ปรณทายวรรค	๑๐. จิตกပ္พชกวรรค

คาถาทั้งหมดมี ๔๕๑ คาถา บันทึกผู้แสดงอรรถ จำนวนบททั้งหมดได้ ๕๕๗๒ บท .

จบหมวดร้อยที่ ๓ .

ปทุมเกสรยวรรคที่ ๓๑

ปทุมเกสรยเถรอปทานที่ ๑ (๓๐๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยการไปรยเกสรดอกบัว

[๓๐๓] ในกาลก่อน เราเป็นช้างพลายมาตังคะ อยู่ในที่ใกล้หมู่ถ้ำปิฏกเจกพุทธรเจ้า
เรามีความเลื่อมใส ได้อาเกสรดอกบัว ไปรยลงบูชาแด่พระปิฏกเจกพุทธรเจ้า
ผู้แสวงหาคุณใหญ่ เราจึงจิตให้เลื่อมใสในพระปิฏกเจกพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐ
สุด กำจัดระคะแล้ว ผู้คงที่เหล่านั้น แล้วบันเทิงอยู่ในสรวรรคตลอดกัลป์
ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ไปรยเกสรดอกบัวบูชาในกาลนั้น ด้วยกรรม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบวา ท่านพระปทุมเกสรียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปทุมเกสรียเถรอปทาน .

สรรพคันธียเถรอปทานที่ ๒ (๓๐๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายของหอมและดอกไม้

[๓๐๔] เราได้ถวายของหอมและดอกไม้แก่พระพุทธเจ้า พระนามว่าวิปัสสี ผู้
แสวงหาคุณใหญ่ ได้ถวายผ้าโกสียอย่างดีแก่พระองค์ผู้ชื่อตรง ในกัลป
ที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายของหอมใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่
รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายของหอม ในกัลปที่ ๑๕ แต่กัลปนี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ พระนามว่าสุวละ ทรงสมบูรณด้วย
แก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสรรพคันธียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สรรพคันธียเถรอปทาน .

ปรมณนทายกเถรอปทานที่ ๓ (๓๐๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายข้าวอย่างดี

[๓๐๕] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้โชติช่วงดังดอกกรรณิการ มี
รัศมีรุ่งเรืองดังอาทิตย์อุทัย เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ เรา
ประนมกรอัญชลีแล้ว นำเสด็จมาสู่เรือนของตน ครั้นนำเสด็จพระสัม-
พุทธเจ้ามาถึงแล้ว ได้ถวายข้าวอย่างดีเยี่ยม ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้
เราได้ถวายข้าวอย่างดีเยี่ยมในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย
นี่เป็นผลแห่งการถวายข้าวอย่างดีเยี่ยม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปรมณนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปรมณนทายกเถรอปทาน .

ธรรมสังญญกเถรอปทานที่ ๔ (๓๐๔)

ว่าด้วยผลแห่งการฟังธรรม

[๓๐๖] ได้มีการฉลองพระมหาโพธิ์แห่งพระผู้มีพระภาค พระนามว่าวิปัสสี พระ-
สัมพุทธเจ้าเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ปรากฏเหมือนว่าประ-
ทับอยู่ ณ โคนไม้โพธิ์ สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์
ทรงประกาศ (อริย) สัจจะ ๔ ทรงเปล่งอัสสภวาจา พระสัมพุทธเจ้าผู้มี
กิเลสดังหลังคาเปิด ทรงแสดงโดยย่อ และทรงแสดงโดยพิสดารแล้ว
ทรงยั้มหาชนให้ดับร้อน เราได้ฟังธรรมของพระองค์ เชษฐบุรุษของโลก
ผู้คงที่ ถวายบังคมแทบพระบาทของพระศาสดาแล้ว บ่ายหน้ากลับไปทาง
ทิศอุดร ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ฟังธรรมใดในกาลนั้น ด้วยการ
ฟังธรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการฟังธรรม ในกัลปที่ ๓๓
แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มี
นามชื่อว่าสุตวา มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระธรรมสังญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ธรรมสังญญกเถรอปทาน

ผลทายกเถรอปทานที่ ๕ (๓๐๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลไม้

[๓๐๗] ในกาลนั้น มีอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำภาติรสี เราถือผลไม้เดินมาสู่อาศรมนั้น
ข้าๆ ณ ที่นั้น เราได้พบพระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้มีรัศมีรุ่งเรือง
ดังพระจันทร์ เราได้ถวายผลไม้ของเราที่มีอยู่ทั้งหมดแด่พระศาสดา ใน
กัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เรา
ไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

จบ ผลทายกเถราปทาน

สัมปสาทิกเถราปทานที่ ๖ (๓๐๖)

ว่าด้วยผลแห่งความเลื่อมใสคุณวิเศษ

[๓๐๘] ขอนอบน้อมแด่พระองค์ผู้เป็นพระพุทธรวิระเจ้า พระองค์พ้นแล้วในที่ทั้งปวง ข้าพระองค์เป็นผู้ถึงความวิบัติ ขอพระองค์ได้โปรดเป็นที่พึ่งของข้าพระองค์ นั้นเกิด พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ เป็นบุคคลไม่มีใครเปรียบในโลก ทรงพยากรณ์แก่เราว่า พระสงฆ์เสมอด้วยมหาสมุทรประมาณมิได้ สูงสุด ท่านจงยังจิตให้เลื่อมใสในพระสงฆ์นั้น ผู้ปราศจากอริ เป็นเขตบุญที่ให้ผล ไม่สิ้นสุด ดังปลูกพืชที่ดีไว้จะนั้น พระสัพพัญญูเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านเร ตรีสดนี้ ทรงพร่ำสอนเราอย่างนี้แล้ว เสด็จเหาะ ขึ้นสู่พื้นเวหาส เมื่อพระสัพพัญญูผู้ประเสริฐกว่านเร พอเสด็จไปไม่นาน เราก็ถึงกาลกิริยา แล้วได้อุบัติยังชั้นดุสิตในกาลนั้น เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระสงฆ์ผู้ปราศจากอริ เป็นเขตบุญที่ให้ผล ไม่สิ้นสุด แล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกาล ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ความเลื่อมใสในกาลนั้น ด้วยความเลื่อมใสนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งความเลื่อมใส คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสัมปสาทิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สัมปสาทิกเถราปทาน .

อารามทายกเถราปทานที่ ๗ (๓๐๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาราม

[๓๐๙] เราได้ปลูกสร้างอารามถวายแด่พระผู้มีพระภาค พระนามว่าสิทธัตถะ ใกล้ หมู่ไม่มีเงาร่มเย็น มีฝูงนกเข้าอยู่อาศัย เราได้พบพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากอริ สมควรรับเครื่องบูชา เราจึงน้อมถวายอารามกะพระองค์ ผู้เป็นเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านเร เรามีจิตโสมนัสยินดี ได้ถวายผลไม้ และดอกไม้ และลำดับนั้น เราเกิดความเลื่อมใส น้อมถวายทานนั้น เราได้ถวายทานแด่พระพุทธเจ้าด้วยใจอันผ่องใส ผลย่อมบังเกิดแก่เราในภพที่เกิด ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายอารามใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายอาราม ในกัลป์ที่ ๓๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ ทรงพระนามว่า มหุสสีตละ ทรงสมบุรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอารามทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อารามทายกเถราปทาน .

อนเลปทายกเถราปทานที่ ๘ (๓๐๘)

ว่าด้วยผลแห่งการฉาบน้ำ

[๓๑๐] เราได้เห็นพระสาวกของพระพุทธเจ้าพระนามว่า อัตกัสส ผู้เป็นมุนี เราได้เข้าไปหาท่านซึ่งกำลังทำนวัตรมอยุที่สีมา และเมื่อนวัตรมสำเร็จแล้ว เราได้ให้การไล้ทา (ได้ให้สัสำหรับทา) เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ในพระสงฆ์สาวกผู้เป็นบุญเขตอันยอดเยี่ยมในกัลป์ที่ ๔๘๐๐ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้นเราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการฉาบน้ำ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอนเลปทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อนเลปทายกเถราปทาน .

พุทธสัณญิกเถราปทานที่ ๙ (๓๐๙)

ว่าด้วยผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า

[๓๑๑] เราได้เห็นเห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้เปล่งปลั่งดังพระอาทิตย์ outh มีศรีมรุ่งเรืองดังพระจันทร์ เป็นเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านเร เป็นนายกของโลก กำลังเสด็จดำเนินไปในละแวกป่า จึงยังจิตให้เลื่อมใสในพระองค์ แล้วได้เข้าถึงสุคติ ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้สัญญาใดในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการสัญญาในพระพุทธเจ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา
เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระพุทธรูปเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ พุทธสัณญิกเถราปทาน .

ปีฬาทายกเถราปทานที่ ๑๐ (๓๑๐)

ว่าด้วยผลแห่งการชำระและตั้งหม้อน้ำ

[๓๑๒] เราได้ชำระ (กวาด ล้าง ถู) ถ้ำของพระผู้มีพระภาค พระนามว่าปิยทัสสี
และได้ตั้งหม้อน้ำสำหรับฉันไว้ถวายแด่พระองค์ผู้คงที่ พระพุทธเจ้า
พระนามว่าปิยทัสสีผู้มหายานนี้ทรงพยากรณ์เราว่า ลูกศรพินหนึ่ง ลูกคัสสิร้อย
หนึ่ง คนถือธงสีเหลือง ปราสาทและแก้วอันประมาณมิได้ จักบังเกิด
ครั้นเราถวายทานการชำระถ้ำแล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกาลป์ ใน
กาลป์ที่ ๓๒ แต่กาลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ พระนามว่า
สุพุทธะทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปีฬาทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปีฬาทายกเถราปทาน

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ปทุมเกสรียเถราปทาน	๒. สรรพคันธียเถราปทาน
๓. ปรมันทายกเถราปทาน	๔. ธรรมสัณญิกเถราปทาน
๕. ผลทายกเถราปทาน	๖. สัมปสาทิกเถราปทาน
๗. อารามทายกเถราปทาน	๘. อนุเลปเถราปทาน
๙. พุทธสัณญิกเถราปทาน	๑๐. ปีฬาทายกเถราปทาน
- และท่านกล่าวคาถาไว้ ๕๑ คาถา .

จบ ปทุมเกสรียวรรคที่ ๓๑ .

อารักขทายกวรรคที่ ๓๒

อารักขทายกเถราปทานที่ ๑ (๓๑๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอารักขา

[๓๑๓] เราได้ให้ทำรั้วถวายแก่พระมณีพระนามว่าธรรมทัสสี และได้ถวายอารักขา
แก่พระองค์ผู้จอมสัตว์ ผู้คงที่ ในกาลป์ที่ ๑๘๐๐ แต่กาลป์นี้ เราได้ทำ
กรรมใดในกาลนั้น ด้วยผลกรรมที่เหลือนั้น เราได้บรรลุถึงความสิ้น
อาสวะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอารักขทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อารักขทายกเถราปทาน .

โกชนทายกเถราปทานที่ ๒ (๓๑๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายโกษณะ

[๓๑๔] พระชินเจ้าจอมรุ่งโรจน์ทุกเมื่อ ดั่งหน่อไม้รังที่เกิดดี เช่น ไม้ไผ่ชุนกำลัง
ขึ้นงาม เหมือนลายรุ้งในอากาศ เรามีใจผ่องใส ได้ถวายโกษณะแด่พระ-
องค์ผู้เป็นเทวดาล่วงเทวดา พระนามว่าเวสสกุ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่
หลวง พระสยัมภพพุทธเจ้าผู้ไม่แพ้อะไร ทรงอนุโมทนาทานของเรานั้นว่า
ผลจงเกิดแก่ท่านในภพที่เกิด ในกาลป์ที่ ๓๑ แต่กาลป์นี้ เราได้ถวายทานใด
ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทอดทิ้งเลย นี่เป็นผลแห่งการถวาย
โกษณะ ในกาลป์ที่ ๒๕ แต่กาลป์นี้ เราได้เห็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์
หนึ่ง พระนามว่า อมิตตกะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผล
มาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระโกชนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โกชนทายกเถราปทาน .

คตสัณญิกเถราปทานที่ ๓ (๓๑๓)

ว่าด้วยผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า

[๓๑๕] ในอากาศไม่มีรอยเท้า เราได้เห็นพระชินเจ้าพระนามว่า สิทธัตถะ เสด็จ
ไปสู่หมู่ไตรทิพทางอากาศ เรามีความปลื้มใจเป็นอันมาก เพราะได้เห็น
จิวรของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันสะบัดชายพล้วด้วยลม เท่ากับได้เห็น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
พระมนัสสัจโจไป ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้สัญญาได้ในกาลนั้น
ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งสัญญาในพระพุทธรเจ้า
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธรศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระคตสัณญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ คตสัณญกเถรอปทาน .

สัตตปทุมียเถรอปทานที่ ๔ (๓๑๔)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธรบุชา

[๓๑๖] เราเป็นพราหมณ์นามว่าเนสหา อยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำ เรากวาดอาศรมด้วย
ดอกไม้ (ดอกปทุม) มีกลีบ ๗ กลีบ ความชื่นชมเกิดขึ้นแก่เรา เพราะได้
เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้มีพระฉวีวรรณดังทองคำ เป็น
นายกของโลก กำลังเสด็จไปทางป่า เราต้อนรับพระสัมพุทธเจ้าเชษฐบุรุษ
ของโลก ประเสริฐกว่านระ นำพระองค์มายังอาศรมแล้ว บูชาด้วย
ดอกบัวอันสวยงาม ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรเจ้า
ด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชา นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่ง
พุทธรบุชา ในกัลป์ที่ ๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์
ทรงพระนามว่ามหาปาสกะ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธรศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสัตตปทุมียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สัตตปทุมียเถรอปทาน .

ปปผาสนทายกเถรอปทานที่ ๕ (๓๑๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาสนะดอกไม้

[๓๑๗] เราได้ต้อนรับพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ไม่ทรงแพ้อะไร
มีพระฉวีวรรณดังทองคำ พระริศมีเปล่งปลั่งดังพระอาทิตย์ เสด็จดำเนิน
อยู่ในที่ไม่ไกล เชิญเสด็จให้เข้ามายังอาศรมแล้ว ได้ถวายอาสนะดอกไม้
ด้วยใจอันผ่องใส ในกาลนั้น เราประนมกรอัญชลีแล้ว เกิดความปลื้มใจ
ยิ่งจัดให้เสื่อมใสในพระพุทธรเจ้าแล้ว น้อมกรรมนั้น ไปด้วยความปรารถนา
ว่า บุญกุศลอันใดมีอยู่ ที่เราได้ทำกะพระสัมพุทธเจ้าผู้ไม่แพ้อะไร ด้วย
บุญกุศลทั้งปวงนั้น ขอเราจงเป็นผู้ปราศจากมลทินในศาสนา ในกัลป์ที่ ๙๔
แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายอาสนะดอกไม้ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่
รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายอาสนะดอกไม้ คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธรศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปปผาสนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปปผาสนทายกเถรอปทาน .

อาสนถวิกเถรอปทานที่ ๖ (๓๑๖)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญ

[๓๑๘] ในกาลนั้น เราเที่ยวค้นหาพระเจดีย์ อันชื่อว่าอตตมะ ของพระพุทธรเจ้า
พระนามว่าสิทธัตถะ ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ในไพรวันอันเป็นป่าใหญ่ เรา
ออกจากป่าใหญ่ จึงได้พบพระที่นั่งทอง เราทำหนังสือจารึกไว้ข้างหนึ่ง
ประนมกรอัญชลีสรรเสริญพระพุทธรเจ้าผู้นายกของโลก ครั้นสรรเสริญ
พระพุทธรเจ้าผู้ศรีนายกของโลกในส่วนกลางวันแล้ว มีจิตโสมนัสยินดี
ได้เปล่งวาจาว่า ขอนอบน้อมแด่พระองค์ บุรุษอาชาไนย ขอนอบน้อม
แด่พระองค์ อุดมบุรุษ ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า เชษฐบุรุษของโลก
ประเสริฐกว่านระ พระองค์เป็นสัพพัญญู ครั้นเราสรรเสริญพระพุทธรเจ้า
พระนามว่าสิทธัตถะ ด้วยการทำนิตกรบไหว้อาสนะแล้ว ปายหน้ากลับไป
ทางทิศอุดร ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้สรรเสริญพระพุทธรเจ้าผู้
ประเสริฐกว่านระ ด้วยการสรรเสริญนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผล
แห่งการสรรเสริญ ในกัลป์ที่ ๒๗ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗
พระองค์ ทรงพระนามว่าอดุลยะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มี
ผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธรศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอาสนถวิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อาสนถวิกเถรอปทาน .

สัทธสัณญกเถรอปทานที่ ๗ (๓๑๗)

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ว่าด้วยผลแห่งสัญญาในพระพุทธรูป

[๓๑๙] พระมหาวีรเจ้าผู้มีพระรูปพระโฉมสวยงามนาคู ทรงแสดงอมตบทอยู่
พระองค์แวดล้อมด้วยหมู่พระสาวก ประทับอยู่ ณ วิหารอันอุดม ทรงส่ง-
เคราะห์ห่มหาชนด้วยพระวาจาอันไพเราะ ได้มีเสียงกึกก้องแผ่ไปกว้างขวาง
แผ่ไปในเทวดาและมนุษย์ เราได้ฟังเสียงนฤโฆษแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใส
ในพระสรเสียงของพระพุทธรูปเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้แสวงหาคุณใหญ่
ได้ถวายบังคมพระองค์ผู้เป็นนายกของโลก ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้
เราได้สัญญาใดในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุกขเลย นี่เป็นผล
แห่งสัญญาในพระพุทธรูป คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธรูปศาสนาเราได้ทำเสร็จ
แล้ว ดังนี้.

ทราบวา ท่านพระสิทธัตถะได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สัททัญญกเถราปทาน .

ติรัจฉิยเถราปทานที่ ๘ (๓๑๘)

ว่าด้วยผลแห่งความสรรเสริญ

[๓๒๐] ปิตเกิดขึ้นแก่เรา เพราะได้เห็นพระพุทธรูปเจ้าพระนามว่า สิทธัตถะ ผู้
องอาจดังพระยาราชสีห์ ประทับนั่งอยู่ ณ ระหว่างภูเขา ยังทิศให้สว่าง
ไสว ดังกองไฟที่ภูเขา และเพราะได้เห็นแสงสว่างของพระอาทิตย์
แสงสว่างของพระจันทร์ และแสงสว่างของพระพุทธรูปเจ้า ครั้นเราได้เห็น
แสงสว่าง ๓ ประการ และเห็นพระสาวกอันอุดมแล้ว จึงทำหนึ่งสัตว์
เจียวบาข้าหนึ่ง แล้วสรรเสริญพระพุทธรูปเจ้าผู้เป็นนายกของโลกว่า
พระจันทร์ พระอาทิตย์ และพระพุทธรูปเจ้าผู้เป็นนายกของโลก ๓ อย่าง
นี้แล สองแสงสว่างในโลก เป็นผู้บรรเทาความมืดของโลก เรยกข้อ
อุปมาขึ้นสรรเสริญพระมหามุนี ครั้นเราสรรเสริญพระคุณของพระพุทธรูปเจ้า
แล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป์ ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้
สรรเสริญพระพุทธรูปเจ้า ด้วยการสรรเสริญนั้น เราไม่รู้จักทุกขเลย นี่
เป็นผลแห่งความสรรเสริญ ในกัลป์ที่ ๖๑ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักร-
พรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าญาณวาระ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๓
ประการ มีผลมาก คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธรูปศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบวา ท่านพระติรัจฉิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ติรัจฉิยเถราปทาน .

นาลิปปติยเถราปทานที่ ๙ (๓๑๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกบัว ๗ ดอก

[๓๒๑] ในกาลนั้น เราเป็นชวานายอยู่ ณ ที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำสินธุ ประกอบ
ในแหล่งการงานของผู้อื่น อาศัยอาหารของผู้อื่น เราเที่ยวไปตามแม่น้ำสินธุ
ได้เห็นพระชินเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ กำลังประทับนั่งเข้าสมาธิอยู่ ดัง
ดอกบัวบานฉะนั้น ในกาลนั้น เราจึงเด็ดดอกบัว ๗ ดอกที่ชั่ว ไปยบูชา
ที่พระเศียรของพระพุทธรูปเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ เราเข้าเฝ้าองค์
พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีพระฉวีวรรณดังทองคำ มีพระหฤทัยมั่นคง ในการ
อนุกุล ยากที่จะเข้าใจได้ ดังช้างมาดั่งกะตมัน ๓ ครั้ง มีพระปัญญา
ทรงอบรมอันตรียแล้ว ได้ประนมกรอัญชลีถวายบังคมแด่พระศาสดา
ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรูปเจ้าด้วยดอกไม้ ด้วย
บูชานั้น เราไม่รู้จักทุกขเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณพิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธรูปศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบวา ท่านพระนาลิปปติยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ นาลิปปติยเถราปทาน .

กมุทมาลียเถราปทานที่ ๑๐ (๓๒๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยพวงโกมุท

[๓๒๒] เราได้เห็นพระมหาวีรเจ้า พระนามว่าวิปัสสี ผู้ประเสริฐแก่ล้า
ทรงชนะวิเศษ แสงหาคุณอันใหญ่หลวง งามอาจ ดังพระยาราชสีห์
ผู้ควรรับเครื่องบูชา เสด็จดำเนินอยู่ในถนน เราจึงถือเอาพวงโกมุท ไป
บูชาพระพุทธรูปเจ้าผู้ประเสริฐสุด ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชา
พระพุทธรูปเจ้าด้วยดอกไม้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกขเลย นี่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระกมุทมาลียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กุมทมาลียเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อารักขทายกเถรอปทาน	๒. โภชนทายกเถรอปทาน
๓. คตสัณญกเถรอปทาน	๔. สัตตปทุมียเถรอปทาน
๕. ปุปผาสนทายกเถรอปทาน	๖. อาสนถวิกเถรอปทาน
๗. สัททสัณญกเถรอปทาน	๘. ตีรังสิยเถรอปทาน
๙. นาลิปุณียเถรอปทาน	๑๐. กุมทมาลียเถรอปทาน
- มีคาถา ๕๗ คาถา .

จบ อารักขทายกวรรคที่ ๓๒ .

อุมมาปปุณียวรรคที่ ๓๓

อุมมาปปุณียเถรอปทานที่ ๑ (๓๒๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกผักตบ

[๓๒๑] เราได้เห็นพระพุทธรูปพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ไม่แพ้ะไรๆ สูงสุดกว่า
นระ มีพระหทัยมัน ไม่เหวี่ยงไหว กำลังเข้าสมาธิ เราจึงได้ถือเอาดอก
ผักตบไปบูชาแด่พระพุทธรูปเจ้า ดอกผักตบทั้งหมดมียอดรวมกัน มีหัว
ข้างบน มีหน้าข้างล่าง เป็นเหมือนมีจิตดี เป็นเครื่องลาดดอกไม้ประติษ-
ฐานอยู่ในอากาศ ด้วยความเลื่อมใสแห่งจิตนั้น เราได้เข้าถึงชั้นดุสิต ใน
กัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรูปเจ้าด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการ
บูชานั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๔๕ แต่
กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ทรง
พระนามว่าสมันตเจตนะ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา
๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา
เราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอุมมาปปุณียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อุมมาปปุณียเถรอปทาน .

ปัพพินชกเถรอปทานที่ ๒ (๓๒๒)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยทราย

[๓๒๒] เราได้เห็นพระศาสดาผู้ประเสริฐกว่านระ สวยงามดังดอกกรรพ้า งามอาจ
เหมือนมอ้าอาชาไนย รุ่งเรืองสว่างไสวดังดาวประกายพฤษภ เราจึงได้ประนม
กรอัญชลีถวายบังคมแด่พระศาสดา เราสรรเสริญพระศาสดา ยินดีอยู่ด้วย
กรรมของตน เรามีใจผ่องใส เอาทรายขาวบริสุทธิ์ กำมือหนึ่งห่อพก
มาโปรยลงที่ทางเสด็จดำเนิน แห่งพระศาสดาพระนามว่าวิปัสสี ผู้แสวง
หาคุณใหญ่ แต่นั้น เราเอาทรายครึ่งหนึ่งโปรยลงในที่พักกลางวันของ
พระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้โปรย
ทรายได้ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการโปรยทราย
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปัพพินชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปัพพินชกเถรอปทาน .

หาสชนกเถรอปทานที่ ๓ (๓๒๓)

ว่าด้วยผลแห่งสัญญาในพระพุทธรูปเจ้า

[๓๒๓] เราได้เห็นผ้าบังสุกุลของพระศาสดาอันห้อยอยู่ที่ยอดไม้ จึงประนมกร
อัญชลี แล้วเปล่งวาจาว่า ความยินดีเกิดขึ้นแก่เราเพราะได้เห็นแต่ไกล
เราประนมกรอัญชลีแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใสโดยยิ่ง ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่
กัลป์นี้ เราได้สัญญาใจ ในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ
นี่เป็นผลแห่งสัญญาในพระพุทธรูปเจ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระหาสชนกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ หาสชนกเถรอปทาน .

ยัญญุสคามิกเถรอปทานที่ ๔ (๓๒๔)

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ว่าด้วยผลแห่งสัญญาในพระพุทธรูป

[๓๒๖] เรามียุได้ ๗ ปีแต่กำเนิด เป็นผู้รับมรดก ได้ดำรงวงศ์สกุล เรา
ตระเตรียมพิธีบูชาโยนิในกาลนั้น เราจะมาสัต์วัน ๘๔,๐๐๐ ตัว และ
ให้ผูกเข้าไว้ที่หลักไม้แก่น ตระเตรียมเพื่อประโยชน์แก่โยนิ พระสัมพุทธ-
เจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ มีพระประสงค์สำเร็จทุกอย่าง ทรงมีประโยชน์
ใหญ่หลวงแก่โลก ๓ ร่ำเรียดปากเบ้า มีพระรัศมีสุกสกาวเช่นกับถ่าน
เพลิงไม่ตะเียน ดังพระอาทิตย์อยู่เหมือนพระจันทร์วันเพ็ญ เสด็จ
เข้ามาหา (เรา) แล้วได้ตรัสพระดำรัสว่า ดูกุมาร ความไม่เบียด
เบียนสัตว์ทั้งปวง การงดเว้นจากความเป็นขโมย การประพฤติสุจริตใจ
และการดีมีมา ความยินดีในการประพฤติสุจริตมาเสมอ พาหุสัจจะ และ
ความเป็นผู้กตัญญู เราชอบใจธรรมเหล่านี้ บัณฑิตพึงสรรเสริญทั้งใน
ปัจจุบันและอนาคต ท่านเจริญธรรมเหล่านี้ ยินดีในความเกื้อกูลแก่สัตว์
ทั้งปวง ยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธรูปแล้ว จงเจริญมรรคอันสูงสุด
พระสัพพัญญู เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ตรัสดังนี้ ครั้นทรง
พราศสอนเราอย่างนี้แล้ว เสด็จเหาะขึ้นสู่เวหาสไป เราชำระจิตให้
บริสุทธิ์ก่อนแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใสในภายหลัง ด้วยความเลื่อมใสแห่ง
จิตนั้น เราได้เข้าถึงชั้นดุสิต ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เรายังจิตให้
เลื่อมใสในกาลใด ด้วยกรรมในกาลนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผล
แห่งสัญญาในพระพุทธรูป คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระยัญญุสคามิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ยัญญุสคามิกเถรอปทาน .

นิมิตตสัญญาเถรอปทานที่ ๕ (๓๒๕)

ว่าด้วยผลแห่งสัญญาในพระพุทธรูป

[๓๒๗] เราอยู่ในอาศรมใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา เราได้เห็นกวางทองกำลังเที่ยว
เดินอยู่ในไพรวัน จึงยังจิตให้เลื่อมใสในกวางทอง แล้วจึงระลึกถึงพระ-
พุทธเจ้าผู้เจริญที่สุดในโลก เราระลึกถึงพระพุทธรูปเหล่านั้น คือ พระ-
พุทธเจ้าในอดีต ในปัจจุบัน และในอนาคต ด้วยจิตเลื่อมใสเห็นว่า
พระพุทธรูป ๓ จำพวกนั้นย่อมไพโรจน์ ดังพระยาเนื้อ ฉะนั้น ในกัลป์
ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้สัญญาได้ในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จัก
ทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งสัญญาในพระพุทธรูป ในกัลป์ที่ ๒๗ แต่กัลป์นี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีพระนามว่า
อริยญัสตตะ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระนิมิตตสัญญาเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ นิมิตตสัญญาเถรอปทาน .

อันนสังสวากเถรอปทานที่ ๖ (๓๒๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายภิกษา

[๓๒๘] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้มีพระฉวีวรรณดังทองคำ เช่นกับแห่งทองคำ
อันมีค่า มีพระลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการ เสด็จดำเนินอยู่ระหว่าง
ตลาด เราจึงน้อมสการพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าสิทธัตถะ ผู้มีพระประสงค์
สำเร็จทุกอย่าง ไม่ทรงหวั่นไหว ไม่ทรงแพะอะไร แล้วนิมนต์พระมหามุนี
นั้นให้เสวยโภชนาหาร ในกาลนั้น พระมุนีผู้มีพระกรุณาในโลกได้ตรัสกะ
เรา เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธรูปแล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป์
ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายทานได้ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เรา
ไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการถวายภิกษา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอันนสังสวากเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อันนสังสวากเถรอปทาน .

นิกคณชิปปิยเถรอปทานที่ ๗ (๓๒๗)

ว่าด้วยผลแห่งกรรมดี

[๓๒๙] เมื่อใดเทวดาจะจุติจากหมู่เทวดาเพราะสิ้นอายุ เมื่อนั้น เทวดาทั้งหลายผู้
พลอยยินดีก็ปลั่งเสียง ๓ ประการว่า ท่านผู้เจริญ ท่านจากนี้จะไปสู่สุคติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
สู่ความเป็นสหายของมนุษย์ เป็นมนุษย์แล้ว จึงได้ศรัทธาอันยอดเยี่ยม
ในพระสัทธรรม ศรัทธาของท่าน ตั้งมั่นลงแล้ว จะเกิดเป็นมูลเจ้า เป็นที่พึ่ง
จงมั่นคงในพระสัทธรรมอันพระผู้มีพระภาคประกาศดีแล้ว ตลอดชีวิตจงทำ
กุศลด้วยกาย จงทำกุศลด้วยวาจา จงทำกุศลด้วยใจ ให้มาก จงทำความ
ไม่เบียดเบียน จงทำความไม่มีอุปรี จงทำบุญให้ยิ่งไปกว่านั้นด้วยการให้
ทานให้มาก จงชักชวนผู้อื่นให้ตั้งมั่นในพรหมจรรย์ อันเป็นสัทธรรมอย่าง
ประเสริฐ หมู่เทวดาย่อมอนุโมทนาจะเทวดาผู้จะจัดด้วยความอนุเคราะห์
นี้สิ่งว่า จงมาบ่อยๆ นะเทวดา ดังท่านผู้รู้แจ้งอนุโมทนาจะพระพุทธรเจ้า
จะนั้น ในกาลนั้น เมื่อหมู่เทวดามาประชุมกัน ข้าพระองค์เกิดความ
สลดใจว่า เราจัดจากนี้แล้ว จักไปสู่กำเนิดอะไรหนอ พระสมณะผู้มี
อินทรีย์อันอบรมแล้ว ท่านมีนามชื่อว่าสมณะ เป็นสาวกของพระพุทธรเจ้า
พระนามว่าปทุมุตระ รู้ความสลดใจของข้าพระองค์ ประสงค์จะช่วยเหลือ
จึงมาสู่สำนักของข้าพระองค์ พราสสอนอรรถธรรมแล้ว ยังข้าพระองค์ให้
สังเวชในกาลนั้น .

จบ ภาณวารที่ ๑๒ .

ข้าพระองค์ฟังคำของท่านแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธรเจ้า อภิวัตน์ท่าน
ผู้เป็นนักปราชญ์แล้ว ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น ข้าพระองค์นั้น อันกุศลมูล
ตักเตือนแล้ว อุปติในภพนั้นแล อยู่ในกรรมมารดา ทรงอยู่ในมารดาอีก
ข้าพระองค์จัดจากกายนั้นแล้ว ได้อุปติในไตรทศ (ดาวดึงส์) ใน
ระหว่างนี้ ข้าพระองค์ไม่เห็นความโสมนัสในกาลนั้นเลย ข้าพระองค์เคลื่อน
จากดาวดึงส์แล้ว ลงสู่ครุฑมารดา ออกจากครุฑมารดาแล้ว ไม่รู้ทุกข์
อะไร ข้าพระองค์มีอายุ ๗ ปี แก่กำเนิด ได้เข้าสู่อารามของพระผู้มี
พระภาคพระนามว่า โคดมศากยบุตร ผู้คงที่ ได้เห็นภิกษุทั้งหลายผู้ทำ
ตามคำสอนของพระศาสดา ในป่าพจนันนีพิสดาร ในศาสนาอันเกื้อกูล
แก่ชนเป็นอันมากนั้น พระนครชื่อว่าสาวัตถี พระเจ้าโกศลเป็นใหญ่ใน
นครนั้น พระองค์เสด็จไปสู่ไพริพุกษอันอุดมด้วยรถอันเทียมด้วยช้างพลาย
ข้าพระองค์เห็นช้างพลายของพระเจ้าโกศลนั้นแล้ว ระลึกถึงบุพกรรม
ประณมกรอัญชลีแล้วได้ไปสู่ที่ประชุม ข้าพระองค์มีอายุ ๗ ปีแต่กำเนิด
ได้บวชเป็นบรรพชิต พระเถระชื่ออานนท์ เป็นพระสาวกอุปัฏฐากพระ-
พุทธรเจ้า ท่านมีคติ มีริติ มีสติ เป็นพหูสูต มีความรุ่งเรืองมาก ยังจิต
ของพระราชาให้ทรงเลื่อมใสส่งกลับไป ข้าพระองค์ได้ฟังธรรมของท่าน
พระอานนท์แล้ว ระลึกถึงบุพกรรมอยู่ในที่นั้นเอง ได้บรรลอรหัต
ข้าพระองค์ห่มจีวรเจริยงา ประณมกรอัญชลีบนเศียรเกล้า ถวายบังคม
พระสัมพุทธรเจ้าแล้ว ได้เปล่งวาจาว่า ข้าพระองค์ถือเอาดอกไม้ยานทราย
ไปวางที่อาสนะทองของพระพุทธรเจ้า พระนามว่าปทุมุตระ ผู้เป็นจอมสัตว์
ผู้คงที่ ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ
ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ละความขะและความแพ้แล้ว บรรลถึงฐานะอัน
ไม่หวั่นไหว ในกัลป์ที่ ๒๕๐๐๐ (แต่กัลป์นี้) ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอม
กษัตริย์แปดหมื่นแปดร้อยล้านพระองค์ คนวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธร-
ศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระนิคคณเทโปปผิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ นิคคณเทโปปผิยเถราปทาน .

สมณาวะปิยเถราปทานที่ ๘ (๓๒๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยพวงมาลัยดอกมะลิ

[๓๓๐] ขนทั้งปวงมาประชุมกันทำการบูชาใหญ่ แต่พระผู้มีพระภาคพระนามว่า
เวสสภู ผู้เป็นเชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ในกาลนั้น เราใส่ก่อนปนขาวแล้ว
วางพวงมาลัยดอกมะลิไว้บูชาข้างหน้าแห่งอาสนะทอง ขนทั้งปวงมามุงดู
ดอกไม้อันอุดมด้วยตำราว่า ใครบูชาดอกไม้นี้แก่พระพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐสุด
ผู้คงที่ เราได้เข้าถึงชั้นนิมมานรดี เพราะจิตอันเลื่อมใสนั้น ได้เสวย
กรรมของตน ที่ตนทำไว้ดีในกาลก่อน เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ
ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ย่อมเป็นที่รักของปวงชน นี่เป็นผลแห่ง
การบูชาด้วยดอกไม้ เราไม่รู้จักทศด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจเลย
เราทำการบารมีแก่ภิกษุทั้งหลายผู้ส่ำรวมแล้ว ผู้มีตบะ ด้วยความประพฤดี
ชอบนั้น และด้วยการตั้งจิตมั่น เราเป็นผู้ที่ปวงชนบูชา นี่เป็นผลแห่ง
การไม่ดำ ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรเจ้าด้วยดอกไม้ได้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๑๑ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ทรงพระนามว่า สหัสสธาระ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสมณเวฬุเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สมณเวฬุเถระอุปทาน .

ปผฉัตติยเถระอุปทานที่ ๙ (๓๒๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยฉัตรดอกบัว

[๓๓๑] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ ทรงประกาศสิ่งจะ ยังสัตว์ทั้งหลายให้ดับอยู่ เรานำดอกบัวซึ่งเกิดในน้ำ เป็นที่รื่นรมย์ใจ มาเป็นทำเป็นฉัตรดอกไม้อุชฌิมบูชาแด่พระพุทธเจ้า ก็พระศาสดา พระนามว่าสิทธัตถะ ทรงรู้แจ้งโลก เป็นผู้สมควรรับเครื่องบูชา ประทับอยู่ ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสคากล่าวว่า ผู้ใดยังจิตให้เลื่อมใส ได้กั้นฉัตรดอกไม้มิให้เรา ด้วยความเลื่อมใสแห่งจิตนั้น ผู้นั้นจะไม่ไปสู่ทุกติเลย พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้เป็นนายกของโลก ครั้นตรัสดังนี้แล้ว ทรงส่งบริษัทยุไปแล้วเสด็จเหาะขึ้นนภากาศ เมื่อพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐกว่านเร เสด็จลุกขึ้น แม้ฉัตรขาวก็ตั้งขึ้น ฉัตรอันอุดมไปข้างหน้าแห่งพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยฉัตรใด ด้วยการบูชา นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยฉัตรดอกไม้มิ ในกัลป์ที่ ๓๔ แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ ทรงมีพระนามว่าชลลิตะ ทรงสมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีผลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปผฉัตติยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปผฉัตติยเถระอุปทาน .

สปริวารฉัตตทายกเถระอุปทานที่ ๑๐ (๓๓๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายฉัตร

[๓๓๒] พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา ทรงยังฝนคือธรรมให้ตกอยู่ เหมือนน้ำฝนในอากาศ ข้าพระองค์ได้เห็น พระสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงแสดงอมฤตบถอยู่ ยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว ได้ไปสู่เรือนของตน ข้าพระองค์ถือเอาฉัตรที่ประดับแล้ว เข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าผู้อุดมกว่านเร ข้าพระองค์มีจิตโสมนัสยินดีโดยฉัตร ขึ้นไปบนอากาศ บรรดาพระสาวกผู้สงเคราะห์ดี พระสาวกผู้อดมฝึกตนแล้วเข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ตั้งฉัตรไว้เหนือพระเศียร พระพุทธเจ้าผู้อนันตเคราะห์ กอปรด้วยพระกรุณา อัครนายกของโลก ประทับนั่งท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดถวายฉัตรอันประดับแล้วเป็นที่รื่นรมย์ใจนี้ ด้วยความเลื่อมใสแห่งจิตนั้น ผู้นั้นจะไม่ไปสู่ทุกติเลย จักได้เสวยเทวราชสมบัติในเทวดา ๗ ครั้ง และจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๓๒ ครั้ง ในแสนกัลป์ แต่กัลป์นี้ พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นจักเป็นโอรสผู้รับมรดกในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น อันธรรมนิรมิต จักรู้ทั่วถึงพระดำรัสที่พระพุทธเจ้าเปล่งเป็นอาสภิวาจา กำหนดรู้ อาสวะทั้งปวงแล้ว จักเป็นผู้ไม่มีอาสวะนิพพาน ข้าพระองค์มีจิตเลื่อมใส โสมนัส ยังความยินดีให้เกิดโดยยิ่ง ข้าพระองค์ละกำเนิดมนุษย์แล้ว ได้ไปสู่กำเนิดทิพย์ วิมานของข้าพระองค์สวยงาม สูงเยี่ยม เป็นที่รื่นรมย์ใจ เมื่อข้าพระองค์ออกจากวิมาน เทวดาทั้งหลายย่อมกั้นฉัตรขาวให้ ข้าพระองค์กลับ ได้สัญญาในกาลนั้น นี่เป็นผลแห่งบุรพกรรม ข้าพระองค์จติจากเทวโลกแล้ว ได้มาสู่ความเป็นมนุษย์ ในกัลป์ที่ ๗๐๐ แต่กัลป์นี้ ข้าพระองค์ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๓๖ ครั้ง จุตติจากภavnันแล้ว ได้ไปสู่ไตรทศบุรี ท่องเที่ยวไปโดยลำดับแล้ว ได้มาสู่ความเป็นมนุษย์ อีก ชนทั้งหลายได้กั้นฉัตรขาวให้ข้าพระองค์ผู้ลงสู่ศรัทธามารดา ข้าพระองค์มีอายุ ๗ ปีแต่กำเนิด ออกบวชเป็นบรรพชิต พราหมณ์ มีนามว่าสุนันทะ รุจกมนต์ เขาได้ถือเอาฉัตรมีสีดั่งแก้วผลึกมาถวายแก่อัครสาวก พระสารีบุตรมหาวิระ ผู้มีวาจาอนุชา อนุโมทนา ข้าพระองค์พึงอนุโมทนาของ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 ท่านแล้ว ระลึกถึงบุรพกรรมได้ จึงประณมกรอัญชลี ยังจิตของตนให้
 เลื่อมใส ระลึกถึงกรรมเก่าได้แล้ว ได้บรรลอรหัตตผลจากอาสนะนั้นแล้ว
 ประณมกรอัญชลีเหนือเศียร ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าแล้ว เปล่งวาจา
 นี้ว่า ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ ข้าพระองค์ได้ถวายฉัตรอันวิจิตรประดับ
 สวยงามแด่พระพุทธรูปผู้ยอดเยี่ยมในโลก พระนามว่าปทุมตระ ทรงรู้
 แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา พระสยัมภูอัครบคัลลทรงรับด้วยพระหัตถ์
 ทั้งสอง โอ พระพุทธรูปเจ้า โอ พระธรรม โอหนอ ความถึงพร้อมแห่ง
 ศาสดา ด้วยการถวายฉัตรคันหนึ่ง ข้าพระองค์ไม่เข้าถึงทุกติเลย ข้า-
 พระองค์เผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้แล้ว กำหนดรู้อาสวะ
 ทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
 วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ-
 ศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
 ทราบว่า ท่านพระสปริวารฉัตตทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
 จบ สปริวารฉัตตทายกเถรอปทาน .

- รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ
๑. อุมมาปุปผิยเถรอปทาน	๒. ปุพผิยเถรอปทาน
๓. หาสชนกเถรอปทาน	๔. ยัญญสาหมิกเถรอปทาน
๕. นิमितตสัณญกเถรอปทาน	๖. อันนสังสาวกเถรอปทาน
๗. นิคฺคหิตปุปผิยเถรอปทาน	๘. สมณาวะปิยเถรอปทาน
๙. ปุพผฉัตตทายกเถรอปทาน	๑๐. สปริวารฉัตตทายกเถรอปทาน
- มีคาถา ๑๐๗ คาถา .
 จบ อุมมาปุปผิยวรรคที่ ๓๓

คันโธทวารวรรคที่ ๓๔
 คันธอรัยเถรอปทานที่ ๑ (๓๓๑)
 ว่าด้วยผลแห่งการถวายรูปหอม
 [๓๓๑] เราได้ถวายรูปหอมอันหอมด้วยดอกมะลิ สมควรแก่พระพุทธรูปเจ้า แต่พระ
 ผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ เราได้เห็นพระพุทธรูปเจ้า เช่นกับแท่ง
 ทองคำอันมีค่า อัคนายกของโลก รุ่งเรืองดังดอกกอบิลเขียว เหมือน
 ดวงไฟใหญ่ งามอาจยิ่งดังเสือโคร่ง มีสกุลดังราชสีห์ เลิศกว่าสมณะ
 ทั้งหลาย ประทับนั่งแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ยังจิตของตนให้เลื่อมใส
 ประณมกรอัญชลีถวายบังคมแทบพระบาทพระศาสดา แล้วบ้ายหน้ากลับไป
 ทางทิศอุดร ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายรูปหอมใดในกาลนั้น
 ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาด้วยรูปหอม
 คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
 ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
 ทราบว่า ท่านพระคันธอรัยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
 จบ คันธอรัยเถรอปทาน .

อุทกปุชกเถรอปทานที่ ๒ (๓๓๒)
 ว่าด้วยผลแห่งการถวายน้ำ
 [๓๓๒] ข้าพระองค์ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า มีพระฉวีวรรณดังทองคำ เสด็จไปใน
 อากาศ เหมือนดวงไฟลุกโผลง เหมือนดวงอาทิตย์ ข้าพระองค์จึงเอา
 ฝ่ามือกอบน้ำโยนขึ้นไปบนอากาศ พระพุทธรูปเจ้าผู้มหาวีระ ทรงประคอง
 ด้วยพระกรุณาเป็นภาชนะทรงรับแล้ว พระศาสดาพระนามว่าปทุมตระ ประทับ
 ยืนอยู่ในอากาศ ทรงทราบความดำริของข้าพระองค์ จึงได้ตรัสพระคาถา
 นี้ว่า ด้วยการถวายน้ำนี้ และด้วยการยังปิตีให้เกิดขึ้น ท่านจะไม่ต้อง
 เข้าถึงทุกติเลย แมตตลอดแสนกัลป ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์ เชษฐบุรุษ
 ของโลก ประเสริฐกว่านระ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ละความขุ่นและแพ้
 แล้วบรรลถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ในกัลปที่ ๖๕๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ
 ๓ พระองค์ มีพระนามว่าสหัสสราช มีสมุทสาครสี่เป็นที่สุด เป็นใหญ่
 กว่าชน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
 ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว
 ดังนี้ .
 ทราบว่า ท่านพระอุทกปุชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
 จบ อุทกปุชกเถรอปทาน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ปุนนาคปผิยเถราปทานที่ ๓ (๓๓๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกบุนนาค

[๓๓๕] เราเป็นพรานเข้าไป (หยั่งลง) ยังป่าใหญ่ เราได้พบต้นบุนนาคมีดอกบาน
จึงระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ได้เลือกเก็บดอกบุนนาคนั้น เอา
แต่ที่มีกลิ่นหอมสวยงามแล้ว ก่อสถูปบนเนินทราย บูชาแด่พระพุทธเจ้า
ในกาลที่ ๙๒ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วย
การบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลป์ที่ ๙๑
แต่กัลป์นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า ตโมนทะ
ทรงสมบูรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปุนนาคปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปุนนาคปผิยเถราปทาน .

เอกทสสทายกเถราปทานที่ ๔ (๓๓๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้าผืนเดียว

[๓๓๖] เราเป็นคนเกี่ยวหญ้าขายอยู่ในพระนครหงสาวดีเลี้ยงชีวิต และเลี้ยงภรรยา
ด้วยการเกี่ยวหญ้านั้น พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมตระ ทรงรู้จบธรรม
ทั้งปวง เป็นนายกของโลก เสด็จอุบัติขึ้นทำลายความมืดมนให้พ้นาศ
ในกาลนั้น เรานั่งอยู่ในเรือนของตน คิดอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติ
ขึ้นในโลกแล้ว แต่ไทยธรรมของเราไม่มี เรามีแต่ผ้าสาฎกผืนเดียวไม่มี
ใครให้ (อะไร) แก่เรา การถูกต้องนรก เป็นทุกข์ เราจักปลูกฝัง
หักษณาทาน ครั้นเราคิดอย่างนี้แล้ว จึงยังจิตของตนให้เลื่อมใส ได้ถือเอา
ผ้าผืนหนึ่ง ไปถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ครั้นถวายผ้าผืนหนึ่ง
แล้วได้ประกาศก้องขึ้นว่า ข้าแต่พระมหามุนีวีรเจ้า ถ้าพระองค์เป็น
พระพุทธเจ้า ขอได้ทรงโปรดช่วยข้าพระองค์ให้ข้ามได้เกิด พระพุทธเจ้า
พระนามว่าปทุมตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา เมื่อทรง
สรรเสริญทานของเรา ได้ทรงทำอนโมทนาแก่เราว่า ด้วย (การถวาย) ผ้า
ผืนหนึ่งนี้ และด้วยการตั้งจิตมั่น ผู้นี้จะไม่ไปสู่ทุกติเลยตลอดแสนกัลป์
จักได้เป็นท้าวสักกะจอมเทพ ๓๖ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช
๓๓ ครั้ง จักเป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบลยโดยคณานับมิได้ ท่าน
เมื่อทองเที่ยวอยู่ในเทวโลกหรือในมนุษยโลก จักเป็นผู้มีรูปงาม สมบูรณ์
ด้วยคุณสมบัติ มีกายน่าใคร่ยิ่งนัก ผ้าอันหาประมาณมิได้ จักมีตามความ
ปรารถนา พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระ ผู้เป็นนักปราชญ์ ครั้นตรัส
ดังนี้แล้ว เสด็จขึ้นสู่สุณภากาศ ดังพระยาหงส์ในอัมพร เราเข้าถึง
กำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ความพร่องในโภคสมบัติ
ไม่มีแก่เราเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผ้าผืนเดียว ผ้าย่อมบังเกิดแก่เรา
สำหรับรองเท้าทุกๆ อย่าง เราประดิษฐานอยู่ภายใต้ผ้า ผ้าเป็นหลังคา
อยู่เบื้องบนเรา วันหนึ่ง ถ้าเราปรารถนาจะถือเอาจักรวาลพร้อมทั้งป่า พร้อม
ทั้งภูเขา ก็พึงปกปิดด้วยผ้าทั้งหลายได้ ด้วย (การถวาย) ผ้าผืนเดียว
นั้นนั่นแล เมื่อเราท่องเที่ยวไปในภพน้อยใหญ่ ย่อมเป็นผู้มีผิวพรรณดัง
ทองคำ ทองเที่ยวไปในภพน้อยใหญ่ ผลแห่งผ้าผืนเดียว ไม่ถึงความ
สิ้นไปในที่ใดๆ ชาตินี้เป็นที่สุดของเรา ผ้าย่อมให้ผลแก่เราแม้ใน
ชาตินี้ ในกัลป์ที่แสนแต่กัลป์นี้ เราได้ถวายผ้าใดในกาลนั้น ด้วยทาน
นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผ้าผืนเดียว เราเผา
กิลเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้แล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกขาด
ดังช้างตัดเชือกแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระเอกทสสทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกทสสทายกเถราปทาน .

มุสสิตกัมมียเถราปทานที่ ๕ (๓๓๕)

ว่าด้วยผลแห่งการตักน้ำในบึงถวาย

[๓๓๗] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี เชษฐบุรุษของโลก ประ-
เสริฐกว่านระ พร้อมด้วยพระชินาสพทั้งหลาย ประทับนั่งอยู่ ณ สังฆาราม
พระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้เป็นนายกของโลก พระองค์เสด็จออก
จากประตูอาราม พร้อมด้วยพระชินาสพ ๘ แสน เรานั่งหนึ่งสัตว์ และ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทรง (หม) ผ้าเปลือกไม้กรอง ตักเอาน้ำในบึงแล้ว เข้าไปเฝ้าพระ-
สัมพุทธเจ้า ยังจิตของตนให้เลื่อมใส เกิดโสมนัส ประนมกรอัญชลี
ตักเอาน้ำในบึง ไปประพรมพระพุทธรูป ด้วยกรรมนั้น พระสัมพุทธเจ้า
พระนามว่าปทุมุตระ ผู้อุดม ทรงสรรเสริญกรรมของเราแล้ว ได้เสด็จไป
ตามพระประสงค์ เราได้บูชาพระชินเจ้าด้วยน้ำอันกำหนดว่า ๕๐๐๐ หยด
เราได้เสวยเทวราชสมบัติเพราะน้ำ ๒๕๐๐ หยด ได้เป็นพระเจ้าจักร-
พรรดิเพราะน้ำ ๒๕๐๐ หยด เราได้บรรลอรหัตตด้วยกรรมที่เหลือ เมื่อใด
เราเป็นท้าวเทวราช เมื่อนั้น เราได้เป็นอธิบดีของมนุษย์ด้วย ชื่อนั้นแล
เป็นชื่อของเรา เรามีชื่อว่ามุสลิตะ เมื่อเราเป็นเทวดาหรือแม่เป็นมนุษย์
เมล็ดฝนย่อมตกโดยรอบ ข้างละวา เราถอนภพทั้งหลายขึ้นได้แล้ว เผากิเลส
ทั้งหลายเสียแล้ว เป็นผู้มิอาสวะทั้งปวงสิ้นแล้ว นี่เป็นผลแห่งหยาดน้ำ
ฝน น้ำฝนของเรามีกลิ่นดังกลิ่นจันทน์ กลิ่นย่อมฟุ้งไปเหมือนอย่างนั้น
กลิ่นหอมที่ชานออกจากสระของเรา ฟุ้งไป ๒๕๐ ชั่วโมง ชนทั้งหลายสุด
กลิ่นหอมอบอวลอันประกอบด้วยบุญกรรมแล้ว ย่อมรู้ทันที่ว่า พระเจ้า
มุสลิตะเสด็จมา ณ ที่นี้ กิ่งไม้ ใบไม้ ท่อนไม้ และแม่หญ้า ทุกชนิด

(ดังจะ) รู้ความดำริของเรา ย่อมสำเร็จเป็นกลิ่นหอมทันที ในกัลป์ที่
แสน แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาไม่จันทน์ ด้วยการบูชาอื่น เราไม่รู้จักทุก
เลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาด้วยหยาดน้ำ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัม-
ภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุท-
ธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระมุสลิตกัมมียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มุสลิตกัมมียเถระปาทาน .

ปักษิณเถระปาทานที่ ๖ (๓๓๖)

ว่าด้วยผลแห่งการชำระพระสกุป

[๓๓๘] พระเจดีย์ของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ เชษฐบุรุษของโลก ผู้
คงที่ มียอยู่ในป่าชฎ อันเกลือกกลันด้วยเนื้อร้าย ใครๆ ไม่อาจจะไป
เพื่อกราบไหว้พระเจดีย์ พระเจดีย์อันหย้า ต้นไม้ และเถาว์ลยปกคลุม หัก
พัง ในกาลนั้น เราเป็นคนทำการงานในป่า ด้วยการงานของบิดาและ
ปู่ เราได้เห็นพระสกุปอันหักพัง หย้าและเถาว์ลยปกคลุม ในป่าใหญ่
ครั้นได้เห็นพระสกุปแห่งพระพุทธรูปแล้ว ตั้งจิตเคารพไว้ว่า พระสกุปนี้
แห่งพระพุทธรูปผู้ประเสริฐสุด หักพังอยู่ในป่า พระสกุปไม่มีอะไร
บังแดดฝน ไม่สมควรแก่คนที่รู้คุณและมีไซคุณ เราได้เฝ้าทางพระสกุป
แห่งพระพุทธรูปแล้ว จึงจะประกอบการทำงานอื่น ครั้นเราเฝ้าทางหย้าต้นไม้
และเถาว์ลยที่พระเจดีย์ในวันครบ ๘ ครั้งแล้ว กลับไปยังที่อยู่ของตน
ด้วยกรรมที่เราทำดีแล้วนั้น และด้วยการตั้งเจตนามั่น เราละกายมนุษย์
แล้ว ได้ไปสู่ชั้นดาวดึงส์ ริมานทองอันบุญกรรมทำไว้ในชั้นดาวดึงส์นั้น
สวยามเลื่อมประภัสสร สูง ๖๐ โยชน์ กว้าง ๓๐ โยชน์ เราได้เสวย
ราชสมบัติในเทวโลก ๓๐๐ ครั้ง และได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๕ ครั้ง
เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่ ย่อมได้โภคสมบัติมาก ความพร่อง
ในโภคสมบัติไม่มีแก่เราเลย นี่เป็นผลแห่งการเฝ้าทาง เมื่อเราไปในป่า
ใหญ่ด้วยคานหามหรือด้วยคอกช้าง เราไปสุทิศใดๆ ในทิศนั้นๆ ป่า
ย่อมสำเร็จเป็นที่พึง เราไม่เห็นต่อหรือแม่หนามด้วยจักขุเลย เราประกอบ
ด้วยบุญกรรม บุญกรรมย่อมนำปราศไปเอง โรคเรื้อน ฝี กลาก โรค
ลมบ้าหมู คุตทะราด หิดเปื่อย และหิดดำน ไม่มีแก่เรา นี่เป็นผลแห่ง
การเฝ้าทาง เพราะเราเฝ้าทางที่พระสกุปพระพุทธรูป ความอัศจรรย์อย่าง
อื่นยังมีอีก เราไม่รู้สีกว่า ต่อมผู้มีหยาดน้ำเหลืองเกิดในกายของเราเลย
เพราะเราเฝ้าทางที่พระสกุปพระพุทธรูป ความอัศจรรย์อย่างอื่นยังมีอีก
เราได้ท่องเที่ยวอยู่ในภพ ๒ ภพ คือ ในความเป็นเทวดาหรือมนุษย์
เพราะเราเฝ้าทางที่พระสกุปพระพุทธรูป ความอัศจรรย์อย่างอื่นยังมีอีก
เราเป็นผู้มีผิวพรรณดังทองคำ เป็นผู้มั่งคั่งมีในที่ทั้งปวง เพราะเราเฝ้าทาง
ที่พระสกุปพระพุทธรูป ความอัศจรรย์อย่างอื่นยังมีอีก สิ่งที่ไม่ชอบใจ
ไม่มี สิ่งที่ชอบใจเข้ามาตั้งไว้ เพราะเราเฝ้าทางที่พระสกุปพระพุทธรูป
ความอัศจรรย์อย่างอื่นยังมีอีก จิตของเราเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ มีอารมณ์
เดียวตั้งมั่นด้วยดี เพราะเราเฝ้าทางที่พระสกุปพระพุทธรูป ความอัศจรรย์
อย่างอื่นยังมีอีก เรานั่งบนอาสนะเดียว ได้บรรลอรหัต ในกัลป์ที่แสน
แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จัก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
หคตติเลเย นีเปณผลแห่งการแผ้วถาง คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปรังกรเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปรังกรเถรอปทาน .

ติณกฎิทายกเถรอปทานที่ ๗ (๓๓๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายกุฏิหญ้า

[๓๓๗] เราเป็นคนรับจ้างทำงานของคนอื่น ขวนขวายในทางเกิดการทำงานของ
คนอื่น อาศัยอาหารของผู้อื่น อยู่ในนครพันธุมดี ในกาลนั้น เรานั่งอยู่ในที่
ลับแล้ว คิดอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก แต่การก่อ
สร้างบุญกุศลของเราไม่มี บัดนี้ เป็นเวลาสมควรที่เราจะชำระคดี ถึงเวลา
ของเราแล้ว การถูกต้องนรกเป็นทุกข์แก่สัตว์ทั้งหลายผู้ไม่มีบุญเป็นแน่แท้
ครั้นเราคิดอย่างนี้แล้ว จึงเข้าไปหาเจ้าของงาน ขอยุติการงานวันหนึ่ง
แล้วเข้าไปหาใหญ่ ในกาลนั้น เราชนเอาหญ้า ไม้และเถาวัลย์มาแล้ว ตั้ง
เสาไม้ขึ้นสามต้น ได้สร้างเป็นกุฏิหญ้า เราได้มอบถวายกุฏินั้นเพื่อ
ประโยชน์เกษมย์ แล้วกลับมาหาเจ้าของ การงานในวันนั้นนั้นแล ด้วย
กุศลกรรมที่เราทำแล้วนั้น เราได้ไปสูดาวดึงส์ ริมานอันบุญกรรมสร้างให้
แก่เราอย่างดีในดาวดึงส์นั้น นิรมิตให้เพราะกุฏิหญ้า เครื่องประดับพื้น
หนึ่ง ลูกกลีหนึ่ง ๑๐๐ ลูก ธงสีเขียว พวงดอกไม้หนึ่งแสนพวง ปรากฏ
อยู่ในริมานของเรา เราอุบัติ ณ กำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือ
มนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ ปราสาท (ดังจะ) รู้ความดำริของเรา ผุดขึ้นตั้ง
อยู่ ความกลัว ความครั่นคร้าม หรือชนลูกชู้ชน ย่อมไม่มีแก่เรา เราไม่รู้
สึกความสะอึกหวาดเสียวเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายกุฏิหญ้า ราชสีห์
เสือโคร่ง เสือเหลือง หมี หมาป่า และเสือดาว ทั้งปวง ย่อมละเว้น
เรา นี่เป็นผลแห่งการถวายกุฏิหญ้า สัตว์เลื้อยคลาน กูตผีปีศาจ งู
กุ่มกิ้งกั และผีเสื้อยักษ์ แมงเหล่านี้ ก็ย่อมละเว้นเรา นี่เป็นผลแห่งการ
ถวายกุฏิหญ้า เราระลึกไม่ได้ว่า ได้ฝันเห็นลามกเลย สติของเราตั้งมั่น
นี่เป็นผลแห่งการถวายกุฏิหญ้า เราได้เสวยสมบัติเพราะการถวายกุฏิหญ้า
นั้นแล้ว ได้กระทำการของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม ให้แจ้งชัด
แล้ว ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรม
นั้น เราไม่รู้จักหคตติเลเย นี่เป็นผลแห่งการถวายกุฏิหญ้า คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระติณกฎิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ติณกฎิทายกเถรอปทาน .

อุตตเรยทายกเถรอปทานที่ ๘ (๓๓๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้า

[๓๔๐] ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์ผู้เล่าเรียน ทรงจำนนต์ รู้อุปตโรเพท อยู่ใน
นครหงสวดี เวลานั้น เราแวดล้อมด้วยพวกศิษย์ของตน เป็นคนมีสกุล
ศึกษาดี ออกไปจากนคร เพื่อต้องการจะรดน้ำ พระชินเจ้าพระนามว่า
ปทุมตระ ทรงรู้แจ้งโลก ทรงรู้จบมนต์ทั้งปวง เสด็จเข้ามายังพระนคร
พร้อมกับพระชินาสพหลายพัน เราเห็นพระองค์มีพระรูปงามยิ่งนัก ไม่
หวั่นไหวเหมือนเขาทำ (หล่อ) ไร่ แวดล้อมด้วยพระอรหันต์ทั้งหลาย
ครั้นแล้วได้ยั้งจิตให้เลื่อมใส เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ประนมกรอัญชลี
เหนือเศียรเกล้า นมัสการพระองค์มีวัตรอันงาม ได้ถวายผ้าห่ม เราประคอง
ผ้าสาฎกด้วยมือทั้งสองแล้วยกขึ้น ผ้าสาฎกปกปิด (บังแดดฝน) ตลอด
ทั่วพุทธบริษัท เมื่อหมู่ภิกษุเป็นต้นเป็นอันมาก เทียวจาริกไปบิณฑบาต
เวลานั้น ผ้าสาฎกได้กั้นเป็นหลังคา ยังเราให้เกิดโสมนัส เมื่อหมู่ภิกษุ
เป็นต้นจะออกจากเรือน พระศาสดาผู้สยัมภู เป็นบุคคลผู้เลิศ ประทับยืน
อยู่ที่ถนนได้ทรงทอนโมทนาว่า ผู้ใดมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้ถวายผ้า
สาฎกแก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักรื่นรมย์
อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป์ จักเป็นจอมเทวดาเสวยเทวราชสมบัติอยู่
ในเทวโลก ๕๐ ครั้ง เมื่อเขาผู้พร้อมพรังด้วยบุญกรรมอยู่ในเทวโลก จักมี
ผ้าเป็นหลังคายังแดดฝนตลอดร้อยโยชน์โดยรอบ และจักได้เป็นพระเจ้า-
จักรพรรดิราช ๓๖ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูรณ์ โดยจะ
คณานับมิได้ เมื่อเขาผู้พร้อมด้วยบุญกรรม ท่องเที่ยวอยู่ในภพ สิ่งที่เขา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ปรารภว่าด้วยใจทุกอย่างจักบังเกิดขึ้นทันที คนผู้นี้จักได้ผ้าไหม ผ้าขนสัตว์
ผ้าเปลือกไม้ (ผ้าป่าน) ผ้าฝ้าย และผ้าทั้งหลายอันมีค่ามาก คนผู้นี้จักได้สิ่งที่
ตนปรารถนาด้วยใจทุกอย่าง จักเสวยวิบากแห่งผ้าผืนเดียว ในกาลทุกเมื่อ
ภายหลังเขาอันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักบวช จักกระทำความดีของพระผู้มี
พระภาคพระนามว่า โคดมให้แจ้งชัด โอ กุศลกรรม เราได้ทำแล้วแก่พระสัม
พุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณใหญ่ เราได้บรรลุอมฤตบทเพราะได้ถวายผ้าสาฎกผืน
เดียวผ้าเป็นหลังคากันแดดฝนให้แก่เรา ผู้อยู่ในมณฑป ที่โคนไม้ หรือใน
เรือนว่าง โดยรอบข้างละว่า เรานุ่งห่มปัจจัยคือจีวร อันไม่ได้ทำวิญญูติ และ
ได้ข้าวและน้ำ นี่เป็นผลแห่งการถวายผ้าไหม ในกัลป์ที่แสนแต่กัลป์นี้ เรา
ได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผล
แห่งการถวายผ้า คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวาท่านพระอรรถตถะทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อรรถตถะทายกเถระปาทาน .

ธรรมสวณียเถระปาทานที่ ๙ (๓๓๙)

ว่าด้วยผลแห่งการฟังธรรม

[๓๔๑] พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง ทรงประกาศสั่งจะ ๔
ยังชนเป็นอันมากให้ข้ามพ้น (ทุกข์) สมัยนั้น เราเป็นชฎิลผู้มัตตะอัน
สูงเด่น สดุดผ้าเปลือกไม้กรอง (ผ้าคากรอง) เหาะไปในอัมพรในบัดนั้น
แต่เราไม่อาจจะไปในเบื้องบนแห่งพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดได้ เวลานั้น
เราเป็นเหมือนนกกระทาขี้หวาดหนีไปไม่ได้ ความเป็นไปที่ผิดแปลกเช่นนี้ไม่
เคยมีแก่เราเลย เราเหาะไปในอัมพร เหมือนดังหลบลตาไปในน้ำ ก็มนุษย์
ซึ่งเป็นผู้ประเสริฐจักมีอยู่ภายใต้้นกระมังหนอ ถ้าเช่นนั้นเราจักค้นหาเขา
บางทีจะพึงได้ประโยชน์บ้างเมื่อเราลงจากอากาศ ได้ฟังเสียงของพระศาสดา
ซึ่งกำลังตรัสสอนใจจาดอยู่ เราจึงเรียนถามจากท่านนั้นในขณะนั้น ครั้นเรียน
อนิจจังสัญญาแล้ว ได้กลับ ไปสู่อาศรมของเรา เราอยู่ตลอดกำหนดอายุแล้ว
ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น เมื่อภพที่สุดยังเป็นไปอยู่ เราระลึกถึงการฟังธรรม
นั้นได้ ด้วยกุศลกรรมที่เราทำแล้วนั้น เราได้ไปสู่ดาวดึงส์ เราเริ่มรรมย์อยู่
ในแควโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป์ ได้เสวยรัชสมบัติในแควโลก ๕๑ ครั้ง ได้
เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๑ ครั้ง และได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบลูย์
โดยจะคณนานับมิได้ พระสมณะผู้มีอินทรีย์อันอบรมแล้ว นั่งบนเรือน
ของบิดา แสดงด้วยคาถา เปล่งวาจาถึงเรื่องไม่เที่ยง เราระลึกถึงสัญญานั้น
ได้ ทองเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่ เหาะตลอดซึ่งที่สุดคือ นิพพาน อัน
เป็นบทไม่เคลื่อนไหว ยังไม่ได้ สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้น
และเสื่อมไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วย่อมดับไป ความที่สังขารเหล่านั้น
สงบระงับเป็นสุข เราระลึกถึงบุรพกรรมได้ พร้อมกับได้ฟังคาถา เรานั่ง
อยู่บนอาสนะเดียวนั้นเอง ได้บรรลุอรหัต เรามีอายุ ๗ ปี แต่กำเนิด ได้
บรรลุอรหัต พระพุทธเจ้าผู้มีจักขุทรงรู้คุณแล้ว ให้เราอุปสมบท ก็อะไร
ที่เราพึงทำในบัดนี้ ในศาสนาของพระศากยบุตร เรายังเป็นเด็กอยู่เที่ยว
ได้ทำกิจที่พึงทำนั้นสำเร็จแล้ว ในกัลป์ที่แสนแต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใดใน
กาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลเพราะการฟังธรรม
คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวาท่านพระธรรมสวณียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ธรรมสวณียเถระปาทาน .

อุกขิตตปทุมียเถระปาทานที่ ๑๐ (๓๔๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกปทุมดอกเดียว

[๓๔๒] ในกาลนั้น เราเป็นช่างดอกไม้อยู่ในพระนครหงสวดี เราลงสู่สระปทุม
เลือกเก็บดอกบัวอยู่ พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง
เป็นอุทมบุรุษ ทรงแสวงหาความเจริญแก่เรา จึงเสด็จมาพร้อมด้วยพระ
ชินาสพตังเสณ ผู้มีจิตสงบระงับ ผู้คงที่ บริสุทธิได้อภิญา ๖ เฟงฌาน
เราได้เห็นพระสยมกผู้ประเสริฐกว่าเทวดา เป็นนายของโลก จึงเด็ด
ดอกบัวที่ก้านแล้วโยนขึ้นไป [บูชา] ในอากาศในขณะนั้น [ด้วยเปล่งวาจา
ว่า] ข้าแต่พระอิริเจ้า ถ้าพระองค์เป็นพระพุทธเจ้าเซชฐบุรุษของโลก
ประเสริฐกว่านระ ขอดอกบัวจงไปตั้งอยู่เหนือพระเศียรของพระพุทธเจ้า
เองเถิด พระมหาวิริเจ้าเซชฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่านระ ทรงอธิฐาน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
แล้ว ดอกบัวเหล่านั้นได้ตั้งอยู่เหนือพระเศียรด้วยพระพุทธานภาพ ด้วย
กชลกรรมที่เราทำมาแล้วนั้น และด้วยการตั้งจิตมั่น เราละกายมนุษย์แล้ว
ได้ไปสู่ชั้นดาวดึงส์ ในชั้นดาวดึงส์นั้น ริมานของเราบุญกรรมสร้างให้
อย่างสวยงาม เรียกชื่อว่า สัตตปัตตะ สูง ๖๐ โยชน์ กว้าง ๓๐ โยชน์
เราได้เป็นจอมเทวดาเสวยรัชสมบัติ ในเทวโลกพันครั้ง ได้เป็นพระเจ้า
จักรพรรดิ ๗๕ ครั้ง และเป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพศาล โดยคุณน่านับ
มิได้ เราเสวยกรรมของตนที่ตนทำไว้ดีแล้วในปางก่อน ด้วยดอกปทุม
ดอกเดียวนั้นแล เราได้เสวยสมบัติแล้ว ได้กระทำกรรมของพระผู้มีพระ
ภาคพระนามว่า โคดมให้แจ้งชัดแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพ
ขึ้นได้หมดแล้ว เราตัดกิเลสเครื่องผูกขาดเหมือนช้าง ตัดเชือกได้แล้ว
ไม่มีอาสวะอยู่ในกิลป์ที่แสนแต่กิลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอก
ไม้ไผ่ ด้วยการบูชาอื่น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งดอกปทุมดอก
เดียว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระอุกขิตตปทุมมียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ อุกขิตตปทุมมียเถระปาทาน .

- รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ
๑. คันธรูปียเถระปาทาน	๒. อุทกปุกกเถระปาทาน
๓. ปุณนาถปุปผียเถระปาทาน	๔. เอกทูลสหายกเถระปาทาน
๕. พุสสิตกัมมียเถระปาทาน	๖. ปภังกรเถระปาทาน
๗. ตินณภูทิกเถระปาทาน	๘. อุตตเรยทหายกเถระปาทาน
๙. ธรรมสวนียเถระปาทาน	๑๐. อุกขิตตปทุมมียเถระปาทาน
- ท่านรวบรวมคาถาทั้งหมดได้ ๑๔๔ คาถา .
จบ คันโธทวารวรรคที่ ๓๔

เอกปทุมวรรคที่ ๓๕
เอกปทุมมียเถระปาทานที่ ๑ (๓๔๑)
ว่าด้วยผลแห่งการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกบัว
[๓๔๓] พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง ทรงทำให้แจ้งซึ่ง
ภพน้อยใหญ่ ทรงยังประชุมชนเป็นอันมากให้ข้าม (ทุกข์) ได้ ในกาลนั้น
เราเป็นพระยาหงส์ ผู้ประเสริฐกว่านกทั้งหลาย เราโผล่ยังสระน้ำแล้ว
เล่นน้ำอย่างสำราญใจ ในขณะนั้น พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมตระ
ทรงรู้แจ้งโลก ผู้สมควรรับเครื่องบูชา เสด็จ (เหาะ) มาเหนือสระน้ำ
เราได้เห็นพระสยัมภูผู้ประเสริฐกว่าเทวดา เป็นนายกของโลก จึงหักดอก
บัวหลวงอันเป็นที่รื่นรมย์ใจที่ก้านแล้ว เอาจะงอยปากคาบโยนขึ้นไปใน
อากาศ ได้บูชาพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดด้วยใจอันเลื่อมใสยิ่งนัก พระ
ศาสดาพระนามว่าปทุมตระ ทรงรู้แจ้งโลก ผู้สมควรรับเครื่องบูชา ประ
ทับอยู่ในอากาศ ได้ทรงทำอนโมทนาว่า ด้วยดอกปทุมดอกเดียวนี้ และ
ด้วยการตั้งจิตมั่น ท่านจะไม่ต้องไปสู่วินิบาตตลอดแสนกิลป์ พระสัม
พุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระผู้อุดม ครันตรัสอย่างนี้ ทรงสรรเสริญกรรม
ของเราแล้ว ได้เสด็จไปตามพระประสงค์ ในกิลป์ที่แสนแต่กิลป์นี้ เราได้
ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธ
บูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระเอกปทุมมียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ เอกปทุมมียเถระปาทาน

- ติณฺณพลาณียเถระปาทานที่ ๒ (๓๔๒)
ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกกุบล ๓ ดอก
[๓๔๔] ในกาลนั้น เราเป็นวานรอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา เราได้เห็นพระพุทธเจ้า
ผู้ปราศจากกิเลสสุลี ประทับนั่งอยู่ ณ ระหว่างภูเขา ทรงยังทิศทั้งปวงให้
สว่างไสว ดังพระยารังมิดอกบาน ประกอบด้วยพระลักษณะและพริ้มชุนะ
ครันได้เห็นแล้วมีความปลื้มใจ มีจิตเบิกบานโสมนัส มีใจร่าเริงด้วยปีติ ได้
โปรยดอกกุบล ๓ ดอกเหนือพระเศียร ครันบูชาดอกไม้แก่พระพุทธเจ้า
พระนามว่าวิปัสสี ผู้แสวงหาคุณใหญ่ เคารพบนบอบแล้ว บ่ายหน้ากลับ
ไปทางทิศอุดร เมื่อเรากำลังเดินกลับด้วยใจอันผ่องใส ตกลงในระหว่าง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ขณะนั้นเราราวดอกจำปา ๗ ดอกไว้บนเคี้ยวระ บุษาดุเรสพทุพพธเจ้าผู้สยัมภู
ผู้ทรงแสงหาประโยชน์อันใหญ่หลวง ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้
บูชาพระพุทธรเจ้าด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี้
เป็นผลแห่งพุทธรบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธรศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระจัมปปคุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ จัมปปคุปผิยเถรปาทาน .

ปทุมปชกเถรปาทานที่ ๗ (๓๔๗)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธรบูชา

[๓๔๙] มีภูเขาชื่อโรมสะ อยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ ก็เวลานั้น พระพุทธรเจ้า
พระนามว่าโสภิตะ ประทับอยู่ ณ ที่แจ้ง เราออกจากที่อยู่มาขึ้นดอกบัว
หลวง (บังแดด) ถวาย ครั้นขึ้นอยู่วันหนึ่งแล้ว จึงกลับมาสู่ที่อยู่อีก
ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธรเจ้าด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการ
บูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธรบูชา คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธรศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปทุมปชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปทุมปชกเถรปาทาน .

จบภาณวารที่ ๑๓

ติณมณฐิตายกเถรปาทานที่ ๘ (๓๔๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายหญ้ากำมือเดียว

[๓๕๐] มีภูเขาชื่อลัมพะกะ อยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ พระสัมพุทธรเจ้าพระนามว่า
อุปติสสะ เสด็จจงกรมอยู่ในที่แจ้ง ในกาลก่อนเราเป็นพรานเนื้ออยู่

(เที่ยวไป) ในป่าใหญ่ ได้พบพระพุทธรเจ้าพระองค์นั้น ผู้ประเสริฐกว่า
เทวดา เป็นสยัมภูผู้ไม่แพ้อะไรๆ ขณะนั้น เรามีจิตเลื่อมใสยิ่งนัก ได้
ถวายหญ้ากำมือหนึ่งสำหรับประทับนั่ง แต่พระพุทธรเจ้าผู้แสวงหาคุณอัน
ใหญ่หลวงพระองค์นั้น ครั้นถวายแก่พระองค์ผู้ประเสริฐกว่าเทวดาแล้ว
ยังจิตให้เลื่อมใสอย่างยิ่ง ถวายบังคมพระสัมพุทธรเจ้า แล้วบ้ายหน้ากลับไป
ทางทิศอุดร พอเราไปได้ไม่นานสีหะได้เบียดเบียนเรา เราถูกสีหะทำให้
ล้มลงแล้ว ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น (เพราะ) กรรมที่เราทำแล้วในสำนัก
พระพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐ ไม่มีอาสวะ เราได้ไปสู่เทวโลก เหมือนกำลังลูกศร
พ้นจากแสง ในเทวโลกนั้น มีปราสาทงามอันบุญกรรมนิรมิต (ใน
ปราสาทนั้น) มีเครื่องประดับพื้นหนึ่ง ลูกคลื่นหนึ่ง ๗ ลูก ธงสีเขี้ยว
รัศมีของปราสาทนั้นพุ่งออกขึ้นไปสูงเหมือนพระจันทร์ เราเลื่อนกล่น
ด้วยนางเทพกัญญา เบิกบานด้วยวิตถุภามและกิเลสภาม เราอันกุศลมูล
มูลตกเดือนแล้ว จิตจากเทวโลกมาสู่ความเป็นมนุษย์แล้ว ได้บรรลุความ
สิ้นอาสวะ ในกัลป์ที่ ๙๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายที่นั่ง ด้วยทานนั้น เรา
ไม่รู้จักทุกคติเลย นี้เป็นผลแห่งหญ้ากำมือเดียว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธรศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระติณมณฐิตายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ติณมณฐิตายกเถรปาทาน .

ดินทกผลทายกเถรปาทานที่ ๙ (๓๔๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะพลับ

[๓๕๑] เราได้เห็นพระพุทธรเจ้าผู้โชติช่วงดังดอกกรรณิการ ปราศจากกิเลสฐล
ข้ามโอฆะได้แล้ว ไม่มีอาสวะ ประทับนั่งในระหว่างภูเขา เราเห็นต้น
มะพลับกำลังมีผล จึงหักเอามาพร้อมทั้งก้าน มีจิตเลื่อมใสสมนัส ได้
ถวายแด่พระพุทธรเจ้าพระนามว่าเวสสภ ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้
ถวายผลไม้ได้ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี้เป็นผลแห่ง
การถวายผลไม้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญาญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธรศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระดินทกผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล

จบ ดินทกผลทายกเถรปาทาน .

เอกัญชลียเถรปาทานที่ ๑๐ (๓๕๐)

ว่าด้วยผลแห่งอัญชลีการ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

[๓๕๒] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าเรวตะ ประทับอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำ เราได้เห็นพระพุทธรูปเจ้าผู้ปราศจากกิเลสฐิติ มีรัศมีรุ่งเรืองดังพระจันทร์มี พระพักตร์เบิกบานดังปากเบ้า มีรัศมีสกลสะกาวเช่นกับถ่านเพลิงไม่ตะเคียน รุ่งโรจน์เหมือนดาวประกายพยุภ เราได้ประนมกรอัญชลี ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ประนมกรอัญชลีได้ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการประนมกรอัญชลี คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำแจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระเอภัญชลิเยระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอภัญชลิเยระปาทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. เอกปทุมมียเถราปาทาน	๒. ตีณุปถมาลียเถราปาทาน
๓. รัชทายกเถราปาทาน	๔. ตีณิกิงกณิปุชกเถราปาทาน
๕. นพาคาริกเถราปาทาน	๖. จัมปคปุปผียเถราปาทาน
๗. ปทุมปุชกเถราปาทาน	๘. ตีณมฤฐิทายกเถราปาทาน
๙. ดินทผลทายกเถราปาทาน	๑๐. เอภัญชลิเยเถราปาทาน
- บันทึกทั้งหลายคำนวณคาถาได้ ๖๖ คาถา .

จบ เอกปทุมวรรคที่ ๓๕ .

สัทธสัณญิกวรรคที่ ๓๖

สัทธสัณญิกเถราปาทานที่ ๑ (๓๕๑)

ว่าด้วยผลแห่งความเลื่อมใส

[๓๕๓] ครึ่งก่อน เราเป็นพรานเนื้อ (เทียว) อยู่ในป่าใหญ่ ได้พบพระสัมพุทธเจ้า อันแวดล้อมด้วยสงฆ์สองฝ่ายในป่านั้น ซึ่งกำลังทรงประกาศสัจจะ ๔ ทรงรื้อถอน (ช่วยเหลือ) มหาชน เราได้ฟังพระวาจาอันไพเราะเปรียบ ด้วยเสียงนกกางเขนของมหรณนีพระนามว่าสิขี มีพระสาเนียงดังพรหม เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระสาเนียงแล้ว ได้บรรลุ ความสิ้นอาสวะ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งความเลื่อมใส คุณ วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้ แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสัทธสัณญิกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สัทธสัณญิกเถราปาทาน .

ยวกลาปิยเถราปาทานที่ ๒ (๓๕๒)

ว่าด้วยผลแห่งการลาดหญ้า

[๓๕๔] ในกาลนั้น เราเป็นคนเกี่ยวหญ้าอยู่ในนครอรุณวดี ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า ที่หนทาง จึงลาดหญ้าถวาย (ให้ประทับ) พระพุทธรูปเจ้าพระนามว่า สิขี ผู้ทรงอนุเคราะห์ ทรงมีพระกรุณา เป็นอัครนายกของโลก ทรงทราบ ความดำริของเรา จึงประทับนั่งบนลาดหญ้า เราเห็นพระองค์ผู้ปราศจาก มลทิน ผู้เฟื่องพินิจมาก เป็นผู้แนะนำดี เกิดความปราโมทย์แล้ว ทำกาล กิริยา ณ ที่นั้น ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลเพราะลาดหญ้า คุณวิเศษ เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระยวกลาปิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ยวกลาปิยเถราปาทาน .

กิงสุกปุชกเถราปาทานที่ ๓ (๓๕๓)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกทองกวาว

[๓๕๕] เราได้เห็นต้นทองกวาวกำลังดอกบาน จึงประนมกรอัญชลีระลึกถึงพระ พุทธเจ้าพระนามว่าสิขีธัตถะ จึงบูชาในอากาศ ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธรูปเจ้าด้วยดอกไม้ ด้วยการบูชาใน กาลนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จ แล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระกิงสุกปุชกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

จบ กิณสกปุชกเถราปทาน .

สโกฏฐโกธิตถายกเถราปทานที่ ๔ (๓๕๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาจักรที่รอยพระบาท

[๓๕๖] เราได้พบรอยพระบาทที่พระพุทธรเจ้า พระนามว่าสิขีผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ทรงเหยียบไว้ จึงห่มหนึ่งเสื่อเจี๋ยงบาข้างหนึ่ง ได้ไหว้รอยพระพุทธรบาท อันประเสริฐแล้ว เห็นต้นหงอนไก่อันขึ้นอยู่บนดินมีดอกบาน จึงถือเอามาพร้อมทั้งก้าน ได้บูชาลายจักรที่รอยพระบาท ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่า ท่านพระสโกฏฐโกธิตถายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สโกฏฐโกธิตถายกเถราปทาน .

ทิตถายกเถราปทานที่ ๕ (๓๕๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายไม้ขอ

[๓๕๗] ในกาลนั้น เราเข้าไปสู่ป่าใหญ่ ตัดไม้ไผ่ ได้ถือเอาไม้ขอสำหรับห้อย สิ่งของมาถวายแก่สงฆ์ เรากราบไหว้ภิกษุทั้งหลายผู้มีวิตราม ด้วยความ เลื่อมใสแห่งจิตนั้น และครั้นถวายไม้ขอสำหรับห้อยแล้ว บ่ายหน้ากลับไปทางทิศอุดร ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายไม้ขอใดในกาลนั้น นั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายไม้ขอ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่า ท่านพระทิตถายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ทิตถายกเถราปทาน .

อัมพยาคูทายกเถราปทานที่ ๖ (๓๕๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายมะม่วงและยาคุ

[๓๕๘] พระปัจเจกสัมพุทธเจ้านามว่าสตรังสี ผู้ไม่แพ้อะไร ออกจากสมาธิแล้ว เข้ามาหาเราเพื่อศึกษา เราเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว มีใจเลื่อมใสยิ่งนัก ได้ให้คนเอามะม่วงและข้าวยาคุ ไปถวายแด่ท่านผู้ผ่องใสไม่มีที่สด ในกัลปที่ ๔๔ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายมะม่วงและยาคุ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่า ท่านพระอัมพยาคูทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อัมพยาคูทายกเถราปทาน .

ปฏุกปุชกเถราปทานที่ ๗ (๓๕๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายกระเทียม

[๓๕๙] พระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้เป็นนายกของโลก เสด็จออกจากที่พัก กลางวันแล้ว พระองค์เสด็จเที่ยวภิกษาเข้ามาถึงสำนักเรา ลำดับนั้น เรามี ปิติโสมนัส ถวายกระเทียมห่อหนึ่งแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ผู้คงที่ แล้วบันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป ในกัลปที่ ๔๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวาย ห่อกระเทียมใด ด้วยทานนั้น เราไม่รู้ทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายกระเทียมห่อหนึ่ง คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบว่า ท่านพระปฏุกปุชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปฏุกปุชกเถราปทาน .

วัจทายกเถราปทานที่ ๘ (๓๕๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายลูกวัว

[๓๖๐] เรามีใจเลื่อมใส ได้ถวายลูกวัวตัวหนึ่งด้วยมือของตนเอง แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ เราถึงพร้อม (ด้วย) ยานช้าง ยานม้า และยานทิพย์ เพราะการถวายลูกวัวนั้น เราได้บรรลุ ถึงความสิ้นอาสวะ ในกัลปที่ ๔๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายลูกวัวใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายลูกวัว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบ ว่า ท่านพระวชิรภัยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ วชิรภัยเถรอปทาน .

สรณาคมนิยเถรอปทานที่ ๙ (๓๕๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถึงสรณะ

[๓๖๑] ในกาลนั้น พระภิกษุและเราผู้เป็นอาชีวกขึ้นเรือไปด้วยกัน เมื่อเรือกำลัง
จะแตก พระภิกษุได้ให้สรณะแก่เรา ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ พระภิกษุ
ได้ให้สรณะแก่เรา ด้วยสรณะนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นเพราะการ
ถึงสรณะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสรณาคมนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สรณาคมนิยเถรอปทาน .

ปิ่นทปาดิกเถรอปทานที่ ๑๐ (๓๖๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบิณฑบาต

[๓๖๒] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าติสสะ ประทับอยู่ในป่าใหญ่ เรา
จากคฤศติพิกพมาในมนุษยโลกนี้ ได้ถวายบิณฑบาต ได้ถวายบังคมพระ
สัมพุทธเจ้าพระนามว่าติสสะ ผู้มียศใหญ่ ยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว
กลับไปยังภพคฤศติ ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานได้ในกาล
นั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งการถวายบิณฑบาต
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปิ่นทปาดิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปิ่นทปาดิกเถรอปทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สัทธสัณญิกเถรอปทาน	๒. ยวกลาปิยเถรอปทาน
๓. กิงสุกปุชกเถรอปทาน	๔. สโกฏฐโกธินทหายกเถรอปทาน
๕. ทันทหายกเถรอปทาน	๖. อัมพยาคุทายกเถรอปทาน
๗. ปุฏกปุชกเถรอปทาน	๘. วชิรภัยกเถรอปทาน
๙. สรณาคมนิยเถรอปทาน	๑๐. ปิ่นทปาดิกเถรอปทาน
- และมีคาถา ๔๐ คาถา .

จบ สัทธสัณญิกวรรคที่ ๓๖

มันทารวปปัญญวรรคที่ ๓๗

มันทารวียเถรอปทานที่ ๑ (๓๖๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกมณฑารพ

[๓๖๓] เรา (แปลงเพศ) เป็นมาณพ ชื่อมณฑล จากภพคฤศติมาในมนุษยโลกนี้
ถือเอาดอกมณฑารพมากันแดดลมไว้เหนือพระเศียรแห่งพระพุทธเจ้า พระ
นามว่าวิปัสสี ผู้แสวงหาคุณใหญ่ ประทับนั่งสมาธิอยู่ เรากันอยู่ตลอด
๗ วันแล้ว กลับมาสู่เทวโลก ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชา
พระพุทธเจ้าได้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระมันทารวียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มันทารวียเถรอปทาน .

กัฏการุปัญญเถรอปทานที่ ๒ (๓๖๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกพิกทิตถีย

[๓๖๔] เราจากเทวโลกชั้นยามามาในมนุษยโลกนี้ เพื่อมาเฝ้าพระพุทธเจ้าพระนามว่า
โคดม ผู้เป็นพระโอรสของพระเจ้าสิริสุทโธทนะ ได้ถือเอาดอกพิกทิตถีย
มาบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้า
ด้วยดอกไม้ได้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกขัตติยะ นี่เป็นผลแห่งพุทธ-
บูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระกัฏการุปัญญเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กัฏการุปัญญเถรอปทาน .

ภิสมฺพาลหายกเถรอปทานที่ ๓ (๓๖๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเน้ามันและรากบัว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

[๓๖๕] พระสัมพุทธเจ้าทรงพระนามว่ามุสสะ ทรงรู้ชอบธรรมทั้งปวง ผู้ใคร่ในวิเวก มีพระปัญญา เสด็จมาในสำนักของเรา เรายิงจิตให้เลื่อมใสในพระองค์ ชินเจ้า ผู้ประกอบด้วยพระมหากุศล ได้ถือเอาแห่งามันและรากบัวมาถวาย แต่พระพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐสุด ในกัลป์ที่ ๔๒ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวาย แห่งามันและรากบัวได้ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็น ผลแห่งการถวายแห่งามันและรากบัว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระภิกษุมุสสะทักทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ภิกษุมุสสะทักทายกเถระอุปทาน .

เกสรุปปผิยเถระอุปทานที่ ๔ (๓๖๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบัว ๓ ดอก

[๓๖๖] ในกาลนั้น เราเป็นวิทธาธรรณียะที่ภูเขาคิมวันต์ ได้พบพระพุทธเจ้า ผู้ปราศ- จากกิเลสจลลิมียะมาก กำลังเสด็จจงกรมอยู่ในกาลนั้น เราวางดอกบัว ๓ ดอกไว้บนศิรชะ แล้วเข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าเวสสกุ แล้ว ได้บูชา ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วย กรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระเกสรุปปผิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เกสรุปปผิยเถระอุปทาน .

อังกิลอุปผิยเถระอุปทานที่ ๕ (๓๖๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกปฐู

[๓๖๗] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุม ประทับอยู่ที่ภูเขาคิจจกุฏ เรา ได้เห็นพระสยมภูพุทธเจ้าพระองค์นั้นแล้วจึงเข้าไปเฝ้า ขณะนั้น เราได้ เห็นต้นปฐูดอกบาน จึงเลือกเก็บแล้ว เอาเข้ามาบูชาพระชินสัมพุทธเจ้า พระนามว่าปทุม ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอังกิลอุปผิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อังกิลอุปผิยเถระอุปทาน .

กัทัมพอุปผิยเถระอุปทานที่ ๖ (๓๖๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกกระทุม

[๓๖๘] เรานั่งอยู่ในปราสาทอันประเสริฐ ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้มีพระฉวีวรรณ ดังทอง เช่นกับทองคำอันมีค่า มีพระลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการ เป็นนายของโลก เสด็จในระหว่างตลาด เราจึงถือเอาดอกกระทุมไปบูชา พระพุทธเจ้า พระนามว่าวิปัสสิ กัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้า ด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธ- บูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระกัทัมพอุปผิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กัทัมพอุปผิยเถระอุปทาน .

อุททาลอุปผิยเถระอุปทานที่ ๗ (๓๖๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกกุน

[๓๖๙] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสชาตะ ประทับอยู่ที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำ คงคา เราได้ถือเอาดอกกุนไปบูชาพระองค์ผู้ไม่แพ้อะไร ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่ รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอุททาลอุปผิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อุททาลอุปผิยเถระอุปทาน .

เอกจัมปอุปผิยเถระอุปทานที่ ๘ (๓๖๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกจำปา

[๓๗๐] ก็พระสัมพุทธเจ้าผู้สงบบระจับ อาศัยอยู่ในระหว่างภูเข เราถือเอาดอก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
จำปาดอกหนึ่ง เข้าไปหาท่านผู้สูงส่งกว่านระ มีจิตเลื่อมใสโสมนัส ประ
คองด้วยมือทั้งสอง บูชาพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้เป็นมุนีอันอุดม ไม่เพ้ออะไร
ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระปัจเจกพุทธเจ้าด้วยดอกไม้
ด้วยการบูชา นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระเอกจัมปกปุณณิเยระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เอกจัมปกปุณณิเยระปาทาน .

ติมิรปุณณิเยระปาทานที่ ๙ (๓๖๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกดิหมี

[๓๗๑] เราเที่ยวไปตามกระแสน้ำใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา ได้เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้า
ปราศจากกิเลสธุลี เหมือนพระยารัชมิตกอบาน เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส
ถือเอาดอกดิหมีมาไปยลลงเหนือศรีษะ บูชาพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้เป็นมุนี
อันอุดม ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระปัจเจกพุทธเจ้าด้วยดอกไม้
ด้วยการบูชา นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระติมิรปุณณิเยระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ติมิรปุณณิเยระปาทาน .

สลพปุณณิเยระปาทานที่ ๑๐ (๓๗๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกข่าน้ำ

[๓๗๒] ในกาลนั้น เราเป็นกนิณรอยู่ที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา ครั้นนั้น เราได้เห็น
พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐกว่านระเสด็จจงกรมอยู่ เราได้เลือกเก็บดอกไม้ข่าน้ำ
นำมาถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด พระมหาวิรเจ้าทรงสดกกลิ่นดอก
ข่าน้ำมีกลิ่นหอมดังดอกไม้ทิพย์ เมื่อขณะที่เราอยู่นั้น พระมหาวิรสัม-
พุทธเจ้าพระนามว่า วิปัสสี ผู้เป็นนายของโลก ทรงรับแล้ว ทรงสดกกลิ่น
เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ถวายบังคมพระองค์ผู้อุดมกว่าสัตว์ ประนมกร
อัญชลีแล้ว กลับขึ้นสู่เขาอีก ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระ
พุทธเจ้าด้วยดอกไม้ ด้วยการบูชา นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผล
แห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสลพปุณณิเยระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สลพปุณณิเยระปาทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. มันทาริยปุณณิเยระปาทาน	๒. กักการปุณณิเยระปาทาน
๓. ภิสัมพาลทายกเถราปาทาน	๔. เกสรปุณณิเยระปาทาน
๕. อังโกลปุณณิเยระปาทาน	๖. กัทัมพปุณณิเยระปาทาน
๗. อุททาลกปุณณิเยระปาทาน	๘. เอกจัมปกปุณณิเยระปาทาน
๙. ติมิรปุณณิเยระปาทาน	๑๐. สลพปุณณิเยระปาทาน

และมีคาถา ๔๐ คาถา .

จบ มันทรวปุณณิเยระวรรคที่ ๓๗ .

โพธิวันทกวรรคที่ ๓๘

โพธิวันทกเถราปาทานที่ ๑ (๓๗๑)

ว่าด้วยผลแห่งการไหว้

[๓๗๓] เราได้เห็นต้นแคฝอยอันงอกขึ้นบนพื้นดินงามรุ่งเรือง จึงประนมกรอัญชลี
เจริญภาเบื่องข้าย ตั้งใจเคารพไหว้ต้นแคฝอย เปรียบเทียบเหมือนว่า ได้
ถวายบังคมเฉพาะพระพักตร์พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่า วิปัสสี ผู้บริสุทธิ์
ทั้งภายในภายนอก หลุดพ้นด้วยดี ไม่มีอาสวะ ทรงเกื้อกูลโลก มีพระ
กรุณาญาณดังสาคร ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ไหว้ไม้โพธิ์ด้วย
กรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการไหว้ คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระโพธิวันทกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โพธิวันทกเถราปาทาน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ปาฏลিপุตติยเถราปทานที่ ๒ (๓๗๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกแฉฝอย ๓ ดอก

[๓๗๔] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี ผู้สยัมภู เป็นบุคคลผู้เลิศ ทรงชำนะมาร

แวดล้อมด้วยบรรดาศิษย์ของพระองค์ เสด็จเข้าสู่พินธุมดินนคร เราหอดอกแฉฝอย ๓ ดอกไว้ในพก ประสงค์จะอาบนำด้าเกล้า จึงได้ไปสู่นางแม่น้ำ ได้เห็นพระองค์ผู้เป็นนายกของโลก ทรงรุ่งเรืองดังดอกนิลบล รุ่งโรจน์ดังดวงอาทิตย์และดวงไฟ งามอาจดั่งเสือโคร่ง ประเสริฐ ทรงมีสกุลดังพระยาราชสีห์ เลิศกว่าบรรดาสมณะทั้งหลาย แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เสด็จดำเนินออกจากนครพินธุมดี เราเลื่อมใสในพระสุตเจ้าผู้ชำระมลทิน คือกิเลสพระองค์นั้น จึงถือเอาดอกแฉฝอย ๓ ดอก มาบูชาพระพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐสุด ในกาลปีที่ ๑๑ แต่กาลปีนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชาเช่นนี้ เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบวา ท่านพระปาฏลিপุตติยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปาฏลิปุตติยเถราปทาน .

ติณุปลมาลียเถราปทานที่ ๓ (๓๗๓)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกกุบล ๓ ดอก

[๓๗๕] ในกาลนั้น เราเป็นวานรอยู่ที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทกาคา เราได้เห็นพระพุทธเจ้า ผู้ปราศจากกิเลสฐิติ ประทับนั่งอยู่ในระหว่างภูเขา ยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสว ดังพระยารัชมืดดอกบานสะพรั่ง ทรงประกอบด้วยพระลักษณะและพยุขะนะ เราเห็นแล้วดีใจ มีใจเบิกบานโสมนัส มีใจร่าเริงเพราะปิติ จึงโปรยดอกกุบล ๓ ดอกลงบนพระเศียร (บูชา) ครั้นบูชาดอกไม้แด่พระพุทธเจ้าพระนามว่ามุสสะ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวงแล้ว เป็นผู้มีความเคารพ บ่ายหน้ากลับไปทางทิศอุดร เมื่อเรากลับไปด้วยใจอันเลื่อมใสยิ่งนัก ได้ตกลงในระหว่างเขาเห็นถึงความสิ้นชีวิต ด้วยกตกรรมที่เราทำแล้วนั้น และด้วยการตั้งเจตนามั่น เราละชาติเดิมแล้ว ได้ไปสู่มหาเวฬุวัน ได้เสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๓๐๐ ครั้ง และได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๕๐๐ ครั้ง ในกาลปีที่ ๑๒ แต่กาลปีนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชาเช่นนี้ เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบวา ท่านพระติณุปลมาลียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ตินุปลมาลียเถราปทาน .

ปัตติปปุตติยเถราปทานที่ ๔ (๓๗๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกประดู่

[๓๗๖] ในกาลเมื่อพระสัมพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณใหญ่ พระนามว่าปทุมุตระ เสด็จนิพพานแล้ว คนทั้งปวงมาประชุมกันนำเอาพระสรีระไป เมื่อนำเอาพระสรีระไป เมื่อเขาประโคมกลองเกรี้ยว เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้บูชาด้วยดอกประดู่ ด้วยการบูชาเช่นนี้ เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลเพราะบูชาพระสรีระ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีหนอ วิชชา ๓ เราได้บรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัด ดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบวา ท่านพระปัตติปปุตติยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปัตติปปุตติยเถราปทาน .

สัตตปณณียเถราปทานที่ ๕ (๓๗๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยต้นดินเปิด

[๓๗๗] พระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลก พระนามว่าสมณะ เสด็จจุติแล้ว เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้บูชาต้นดินเปิด (อันเป็นไม้โพธิ์) ในกาลปีที่แสน แต่กาลปีนี้ เราได้บูชาต้นดินเปิด ด้วยการบูชาเช่นนี้ เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาต้นดินเปิด การที่เราได้มาในสำนักของพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดั่งช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะ
อยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระสีตตปิณณียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สีตตปิณณียเถรอปทาน .

คินธมภูฏียเถรอปทานที่ ๖ (๓๓๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาจิตกาธาร

[๓๓๖] เมื่อมหาชนช่วยกันทำจิตกาธารอยู่ เมื่อของหอมต่างๆ มาประชุมแล้ว เรา
มีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้บูชา (จิตกาธาร) ด้วยของหอมกำมือหนึ่ง ใน
กัลป์ที่แสนแต่กัลป์นี้ เราได้บูชาจิตกาธารใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จัก
ทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาจิตกาธาร การที่เราได้มาในสำนักพระ
พุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลแล้วโดยลำดับ
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้ง
ปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดั่งช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มี
อาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระคินธมภูฏียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ คินธมภูฏียเถรอปทาน .

จิตกပ္พกเถรอปทานที่ ๗ (๓๓๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกริง

[๓๓๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ ผู้สูงสุดปรินิพพานแล้ว มหาชน
ช่วยกันยกขึ้นบนจิตกาธาร เราบูชาด้วยดอกริง ในกัลป์ที่แสนแต่กัลป์นี้
เราได้บูชาจิตกาธารด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย
นี่เป็นผลแห่งการบูชาจิตกาธาร การที่เราได้มาในสำนักแห่งพระพุทธเจ้า
ของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลแล้วโดยลำดับ พระ-
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวง
ขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดั่งช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระจิตกပ္พกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ จิตกပ္พกเถรอปทาน .

สมณตาลวันฎียเถรอปทานที่ ๘ (๓๓๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายพัดใบตาล

[๓๓๘] เราได้ถวายพัดใบตาลอันห่มห่อด้วยดอกมะลิ แต่พระผู้มีพระภาคพระนามว่า
สิทธัตถะ เราทรงไว้ซึ่งยศใหญ่ ในกัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายพัด
ใบตาล ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายพัดใบตาล
การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓
เราบรรลแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลส
ทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดั่งช้าง
ตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระสมณตาลวันฎียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สมณตาลวันฎียเถรอปทาน .

สมณทามียเถรอปทานที่ ๙ (๓๓๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยพวงดอกมะลิ

[๓๓๙] เราได้ร้อยพวงมาลัยดอกมะลิแล้ว ยืนทรง (ถือ) ไว้ตรงพระพักตร์ของ
พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้บริสุทธิ์ (ชำระกิเลส) มีตบะ ใน
กัลป์ที่ ๔๔ แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยพวงมาลัยใด ด้วยการ
บูชานั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการบูชาด้วยพวงมะลิ การที่
เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เรา
บรรลแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้ง
หลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดั่งช้างตัด
เชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบ ว่า ท่านพระสมณทามิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สมณทามิยเถระอุปทาน
กาสมาริผลทายกเถระอุปทานที่ ๑๐ (๓๘๐)

ว่าด้วยแห่งการถวายผลมะรีน

[๓๘๒] เราได้เห็นพระพุทธรเจ้า ผู้ปราศจากกิเลสขลิ ไซติช่วงดังดอกกรรณิการ
เขษรบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านเร ประทับอยู่ในระหว่างภูเขา เรามีจิต
เลื่อมใสโสมนัส ประนมกรอัญชลีแล้ว ได้ถือเอาผลมะรีนไปถวายแด่
พระพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐสุด ในกาลปที่ ๓๑ แต่กาลปนี้ เราได้ถวายผลไม้
ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผลไม้
การที่เราได้มาในศาสนาพระพุทธรเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓
เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธรศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว เราเผากิเลส
ทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดขวาง
ตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธรศาสนาเรา
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระกาสมาริผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล
จบ กาสมาริผลทายกเถระอุปทาน .

รวมอุปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. โพธิวันทกเถระอุปทาน	๒. ปาฏลีปปมียเถระอุปทาน
๓. ตัณฑุลมัลลียเถระอุปทาน	๔. สัตตปปมียเถระอุปทาน
๕. สัตตปณณียเถระอุปทาน	๖. คินธมัญญียเถระอุปทาน
๗. จิตกบุชกเถระอุปทาน	๘. สมณตาลวณณียเถระอุปทาน
๙. สมณทามิยเถระอุปทาน	๑๐. กาสมาริผลทายกเถระอุปทาน

มีคาถา ๕๙ คาถา

จบ กาโพธิวันทวรรคที่ ๓๘

อัมพภูผลวรรคที่ ๓๙

อัมพภูผลทายกเถระอุปทานที่ ๑ (๓๘๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะกอก

[๓๘๓] พระผู้มีพระภาคสัมพุทธเจ้า พระนามว่าสตรังสี ผู้เป็นเอกไม่ทรงแพ้อะไร
ทรงไกรความสงัด เสด็จออกโคจรบิณฑบาต เราถือผลไม้ได้ เห็น
พระองค์ มีจิตเลื่อมใสโสมนัส จึงเข้าไปเฝ้าพระนเรสภแล้ว ได้ถวายผล
มะกอก ในกาลปที่ ๙๔ แต่กาลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ ด้วยทานนั้น
เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ การที่เราได้มาในศาสนา
แห่งพระพุทธรเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้ว
โดยลำดับ พระพุทธรศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว
ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดขวางตัดเชือกแล้ว เป็น
ผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธรศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระอัมพภูผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อัมพภูผลทายกเถระอุปทาน .

ลพขทายกเถระอุปทานที่ ๒ (๓๘๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลขนุนสามะลอ

[๓๘๔] ในกาลนั้น เราเป็นคณริชชาสวนอยู่ในพระนครพันธุมดี ได้เห็นพระ
พุทธรเจ้าผู้ปราศจากกิเลส กำลังเสด็จเหาะไปในอากาศ เราได้ถือเอาผลขนุน
สามะลอไปถวายแด่พระพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐสุด พระองค์ผู้มีมัยมากประทับ
ยืนอยู่ในอากาศทรงรับทานของเรา นั้นเป็นเหตุให้ปิติเกิดแก่เรา เป็น
เครื่องนำสุขมาให้ในปัจจุบัน ครั้นได้ถวายผลไม้แด่พระพุทธรเจ้าด้วยใจอัน
ผ่องใสแล้ว เราได้บรรลุถึงปิติและอดมสุขอันไพบลยในกาลนั้น แก้ว
ย่อมเกิดขึ้นแก่เราในภพที่เราเกิด ในกาลปที่ ๙๑ แต่กาลปนี้ เราได้ถวาย
ผลไม้ ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการ
ถวายผลไม้ การที่เราได้มาในศาสนาแห่งพระพุทธรเจ้าของเรา เป็นการมา
ดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราได้บรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธรศาสนาเรา
ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว
ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดขวางตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวา ท่านพระลพขทัยกเถราปทาน ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ลพขทัยกเถราปทาน .

อุทุมพรผลทนายกเถราปทานที่ ๓ (๓๘๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะเดื่อ

[๓๘๔] พระพุทธเจ้าผู้อุดมบุรุษ ประทับอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำนินนคา เราได้เห็นพระ
พุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสฐิติ มีพระหฤทัยมั่นคง ไม่ระส่ำระสาย เรามีใจ
เลื่อมใสในพระองค์ผู้ชำระมลทิน คือ กิเลส จึงได้ถือเอาผลมะเดื่อไป
ถวายแก่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ในกาลปีที่ ๙๑ แต่กาลปีนี้ เราได้ถวาย
ผลไม้ไต่ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการ
ถวายผลไม้ การที่เราได้มาในพระศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการ
มาดีแล้วหนอ วิชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว เราฝากกิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัด
กิเลสเครื่องผูกมัดขวางตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระอุทุมพรผลทนายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อุทุมพรผลทนายกเถราปทาน .

มิลักขผลทนายกเถราปทานที่ ๔ (๓๘๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมิลักข

[๓๘๖] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าอัทธทัสสี ผู้มียศมากในระหว่างปา เรามี
จิตเลื่อมใสโสมนัส ได้ถวายผลมิลักข ในกาลปีที่ ๑๘๐๐ แต่กาลปีนี้ เรา
ได้ถวายผลไม้ไต่ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผล
แห่งการถวายผลไม้ การที่เราได้มาในพระศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา
เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนา
เราได้ทำเสร็จแล้ว เราฝากกิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมด
แล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดขวางตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณ
วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ เราทำให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระมิลักขผลทนายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มิลักขผลทนายกเถราปทาน .

ผารสผลทนายกเถราปทานที่ ๕ (๓๘๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะปราง

[๓๘๗] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้ามีพระจวีรรัตนดังทองคำ สมควรรับเครื่องบูชา
เสด็จดำเนินอยู่ในถนน จึงได้ถวายผลมะปรางแด่พระองค์ ในกาลปีที่ ๙๑
แต่กาลปีนี้ เราได้ถวายผลไม้ไต่ ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จัก
ทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ การที่เราได้มาในพระศาสนาแห่ง
พระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชา ๓ เราบรรลุแล้วโดย
ลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราฝากกิเลสทั้งหลายแล้ว
ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดขวางตัดเชือกแล้ว
เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระผารสผลทนายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ผารสผลทนายกเถราปทาน .

วัลลผลทนายกเถราปทานที่ ๖ (๓๘๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลวัลล

[๓๘๘] ในกาลนั้น ขนทั้งปวงชักชวนกันมาสู่ปา เขาเหล่านั้นแสวงหาผลไม้ ก็
หาผลไม้ไม่ได้ ในกาลนั้น ในป่านั้น เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้
สยัมภู ไม่แพ้ะไรๆ เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้ถวายผลวัลล ในกาลปี
ที่ ๓๑ แต่กาลปีนี้ เราได้ถวายผลไม้ไต่ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น
เราได้รู้จักทุกคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ การที่เราได้มาในพระ-
ศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชา ๓ เราบรรลุ
แล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัด
ขวางตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระวลีผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ วลีผลทายกเถรอปทาน .

กถิลผลทายกเถรอปทานที่ ๗ (๓๘๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลกล้วย

[๓๘๘] เราได้เห็นพระศาสดาผู้เป็นนายของโลก ทรงรุ่งเรืองดังดอกกรรณิการ
โชติช่วงเหมือนพระจันทร์วันเพ็ญและดังดวงประทีป เรามีจิตเลื่อมใส
โสมนัส ได้ถือเอาผลกล้วยไปถวายแด่พระศาสดา ถวายบังคมแล้วกลับ
ไป ในกัลป์ที่ ๓๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายผลไม้ใดในกาลนั้น ด้วยทาน
นั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ การที่เราได้มาใน
พระศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓
เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลส
ทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดซึ่ง
ตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระกถิลผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ กถิลผลทายกเถรอปทาน .

ปณสผลทายกเถรอปทานที่ ๘ (๓๘๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายขนุนสุก

[๓๙๐] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าอชชนะ ทรงถึงพร้อมด้วยจรณะ
และเป็นมุนี ผู้ฉลาดในสมาธิ ประทับอยู่ที่ภูเขาหิมวันต์ เราถือเอา
ผลขนุนอันสุกสุด โตประมาณเท่าหม้อวางไว้ที่ต้นต้นเปิดแล้ว ได้ถวาย
แด่พระศาสดา ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายผลไม้ใดในกาลนั้น
ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ การที่เรา
ได้มาในพระศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการดีแล้วหนอ วิชชา ๓
เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลส
ทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดซึ่ง
ตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปณสผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปณสผลทายกเถรอปทาน .

โสณโกฏิวิสเถรอปทานที่ ๙ (๓๘๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายถ้ำ

[๓๙๑] ในศาสนาของพระพุทธเจ้า พระนามว่าวิปัสสี เราได้สร้างถ้ำ (วิหาร)
ถ้ำหนึ่ง ถวายแด่สงฆ์ผู้มาจากทิศทั้งสี่ ในพันธุมารราชธานี เราบริจาคผ้า
หลายผืนไว้ลาดพื้นถ้ำ ในกาลนั้น เรามีจิตเบิกบานโสมนัส ได้ทำความ
ปรารถนาว่า ขอเราพึงได้พบพระสัมพุทธเจ้าผู้ทรงโปรดปราน พึงได้
บรรพชาและพึงถูกต้อง (บรรลุ) นิพพานอันยอดเยี่ยม เป็นอุดมสันติ
ด้วยกุศลมูลนั้นนั่นแล เราละสิกขาได้ตลอด ๔๐ กัลป์ เราเป็นเทวดา
กิติ เป็นมนุษย์กิติ เป็นผู้ก่อสร้างบุญรุ่งเรืองนัก ด้วยกรรมอันเหลือ
จากนั้น ในภพหลังสุดนี้ เราเกิดเป็นบุตรคนเดียวของอัครเศรษฐีในจัมปา
นคร พ่อบิดาของเราได้ฟังว่าเราเกิดแล้ว ก็ได้มีความพอใจว่า เราจะให้
ทรัพย์ ๒๐๐ ล้านแก่กุมารไม่ให้หย่อนเลย ขนยาวประมาณ ๔ นิ้ว เส้น
ละเอียด มีสัมผัสอ่อนนุ่ม เสมอเหมือนปูนงาม เกิดที่พื้นเท้าทั้งสอง
ของเรา ขอนี้เป็นคนพิเศษประการหนึ่ง ตลอด ๔๐ กัลป์ที่ล่วงมา เรา
ไม่รู้สึกในเมื่อเท้าวางลงบนภาคพื้นที่ไม่ม่มีเครื่องลาด พระสัมพุทธเจ้าเรา
พอใจแล้ว เราได้บวชเป็นบรรพชิตแล้ว เราบรรลุอรหัตแล้ว และเป็นผู้
เย็น เป็นผู้ดับแล้ว พระศาสดาผู้ทรงเห็นเหตุทั้งปวงทรงแสดงเราว่า
เป็นผู้เลิศกว่าบรรดาภิกษุผู้ปรารถนาความเพียร เราเป็นพระอรหันตชินาสพ
ได้อภิญญา ๖ มีฤทธิ์มาก ในกัลป์ที่ ๔๑ แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายทานใด
ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายถ้ำ
การที่เราได้มาในพระศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้ว
หนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
แล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัด
กิเลสเครื่องผูกมัดข้างติดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว พระโสมโกฏิวิสเถระ โดย
ฐานะ เป็นหัวหน้าของภิกษุสงฆ์ ถูกถามปัญหาแล้ว ได้พยากรณ์ที่สระใหญ่
ชื่ออินดาต ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระโสมโกฏิวิสเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โสมโกฏิวิสเถรอปทาน .

พุทธอปทานชื่อปุพพกรรมปิไลติที่ ๑๐ (๓๙๐)

ว่าด้วยบุพจริยาของพระองค์เอง

[๓๙๒] พระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกของโลก แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์เป็นอันมากประ-
ทับนั่งอยู่ที่พื้นหินอันเป็นริมณียสถานไซติช่วงด้วยแก้วต่างๆ ในละแวก
ป่าอันมีกลิ่นหอมต่างๆ ใกล้สระอินดาต ตรัสชี้แจงบุพกรรมทั้งหลาย
ของพระองค์ ณ ที่นั้นว่า ดูกุริยทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟังกรรมที่
เราทำแล้วของเรา เราเห็นภิกษุผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตรรูปหนึ่งแล้ว ได้ถวายผ้า
เก่า เราปรารถนาเป็นพระพุทธานุเจ้าเป็นครั้งแรก เพื่อความเป็นพระพุท-
ธานุเจ้า ในกาลนั้น ผลแห่งกรรม คือการถวายผ้าเก่า ย่อมอำนวยผลให้เป็น
พระพุทธานุเจ้า ในกาลก่อน เราเป็นนายโคบาล ต้อนโคไปเลี้ยง เห็น
แม่โคกำลังต้อนน้ำขุนมัว จึงห้ามมัน ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ในภพ
หลังสุดนี้ (แม่) เราจะกระหายน้ำ ก็ไม่ได้ต้อนน้ำตามความปรารถนา
ในชาติอื่นในกาลก่อน เราเป็นนักเลงชื่อปุนาลิ ได้กล่าวตู่พระปัจเจก
พุทธเจ้าชื่อว่าสุริย ผู้ไม่ประทุษร้าย (ตอบ) ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น
เราท่องเที่ยวอยู่ในนรกเป็นเวลานาน ได้เสวยทุกขเวทนาแสนสาหัส
หลายพันปีเป็นอันมาก ด้วยผลกรรมอันเหลือนั้น ในภพหลังสุดนี้ เรา
จึงได้กล่าวตู่เพราะเหตุแห่งนางสุนทริกา เพราะการกล่าวตู่พระเถระ
นามว่านั้นทะ สวากของพระพุทธานุเจ้า ผู้ครอบงำอันตรายทั้งปวง เราจึง
ท่องเที่ยวอยู่ในนรกสิ้นกาลนาน เราท่องเที่ยวอยู่ในนรกเป็นเวลานาน
ถึงหมื่นปี ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว ได้การกล่าวตู่เป็นอันมาก ด้วยผล
กรรมที่เหลือนั้น นางจิญจมาณวิกา มาพบกับหมูชน ได้กล่าวตู่เราด้วยคำอันไม่
เป็นจริง เมื่อก่อน เราเป็นพราหมณ์ชื่อสุตวา อันชนทั้งหลายสักการบูชา
สอนมนต์ให้กับมาณพประมาณ ๕๐๐ คนในป่าใหญ่ ก็เราได้เห็นฤาษีผู้
น่ากลัว ได้อภิญญา ๕ มีฤทธิ์มากมาในสำนักของเรา เราจึงกล่าวตู่ฤาษีผู้
ไม่ประทุษร้าย โดยได้บอกกะพวกศิษย์ของเราว่า ฤาษีพวกนี้มีภริยาโค
กาม แม่เมื่อเราบอก (เท่านั้น) พวกมาณพก็เชื่อฟัง ครั้งนั้น มาณพ
ทั้งปวง เทียวไปศึกษาในสกุลๆ พวกนั้นบอกแก่เราหาว่า ฤาษีพวกนี้
มีภริยาโคกาม ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ภิกษุ ๕๐๐ เหล่านี้ ได้คำ
กล่าวตู่ทั้งหมด เพราะเหตุแห่งนางสุนทริกา ในกาลก่อน เราได้ฆ่า
พี่น้องชายต่างมารดา เพราะเหตุแห่งทรัพย์ จับใส่ลงในชอกเขา และ
บด (ทับ) ด้วยหิน ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น พระเทวทัตจึงผลักก้นหิน
ก้นหินกลิ้งลงมากระแทกนิ้วแม่เท้าของเราจนห้อเลือด ในกาลก่อน
เราเป็นเด็กเล่นอยู่ที่หนทางใหญ่ เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว ใส่ไฟ
เผา (ตัก) ไว้ที่หนทาง ด้วยวิบากกรรมนั้น ในภพหลังสุดนี้ พระเทวทัต
จึงชักชวนนายขมังธนู ผู้ฆ่าคนตายมาก เพื่อให้ฆ่าเรา ในกาลก่อน เรา
เป็นนายควาญช้าง ได้ไล่ช้างให้จับมัดพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้อุดมมณีแม่
กำลังเที่ยวบิณฑบาต ด้วยวิบากกรรมนั้น ช้างนาฟาลิรีอันดุร้าย รัง
เล่นเข้าไปในคอก (ท้อง) เขา (วงศ์) เบื้องหน้าผู้ประเสริฐ ใน
กาลก่อน เราเป็นนายทหารรบ (เป็นแม่ทัพ) ฆ่าบุรุษเป็นอันมากด้วย
หอก ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราถูกไฟไหม้อย่างเผ็ดร้อนอยู่ในนรก
ด้วยผลอันเหลือแห่งกรรมนั้น บัดนี้ ไฟนั้นยังมาไหม้ผิวหนังที่เท้าของ
เราทั้งสี่ (อีก) เพราะว่ากรรมยังไม่พินาศไป ในกาลก่อนเราเป็นเด็ก

(ลูก) ของชาวประมงอยู่ในบ้านแก้วภูคาม เห็นคนทั้งหลายฆ่าปลาแล้ว
เกิดความโสมนัส ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ความทุกข์ที่ศีรษะ (ปวดศีรษะ)
ได้มีแล้วแก่เราในเมื่อเจ้าศากยะทั้งหลายถูกเบียดเบียน พระเจ้าวิภูกะ
ฆ่าแล้ว เราได้บริภาษพระสวากทั้งหลาย ในศาสนาของพระพุทธานุเจ้า
พระนามว่ามุสสะ ว่าท่านทั้งหลายจงเถียว จงกินแต่ข้าวแดง แต่อย่ากิน
ข้าวสาลีเลย ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราอันพราหมณ์นิมนต์แล้ว อยู่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ในเมืองเวรัญชา บริโภคข้าวแดงตลอด ๓ เดือน ในกาลนั้น เมื่อนักมวย
กำลังชกกัน เราได้ห้ามบุตรนักมวยปล้ำ ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ความ
ทุกข์ทั้งหลาย (ปวดหลัง) ได้มีแล้วแก่เรา เมื่อก่อนเราเป็นหมอรักษาโรค
ได้ถ้ายาให้เศรษฐีบุตร (ตาย) ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น โรคปัสสาวะติด-
พารจึงมีแก่เรา เราชื่อว่าไซติปาละ ได้กล่าวกะพระสุตเจ้าพระนามว่า
กัณฐะ ในกาลนั้นว่า จักมีโพธิ์มณฑลแต่ที่ไหน โพธิ์ญาณท่านได้ยาก
อย่างยิ่ง ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราได้ประพฤติกกรรมที่ทำได้ยากมาก

(ทุกกรกิริยา) ที่ตำบลอรุเวลาเสนานิคมตลอด ๖ ปี แต่นั้น จึงได้บรรลุ
โพธิ์ญาณ แต่เราก็มิได้บรรลุโพธิ์ญาณอันสูงสุดด้วยหนทางนี้ เราอัน
บรรพกรรมตกเดือนแล้ว จึงแสวงหาโพธิ์ญาณโดยทางที่ผิด (บัดนี้)
เราเป็นผู้สิ้นบาปและบุญ เว้นจากความเร่าร้อนทั้งปวง ไม่มีความเศร้า-
โศก ไม่คับแค้น เป็นผู้ไม่มีอาสวะ จักนิพพาน พระชินเจ้าทรงบรรลุ
กำลังแห่งอภิญญาทั้งปวงแล้ว ทรงพยากรณ์โดยทรงหวังประโยชน์แก่ภิกษุ
สงฆ์ ที่สระใหญ่ในดาด ด้วยประการฉะนี้แล .

ทราบฯ พระผู้มีพระภาคได้ทรงภาษิตธรรมบรรยายพุทธาปทานชื่อ ปุพพกรรมปิโลติ
อันเป็นบุพการิตของพระองค์ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ พุทธาปทานชื่อปุพพกรรมปิโลติ .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อัมพภูผลทายกเถราปทาน	๒. ลพขทายกเถราปทาน
๓. อุทุมพรผลทายกเถราปทาน	๔. มลิกขผลทายกเถราปทาน
๕. ผารุสผลทายกเถราปทาน	๖. วัลลผลทายกเถราปทาน
๗. กถิลผลทายกเถราปทาน	๘. ปนสผลทายกเถราปทาน
๙. โสณโกฏิวิสเถราปทาน	๑๐. พุทธาปทานชื่อปุพพกรรมปิโลติ

บันทึกทั้งหลายคำนวณค่าได้ ๙๑ คาทา

จบ อัมพภูผลวรรคที่ ๓๙ .

จบ ภาณวารที่ ๑๔ .

ปิลินทวรรคที่ ๔๐

ปิลินทวิจจนเถราปทานที่ ๑ (๓๙๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายไทยธรรมอันสมควร

[๓๙๓] เราเป็นนายประตอยที่นครหงสวดี เรารวบรวมโกศสมบัติเก็บไว้ใน
เรือนมากมายนับไม่ถ้วน ในกาลนั้น เราอยู่ในที่ลับ ทำใจให้รื่นเริง นั่ง
อยู่ในปราสาทอันประเสริฐแล้ว ได้คิดอย่างนี้ว่า โกศสมบัติของเรามีมาก
มากแพร่หลายไปภายในบุรี แม้พระราชอาคันตุกะเป็นใหญ่ในแผ่นดินพระนามว่า
อาณนท กิทรังเข็ญเรา พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ เป็นมุนี เสด็จ
อุบัติขึ้นแล้วในโลกนี้ และโกศสมบัติของเราก็มียอ เราจักถวายทานแก่
พระศาสดา พระราชบุตรพระนามว่าปทุม ทรงถวายทานอันประเสริฐ
คือ ช้างตัวประเสริฐ บัลลังก์และพนักพิง มีประมาณไม่น้อย ใน
พระชินเจ้า แม้เราก็จักถวายทานในสงฆ์อันเป็นหมู่คณะที่ประเสริฐสุด
ทานอันประเสริฐที่ไครยังไม่เคยถวาย เราก็จักเป็นคนแรกในทานนั้น เรา
คิดที่จะถวายทานหลายวิธี สุขเป็นผลเพราะการบูชาทานใด จึงได้เห็นการ
ถวายบริวาร อันจะเป็นเครื่องทำความดำริของเราให้เต็ม เราก็จักถวาย
บริวาร ในสงฆ์อันเป็นหมู่คณะที่ประเสริฐสุด การถวายบริวารคนอื่น
ยังไม่เคยถวาย เราก็จักเป็นคนแรก ในขณะนั้น เราจึงเข้าไปหาช่างจัก
สาน จ้างให้ทำฉัตร ได้รวบรวมฉัตรไว้หนึ่งแสนคัน ได้รวบรวมผ้าไว้
หนึ่งแสนผืน จ้างช่างให้ทำมิด (โกน) พรา เชื้อ และมิดสำหรับตัด
เล็บ อันสมควร แล้วให้วางไว้ภายใต้ฉัตรทั้งหลาย จ้างช่างให้ทำพัด
ใบตาล พัดขนปีกนกยูง พัดจามร ผ้ากรองน้ำ และภาชนะน้ำมัน อัน
สมควร จ้างช่างให้ทำกลองเช้ม ผ้าอังสะ ประคตเอาและเชิงรองบาตร
ที่ทำอย่างสวยงาม อันสมควร ให้เอาเภสัชใส่ในภาชนะสำหรับใส่ของ
บริโภคและในขันสำริดให้เต็มแล้ว ให้วางไว้ภายใต้ฉัตร ให้ใส่ขาน้ำ
หย้าคา ชะเอม ตีปัลลิก พริก ผลสมอ และชิงสด ให้เต็มในภาชนะ
ต่างๆ อย่าง จ้างช่างให้ทำรองเท้า เขียงเท้า ผ้าสำหรับเช็ดน้ำ และ
ไม้เท้าคนแก่ ให้ทำอย่างสวยงาม อันสมควร จ้างช่างให้ทำยารักษาไข้
ยาหยอดตา ไม้ป้ายยาตา ธรรมกุตตรา กุญแจ และกลองกุญแจ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

อันเย็บด้วยด้าย ทำสี สายโยค กล้องเป่าควันไฟ ตะเกียงตั้ง คนโหนด และผอบ อันสมควรกัน จ้างช่างให้ทำคิม กรรไกร ผ้าสำหรับเช็ด สนิมและถุงสำหรับเกสขอันสมควรกัน จ้างช่างให้ทำเก้าอี้นอน ตั้ง บัลลังก์อันมีเท้าสี่ให้สมควร แล้วให้ตั้ง ไรภายในใต้ฉัตร จ้างช่างให้ทำฟูก ยัดด้วยขน ฟูกนั่ง และหมอนให้ทำอย่างดี อันสมควรกัน จ้างช่างให้ ทำกรูรีนเท (ทับทิม) มธุสิตเถ (ขี้ผึ้ง) เกล็ดหอยตาปักษ์ สีวฏีผลบก สุกี เติงพร้อมด้วยเครื่องลาด เสนาสนะ ผ้าสำหรับเช็ดเท้า ที่นอน ที่นั่ง ไม่เท้า ไม่ชำระฟัน (แปรงฟัน) กระเบื้อง ของหอมสำหรับไล่ ทาสิระ มะลิไฟ ดั่งแผ่นกระดาน ฝาบาตร ฤๅบาตร กระบวยตักน้ำ เครื่องอบ (สผงย้อมผ้า) รางย้อมผ้า ไม่กวาด ผ้าอาบนํ้า ผ้าอาบนํ้าฝน ผ้าสีทนะ ผ้าปิดฝี ผ้าอันตราวาสก ผ้าตราสงค ผ้าสังฆาฏิ ยานัตถุ ผ้าเช็ดหน้า น้ำส้ม น้ำปลา น้ำผึ้ง นมส้ม น้ำปานะ ขี้ผึ้ง ผ้าเก่า ผ้าเช็ดปาก ด้าย สิ่งใดชื่อว่าเป็นของควรให้ทานมีอยู่ และสมควรแก่ พระศาสดา เรารวบรวมสิ่งนั้นทั้งหมดแล้วเข้าเฝ้าพระเจ้าอนนท ครั้น เข้าไปเฝ้าพระราชานุรักษ์ มียศมาก ถวายบังคมด้วยเศียรเกล้าแล้วได้ กราบทูลว่า เราทั้งสองเจริญโดยชาติร่วมกัน มียศร่วมกัน ทัวไปในสุข ในทุกข์ และประพฤติดำเนินกัน ทุกข์ทางใจมีอยู่ ข้าแต่พระองค์ผู้ปราบ ข้าศึก ข้าพระองค์พึงทรงไว้ซึ่งทุกขนั้น ข้าแต่กษัตริย์ ถ้าพระองค์ สามารถก็ขอได้ทรงพระกรุณาบรรเทาทุกขนั้นเถิด .

พระราชাত্রัสว่า

ทุกขของท่านก็เป็นทุกขของเรา เราทั้งสองมีใจร่วมกัน ท่านย่อมรู้ว่า สำเร็จ ถ้าท่านพึงเปลี่ยนทุกขนั้น .

ข้าแต่พระราชานุรักษ์ ของทรงทราบทุกขของข้าพระองค์บรรเทาได้ยาก . ท่านคำนึงมากไป สิ่งที่มีอยู่ในแวนแคว้นประมาณเท่าใด ชีวิตของเรา ประมาณเท่าใด สิ่งนั้น (แม่) เป็นทรัพย์ที่ท่านสละได้ยาก ถ้าท่าน ต้องการสิ่งเหล่านี้ เราก็จักให้ไม่หวั่นไหวเทียว .

ขอเดชะ พระองค์ทรงบันลือแล้ว การบันลือมากนั้นผิด ข้าพระองค์ จักทราบด้วยเกล้าว่าวันนี้ พระองค์ทรงดำรงอยู่ในธรรมทั้งปวง พระองค์ จงทรงบีบคั้นหนักนัก เมื่อข้าพระองค์ให้ (ขอ) .

ท่านจะต้องการด้วยการพูดไปทำไป ท่านปรารถนาสิ่งใดจงบอกแก่เรา .

ข้าแต่พระราชานุรักษ์ ข้าพระองค์ปรารถนาพระพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐยิ่ง ข้าพระองค์จักนิมนต์พระสัมพุทธเจ้าให้เสวย ชีวิตของข้าพระองค์อย่าเป็น โทษ .

เราจะให้พรอย่างอื่นแก่ท่าน ท่านอย่าขอพระตถาคตเลย ใครไม่พึงให้ พระพุทธรเจ้า เปรียบเหมือนแก้วมณีรัศมีรุ่งเรือง .

ขอเดชะ พระองค์ทรงบันลือแล้วมิใช่หรือว่าตลอดถึงชีวิตอันมีอยู่ เมื่อ พระองค์ประทานชีวิตได้ ก็ควรพระราชทานพระตถาคตได้ .

พระมหาวีรเจ้าควรจงไว้ เพราะไฉน ไม่พึงให้พระชินเจ้า พระพุทธรเจ้ารับ ให้ไม่ได้ ท่านจงรับเอาทรัพย์จนนับไม่ถ้วนเถิด .

เราจะต้องการการวินิจฉัย จักถามผู้วินิจฉัยทั้งหลาย ผู้วินิจฉัยจักตัดสิน ละเอียด ฉันทใจ เราสอบถามข้อนั้น ฉันทนั้น .

เราได้จับที่พระหัตถ์ของพระราชานุรักษ์ ไปสู่ศาลพิพากษา เราได้กล่าว คำนี้ตรึงหน้าของตุลาการและผู้พิพากษาทั้งหลายว่า ขอตุลาการและผู้ พิพากษาจงฟังเรา พระราชาได้พระราชทานพรแก่เราว่า เราไม่ยกเว้น อะไรๆ แม้ชีวิตก็ปรารถนาให้ได้ เมื่อเราขอพระราชทานพร เราจึงขอ พระพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐสุด พระพุทธรเจ้าเป็นอันพระราชทานแก่เราด้วยดี ท่านทั้งหลายจงตัดความสงสัยของเรา เราทั้งหลายจะเชื่อฟังคำท่านผู้เป็น พระราชาธิราชแผ่นดิน เราทั้งหลายฟังคำของทั้งสองฝ่ายแล้ว จักตัด ความสงสัยในข้อนี้ .

ขอเดชะ พระองค์พระราชทานสิ่งทั้งปวง ท่านผู้นี้เป็นอันถือเอาสิ่ง ทั้งปวงหรือ พระเจ้าข้า .

เราไม่ยกเว้นอะไรๆ ปรารถนาแม้ชีวิต เป็นผู้ถึงความยากตลอดชีวิตเป็น อย่างยิ่งเทียว เราเห็นว่าผู้ทุกขด้วยดี จึงได้ให้ถือเอาสิ่งทั้งปวง .

ขอเดชะ พระองค์เป็นผู้แพ้ ควรพระราชทานพระตถาคต เราตัดความ สงสัยของทั้งสองฝ่ายแล้ว เหมือนท่านทั้งสองตั้งอยู่ในคำมั่น .

พระราชานุรักษ์อยู่ ณ ที่นั้นแล ได้ตรัสกะตุลาการและผู้พิพากษาว่า ท่าน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทั้งหลายพึงให้แม่แก่เราโดยชอบ เราพึงได้พระพุทธเจ้าอีก .

ท่านยังความดำริของท่านให้เต็ม นิมนต์พระตถาคตให้สวแล้ว พึงคืน
พระสัมพุทธเจ้าให้แก่พระเจ้าอนนทผู้มียศอีก .

เราให้วัตถุการและผู้พิพากษา และถวายบังคมพระเจ้าอนนท จอมกษัตริย์
เป็นผู้ยินดีปราโมทย์ เข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้า ครั้นเข้าไปเฝ้าพระสัม-
พุทธเจ้าผู้ข้ามโอชะ ผู้ไม่มีอาสวะ ถวายบังคมด้วยเศียรเกล้าแล้ว ได้
กราบทูลดังนี้ว่า .

ขอพระองค์ผู้มีจักษุพร้อมด้วยพระอรหันต์หนึ่งแสนโปรดทรงรับนิมนต์ ขอ
จงทรงยังจิตของข้าพระองค์ให้รื่นเริง เสด็จเข้าในเวศนของข้าพระองค์
พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา
ผู้มีจักษุทรงรู้ความดำริของเรา จึงทรงรับนิมนต์ (ด้วยดุชนิภาพ) เราทราบ
ว่า พระองค์ทรงรับนิมนต์แล้ว ถวายบังคมแด่พระศาสดา มีจิตรำเริง
เบิกบาน เข้ามายังนิเวศนของตน ประชุมมิตรและอำมาตย์แล้ว ได้กล่าว
ดังนี้ว่า เราได้สิ่งที่ได้โดยยากนักแล้ว เปรียบเหมือนแก้วมณีมีรัศมี
โชติช่วง เราจักบูชาองค์พระพุทธเจ้าด้วยอะไร พระชินเจ้ามีคุณหาประมาณ
มิได้ หากที่เปรียบมิได้ ไม่มีใครเสมอเหมือน เป็นนักปราชญ์ ไม่มีบุคคล
เปรียบ หากผู้เสมอเหมือนเช่นนั้นมิได้ ไม่มีที่สอง ประเสริฐกว่านะ
ก็อริการอันสมควรแก่พระพุทธเจ้า เราทำได้โดยยาก เราทั้งหลายจง
รวบรวมดอกไม้ต่างๆ เอามาทำมณฑปดอกไม้เกิด สิ่งนี้ย่อมสมควรแก่
พระพุทธเจ้า จักเป็นอันบูชาด้วยสิ่งทั้งปวง เราจึงให้ทำดอกไม้เผื่อน ดอก-
บัวหลวง ดอกมะลิ ดอกลำดวน ดอกจำปา ดอกกถินพิมาน ให้เป็น
มณฑป ปลูกอาสนะหนึ่งแสนที่ไว้ภายในเงาจักร อาสนะของเรามีค่า
ยิ่งกว่าร้อยมือโยบเบื้องหลัง ปลูกอาสนะหนึ่งแสนที่ไว้ภายในเงาจักร จัดแจง
ข้าวและน้ำเสร็จ แล้วให้คนไปทูลเวลากัฏกาล เมื่อคนไปทูลกัฏกาลแล้ว
พระมหามณีพระนามว่าปทุมตระ พร้อมด้วยพระอรหันต์หนึ่งแสนเสด็จเข้า
มาสู่นิเวศนของเรา จักรทรงอยู่ในเบื้องบน ในมณฑปดอกไม้อันบานดี
พระพุทธเจ้าผู้อุดมบุรุษ ประทับนั่งพร้อมด้วยพระอรหันต์หนึ่งแสน (เรา
ทูลว่า) ขอพระองค์ผู้มีจักษุ โปรดทรงรับจักรหนึ่งแสนและอาสนะหนึ่ง-
แสน อันคารและไม่มีโทษเกิด พระมหามณีพระนามว่าปทุมตระ ทรงรู้
แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา พระองค์ประสงค์จะช่วยเหลือเรา จึงทรงรับไว้
เราได้ถวายบาตรแก่ภิกษุเฉพาะรูปละหนึ่งบาตร ภิกษุทั้งหลายละบาตรที่
จัดเอง ทรงบาตรเหล็ก พระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ในมณฑปดอกไม้ตลอด
๓ คืน ๓ วัน ทรงยังสัตว์เป็นอันมากให้ตรัสรู้ ทรงประกาศพระธรรมจักร
เมื่อทรงประกาศพระธรรมจักรภายใต้มณฑปดอกไม้ ธรรมากัสสมัยได้มีแก่
เทวดาและมนุษย์ ๘๔๐๐๐ เมื่อถึงวันที่ ๓ พระมหามณี พระนามว่า
ปทุมตระ ประทับนั่งอยู่ภายในเงาจักร ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า มาณพ
ผู้ใดได้ถวายทานอันประเสริฐ ไม่พร่องแก่เรา เราจักพยากรณ์มาณพนั้น
ท่านทั้งหลาย จงฟังเรากล่าว จตฺรจฺฉินฺเสนา คือ พลช้าง พลม้า พลรถ
และพลเดินเท้า จักแวดล้อมมาณพนั้นเป็นนิตย์ นี่เป็นผลแห่งการให้สิ่ง
ทั้งปวง ยานช้าง ยานม้า วอจะไหลมาเทมา คนทั้งหลายจักบำรุงมาณพ
นั้นเนื่องนิตย์ นี่เป็นผลแห่งการให้สิ่งทั้งปวง รถ ๖ หมีน อันประดับ
ด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง จักแวดล้อมมาณพนั้นเป็นนิตย์ นี่เป็นผลแห่ง
การให้สิ่งทั้งปวง คนตรี ๖ หมีน กลองเกรรทั้งหลายอันประดับดีแล้ว
จักประโคมมาณพนั้นเป็นนิตย์ นี่เป็นผลแห่งการให้สิ่งทั้งปวง นางนารี
๘๖๐๐๐ อันประดับประดาสวยงาม มีผ้าและอาภรณ์อย่างวิจิตร สวมใส่
แก้วมณีและกุณฑล มีหน้าแจ่ม ยิ้มแย้ม ตะโพกผึ่งผาย เอาเล็กเอวบาง
จัดแวดล้อมมาณพนั้นเป็นนิตย์ นี่เป็นผลแห่งการให้สิ่งทั้งปวง มาณพนั้น
จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมีนกลับ จักได้เป็นจอมเทวดาสวย
รัชสมบัติในเทวโลก ๑๐๐๐ ครั้ง และจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐
ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูรณ์ โดยคุณนานับมิได้ เมื่อ
มาณพนี้อยู่ในเทวโลก พรั่งพร้อมด้วยบุญกรรม เทวดาจักทรงจักรแก้วไว้
ในที่สดแห่งเทวโลก มาณพนี้จักปรารถนาเมื่อใด จักรอันเกิดแต่ผ้าและ
ดอกไม้ (ดังจะ) รู้จิตของมาณพนี้ จักกั้นอยู่เนื่องนิตย์เมื่อนั้น มาณพนี้
จุติจากเทวโลกแล้ว อังกุสลดักเตือนประกอบด้วยบุญกรรม จักเกิดเป็น
บุตรพรหมณ์ใน (อีก) แสนกลับ พระศาสดามีพระนามว่าโคดม ซึ่งมี
สมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราชจักเสด็จอุบัติในโลก พระศากยโคดม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ผู้ประเสริฐ ทรงทราบคุณข้อนี้ทั้งหมดแล้ว จักประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ทรงตั้งไว้ในเอตทัคคสถาน มาณพญ์นี้จักได้เป็นพระสาวกของพระศาสดา มีชื่อว่าปิลินทวิจจะ จักเป็นผู้อันเทวดา อสุร คนธรรพ ภิกษุ ภิกษุณี และฤๅษีทั้งหลาย สักการะ จักเป็นที่รักของคนทั้งปวง จักไม่มีอาสวะ นิพพาน กรรมที่เราทำแล้วในแสนกัลป์ ได้ให้ผลแก่เราแล้ว ในภพนี้ เราหลุดพ้นดี ดังกำลังลูกศร เผากิเลสทั้งหลายแล้ว โอ กุศลกรรม เราได้ทำแล้ว ในบุญเขตอันยอดเยี่ยมอันเป็นฐานะที่เราทำกุศลกรรมแล้ว ได้บรรลุปฐมฌานไม่หวั่นไหว ก็มาณพโศได้ให้ทานอันประเสริฐ ไม่บกพร่อง มาณพญ์นี้ได้เป็นหัวหน้า นี่เป็นผลแห่งทานนั้น เราได้ถวายฉัตรในพระสุตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ได้เสวยอานิสสงส์ ๘ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราไม่รู้สีกหนาว ๑ ไม่รู้สึกร้อน ๑ ละอองและธุลีไม่แปดเปื้อน ๑ เราเป็นผู้ไม่มีอันตราย ๑ ไม่มีจัญไร ๑ อันมหาชนยำเกรงทุกเมื่อ ๑ เป็นผู้มิมีพวพรรณละเอียด ๑ เป็นผู้มิมีใจกว้างขวาง (ไม่หดหู่) ๑ เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพ จักรหนึ่งแสนคัน อันประกอบด้วยเครื่องประดับทุกอย่าง เว้นขาดนี้แล้ว ทรงไว้เหนือศีรษะของเรา เพราะผลแห่งกรรมนั้น เพราะฉะนั้น ในชาตินี้ การทรงฉัตรจึงไม่มีแก่เรา กรรมทั้งปวงที่เราทำแล้ว เพราะผลบุญแห่งฉัตรหลุดพ้นไป เราได้ถวายผ้าในพระสุตเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๘ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้มิมีพวพรรณแปลงปลั่งดังทอง ๑ ปราศจากริ้ว ๑ มีรัศมีผ่องใส ๑ มีเดช ๑ ตัวของเราละเอียดอ่อน ๑ เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพ มีผ้าสีขาวแสนผืน ๑ สีเหลืองแสนผืน ๑ สีแดงแสนผืน ๑ ทรงอยู่เหนือศีรษะของเรา นี่เป็นผลแห่งการถวายผ้า เราย่อมได้ผ้าไหม ผ้ากัมพล ผ้าป่าน และผ้าฝ้ายในที่ทุกแห่ง เพราะผลอันหล่งออกแห่งการถวายผ้า นั้น เราได้ถวายบาตรในพระสุตเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๑๐ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมบริโภคโภชนาหารในภาชนะทองคำ ภาชนะแก้วมณี ภาชนะเงิน และภาชนะที่ทำด้วยทับทิม ในกาลทั้งปวง ๑ เราเป็นผู้ไม่มีอันตราย ๑ ไม่มีจัญไร ๑ มหาชนยำเกรงทุกเมื่อ ๑ เป็นผู้ได้ข้าว น้ำ ผ้า และที่นอน เป็นปกติ ๑ โภคสมบัติของเราไม่พินาศ ๑ เราเป็นผู้มีจิตมั่นคง ๑ เป็นผู้ใคร่ธรรมทุกเมื่อ ๑ เป็นผู้ไม่มีกิเลส ๑ ไม่มีอาสวะ ๑ คณะเหล่านี้ ติดตามเราไปทั้งในเทวโลก และมนุษยโลก ย่อมไม่ละเราในที่ทุกแห่ง เปรียบเหมือนเงาไม่ละรูป ฉะนั้น เราได้ถวายมิดโกนที่ทำอย่างสวยงาม อันเนื่องด้วยเครื่องผูกอย่างวิจิตรมากมาย แก่พระพุทเจ้าผู้ประเสริฐสุดและแก่พระสงฆ์แล้ว ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๘ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้กล้า ๑ เป็นผู้ไม่มีความเดือดร้อน ๑ ถึงที่สุดในเวสาลีธรรม ๑ เป็นผู้มียิต ๑ มีความเพียร ๑ มีใจอันประคองไว้ทุกเมื่อ ๑ ย่อมได้ญาณอันสุขุมเครื่องตัดกิเลส ๑ ความบริสุทธิ์อันซึ่งไม่ได้ ๑ ในที่ทั้งปวง เพราะผลอันหล่งออกแห่งกรรมของเรานั้น เรามีจิตเลื่อมใสได้ถวายพรำอันราบเรียบ ไม่หยาบ ไม่ต้องขัดถู เป็นอันมากในพระพุทเจ้าและในสงฆ์แล้ว ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมได้ความเพียรอันเป็นกัลยาณมิตร ๑ ขันติ ๑ ศาตราคือความไม่ตรี ๑ ศาตราคือปัญญาอันยิ่งเพราะตัดลูกศรคือตัณหา ๑ ญาณอันเสมอด้วยแก้ววิเชียร ๑ เพราะผลอันหล่งออกแห่งกรรมเหล่านั้น เราได้ถวายเข็มในพระสุตเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่ ย่อมเป็นผู้อันมหาชนนอบน้อม ๑ ตัดความสงสัยได้ ๑ มีรูปงาม ๑ มีโภคสมบัติ ๑ มีปัญญากล้า ๑ ทุกเมื่อ เราพิจารณาเห็นอรรถอันเป็นฐานะละเอียดลึกซึ้งด้วยญาณ ญาณของเราเสมอด้วยแก้ววิเชียรอันเลิศ เป็นเครื่องกำจัดความมืด เราได้ถวายมิดตัดเล็บในพระสุตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมได้ทาสชายหญิง วัวและม้า ลูกจ้าง คนพ่อนรำ ช่างตัดผม พ่อครัวผู้ทำอาหารเป็นอันมาก ในที่ทั้งปวง เราได้ถวายพัดใบตาลอันงามในพระสุตเจ้าแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมไม่รู้สีกหนาว ๑ ร้อน ๑ ความเร่าร้อน ไม่มีแก่เรา ๑ ไม่รู้สึกความกระวนกระวาย ๑ ไม่รู้สึกความเดือดร้อนจิต

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 ของเรา ๑ เราดับไฟ คือ รากะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ และไฟ
 ทั้งปวงได้แล้ว เพราะผลอันหลังออกแห่งกรรมนั้นของเรา เราได้ถวายพัด
 จามรี มีขนนกยูงเป็นด้ามในคณะสงฆ์ผู้สูงสุดแล้ว ย่อมเป็นผู้มีกิเลสสงบ
 ระเบียบ ไม่มีกิเลสเครื่องยั่ววนอยู่ เราได้ถวายผ้ากรองน้ำและธรรมกุตตระ
 ในพระสุตเจ้าแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรม
 ของเรา คือ เราก้าวล่วงอันตรายทั้งปวง ๑ ย่อมได้อายุอันเป็นทิพย์ ๑
 เป็นผู้อินโหรหรือข้าศึกไม่ข่มขู่ในกาลทุกเมื่อ ๑ ศาตราหรือยาพิษย่อมไม่ทำ
 ความเบียดเบียนเรา ๑ ไม่มีความตายในระหว่าง ๑ เพราะผลอันหลังออก
 แห่งกรรมนั้นของเรา เราได้ถวายภาชนะน้ำมัน ในพระสุตเจ้า และใน
 คณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๕ ประการ อันสมควร
 แก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้มีรูปสวยงาม ๑ มีความเจริญดี ๑ มีใจ
 เบิกบานดี ๑ มีใจไม่ฟุ้งซ่าน ๑ เป็นผู้อันอารักขาทั้งปวงรักษาแล้ว ๑ เรา
 ได้ถวายกลองเข็มในพระสุตเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว
 ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๓ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อม
 ได้คุณทั้งหลายนี้ คือ ความสุขใจ ๑ ความสุขกาย ๑ ความสุขเกิดแต่
 อิริยาบถ ๑ เพราะผลอันหลังออกแห่งกรรมนั้น เราได้ถวายผ้าอังสะใน
 พระชินเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้อานิสสงส์ ๔ ประการ
 อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมได้ความหนักในพระสัทธรรม ๑
 ย่อมระลึกถึงภพทั้งสองได้ ๑ เป็นผู้มิฉวีวรรณงามในที่ทั้งปวง ๑ เพราะผล
 อันหลังออกแห่งกรรมนั้น เราได้ถวายประคตเอาในพระชินเจ้าและในคณะ
 สงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๖ ประการ อันสมควรแก่
 กรรมของเรา คือ เราย่อมไม่หวั่นไหวในสมาริ ๑ เป็นผู้มีความชำนาญใน
 สมาริ ๑ มีบริษัทไม่แตกกัน ๑ มีถ้อยคำอันมหาชนเชื่อถือทุกเมื่อ ๑
 มีสติตั้งมั่น ๑ ความสะดักกลัวไม่มีแก่เรา ๑ คุณเหล่านี้ ติดตามเราไปทั้ง
 ในเทวโลกและมนุษย์โลก เราได้ถวายเชิงรองบาตรในพระชินเจ้าและใน
 คณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมเป็นผู้ไม่มีภัยในเพราะวาระ ๕ ไม่
 หวั่นไหวด้วยอะไร ธรรมเหล่าใดเหล่าหนึ่งอันเป็นเครื่องตรัสรู้ญาณด้วย
 สติ เราฟังแล้ว ธรรมที่เราทรงไว้ย่อมไม่พินาศ เป็นอันวิจิตรดีแล้ว
 เราได้ถวายภาชนะ และเครื่องบริโภคน้ำในพระพุทธรเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้อุดม
 แล้ว ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๓ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ
 เราย่อมได้ภาชนะทองคำ ภาชนะแก้วมณี ภาชนะแก้วผลึก และภาชนะ
 แก้วทับทิม ๑ ภริยา คนใช้ชายหญิง พลช้าง พลม้า พลรถ พลเดินเท้า
 และหญิง มีวัตร ยาเกรงนาย ๑ ได้เครื่องบริโภคน้ำทุกเวลา ๑ วิชาในบท
 มนต์ และในอาคมต่างๆ เป็นอันมาก เราย่อมไคร่ครวญคิดละทั้งปวง
 ใช้ได้ทุกเวลา เราได้ถวายขันในพระสุตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุด
 แล้ว ย่อมได้เสวยอานิสสงส์ ๓ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ
 เราย่อมได้ขันทองคำ ขันแก้วมณี ขันแก้วผลึก และขันแก้วทับทิม
 ย่อมได้ขัน อสสุก ๑ เกล ผลมเย อโถ ไปกขรปตตะเก มธุป่านกสงเข จ
 ย่อมได้คุณเหล่านี้ คือ ข้อปฏิบัติในวัตรอันงาม ในอาจารย์และภริยา
 เพราะผลอันหลังออกแห่งกรรมนั้น เราได้ถวายเภสัชในพระสุตเจ้าและ
 ในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้อานิสสงส์ ๑๐ ประการ อันสมควร
 แก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้มีอายุยืน ๑ มีกำลัง ๑ มีปัญญา ๑ มี
 วรรณะ ๑ มียศ ๑ มีสุข ๑ ไม่มีอันตราย ๑ ไม่มีภัยไร ๑ มหาชนยำ-
 เเกรงทุกเมื่อ ๑ เราไม่มีความพลัดพรากจากของที่รัก ๑ เพราะกรรมนั้นให้
 ผลแก่เรา เราได้ถวายรองเท้าในพระชินเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุด
 แล้ว ย่อมได้อานิสสงส์ ๓ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ ยาน
 ช้าง ยานม้า วอ ย่อมไหลมาเทมา ๑ รถ ๖ หมีนคันแวดล้อมเราทุกเมื่อ ๑
 เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพ รองเท้าแก้วมณี รองเท้าทองแดง รองเท้า
 ทองคำ รองเท้าเงิน ย่อมเกิดขึ้นในขณะที่ยกเท้าขึ้น ๑ บุญกรรมทั้งหลาย
 ย่อมช่วยชำระอาจารย์ให้สะอาดแน่นอน เราย่อมได้คุณเหล่านี้ เพราะ
 กรรมนั้นให้ผล เราได้ถวายเชี่ยงเท้าในพระสุตเจ้าและในคณะสงฆ์
 ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ได้สวมเชี่ยงเท้ามีฤทธิ์แล้วอยู่ได้ตามปรารถนา เราได้
 ถวายผ้าเช็ดหน้าในพระสุตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อม
 ได้เสวยอานิสสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้มี
 ผิวพรรณดุจทองคำปราศจากมลทิน ๑ มีรัศมีผ่องใส ๑ มีเดช ๑ ตัวของเรา
 ละเอียดอ่อน ๑ ผุ่นละอองไม่ติดตัวเรา ๑ เราได้คุณเหล่านี้เพราะกรรมนั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ให้ผล เราได้ถวายไม้เท้าคนแก่ในพระสุตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐ
สุดแล้ว ย่อมได้อานิสงส์ ๕ ประการ อันสมการแก่กรรมของเรา คือ
เรามีบุตรมาก ๑ เราไม่มีความสะดุ้งกลัว ๑ เป็นผู้อันอารักขาทออย่างรักษา
ไว้ ใครๆ ชมขมิไม่ได้ทุกเมื่อ ๑ ย่อมไม่รู้สึกความพลั้งพลาด ๑ ใจของเรา
ไม่วุ่นวาย ๑ เราได้ถวายยาหยอดตาในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว
ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๘ ประการ อันสมการแก่กรรมของเรา คือ เรา
เป็นผู้มีนัยนาดากว้างใหญ่ ๑ โลหิตของเราขาว ๑ เหลือง ๑ เป็นผู้มีนัยนาดา
ไม้มัว ๑ มีนัยนาดาแจ่มใส ๑ เว้นจากโลกตาทั้งปวง ๑ ย่อมได้ตาทิพย์ ๑
ได้ปัญญากลับอันสูงสุด ๑ เราได้คุณเหล่านี้เพราะกรรมนั้นให้ผล เราได้
ถวายลูกกุญแจในพระสุตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้
ลูกกุญแจ คือ ญาณอันเป็นเครื่องเปิดทวารธรรม เราได้ถวายเรือนกุญแจ
ในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๒ ประการ อัน
สมการแก่กรรมของเรา คือ เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพ เป็นผู้มีความโกรธ
น้อย ๑ ไม่มีความคับแค้น ๑ เราได้ถวายสายโยคในพระสุตเจ้าและใน
คณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมการ
แก่กรรมของเรา คือ เราย่อมไม่หวั่นไหวในสมาธิ ๑ มีความชำนาญใน
สมาธิ ๑ มีบริษัทไม่แตกกัน ๑ มีถ้อยคำอันมหาชนเชื่อถือทุกเมื่อ ๑ โภค
สมบัติย่อมเกิดแก่เรา เมื่อท่องเที่ยวอยู่ในภพ ๑ เราได้ถวายกลองเป่าควีน
ในพระชินเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๓
ประการ อันสมการแก่กรรมของเรา คือ สติของเราเป็นธรรมชาติตรง ๑
เส้นเอ็นของเราตอเนื่องกันดี ๑ เราย่อมได้ตาทิพย์ ๑ เพราะกรรมนั้นให้ผล
เราได้ถวายตะเกียงตั้งในพระชินเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว
ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๓ ประการ อันสมการแก่กรรมของเรา คือ เรา
เป็นผู้มีสกุล ๑ มีวัยสมบูรณ์ ๑ มีปัญญาอันพระพุทธเจ้าสรรเสริญ ๑
เราได้คุณเหล่านี้เพราะกรรมนั้นให้ผล เราได้ถวายคนโทน้ำและผอบใน
พระพุทเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้อุดมแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๑๐
ประการ อันสมการแก่กรรมของเรา คือ ในกาลนั้น เราได้เป็นผู้คุ้ม
ครองแล้ว ๑ พร้อมพรังด้วยสุข ๑ มียศมาก ๑ มียศ ๑ มีตัวอัน
จำแนกไป ๑ เป็นสุขมาลชาติ ๑ เว้นจากอันตรายทั้งปวง ๑ เป็นผู้ได้
คุณอันไพบลย ๑ หวั่นไหวด้วยความนับถือ ๑ มีความหวาดเสียวอัน
เว้นดีแล้ว ๑ เพราะการถวายคนโทน้ำและผอบ เราได้วาระ ๔ ช้าง
แก้วและม้าแก้ว คุณของเราเหล่านั้นไม่พินาศ ผลนี้ เพราะถวายคนโท
น้ำและผอบ เราได้ถวาย หตถิลิงคเก ในพระพุทเจ้าและในคณะสงฆ์
ผู้อุดมแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมการแก่กรรมของ
ของเรา คือ เราเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยลักษณะทั้งปวง ๑ มีอายุยืน ๑ มี
ปัญญา ๑ จิตมั่นคง ๑ กายของเราพ้นแล้วจากความยากลำบากทุกอย่าง
ในกาลทั้งปวง ๑ เราได้ถวายมัตถบางอันลับคมดีและการไกรในสงฆ์แล้ว
ย่อมได้ญาณเป็นเครื่องตัดกิเลส อันหาน้ำหนักมิได้ สะอาด เราได้
ถวายคัมพระสุตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้ญาณ
เป็นเครื่องถอนกิเลสอันหาน้ำหนักมิได้ สะอาด เราได้ถวายยานัตถ์ใน
พระสุตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๘
ประการ อันสมการแก่กรรมของเรา คือ ศรัทธา ๑ ศีล ๑ หิริ ๑
โอตตปปะ ๑ สุตตะ ๑ จาคะ ๑ ขันติ ๑ และปัญญาเป็นคุณข้อที่ ๘
ของเรา เราได้ถวายตั้งในพระสุตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว
ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมการแก่กรรมของเรา คือ เรา
ย่อมเกิดในสกุลสูง เป็นผู้มียศสมบัติมาก ๑ ชนทั้งปวงยำเกรงเรา ๑
ชื่อเสียงของเราฟุ้งไป ๑ บัลลังก์สี่เหลี่ยมจัตุรัส ย่อมแวดล้อมเราเป็น
นิตยัตถตลอดแสนกัลป์ ๑ เราเป็นผู้ยินดีในการจำแนกทาน ๑ เราได้ถวาย
ที่นอนในพระสุตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวย
อานิสงส์ ๖ ประการ อันสมการแก่กรรมของเรา คือ เรามีร่างกายสมส่วน
อันบุญกรรมก่อให้เกิด เป็นผู้อันโยน มีรูปงาม น่าดู (ดูไม่เบื่อ) เรา
ย่อมได้ญาณอันประเสริฐ นี่เป็นผลแห่งการถวายที่นอน เราย่อมได้นาม
ผ้าลาดลายรูปสัตว์ ผ้าลาดทอด้วยไหม ผ้าลาดอันวิจิตร ผ้าลาดอย่างดี
และผ้ากัมพลต่างๆ เป็นอันมาก ย่อมได้ผ้าปาวาร์กมีขนอ่อนนุ่ม ผ้าทำ
ด้วยขนสัตว์อ่อนนุ่ม ในที่ต่างๆ นี่เป็นผลแห่งการถวายที่นอน เมื่อใด
เราระลึกถึงตน เมื่อใด เราเป็นผู้รู้เตียงสา เมื่อนั้น เราเป็นผู้ไม่เปล่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
มีมานเป็นเตียบนอน นี่เป็นผลแห่งการถวายที่นอน เราได้ถวายหมอน
ในพระชินเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอาสนิสงส์
๖ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมยังศีรษะของเรา
ให้หนุนบนหมอนอันขัดด้วยขนสัตว์ หมอนขัดด้วยเกสรบัวหลวง และ
ขัดด้วยจันทร์แดงทุกเมื่อ ๑ เรายังญาณให้เกิดในอภิญ्ञาทั้งสี่ประการ
เสริฐ และในสามัญผล ๔ เหล่านั้นแล้ว ย่อมอยู่ตลอดกาลเป็นนิตย์ ๑
ยังญาณให้เกิดในทาน ทมะ สัญญะ อัปปมัญญา และรูปฌานเหล่านั้น
แล้ว ย่อมอยู่ตลอดกาลทั้งปวง ๑ ยังญาณให้เกิดในวัตรคุณ รูปปฏิมา
และในอาจารย์แล้ว ย่อมอยู่ในกาลทั้งปวง ๑ ยังญาณให้เกิดในการ
จกรรม ความเพียรอันเป็นประธาน และในโพธิปักขิยธรรมเหล่านั้น
แล้ว ย่อมอยู่ตามปรารถนา ๑ ยังญาณให้เกิดในศีล สมาริ ปัญญา
วิมุตติ และในวิมุตติญาณทัสสนะเหล่านั้นแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข ๑ เรา
ได้ถวายตั้งแผ่นกระดานในพระชินเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว
ย่อมได้เสวยอาสนิสงส์ ๒ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เรา
ย่อมได้บัลลังก์อันประเสริฐ อันทำด้วยทอง แก้วมณี และทำด้วยงาช้าง
สารเป็นอันมาก นี่เป็นผลแห่งการถวายตั้งแผ่นกระดาน เราได้ถวายตั้ง
รองเท้า ในพระชินเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้
เสวยอาสนิสงส์ ๒ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมได้
ยวดยานเป็นอันมาก นี่เป็นผลแห่งการถวายตั้งรองเท้า ๑ ทาสหญิงชาย
ภรรยา และคนอาศัยเลี้ยงชีวิตเหล้าอื่น ย่อมบำเรอเราโดยชอบ นี่เป็น
ผลแห่งการถวายตั้งรองเท้า ๑ เราได้ถวายน้ำมันสำหรับทาเท้าในคณะสงฆ์
ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอาสนิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่
กรรมของเรา คือ ความที่เราเป็นผู้ไม่ป่วยไข้ ๑ มีรูปงาม ๑ เส้นเอ็น
(ประสาท) ราบลื่นได้เร็ว ๑ ความได้ข้าวและน้ำ ๑ ได้อายุยืนนานเป็นที่
หำ ๑ เราได้ถวายเนยใสและน้ำมันในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อม
ได้เสวยอาสนิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้
มีกำลัง ๑ มีรูปสมบุรณ์ ๑ เป็นผู้ร่าเริงทุกเมื่อ ๑ มีบุตรทุกเมื่อ ๑ และ
เป็นผู้ไม่ป่วยไข้ทุกเมื่อ ๑ นี่เป็นผลแห่งการถวายเนยใสและน้ำมัน เรา
ได้ถวายน้ำมันปากในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอาสนิสงส์
๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้มีลำคอบริสุทธิ์ ๑
มีเสียงไพเราะ ๑ เว้นจากโรคไอ ๑ โรคหืด ๑ กลืนดอกกุบลพุ่งออกจาก
ปากของเราทุกเมื่อ ๑ เราได้ถวายนมส้มอย่างดีในพระพุทเจ้าและคณะสงฆ์
ผู้อดมแล้ว ได้บริโภคน้ำอันไม่ขาดสาย คือ ภายคตาสถิอันประเสริฐ เรา
ได้ถวายน้ำผึ้งอันประกอบด้วยสี กลิ่นและรสในพระชินเจ้าและในคณะ
สงฆ์แล้วย่อมได้รส คือ วิมุตติอันไม่มีรสอื่นเปรียบ ไม่เป็นอย่างอื่น เรา
ได้ถวายรสตามเป็นจริงในพระพุทเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้อดมแล้ว ย่อมได้
เสวยผล ๔ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา เราได้ถวายข้าวและน้ำ
ในพระพุทเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้อดมแล้ว ย่อมได้เสวยอาสนิสงส์ ๑๐
ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือเราเป็นผู้มีอายุยืน ๑ มีกำลัง ๑
เป็นนักปราชญ์ ๑ มีวรรณะ ๑ มียศ ๑ มีสข ๑ เป็นผู้ได้ข้าว ๑ น้ำ ๑
เป็นคนกล้า ๑ มีญาณรู้ทั่ว ๑ เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพ ย่อมได้คุณ
เหล่านี้ เราได้ถวายอุปัชฌาย์ในพระสุตเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุด
แล้ว ย่อมได้เสวยอาสนิสงส์ ๑๐ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ
เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่ เป็นผู้มีกลิ่นตัวหอมฟุ้ง ๑ มียศ ๑
มีปัญญาเร็ว ๑ มีชื่อเสียง ๑ มีปัญญาคมกล้า ๑ มีปัญญากว้างขวาง ๑
มีปัญญาร่าเริง ๑ มีปัญญาลึกซึ้ง ๑ มีปัญญาเครื่องเล่นไปไพบูลย์ ๑
เพราะผลการถวายรูปนั้น บัดนี้ เราเป็นผู้บรรลุนิพพานอันเป็นสันติสุข ๑
การที่เราได้มาในสำนักพระพุทเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓
เราบรรลแล้วโดยลำดับ พระพุทศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลส
ทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกจูงช้างตัด
เชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกขา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปิลินทวัจนเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปิลินทวัจนเถรปาทาน .

เสลเถรปาทานที่ ๒ (๓๙๒)

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ว่าด้วยการประพุดิธรรม

[๓๙๔] ข้าพระองค์เป็นเจ้าของถนนอยู่ในนครหงสวดี ได้ประชุมบรรดาญาติของ

ข้าพระองค์แล้ว ได้กล่าวดังนี้ว่า พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก เป็นบุญเขตอันสูงสุด พระองค์เป็นผู้สมควรรับเครื่องบูชาของโลกทั้งปวง กษัตริย์กิติ ขวานิกมกิติ พราหมณ์มหาศาลกิติ ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพุดิธรรมเป็นอันมาก พลช้าง พลม้า พลรถ พลเดินเท้า ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพุดิธรรมเป็นอันมาก คนครึ่งชาติ (ลูกกษัตริย์แม่เป็นศูทร) กิติ ราชบุตรกิติ พ่อค้ากิติ พราหมณ์กิติ ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพุดิธรรมเป็นอันมาก พ่อครัวกิติ คนรับจ้างกิติ คนรับใช้อาบน้ำกิติ ช่างกรองดอกไม้กิติ ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพุดิธรรมเป็นอันมาก ช่างย้อมกิติ ช่างหูกกิติ ช่างเย็บผ้ากิติ ช่างกลบกกิติ ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพุดิธรรมเป็นอันมาก ช่างครกกิติ ช่างลึงกิติ ช่างหนึ่งกิติ ช่างถากกิติ ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพุดิธรรมเป็นอันมาก ช่างเหล็กกิติ ช่างทองกิติ ช่างตีบุกและช่างทองแดงกิติ ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพุดิธรรมเป็นอันมาก ลูกจ้างกิติ ช่างซักรีดกิติ ทาสและกรรมกรกิติ เป็นอันมาก ได้พากันประพุดิธรรมตามกำลังของตนๆ คนตักน้ำขายกิติ คนขนไม้กิติ ขวานากิติ คนเกี่ยวหญ้ากิติ ได้พากันประพุดิธรรมตามกำลังของตนๆ คนขายดอกไม้ คนขายพวงมาลัย คนขายใบไม้ และคนขายผลไม้ ได้พากันประพุดิธรรมตามกำลังของตนๆ หญิงแพศยา นางกุ่มกาทาสี คนขายขนม และคนขายปลา ได้พากันประพุดิธรรมตามกำลังของตนๆ เราทั้งหมดนี้มาประชุมพร้อมเป็นพวกเดียวกันแล้ว จักทำบุญกุศล ในพระพุทธเจ้าผู้เป็นเขตบุญอย่างยอดเยี่ยม ญาติเหล่านั้นฟังคำของข้าพระองค์แล้ว ร่วมกันเป็นคณะในขณะนั้นกล่าวว่า พวกเราควรให้สร้างโรงฉันอันทำอย่างสวยงามถวายแด่ภิกษุสงฆ์ ข้าพระองค์ให้สร้างโรงฉันนั้นสำเร็จแล้ว มีใจเบิกบานยินดี แวดล้อมด้วยญาติทั้งหมดนั้น เข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้า ครั้นเข้าเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นนาถะของโลก ผู้ประเสริฐกว่านระ ถวายบังคมแทบพระบาทของพระศาสดาแล้ว ได้กราบทูลดังนี้ว่า ข้าแต่พระวิรมุณี บารุขประมาณ ๓๐๐ คนนี้ ร่วมกันเป็นคณะ ขอมอบถวายโรงฉันอันสร้างอย่างสวยงามแด่พระองค์ ขอพระองค์ผู้มีจักขุ ผู้เป็นประธานของภิกษุสงฆ์ โปรดทรงรับเถิด พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ต่อหน้าบารุข ๓๐๐ คนว่า บารุขทั้ง ๓๐๐ คนและผู้เป็นหัวหน้า ร่วมกันประพุดิ ทานทั้งปวง พากันทำแล้ว จักได้เสวยสมบัติ เมื่อถึงภพหลังสุด ทานทั้งหลายจักเห็นนิพพาน อันเป็นภาวะเย็นยอดเยี่ยม ไม่แก่ไม่ตาย เป็นแดนเกษม พระพุทธเจ้าผู้ยอดเยี่ยมกว่าผู้ธรรมทั้งปวง ทรงพยากรณ์อย่างนี้ ข้าพระองค์ได้ฟังพระพุทธพจน์แล้ว ได้เสวยโสมนัส ข้าพระองค์รื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หนี่นัลลป เป็นใหญ่กว่าเทวดา เสวยรัชสมบัติอยู่ในเทวโลก ๕๐๐ กัลป ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณานับมิได้ ในรัชสมบัติในมนุษย์นี้ มีพวกญาติเป็นบริษัท ในภพอันเป็นที่สุดที่ถึงนี้ ข้าพระองค์เป็นบุตรพราหมณ์ชื่อว่าวาเสฏฐะ ผู้สั่งสมสมบัติไว้ประมาณ ๔๐ โกฏิ ข้าพระองค์มีชื่อว่าเสละ ถึงที่สุดเอนงค์ ๖ แวดล้อมด้วยพวกศิษย์ของตน เดินเที่ยวไปสุริหารได้เห็นดาบสชื่อเกณียะ ผู้เต็มไปด้วยภาวะคือขญา จัดแจงเครื่องบูชา จึงได้ถามดังนี้ว่า ท่านจักทำอวามงคผล วาหมงคผล หรือท่านเชื่อเชิญพระราชา .

เกณียดาบสตอบว่า

เราใคร่จะบวงสรวงเครื่องบูชา ในพราหมณ์ที่สมมติกันว่าประเสริฐ เราไม่ได้เชื่อเชิญพระราชา ไม่มีการบวงสรวง อวามงคผลของเราไม่มี และ วาหมงคผลของเราไม่มี พระพุทธเจ้าผู้ให้เกิดความยินดีแก่ตักกะทั้งหลาย ประเสริฐที่สุดในโลกพร้อมทั้งเทวโลก ทรงทำประโยชน์แก่กุลแก่โลกทั้งปวง นำสขมาให้แก่สรรพสัตว์ วันนี้ เรานิมนต์พระองค์ เราจัดแจงเครื่องบูชาขึ้นเพื่อพระองค์ พระพุทธเจ้ามีพระรัศมีดุจสีมะพลับ มีพระคุณหาประมาณมิได้ ไม่มีผู้เปรียบ ไม่มีใครเสมอด้วยพระรูป เรานิมนต์เพื่อเสวย ณ วันพรุ่งนี้และพระองค์มีพระพักตร์ร่าเริงดังปากเบ้า สุกใสเช่นกับถ่านเพลิงไม่ตะเคียน เปรียบด้วยสายฟ้า เป็นนงหารีระ เป็นนาถะ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ของโลก เรานิมิตต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เปรียบเหมือน ไฟ
บนยอดภูเขา ดังพระจันทร์วันเพ็ญ เช่นกับสีแห่งไฟไหม้อ้อ เรานิมิตต์
แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ไม่ทรงครันคร้ามลวงภัยได้แล้ว ทรง
ทำให้เป็นผู้เจริญ เป็นมุนีเปรียบด้วยสีหะ เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว
พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงฉลาดในธรรมของผู้ตรัสรู้ ผู้อื่นชมเชยไม่ได้
เปรียบด้วยช้างตัวประเสริฐ เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว พระพุทธเจ้า
พระองค์นั้น ทรงฉลาดในฝั่งคือ สัทธรรม เป็นพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ
ไม่มีใครเปรียบ เปรียบด้วยโคอุสกราช เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว
พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น มีวรรณะไม่สุด มีศรัทธาไม่ขาด มีลักษณะทั้งปวง
วิจิตร เปรียบด้วยท้าวสักกะ เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว พระพุทธ-
เจ้าพระองค์นั้น ทรงมีความชำนาญ เป็นผู้นำหมู่ มีตะบะ มีเดชคร่าได้
ยาก เปรียบด้วยพรหม เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระ-
องค์นั้น มีธรรมเลิศนาบุชา เป็นพระทศพล ถึงที่สุด กำลังลวงกำลัง
เปรียบด้วยแผ่นดิน เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น .
ทรงเกลือกกล่นด้วยศีลและปัญญา มากด้วยการทรงรู้แจ้งธรรม เปรียบ
ด้วยทะเล เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น
ยากที่จะคร่าไปได้ ยากที่จะชมเชยไม่ทรงหวั่นไหว เลิศกว่าพรหม เปรียบ
ด้วยเขาสุมะ เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น
มีญาณไม่สิ้นสุด ไม่มีผู้เสมอ ไม่มีผู้เทียบเท่า ถึงความเป็นยอด เปรียบ
ด้วยท้องฟ้า เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว .

จบ ภาควารที่ ๑๕ .

พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นที่พึงของบรรดาผู้กลัวภัย เป็นที่ด้านทาน
ของบรรดาผู้ถึงสรณะ เป็นที่เบาใจ เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว พระ-
พุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นที่อาศัยแห่งมนต์คือความรู้ เป็นบุญเขตของผู้
แสวงหาสุข เป็นบ่อเกิดแห่งรัตนะ เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว
พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นผู้ให้เบาใจ เป็นผู้ทำให้ประเสริฐ เป็นผู้
ประทานสามัญผลเปรียบด้วยเมฆ เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว พระ-
พุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นวีระที่เขายกย่องในโลก เป็นผู้บรรเทาความมืด
ทั้งปวง เปรียบด้วยพระอาทิตย์ เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว พระพุทธเจ้า
พระองค์นั้น ทรงแสดงสภาพในอารมณ์และวิมุตติ เป็นมุนี เปรียบ
ด้วยพระจันทร์ เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น
ตรัสรู้แล้ว เขายกย่องในโลกประดับด้วยลักษณะทั้งหลาย หาประมาณ
มิได้ เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น มีพระญาณ
หาประมาณมิได้ มีศีลไม่มีเครื่องเปรียบ มีวิมุตติ ไม่มีอะไรเทียมทัน
เรานิมิตต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น มีจิตไม่มีอะไรเหมือน มีกำลัง
อันไม่ควรถูก มีความบากบั่นอันประเสริฐสุด เรานิมิตต์แล้ว พระ-
พุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงถอนรากะ โทสะ โมหะ และยาพิษทั้งปวง
แล้ว เปรียบด้วยยา เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระ-
องค์นั้น ทรงบรรเทาพยาธิคือกิเลสและทุกข์เป็นอันมาก เปรียบเหมือน
โอสถ เปรียบด้วยสายฟ้า เป็นนมหาวีระ เรานิมิตต์แล้ว เกณียพราหมณ์
กล่าวประกาศว่า พุทโธ เสียงประกาศนั้นข้าพระองค์ได้แสนยาก เพราะ
ได้ฟังเสียงประกาศว่า พุทโธ ปิตีย่อมเกิดแก่ข้าพระองค์ ปิตีของข้า-
พระองค์ไม่จับอยู่เฉพาะภายใน แผ่ชานออกภายนอก ข้าพระองค์มีใจ
ปิติ ได้กล่าวดังนั้น พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ผู้เป็นเชษฐบุรุษของ
โลก ประเสริฐกว่านระ ประทับอยู่ที่ไหน เราจักไปนัสการพระองค์ผู้
ประทานสามัญผล ณ ที่นั้น ขอท่านผู้เกิดโสมนัสประณมกรอัญชลี โปรด
ยกหัตถ์เบื้องขวาขึ้นชี้บอกพระธรรมราชาผู้บรรเทาทุกข์ คือความโศกเศร้า
แก่ข้าพเจ้าเกิด .

ท่านย่อมเห็นป่าใหญ่อันเขียวขจี ดังมหาเมฆที่ขึ้นลอยอยู่เสมอด้วยดอก
อัญชัน ปรากฏดุจสาคร พระพุทธเจ้าผู้ฝึกบุคคลที่ยังมิได้ฝึก เป็น
มุนี ทรงแนะนำในยัสัตว์ ให้ตรัสรู้ในโพธิปักขิยธรรม พระองค์นั้น
ประทับอยู่ที่นั่น ข้าพระองค์ค้นหาพระชินเจ้า เปรียบเหมือนคนกระหายน้ำ
หาน้ำ เช่นตคนหิวข้าวหาข้าว ปานดังแม่โครักลูกค้นหาลูก ฉะนั้น
ข้าพระองค์ผู้รู้อาจารย์และอุปัชฌาย์ สำนวตามสมควรแก่ธรรม ให้พวก
ศิษย์ของตนผู้จะไปยังสำนักพระชินเจ้าศึกษาว่า พระผู้มีพระภาคทั้งหลาย
ใครๆ คร่าไปได้ยาก เสด็จเที่ยวอยู่พระองค์เดียว เปรียบเหมือน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 ราชสีห์ ท่านมาพบทั้งหลายควรเดินเรียงลำดับกันมา พระพุทธเจ้าทั้ง
 หลาย ยากที่ใครๆ จะคร่าไป เปรียบเหมือนอสรพิษร้าย ดุจโกรธสร-
 มฤคธราช ดังช้างกฤษฑ์ที่ฝึกแล้วตกมัน ฉะนั้น ท่านมาพบทั้งหลาย
 จงอย่าจาม และอย่าไอ เดินเรียงลำดับกันเข้าไปสู่สำนักของพระพุทธเจ้า
 เกิด พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงเป็นผู้หนักในการอยู่ในที่เร้น ชอบเงียบ
 เสียง ยากที่จะคร่าไปได้ ยากที่จะเข้าเฝ้า เป็นครูในมนุษย์โลกพร้อมทั้ง
 เทวโลก เราทูลถามปัญหาใด หรือได้ปราศัยได้ตอบอยู่ ขณะนั้น ท่าน
 ทั้งหลายจงเงียบเสียงหยุดนิ่งอยู่ พระองค์ทรงแสดงพระสัทธรรม อันเป็น
 แดนเกษมเพื่อบรรลุนิพพาน ท่านทั้งหลายจงใคร่ครวญเนื้อความแห่งธรรม
 นั้น เพราะการฟังสัทธรรมเป็นความงาม ข้าพระองค์ได้เข้าไปเฝ้าพระสัม-
 พุทธเจ้าได้ปราศัยกับพระมุนี ครั้นผ่านการปราศัยไปแล้ว จึงตรวจดู
 พระลักษณะทั้งหลาย ไม่เห็นพระลักษณะ ๒ ประการ เห็นแต่พระลักษณะ
 ๓๐ ประการ พระมุนีทรงแสดงพระคฤหาฐานอันเร้นอยู่ในฝักด้วยฤทธิ์
 และพระชินเจ้าทรงแสดงพระชีวหาสอดเข้าช่องพระกรรมและพระนาสิก
 ทรงแผ่พระชีวหาปกปิดถึงที่สุดพระนลาฏทั้งสิ้น ข้าพระองค์ได้เห็น
 พระลักษณะของพระองค์ บริบูรณ์พร้อมด้วยพญายุทธะ จึงลงความสันนิษ-
 ฐานว่าเป็นพระพุทธเจ้าแน่ แล้วบวชพร้อมด้วยพวกศิษย์ ข้าพระองค์
 พร้อมด้วยศิษย์ ๓๐๐ คนออกบวชเป็นบรรพชิต เมื่อข้าพระองค์ทั้งหลาย
 บวชแล้วยังไม่ถึงถึงเดือน ได้บรรลุถึงความดับทุกข์ทั้งหมด ข้าพระองค์
 ทั้งหลายรวมกันทำกรรม ในบุญเขตอันยอดเยี่ยม ท่องเที่ยวไปร่วมกัน
 คลายกิเลสได้ร่วมกัน เพราะได้ถวายไม่กลอนทั้งหลาย ข้าพระองค์จึงอยู่
 ในธรรมเป็นอันมาก เพราะกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์ย่อมได้
 เหตุ ๘ ประการ คือ ข้าพระองค์เป็นผู้อันเขาบูชาในทิศทั้งหลาย ๑ โภค-
 สมบัติของข้าพระองค์นับไม่ถ้วน ๑ ข้าพระองค์เป็นที่พึ่งของคนทั้งปวง ๑
 ความสะดุ้งหวาดเสียวไม่มีแก่ข้าพระองค์ ๑ ความป่วยไข้ไม่มีแก่ข้าพระ
 องค์ ๑ ข้าพระองค์ย่อมรักษาอายุยืนนาน ๑ ข้าพระองค์เป็นผู้มีผิวพรรณ
 ละเอียดอ่อน เมื่ออยู่ในที่ฝนตก ๑ เพราะได้ถวายไม่กลอน ๘ อัน
 ข้าพระองค์จึงได้อยู่ในหมวดธรรมอีกข้อหนึ่ง คือ ปฏิสัมภิทาและอรหัต
 นี้เป็นข้อที่ ๘ ของข้าพระองค์ ข้าแต่พระมุนี ข้าพระองค์มีธรรม
 เครื่องอยู่อันยอดเยี่ยมหมดแล้ว ทำกิจเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ เป็นบุตรของ
 พระองค์ชื่อว่าอัญญโคปานสี เพราะได้ถวายเสาะ ๕ ต้น ข้าพระองค์
 จึงได้อยู่ในธรรมเป็นอันมาก ด้วยกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์
 ย่อมได้เหตุ ๕ ประการ คือ ข้าพระองค์เป็นผู้ไม่หวั่นไหวด้วยเมตตา ๑
 มีโภคสมบัติไม่รู้จักพรอง ๑ มีถ้อยคำควรเชื่อถือได้ ดังข้าพระองค์
 ไม่จำกัด ๑ จิตของข้าพระองค์ไม่หวาดกลัว ๑ ข้าพระองค์ไม่เป็นเสี้ยน
 หนามต่อใครๆ ๑ ด้วยกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์เป็นผู้ปราศจาก
 มลทินในศาสนา ข้าแต่พระมุนีมหาวิรเจ้า ภิกษุสาวกของพระองค์มีความ
 เคารพ มีความยำเกรงได้ทำกิจเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ ถวายบังคมพระองค์
 ข้าพระองค์ได้ทำบัลลังก์อันทำอย่างสวยงามแล้ว จัดตั้งไว้ในศาลาด้วยกุศล
 กรรมที่ได้ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์ย่อมได้เหตุ ๕ ประการ คือ ย่อมเกิดใน
 สกุลสูง ๑ เป็นผู้มียุติคุณมาก ๑ เป็นผู้มียุติคุณทั้งปวง ๑ ไม่มีความ
 ตระหนี่ ๑ เมื่อข้าพระองค์ปรารถนาจะไป บัลลังก์ย่อมสั่งรื้ออยู่ ๑ ย่อม
 ไปสู่ที่ปรารถนาพร้อมด้วยบัลลังก์อันประเสริฐ ๑ เพราะการถวายบัลลังก์
 นั้น ข้าพระองค์กำจัดความมืดได้หมด ข้าแต่พระมุนี พระเถระผู้
 บรรลุอภิญญาและพระสงฆ์ทั้งปวงถวายบังคมพระองค์ ข้าพระองค์ทำกิจทั้งปวง
 อันเป็นกิจของผู้อื่นและของตนสำเร็จแล้ว ด้วยกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น
 ข้าพระองค์ได้เข้าไปสู่ปรินิพพานไม่มีภัย ข้าพระองค์ได้ถวายเครื่องบริโภคใน
 ศาลาที่สร้างสำเร็จแล้ว ด้วยกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์ได้เข้า
 ถึงความเป็นผู้ประเสริฐ ผู้ฝึกเหล่าใดเหล่าหนึ่งในโลก ผู้ฝึกเหล่านั้นย่อม
 ฝึกช้างและม้า ย่อมให้ทำเหตุต่างๆ นานา แล้วฝึกด้วยความทารุณ ข้าแต่
 พระมหาวิรเจ้า พระองค์หาได้ฝึกชายและหญิงเหมือนอย่างนั้นไม่ พระองค์
 ทรงฝึกในวิธีฝึกอันสูงสุด ด้วยไม่ต้องใช้อาชาญา ไม่ใช่ศาตรา พระมุนีทรง
 สรรเสริญคุณแห่งท่าน ทรงฉลาดในเทศนา และพระมุนีตรัสปัญหาข้อ
 เดียวกัน ๓๐๐ คน ให้ตรัสรู้ได้ ข้าพระองค์ทั้งหลาย อันพระองค์ผู้เป็น
 สารทิพย์แล้ว พันวิเศษแล้ว ไม่มีอาสวะ บรรลุอภิญญาและพระสงฆ์ทั้งปวง
 ดับแล้วในธรรม เป็นที่สิ้นอุปธิ ในกัลป์ที่แสนแต่กัลป์นี้ ข้าพระองค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น ภัยทั้งปวงล่วงพ้นไปแล้ว นี่เป็น
ผลแห่งการถวายทาน การที่ข้าพระองค์ได้มาในสำนักพระพุทธเจ้านี้เป็น
การมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ ข้าพระองค์บรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนา
ข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ข้าพระองค์เผากิเลสทั้งหลาย ถอนภพขึ้นได้ทั้ง
หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดข้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระ
องค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระเสลเถระพร้อมด้วยบริษัทได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ในสำนักของพระผู้มี
พระภาค ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เสดเถราปทาน .

สรพพิตติกเถราปทานที่ ๓ (๓๙๓)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญธรรม

[๓๙๔] เราเป็นพราหมณ์ผู้ทรงขญาและหนังสือ เป็นผู้ซื้อตรง มีตบะ ได้เห็นพระ

พุทธเจ้าผู้นายกของโลก ทรงรุ่งเรืองดังดอกกรรณิการ ไซติช่วงดังดวงไฟ
รุ่งโรจน์ดังดาวประกายพุกฤษ์ เปรียบเหมือนสายฟ้าในอากาศ ไม่ทรงครัน
คร้าม ไม่ทรงสะดุ้งกลัว ดังพระยาไกรสรราชสีห์ ทรงประกาศแสงสว่าง
แห่งพระญาณ ทรงย้ายพวกเดียรฉิย ทรงช่วยเหลือสัตว์โลกนี้ ทรงตัด
ความสงสัยทั้งปวง ไม่ทรงหวาดหวั่นดังพระยาเนื้อ จึงถือเอาผ้าเปลือกไม้
กรองลาดลง ณ ที่ใกล้พระบาท หยิบเอากะล่ำพิกมาชะโลมทาพระตถาคต
ครันชะโลมทาพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้ชมเชยพระองค์ผู้เป็นนายกของโลก
ว่า ข้าแต่พระมหามณี พระองค์ทรงข้ามพ้นโอฆะแล้ว ทรงยังโลกนี้ให้ข้าม
พ้น ไซติช่วงด้วยแสงสว่างแห่งพระญาณ พระญาณประเสริฐสุด ทรง
ประกาศธรรมจักร ทรงย้ายเดียรฉิยอื่น ทรงเป็นผู้กล้าหาญ ทรงชนะ
สงครามแล้ว ยังแผ่นดินให้หวั่นไหว คลื่นในมหาสมุทรยอมแตกในที่สด
ฝั่ง จันใด ฤทธิที่ขบถยอมแตกทำลายในเพราะพระญาณของพระองค์
จันนั้น ชายตาเล็กๆ ที่เขาเหวี่ยงลงไปในสระแล้ว สัตว์ทั้งหลายที่อยู่
ภายในชาย เป็นผู้ถูกบีบคั้นในขณะนั้น จันใด ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นนายก
พวกเดียรฉิยในโลกเป็นผู้หลงมกมายไม่อาศัยสิ่งจะ ย่อมเป็นไปภายในพระ
ญาณอันประเสริฐของพระองค์ จันนั้น พระองค์เท่านั้นเป็นที่พึ่งของผู้ที่
ว้ายอยู่ในห้วงน้ำ เป็นนาถะของผู้ไม่มีเผ่าพันธุ์ เป็นสรณะของผู้ที่ตั้งอยู่ใน
ภัย เป็นผู้นำหน้าของผู้ต้องการความพ้น เสด็จเที่ยวไปผู้เดียว ไม่มี
ใครเหมือน ทรงประกอบด้วยพระเมตตากรุณา ทรงมีปัญญา ประกอบการ
สละ มีความชำนาญ คงที่ เป็นที่อยู่แห่งคุณ เป็นนักปราชญ์ ปราศจาก
ความหลง ไม่ทรงหวั่นไหว ไม่มีความสงสัย เป็นผู้พอพระทัย มีโทษ
อันตายแล้ว ไม่มีมลทิน ทรงสำรวม มีความสะอาด ล่วงธรรมเครื่อง
ข้อง มีความเมาไปปราศแล้ว ได้วิชา ๓ ถึงความเจริญ ทรงถึงเขตแดน
เป็นผู้หนักในธรรม มีประโยชน์อันถึงแล้ว ทรงหวานประโยชน์ ทรงยัง
สัตว์ให้ข้ามเปรียบเหมือนเรือ ทรงมีขมทรพิย ทรงทำความเบาใจ ไม่ทรง
ครันคร้ามดังราชสีห์ เหมือนพระยาขสสารอันฝึกแล้ว ในกาลนั้น ครัน
เราสรรเสริญพระมหามณีพระนามว่าปทุมตระด้วยคาถา ๑๐ คาถา ถวาย
บังคมพระบาทพระศาสดาแล้ว ได้ยืนนิ่งอยู่ พระศาสดาพระนามว่าปทุมตระ
ผู้รู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา ประทับอยู่ท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัส
พระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดสรรเสริญศีล ปัญญา และธรรมของเรา เราจัก
พยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลก
ตลอด ๖ หมื่นกัลป์ จักสละความเป็นอิสระครอบงำเทวดาเหล่าอื่น ภายหลัง
อันกุศลมูลตักเตือนแล้ว เขาก็จักออกบวชในพระศาสนาของพระผู้มีพระภาค
มีพระนามว่าโคดม ครันบวชแล้ว เว้นบาปกรรมด้วยกาย กำหนดรู้อาสวะ
ทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะ นิพพาน เมฆครางกระเหิม ย่อมยังพื้นดินนี้
ให้อุ่ม จันใด ข้าแต่พระมหาวิระเจ้า พระองค์ทรงยังข้าพระองค์ให้อุ่ม
ด้วยธรรม จันนั้น ครันเราเชยชมศีล ปัญญา ธรรม และพระนายกของ
โลกแล้ว ได้บรรลุนิพพานอันเป็นธรรมระงับอย่างยิ่ง เป็นบัพไม่เคลื่อน
โอหนอ พระผู้มีพระภาคผู้มีจักษุพระองค์นั้น พึงดำรงอยู่นานแน่ เราก็จึงรู้
แจ้งธรรมที่ยังไม่รู้แจ้ง พึงเห็นอมตบท ขาตินี้เป็นชาติที่สุดของเรา เรา
ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะ
อยู่ ในกัลป์ที่แสนแต่กัลป์นี้ เราได้สรรเสริญพระพุทธเจ้าใด ด้วยกรรม
นั้น เราไม่รู้จักทุกขเลย นี่เป็นผลแห่งการสรรเสริญ เราเผากิเลสทั้งหลาย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
แล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว อาสวะทั้งปวงสิ้นรอบแล้ว บัดนี้ ภพ
ใหม่ไม่มี การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้ว
หนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว
คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบ ว่า ท่านพระสรพทิตติเกระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สรรพทิตติเกระปทาน .

มรุตายกเถราปทานที่ ๔ (๓๙๔)

ว่าด้วยอานิสงส์การถวายน้ำผึ้งและลาดหญ้า

[๓๙๖] เราได้สร้างอาศรมอย่างสวยงามไว้ใกล้ฝั่งแม่น้ำสินธุ เราบอกกัมภีร์อดีตวิสา
พร้อมทั้งตำราทาลักษณะ กะพวกศิษย์ที่อาศรมนั้น ศิษย์เหล่านั้นเป็นผู้
ใคร่ธรรม เราแนะนำดี เป็นผู้ใคร่ฟังคำสั่งสอนดี ถึงที่สุดในองค์ ๖ ประการ
อยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำสินธุ เป็นผู้ฉลาดในการทำนายนายการมาเกิด และในลักษณะ
ทั้งหลาย แสงหาประโยชน์อันสูงสุดอยู่ในป่าใหญ่ ในกาลนั้น ครั้นนั้น
พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสุเมธ เสด็จอุบัติขึ้นในโลก พระองค์ผู้ทรงแนะ
นำให้วิเศษ จะทรงอนุเคราะห์พวกเรา จึงเสด็จเข้ามา เราได้เห็นมหาวิระ
พระนามว่าสุเมธ ผู้เป็นนายกของโลก เสด็จเข้ามา จึงได้เอาหญ้าลาด
ถวายแด่พระองค์ผู้เป็นเชษฐบุรุษของโลก เราถือเอาน้ำผึ้งจากป่าใหญ่ มา
ถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด พระสัมพุทธเจ้าเสวยแล้ว ได้ตรัส
พระดำรัสว่า ผู้ใดมีความเลื่อมใส ได้ถวายน้ำผึ้งแก่เราด้วยมือทั้งสอง
ของตน เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ด้วยการถวายน
น้ำผึ้ง และด้วยการลาดหญ้าถวายนี ผู้ที่จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด
๓ หมื่นกัลป์ ใน ๓ หมื่นกัลป์ พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ทรง
สมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นจักเป็นทายาท
ในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น จักเป็นโอรสอันธรรมนิรมิต จัก
กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะนิพพาน เมื่อเราจากเทวโลก
มาในมนุษย์โลกนี้ เข้าอยู่ในครรภ์มารดา เมล็ดฝนน้ำผึ้งได้ตกปกปิด
แผ่นดินด้วยน้ำผึ้ง แม้ในขณะที่เมื่อเราพ้อออกจากครรภ์นั้น ฝนน้ำผึ้งก็ตก
ให้แก่เรา เต็มเปี่ยมหม้อตลอดกาลเป็นนิตย์ เมื่อเราออกจากเรือนบวช
เป็นบรรพชิตแล้ว ย่อมได้ข้าวและน้ำ นี่เป็นผลแห่งการถวายน้ำผึ้ง เรา
เกิดในเทวดาและมนุษย์ เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยกามทั้งปวง ได้บรรลุความสิ้น
อาสวะ เพราะการถวายน้ำผึ้งนั้นแล .

เมื่อฝนตกแล้ว หญ้างอกยาว ๔ นิ้ว เมื่อต้นไม้ในแถวฝั่งน้ำมี

ดอกบานสะพรั่ง เราผู้ไม่มีอาสวะเป็นสุขอยู่เป็นนิตย์ ในเรือน

ว่างเปล่า ที่มณฑปและโคนไม้

เราก้าวล่วงภพเหล่าใด ภพเหล่านั้นของเราพึงมีในท่ามกลาง อาสวะทั้งหลาย
ของเราสิ้นไปแล้วในวันนี้ บัดนี้ ภพใหม่มิได้มีอีก ใน ๓ หมื่นกัลป์ (แต่
กัลป์นี้) เราได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุกข์เลย
นี่เป็นผลแห่งการถวายน้ำผึ้ง เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้
ทั้งหมดแล้ว อาสวะทั้งปวงสิ้นรอบแล้ว บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี การที่เราได้
มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เรา
บรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว คุณพิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราทำได้สำเร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระมรุตายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ มรุตายกเถราปทาน .

ปทุมภูฏาคาริกเถราปทานที่ ๕ (๓๙๕)

ว่าด้วยผลแห่งการทำพุทธบูชา

[๓๙๗] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปิตุสส ผู้สยัมภู เป็นนายกของโลก ตรัสรู้แล้ว
เอง ทรงใคร่ในวิเวก ฉลาดในสมาธิ เป็นมุนี พระมหามุนีพระนามว่า
ปิตุสส ผู้อุดมบุรุษ เสด็จไปสู่ไพโรสถ์ ทรงลาดผ้าบังสุกุลแล้วประทับนั่ง
อยู่ในกาลก่อน เราเป็นพรานเนื้ออยู่ในป่าใหญ่ในกาลนั้น เราเที่ยวแสวง
หาเนื้อฟานอยู่ในป่านั้น เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้ข้ามโอฆะแล้ว ไม่มี
อาสวะ เปรียบเหมือนพระยารังมิดอกบาน เหมือนพระอาทิตย์อทัย ครั้น
เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าปิตุสสผู้มียศมากแล้ว เราจึงลงไปสู่สระบัว
นำเอาดอกปทุมมาในขณะนั้น ครั้นนำเอาดอกปทุมอันเป็นที่รื่นรมย์ใจมา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
แล้ว จึงสร้างเรือนมียอด (ปราสาท) แล้วมุงบังด้วยดอกปทุม พระพุทธ
ชินเจ้าพระนามว่าปิยทัสสีเป็นมหายานี ผู้ทรงอนุเคราะห์ประกอบด้วยพระ
กรุณา ประทับอยู่ในกุฎาคาร ๗ คืน ๗ วัน เราเอาดอกปทุมที่เก่านั้นทิ้งเสีย
แล้ว มุงบังด้วยดอกปทุมใหม่ ขณะนั้นเราได้ยินประณมกรอัญชลีอยู่
พระมหายานีพระนามว่าปิยทัสสี รู้เป็นนายของโลก เสด็จออกจากสมาธิ
แล้วประทับนั่งเหยียดเท้าอยู่ ในกาลนั้น พระเถระผู้ปฏิญาณนามว่า
สุทัสสนะ มีฤทธิ์มาก รู้พระดำริของพระพุทธเจ้าพระนามว่าปิยทัสสีผู้
ศาสดา อธิษฐาน ๘ หมื่นแวดล้อมแล้ว เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าผู้เป็นนาย
ของโลก ซึ่งประทับนั่งทรงพระสารัญญอยู่ที่ชายป่า และในกาลนั้น เทวดา
ผู้สิงสถิตอยู่ในไพโรสนทน์ประมาณเท่าใด เทวดาเหล่านั้นทราบพระพุทธดำริ
แล้ว พวกเขามาประชุมทั้งหมด เมื่อพวกยักษ์ กุมภัณฑ์ พร้อมทั้งผีเสื้อน้ำ
มาพร้อมกัน และเมื่อภิกษุสงฆ์มาถึงพร้อมแล้ว พระชินเจ้าได้ตรัสพระคาถา
ว่า ผู้ใดบูชาเราตลอด ๗ วัน และได้สร้างอาวาสถวายเรา เราจักพยากรณ์
ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว เราจักพยากรณ์สิ่งที่เห็นได้ยากนัก
ละเอียดนัก ลึกซึ้ง ปราภฏิตด้วยญาณ ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้น
จักได้เสวยราชสมบัติในเทวโลกตลอด ๑๔ กัลป์ เทวดาทั้งหลายจักทรง
กุฎาคาร อันประเสริฐที่มุงบังด้วยดอกปทุมไว้แก่ผู้นั้นในอากาศ นี่เป็นผล
แห่งบรรพกรรม เขาจักท่องเที่ยวสับสนอยู่ตลอด ๑๔๐๐ กัลป์ ใน ๑๔๐๐
กัลป์นั้น วิมานดอกไม้จักทรงอยู่ในอากาศ น่ายอมไม่ติดในใบบัว จันใด
ก็เลสกิไม่ติดอยู่ในญาณของผู้นั้น จันนั้น ผู้นั้นหมั่นกลับนิรโรค ๕ ออกไป
ด้วยใจ ยังจิตให้เกิดขึ้นในเนกขัมมะแล้ว จักออกบวช ในกาลนั้น วิมาน
ดอกไม้อันทรงอยู่ก็จักออกไปด้วย เมื่อผู้นั้นผู้มีปัญญา มีสติ อยู่ที่โคนไม้
ที่โคนไม้นั้น วิมานดอกไม้จักทรงอยู่เหนือศีรษะผู้นั้น จักถวายจิวร
บิณฑบาตคิลานปัจฉิม ที่นอนและที่นั่งแก่ภิกษุสงฆ์แล้ว จักไม่มีอาสวะ
นิพพาน เมื่อผู้นั้นเที่ยวไปพร้อมด้วยกุฎาคารออกบวชแล้ว กุฎาคารย่อม
ทรงผู้นั้นแม้อยู่ที่โคนไม้ เจตนาในจิวรและบิณฑบาตย่อมไม่มีแก่เรา เรา
ประกอบด้วยบุญกรรม จึงได้จิวรและบิณฑบาตที่สำเร็จแล้ว พระพุทธเจ้า
ผู้เป็นนายของโลกส่งเราไปเปล่าๆ พ้นไปแล้วด้วยดีตลอดโกฏีกัลป์
เป็นอันมากโดยจะนับจะประมาณมิได้ ในกัลป์ที่ ๑๘๐๐ แต่กัลป์นี้ เราจึงได้
เฝ้าพระพุทธเจ้าพระนามว่าปิยทัสสี ผู้แนะนำให้วิเศษ แล้วจึงเข้าถึง
กำเนิดนี้ เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าอนิมะ ผู้มีจักขุ ได้เข้า
เฝ้าพระองค์แล้ว บวชเป็นบรรพชิต พระพุทธชินเจ้าผู้ทรงทำที่สุดทุกข์ได้
ทรงแสดงพระสัทธรรม เราได้ฟังธรรมของพระองค์แล้ว ได้บรรลุบทอัน
ไม่หวั่นไหว เรายังพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโคดมศากยบุตรให้ทรงโปรด
กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ในกัลป์ที่ ๑๘๐๐ แต่
กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าได้ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทอดทิ้งเลย
นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา เราเฝ้ากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว
อาสวะทั้งปวงของเราสิ้นรอบแล้ว บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี การที่เราได้มาใน
สำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้ว
โดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำสำเร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้ชัดแจ้งแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระปทุมกุฎาคาริกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ปทุมกุฎาคาริกเถรอปทาน .

พิกุลเถรอปทานที่ ๖ (๓๙๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายยา

[๓๙๘] ภูเขาชื่อโสภิตะ มีอยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ พวกศิษย์ของเราช่วยกันสร้าง
อาศรมอย่างสวยงามให้เราที่ใกล้ภูเขานั้น ที่ใกล้อาศรมนั้น มีมณฑปเป็น
อันมาก ไม่ย่างทรายกำลังดอกบาน ไม่มะขวิด ต้นจำปา ไม้กาะทิง
ไม้เกด มีเป็นอันมาก มีไม้ยางทราย ต้นพุทรา และต้นมะขามป้อม เป็น
อันมาก มีต้นมะปราง น้ำเต้า และบัวขาว กำลังมีดอกบาน มีต้นรักขาว
ต้นมะตูม ต้นกล้วย และต้นมะม่วง (มะนาว) ต้นสะทอน ต้นรูกฟ้าขาว
และต้นประยงค์ มีอยู่มาก มีต้นคำไม้สน ต้นกระทุ่ม ต้นไทร และ
มะกอก อาศรมของเราเป็นเช่นนี้ เราพร้อมด้วยศิษย์อยู่ที่อาศรมนั้น พระผู้
มีพระภาคผู้สยัมภู พระนามว่าอนิมทัสสี เป็นนายของโลก ทรงแสวงหา
ที่เร้น เสด็จเข้าสู่อาศรมของเรา และเมื่อเราเข้าไปเฝ้า พระมหาวีระพระนาม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ว่าอโนมทัสสี ผู้มียศมาก โรคลมก็เกิดขึ้นแก่พระโลกนาถ โดยจับพลัน เราเที่ยวไปในป่า ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นนายกของโลก ผู้มีจักษุ มียศมาก จึงได้เข้าไปเฝ้า ครั้นได้เห็นพระอิริยาบถเข้าก็เข้าใจได้ในทันทีว่า โรคเกิดขึ้นแก่พระพุทธเจ้าแน่แล้ว เราจึงรีบกลับมาอาศรม ในสำนักของ พวกศิษย์เรา ขณะนั้นเราปริกษาศิษย์ว่า เราต้องการทำยา ศิษย์ทั้งหมดผู้มีความเคารพ รับคำของเราแล้วร่วมประชุมกันเพราะเคารพในเราผู้เป็นครู เรารีบขึ้นภูเขาไปเก็บยาทุกสิ่งมาปรุง ได้ปรุงเป็นยาต้มแล้ว รินเอาน้ำยามาถวายพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ เมื่อพระมหาวีระผู้สัพพัญญู เป็นนายกของโลก เสวยแล้ว โรคลมของพระสุคตเจ้าผู้แสวงหาคุณยิ่งใหญ่ก็สงบลง จับพลัน พระพุทธเจ้า พระนามว่าอโนมทัสสี ผู้มียศมาก ทรงเห็นความ กระวนกระวายสงบแล้ว ประทับนั่งบนอาสนะของพระองค์ ได้ตรัสพระ- คำภาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้ถวายยาแก่เรา และระงับโรคของเราได้ เราจัก พยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลก ตลอดแสนกัลป์ ผู้นี้จักบันเทิงอยู่ในเทวโลกนั้น อันมิตินทรีย์ประโมอยู่ ทุกเมื่อ มาสู่มนุษย์โลกแล้ว อื่นกุศลมูลตักเตือน จักได้เป็นจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง ใน ๕๕ กัลป์ จักได้เป็นกษัตริย์พระนามว่าอโนมิ ทรงชำนะ วิเศษ มีสมุทรสาคร ๔ เป็นขอบเขต เป็นใหญ่ในชมพูทวีป เป็นพระเจ้า จักรพรรดิสมบุรณด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก จักยงดาวดึงส์ให้ กระฉอนแล้ว จักสวายเป็นใหญ่ เป็นเทวดาหรือเป็นมนุษย์ จักเป็นผู้ ไม่อาพาธ จักเว้นความเร่าร้อนแล้ว ชำม่นความป่วยไข้ได้ในโลก ใน กัลป์อันประมาณมิได้แต่กัลป์นี้ พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมี สมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก เขาจักเป็นทายาท ในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น เป็นโอรสอันธรรมนิรมิต กำหนดรู้ อาสวะทั้งปวงแล้ว จักเป็นผู้ไม่มีอาสวะ นิพพาน จักเฝ้ากิเลสทั้งหลายแล้ว ชำม่นกระแสตัณหาได้ จักเป็นสาวกของพระศาสดามีนามชื่อว่าพิกกณะ พระโคดมศากยบุตร ทรงรู้คุณทั้งปวงนี้แล้ว ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ จักทรงตั้งไว้ในเอตทัคคสถาน พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอโนมทัสสี ผู้ สยัมภู เป็นนายกของโลก ผู้ต้องการความวิเวก จึงเสด็จมายังอาศรม ของเรา เรามีความเลื่อมใส ได้ยังพระมหาวีระ ผู้สัพพัญญู เป็นนายก ของโลก ซึ่งเสด็จเข้ามา ให้อุ้มหน้าด้วยโอสถทั้งปวง ด้วยมือของตน เราเห็นได้ทำกรรมดีแล้วในเขตที่ดี สมบุรณด้วยพืช ก็ในกาลนั้น เราไม่ อาจให้กรรมที่เราทำแล้วสิ้นไปได้เลย การที่เราได้เห็นพระผู้มีพระภาค ผู้เป็นนายกนั้น เป็นลาภที่เราได้ดีแล้ว ด้วยกรรมอันเหลือนั้น เราได้ บรรลบท่อน ไม่หวั่นไหว พระโคดมศากยบุตรทรงทราบคุณทั้งหมดนี้ ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ทรงตั้งเราไว้ในเอตทัคคสถาน ในกัลป์อัน ประมาณมิได้แต่กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมดีในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่ รู้จักทอดทิ้ง นี่เป็นผลแห่งการถวายยา เราเฝ้ากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอน ภัยขึ้นได้หมดแล้ว มีอาสวะทั้งปวงสิ้นไปแล้ว บัดนี้ ภัยใหม่ของเรามิได้มี การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษ เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบวาท่านพระพิกกณะเถระได้กล่าวคำเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ พิกกณะเถรอาพาธ .

คิริมานันทเถรอาพาธที่ ๗ (๓๙๗)

ว่าด้วยผลแห่งการทำพุทธานุชา

[๓๙๘] ภริยาของเราทำกาลแล้ว บุตรของเราจะไปสู่ป่าช้า มารดา บิดา และพี่ชาย

เราเฝ้าที่เชิงตะกอนเดียวกัน เพราะความเศร้าโศกนั้น เราเป็นผู้เร่าร้อน เป็นผู้พอมเหลือ จิตของเราฟุ้งซ่าน เพราะเราประกอบด้วยความเศร้าโศก นั้น เรามักด้วยลูกศรคือความโศกจึงเข้าไปสู่ชายป่า บริโภคผลไม้ที่หล่น เองอยู่ที่โคนต้นไม้ พระสัมพุทธชินเจ้าพระนามว่าสุเมธ ผู้กระทำที่สุดทุกข์ พระองค์ประสงค์จะช่วยเหลือเรา จึงเสด็จมาในสำนักของเรา เราได้ยินเสียง พระบาทของพระพุทธเจ้าพระนามว่า สุเมธ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ยิ่ง จึง ชะเง้อศีรษะดูพระมหาบุรุษ พระมหาวีระเจ้าเสด็จเข้ามา ปิดเกิดขึ้นแก่เรา ในกาลนั้น เราได้เห็นพระองค์ผู้เป็นนายกของโลกแล้วมิใช่ ฟุ้งซ่าน กลับได้สติ แล้วได้ถวายใบไม้กำมือหนึ่ง พระผู้มีพระภาคผู้มีจักษุประทับ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 นั้นบนใบไม้ นั่น ด้วยความมอญเคราะห์ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสุเมธ
 ผู้เป็นนายกของโลก ผู้ตรัสรู้แล้ว ครั้นประทับนั่งบนใบไม้ นั้นแล้ว ทรง
 แสดงธรรมเครื่องบรรเทาทุกข์ คือความโศกเศร้าว่า ชนเหล่านั้น ใคร
 มิได้เชื่อเชื่อยุให้มาก็มาจากปรโลกนั้นเอง ใครมิได้อนุญาตให้ไปก็ไปจาก
 มนุษย์โลกนี้แล้ว เขามาแล้วจันใด ก็ไปจันนั้น จะปริเทวนาไปทำไมใน
 การตายของเขานั้น สัตว์มีเท้า เมื่อฝนตกลงมา เขาก็เข้าไปอาศัยในโรง
 เพราะฝนตก เมื่อฝนหายแล้ว เขาก็ไปตามปรารภนาจันใด มารดาบิดา
 ของท่านก็จันนั้น จะปริเทวนาไปทำไมในการตายของเขานั้น แขนงผู้จมา
 เป็นผู้สิ้นหวังแล้ว จันใด มารดาบิดาของท่านก็จันนั้น จะปริเทวนาไป
 ทำไมในการตายของเขานั้น จุละคราบเก่าแล้ว ย่อมไปสู่กายเดิม จันใด
 มารดาบิดาของท่าน ก็จันนั้น จะปริเทวนาไปทำไมในการตายของเขานั้น
 เราได้ฟังพระพุทธเจ้าตรัสแล้ว เว้นทุกข์คือความโศกได้ ยังความปราโมทย์
 ให้เกิดแล้ว ได้ถวายบังคมพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ครั้นถวายบังคมแล้ว
 ได้บูชาพระพุทธเจ้าผู้ลวงพันธุเขาคือกิเลส เป็นพระมหานาค ทรงสมบุรณ์
 ด้วยกลิ่นหอมอันเป็นที่พิย พระนามว่าสุเมธ เป็นนายกของโลก ครั้น
 บูชาพระพุทธเจ้าแล้ว ประนมกรอัญชลีขึ้นเหนือเศียรอนสรณถึงคุณอัน
 เลิศแล้ว ได้สรรเสริญพระองค์ผู้เป็นนายกของโลกว่า ข้าแต่พระมหามุนี
 มหาวิริเจ้า พระองค์เป็นสัพพัญญู เป็นนายกของโลก ทรงข้ามพ้นแล้ว
 ยังทรงรื้อขนสรพัสตด้วยพระญาณอีก ข้าแต่พระมหามุนีผู้มีพระจักข
 พระองค์ตัดความเคลือบแคลงสงสัยแล้ว ยังทรงยังมรรคให้เกิดแก่ข้า
 พระองค์ ด้วยพระญาณของพระองค์ พระอรหันต์ผู้ถึงความสำเร็จ ได้
 อภิัญญา ๖ มีฤทธิ์มาก เทียวไปในอากาศได้ เป็นนักปราชญ์ ห้อมล้อม
 อยู่ทุกขณะ พระเสขะผู้กำลังปฏิบัติ และผู้ตั้งอยู่ในผล เป็นสาวกของ
 พระองค์ สาวกทั้งหลายของพระองค์ย่อมบาน เหมือนดอกปทุมเมื่อพระ-
 อาทิตยอุทัย มหาสมุทรประมาณไม่ได้ ไม่มีอะไรเหมือน ยากที่จะห้ามได้
 จันใด ข้าแต่พระองค์ผู้มีจักข พระองค์ทรงสมบุรณ์ด้วยพระญาณก็ประมาณ
 ไม่ได้ จันนั้น เรากลายบังคมพระพุทธเจ้าผู้ชนะโลก มีจักข มียศมาก
 นมัสการทั่ว ๔ ทิศแล้วได้กลับไป เราเคลื่อนจากเทวโลกแล้ว รู้สึกตัว
 กลับมีสติ ทองเทียวอยู่ในภพน้อยใหญ่ ลงสู่ครุฑมารดา ออกจากเรือน
 แล้วบวชเป็นบรรพชิต เป็นผู้มีความเพียร มีปัญญา มีการหลีกเร้นอยู่เป็น
 อารมณ์ ตั้งความเพียร ยังพระมหามุนีให้ทรงโปรดปราน พ้นแล้วจากกิเลส
 ดังพระจันทร์พ้นแล้วจากกลีบเมฆ อยู่ทุกเมื่อ เราเป็นผู้ชวนชวายุในวิเวก
 สงบระจิบ ไม่มีอุปธิ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่
 ในกัลป์ที่ ๓ หมั่น แต่กัลป์นี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าได้ ด้วยการบูชานั้น
 เราไม่รู้จักทศคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา เราเผากิเลสทั้งหลายแล้วถอน
 ภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว อาสวะทั้งปวงของเราสิ้นรอบแล้ว บัดนี้ ภพใหม่
 มิได้มี การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ
 วิชชา ๓ เราบรรลแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษ
 เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิัญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
 แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระคิริมานันทเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ คิริมานันทเถระอุปทาน .

สลพมณฑปียเถระอุปทานที่ ๘ (๓๙๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกสน

[๔๐๐] เมื่อพระพุทธเจ้าพระนามว่ากุกสันธะ มีพระชาติเป็นพราหมณ์ มีธรรมอยู่
 จบแล้ว นิพพานแล้ว เราได้เก็บเอาพวงดอกสนมาทำเป็นมณฑป เราเป็น
 ผู้ไปสู่ดาวดึงส์ ย่อมได้วิมานอันอุดม ย่อมครอบงำเทวดาเหล่าอื่น นี่เป็น
 ผลแห่งบุญกรรม เราเดินและยืนอยู่ในเวลากลางวันหรือกลางคืน เป็นผู้อัน
 ดอกสนกำบังไว้ นี่เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลป์นี้เอง เราได้บูชาพระ-
 พุทธเจ้าได้ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทศคติเลย นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา
 เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูก
 ดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธ-
 เจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลแล้วโดยลำดับ
 พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
 วิโมกข์ ๘ และอภิัญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
 เสร็จแล้ว ดังนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบ ว่า ท่านพระสลพมิตฺตปิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สลพมิตฺตปิยเถรอปทาน .

สัพพทายกเถรอปทานที่ ๙ (๓๙๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายทานทุกสิ่งทุกอย่าง

[๔๐๑] ภพของเราทั้งหลายลงถึงมหาสมุทร ตกแต่งดีแล้ว สระไปภพขณิน ตกแต่ง
สวยงาม มีนกกจากพราศสงเสียงร้องอยู่ ดาดาชด้วยบัวชม บัวผืน
บัวหลวงและอบล ในสระนั้นมีน้ำไหล มีทำนบราบเรียบ น้ำรินรมย์ใจ
มีปลาและเต่าชุกชุม มีเนื้อต่างๆ ลงกินน้ำ มีนกยูง นกกระเรียนและนก
ดุเหว่า เป็นต้นรำร้องด้วยเสียงไพเราะ นกเขา นกเป็ดน้ำ นกจากพราศ
นกกาหน้า นกต้อยตืด นกสาลิกา นกค้อนหอย นกไพโรคค หงส์ นก
กระเรียน นกแสกสิงคลา (หมาจิ้งจอก) เทียวอยู่มากมาย สระไปภพขณิน
สมบุรณ์ด้วยแก้ว ๓ ประการ มีแก้วมณี ไข่มุกและทราย ต้นไม้ทั้งหลาย
เป็นสีทองทั้งหมด มีกลิ่นหอมต่างๆ พุ้งขจรไป สองภพของเราให้สว่าง
ไสวตลอดกาลทั้งปวง ทั้งกลางวันกลางคืน ดนตรี ๖ หมื่น ประโคมอยู่
ทั้งเวลาเย็นเวลาเช้า หญิง ๑๖๐๐ คน ห้อมล้อมเราอยู่ทุกเมื่อ เราออกจาก
ภพแล้ว ได้เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าสมเฐ ผู้นำของโลก มีจิตเลื่อมใส
โสมนัส ได้ถวายบังคมพระองค์ผู้มียศมาก ครั้นถวายบังคมแล้ว ได้ทูล
นิมนต์ พระองค์พร้อมด้วยศิษย์พระพุทธเจ้าผู้เป็นนักปราชญ์ พระนามว่า
สมเฐ ผู้นำของโลก ทรงรับ พระมหาหมุนีกกล่าวธรรมกถาแก่เราแล้วทรง
ส่งเราไป เราถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้า แล้วกลับเข้าภพของเรา เราเรียก
บริวารชนมาว่า ท่านทั้งหลายมาประชุมกัน เวลาเช้า พระพุทธเจ้าจะเสด็จมา
สู่ภพของเรา การที่เราทั้งหลายจะได้อยู่ในสำนักของพระองค์ เป็นลาภที่เรา
ทั้งหลายได้ดีหนอ แม้เราทั้งหลายจักทำการบูชาแต่พระพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐ
สุด ผู้คาสดา เราตระเตรียมข้าวและน้ำเสร็จแล้ว จึงกราบทูลภักตกาล
พระพุทธเจ้าผู้นำของโลก เสด็จเข้ามาพร้อมด้วยพระอรหันต์หนึ่งแสน
เราได้ทำการต้อนรับด้วยสังคีตและดนตรี พระพุทธเจ้าผู้เป็นอุดมบุรุษ
ประทับนั่งบนตั่งทองล้วน ในกาลนั้น หลังจากเบื้องบนก็มุงด้วยทองล้วนๆ
คนทั้งหลายโบกพัดถวายในระหว่างภิกษุสงฆ์ เราได้อังคาสภิกษุสงฆ์ให้
อ้อมหน้าด้วยข้าวและน้ำเพียงพอ ได้ถวายผ้าแก่ภิกษุสงฆ์รูปละ ๑ คู่
พระพุทธเจ้าที่เขายกพระนามว่าสมเฐ ผู้สมควรรับเครื่องบูชาของโลก
ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใด
อังคาสเราให้อ้อมหน้าด้วยข้าวและน้ำทั้งปวง เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่าน
ทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๑๘๐๐ กัลป์
จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง ผู้นั้นจะเข้าถึงกำเนิดใด คือ
เป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้น หลังจากทองล้วนๆ จักกินนมให้ใน
ทุกขณะ ใน ๓ หมื่นกัลป์ พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคตม ซึ่งมีสมภพใน
วงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นจักเป็นทายาทในธรรม
ของพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นโอรสอันธรรมนิรมิต จักกำหนดรู้อาสวะ
ทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะนิพพาน จักนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว
บันลือสีหนาท ชนทั้งหลายจะกันฉัตรไว้ที่เชิงตะกอน จักเผากายใต้ฉัตร
สามัญญผลบรรลแล้วโดยลำดับ กิเลสทั้งหลายเราเผาแล้ว ความเร่าร้อนไม่มี
แก่เราที่มณฑปหรือที่โคนไม้ ในกัลป์ที่ ๓ หมื่น แต่กัลป์นี้ เราได้ถวายทาน
ใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักหัดคิดเลย นี่เป็นผลแห่งทานทุกสิ่ง
เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูก
ดั่งช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักของ
พระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เรามรรลุแล้วโดย
ลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัม-
ภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา
เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระสัพพทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ สัพพทายกเถรอปทาน .

อชิตเถรอปทานที่ ๑๐ (๔๐๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายประทีป

[๔๐๒] พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมตระ ทรงรับธรรมทั้งปวง เป็นนายกของโลก
เสด็จสู่ภูเขามันต์ แล้วประทับนั่งอยู่ เราไม่ได้ (เคย) เห็นพระ-
สัมพุทธเจ้า แม้เสียงของพระองค์ เราก็กไม่เคยได้ฟัง เราเที่ยวแสวงหา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
อาหารของเราอยู่ในป่า ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้ามีพระลักษณะอันประเสริฐ
๓๒ ประการในป่านั้น ครั้นเห็นแล้วจึงได้คิดว่า สัตว์นี้พึงชื่อว่าอะไร
เรามองดูลักษณะทั้งหลายแล้ว ระลึกถึงความรู้ของเราได้ ความจริงเราได้
ยินมาว่า ลักษณะนี้ของพระพุทธเจ้า บัณฑิตทั้งหลายก็กล่าวไว้ ผู้นี้จักเป็น
พระพุทธเจ้า จริงเหมือนคำของบัณฑิตเหล่านั้น ถ้าเช่นนั้น เราควรสักการะ
พระองค์ พระองค์จะชำระคดีของเราได้ เราจึงรีบกลับมาสู่อาศรม ถือเอา
น้ำผึ้งและน้ำมัน หยิบเอาหม้อแล้ว เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าผู้ทรงแนะนำให้
วิเศษ ถือเอาไม้ ๓ ท่อนไปวางไว้ที่โอกาสแจ้ง ก่อไฟให้ลุกโพลงแล้วได้
ถวายบังคม ๘ ครั้ง พระพุทธเจ้าผู้อุดมบุรุษประทับนั่งอยู่ตลอด ๗ คืน ๗ วัน
พระพุทธเจ้าผู้นำโลกเสด็จลุกขึ้น ในเมื่อราตรีนั้นปราศไป เรามีจิตเลื่อมใส
โสมนัส ได้ตามประทีปถวายแด่พระพุทธเจ้าด้วยมือทั้งสองของตน ตลอด
๗ คืน ๗ วัน กลิ่นหอมทุกอย่างอันมีอยู่ในป่าที่ภูเขาคันธมาطن มาหอม
พุ่งในสำนักพระพุทธเจ้า ด้วยพุทธานุภาพ เวลานั้น ต้นไม้มีดอกหอม
ทุกชนิด ดอกบานสะพรั่งโชยกลิ่นมาหอมตลบพร้อมกัน ด้วยพุทธานุภาพ
นาคและครุฑทั้งสองพวกที่ภูเขาหิมวันต์มีประมาณเท่าใด นาคและครุฑ
เหล่านั้นต้องการจะฟังธรรม จึงพากันมาในสำนักพระพุทธเจ้า พระสมณะ
นามว่าเทวละ เป็นอัครสาวกของพระพุทธเจ้า ท่านพร้อมด้วยพระอรหันต์
หลายแสน เข้ามาสู่สำนักพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ
ทรงรู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว
ได้ตรัสพระคาถาเหล่านั้นว่า ผู้ใดมีความเลื่อมใส ตามปทีปถวายเราด้วยมือ
ทั้งสองของตน เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว เขาจัก
รื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๖ หมื่นกัลป์ และจะได้เป็นพระเจ้าจักร-
พรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง .

จบ ภาณวารที่ ๑๖

จักได้เป็นจอมเทวดาเสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๓๖ ครั้ง จักได้เสวยรัช-
สมบัติอันไพบูลย์ในปรุพี ๗๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอัน
ไพบูลย์โดยคณานับมิได้ ด้วยการตามประทีปถวายนี้ จักเป็นผู้มีทิพยจักขุ
ผู้นี้จักมองเห็นไกล ๒๕๐ ชั่ววัน โดยรอบทุกเมื่อ เมื่อเขาจตุจากเทวโลก
บังเกิดเป็นคน ประทีปจักรอยู่ตลอดทั้งกลางวันกลางคืน เมื่อผู้นี้เกิด
พร้อมด้วยบุญกรรม ตลอดถ้วนครจักร์ชาติช่วง ผู้นี้เข้าถึงกำเนิดใด
คือ เป็นเทวดาหรือมนุษย์ เพราะผลแห่งการตามประทีปถวาย ๘ ดวงนั้น
ชนทั้งหลายจักบำรุงผู้นี้ นี่เป็นผลแห่งการตามประทีปถวาย ในแสนกัลป์
แต่กัลป์นี้ พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้า
โอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้จักเป็นทนายในธรรมของพระศาสดา
พระองค์นั้น จักเป็นอัครสาวกอันรุ่มรวย จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว
เป็นผู้ไม่มีอาสวะ นิพพาน ยังพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโคดมศากยบุตร
ให้ทรงโปรดปรานแล้ว จักได้เป็นสาวกของพระศาสดา มีนามชื่อว่าอชิตะ
เรารื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๖ หมื่นกัลป์ แม้ในเทวโลกนั้น ประทีป
๑๐๐ ดวงส่องสว่างให้แก่เราเป็นนิตย์กาล รัชสมัยของเราพุ่ง (โพลง) ออก
ไปในเทวโลกและมนุษย์โลก เราระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดแล้ว
ยังความโสมนัสให้เกิดขึ้น เราจตุจากเทวโลกขึ้นดุสิตแล้ว ลงสู่ครุฑ
มารดา เมื่อเราเกิดได้มีแสงสว่างไพบูลย์ เราออกจากเรือนแล้ว บวช
เป็นบรรพชิต ได้เข้าไปหาพราหมณ์พาวรี ยอมตนเข้าเป็นศิษย์ เมื่อเราอยู่
ที่ภูเขาหิมวันต์ ได้ทราบข่าวพระพุทธเจ้าผู้นำของโลก เราแสวงหาพระ-
โยชนอันสูงสุด จึงเข้าไปเฝ้าพระองค์ พระพุทธเจ้าผู้ฝึก พระองค์แล้ว
ทรงฝึกแม่ผู้อื่น ทรงข้ามโอฆะแล้ว เป็นผู้ไม่มีอุปธิ ตรัสบอกนิพพานเครื่อง
พ้นจากทุกข์ทั้งปวง กรรมของเรานั้นสำเร็จประโยชน์ เรายังพระมหามุนี
ให้ยินดี วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว ในกัลป์ที่แสนแต่กัลป์นี้ เราได้ถวายประทีปใด ในกาลนั้น
ด้วยการถวายประทีปนั้น เราไม่รู้จักหุดติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวาย
ประทีป เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลส
เครื่องผูก ดั่งช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาใน
สำนักพระพุทธเจ้าของเราเป็น การมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุ
แล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณพิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ทราบวา ท่านพระอชิตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ อชิตเถรอปทาน

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ
๑. ปิณทวิจจนเถรอปทาน   ๒. เสลเถรอปทาน
๓. สรรพกิตติกเถรอปทาน   ๔. มรุตายกเถรอปทาน
๕. ปทุมกุฎาคาริกเถรอปทาน   ๖. พักกุลเถรอปทาน
๗. คิริमानันทเถรอปทาน   ๘. สลพัมณฑปียเถรอปทาน
๙. สัพพทายกเถรอปทาน   ๑๐. อชิตเถรอปทาน
ท่านนับคาถาได้ ๒๕๐ คาถา .
จบ ปิณทวรรคที่ ๔๐ .

และรวมวรรคได้ ๑๐ วรรค คือ
๑. ปทุมเกสรียวรรค   ๒. อารักขทายกวรรค
๓. อุมมาปปิยวรรค   ๔. คันทกวรรค
๕. เอกปทุมวรรค   ๖. สัทธสัณญิกวรรค
๗. มันทารวปปิยวรรค   ๘. โพธิวันทวรรค
๙. อัมพพลวรรค   ๑๐. ปิณทวรรค
และท่านคำนวณคาถาได้ ๑๑๓๕ คาถา
จบหมวด ๑๐ แห่งปทุมวรรค .
จบ หมวด ๑๐๐ ที่ ๔ .

เมตเตยยวรรคที่ ๔๑
ติสสเมตเตยยเถรอปทานที่ ๑ (๔๐๑)
ว่าด้วยผลแห่งการถวายประทีปและผลมะพลับ
[๔๐๓] ดาบสชื่อโสภิตะ บริโภคแต่ผลไม้ที่หล่นเอง อาศัยยอดเงื้อมอยู่ในระหว่าง
แห่งภูเขา ในกาลนั้น เราแสวงหาประโยชน์อันสูงสุด เพื่อเข้าถึง
พรหมโลก จึงนำเอาฟืนสำหรับติดไฟมาสูมไฟให้ลุกโพล่ง พระพุทธเจ้า
พระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก ผู้สมควรรับเครื่องบูชา พระองค์
ประสงค์จะช่วยเหลือเรา จึงเสด็จมาในสำนักเราตรัสถามว่า
ทำอะไรหรือท่านผู้มีบุญหนัก ขอจงให้ฟืนสำหรับติดไฟแก่เรา เราจะ
บำเรอไฟ เพราะการบำเรอไฟนั้น ความบริสุทธิ์จักมีแก่เรา?

เราทูลว่า
ดูกรท่านผู้เป็นมุนี ท่านเป็นผู้เจริญดี ท่านเข้าใจเทวดาดี เชิญท่าน
บำเรอไฟ เชิญท่านเอาฟืนสำหรับติดไฟไป .
ลำดับนั้น พระชินเจ้าทรงถือเอาฟืนจะติดไฟให้ลุกโพล่ง ไฟไม่ติดฟืน
ในกองฟืนนั้น เพราะพระมเหสี ทรงทำปาฏิหาริย์ .

ตรัสว่า
ไฟของท่าน ไม่ลุกโพล่ง เครื่องบูชาของท่าน ไม่มี การบำเรอไฟของท่าน
ไร้ประโยชน์ เชิญท่านบำเรอไฟของเราบ้างสิ .

เราทูลถามว่า
ดูกรท่านผู้มีความเพียรใหญ่ ไฟของท่านเป็นเช่นไร ขอจงบอกไฟของ
ท่าน เมื่อบอกแก่เราแล้ว เราทั้งสองจะบำเรอ?

ตรัสว่า
การบูชาของเรามี ๓ ประการนี้ คือ เพื่อดับธรรมอันเป็นเหตุ ๑ เพื่อเผา
กิเลส ๑ เพื่อ (เพราะ) ละความริษยา และตระหนี่ ๑ .

เราทูลถามว่า
ดูกรท่านมหาวิระผู้รันทกข์ ท่านเป็นเช่นไร มีโคตรอย่างไร อาจารย์และ
ข้อปฏิบัติของ ท่านเราชอบใจนัก .

ตรัสตอบว่า
เราเกิดในสกุลกษัตริย์ ถึงที่สุดแห่งอภิญญา มีอาสวะทั้งปวงสิ้นแล้ว
บัดนี้ ภพใหม่ของเราไม่มี .
ข้าแต่พระองค์ผู้ส่องแสงสว่าง ทรงบรรเทาความมืด ถ้าพระองค์เป็น
พระสัพพัญญูพุทธเจ้า ข้าพระองค์จักขอนมัสการพระองค์ พระองค์ผู้ทำ
ที่สุดทุกข์ .
เราได้เอาหนึ่งสัปดาห์ลาดถวาย เป็นที่ประทับนั่ง พระสัพพัญญูประทับนั่ง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 บนหนึ่งสัตว์นั้น เราอุปฐากพระองค์ พระผู้มีพระภาค ประทับนั่งบน
 หนึ่งสัตว์ที่เราลาดถวายนั้น เรามิมนต์พระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้ไปสูกุเหา
 เก็บผลมะพลับใส่หีบจนเต็ม นำมาคลุกเคล้าด้วยน้ำผึ้งแล้ว ได้ถวายแด่
 พระพุทธเจ้า เมื่อเรามองดูอยู่ พระชินเจ้าทรงเสวยในขณะนั้น เรามอง
 ดูพระองค์ผู้นำของโลก ยังจิตให้เลื่อมใสในพระองค์ พระพุทธเจ้าพระ-
 นามว่าพทุมตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา ประทับนั่งอยู่ใน
 อาศรมของเรา ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดมีความเลื่อมใส ได้อังคาส
 เราให้หอมหน้าด้วยผลมะพลับด้วยมือของตน เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่าน
 ทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักได้เสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๒๕ ครั้ง
 และจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง ข้าว น้ำ ผ้า และที่
 นอน อันสมการแก่ค่ามากประกอบด้วยบุญกรรม (ดังจะ) รู้ความดำริ
 ของผู้นั้นผู้พร้อมเพรียงด้วยบุญกรรม จักบังเกิดขึ้นในทันที ผู้นั้นจักเป็นผู้
 บันเทิงพร้อมและเป็นผู้มีความสบายทุกเมื่อ ผู้นั้นเข้าถึงกำเนิดใด คือ
 ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้น จักเป็นผู้มีสุขทุกแห่ง จักได้
 เป็นมนุษย์ ผู้นั้นเป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำนต รุจบไตรเพท ได้เข้าเฝ้า
 พระสัมพุทธเจ้าแล้ว จักเป็นพระอรหันต์ เราระลึกถึงตนได้ในกาลใด
 ถึงความเป็นผู้รู้แจ้ง ในกาลใด ในกาลนั้น ความพร่องในโภคสมบัติ
 ไม่มีแก่เราเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ เราบรรลถึงธรรมอันประเสริฐ
 แล้ว ถอนรากและโทสะขึ้นได้แล้ว เป็นผู้มิอาสวะทั้งปวงสิ้นรอบแล้ว
 บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว
 ตัดกิเลสเครื่องผูก ดั่งช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เรา
 ได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา นี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชา ๓
 เราได้บรรลแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษ
 เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
 ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระติสสเมตเตยยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ติสสเมตเตยยเถราปทาน .

ปถณกเถราปทานที่ ๒ (๔๐๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายพระเพลิงพุทธสรีระ

[๔๐๔] พระพุทธเจ้าผู้สยัมภู ไม่ทรงแพ้อะไร ทรงพระประจวร ทรงอาศัย
 ยอดจอมประทับอยู่ในระหว่างภูเขา ขณะนั้นได้มีเสียงบันลือลั่นโดยรอบ
 อาศรมของเรา เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จนิพพาน ได้มีแสงสว่างในขณะนั้น
 หมี หมาป่า เสือดำ เนื้อร้าย และราชสีห์ มีอยู่ในไพรสนทที่ประมาณ
 เท่าใด ทั้งหมดนั้นได้พากันส่งเสียงร้องขึ้น ในขณะนั้น เราเห็นความ
 อัจฉรยนั้นแล้ว ได้ไปสู่จอม ณ ที่นั้น เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้ไม่แพ้
 อะไร นิพพานแล้ว เหมือนพระยารังมิดอกบานสะพรั่ง เช่นพระ-
 อาทิตยอยู่ย ดั่งถ่านเพลิงปราศจากเปลวไฟ ผู้ดับสนิทแล้ว ไม่แพ้อะไร
 เรานำเอาหญ้าและ ไผ่มากองให้เต็มแล้ว ได้ทำเชิงตะกอนขึ้นบนนั้น ครั้น
 ทำเชิงตะกอนดีแล้ว ได้ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ครั้นถวายพระเพลิง
 พระพุทธสรีระแล้วได้อ่านาอบปะพรม ในขณะนั้น เทวดายืนอยู่ในอากาศ
 ได้ระบุชื่อว่า ท่านผู้เป็นมุนี ในกาลใด ท่านมีนามชื่อว่าปถณกะ ในกาล
 นั้น ท่านบำเพ็ญกิจนั้นแก่พระพุทธเจ้าผู้สยัมภูแล้ว เราจตุจากกายนั้น
 แล้ว ได้ไปสู่เทวโลก ในเทวโลกนั้น กลิ่นอันสำเร็จด้วยทิพย์ย้อมตกลง
 จากอากาศ แม้ในเทวโลกนั้น เราก็มียชื่อว่าปถณกะ ในกาลนั้น เรา
 เป็นเทวดาหรือมนุษย์ย่อมยังความดำริให้บริบูรณ์ ภพนี้เป็นภพที่สุดของ
 เรา ภพที่สุดย่อมเป็นไป แม้ในภพนี้ นามของเรากียปรากฏชื่อว่า
 ปถณกะ เรายังพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่า โคตมศากยบุตรให้ทรงโปรด
 แล้ว กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ ในกัลป์ที่ ๙๑ แต่
 กัลป์นี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุกติเลย
 นี่เป็นผลแห่งการถวายพระเพลิงพุทธสรีระ เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอน
 ภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดั่งช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มี
 อาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา นี้ เป็นการมาดีแล้ว
 หนอ วิชา ๓ เราบรรลแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จ
 แล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
 เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระปถณกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

จบ ปุณณกเถราปทาน .

เมตตคุเถราปทานที่ ๓ (๔๐๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเนยใส

[๔๐๔] ภูเขาชื่ออโกลก มีอยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ วิสสุกรรมเทพบุตรนิรมิต

อาศรมให้แก่เราที่ภูเขาอโกลกนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสุเมธ ผู้เลิศ
ประกอบด้วยพระกรุณา เป็นมนุษย์ เวลาเช้าทรงครองผ้าแล้ว เสด็จเข้ามาใน
สำนักเราเพื่อบิณฑบาต เราได้เห็นพระมหาวิริเจ้า พระนามว่าสุเมธ ผู้นำ
ของโลก เสด็จเข้ามาแล้ว รับบาตรของพระสุคตแล้ว เอาเนยใสและ
น้ำมันใสให้เต็ม ถวายในพระพุทธรูปประเสริฐสุด พระนามว่าสุเมธ
ผู้นำของโลก ประนมกรอัญชลีแล้ว ยังความโสมนัสให้เกิดโดยยิ่ง ด้วย
การถวายเนยใส (และน้ำมัน) นี้ และด้วยการตั้งจิตไว้มั่น เราเป็น
เทวดาหรือเป็นมนุษย์ย่อมได้สุขอันไพบูรณ์ เราท่องเที่ยวไปในภพน้อย
ภพใหญ่ เว้นภพวิเนยบาต ตั้งจิตมั่นไว้ในพระพุทธรูปนั้น ย่อมได้บทอัน
ไม่หวั่นไหว ดุจพรหมมณเฑียร การที่ท่านได้เห็นเรานั้น เป็นลาภที่ท่านได้ดี
แล้ว ด้วยว่า บุคคลอาศัยการเห็นเราแล้ว จักบรรลุถึงอรหัต ท่านจงเป็น
ผู้เบาใจ ไม่ต้องกลัว บรรลุถึงยศใหญ่ ท่านถวายเนยใสแก่เราแล้ว
จักพ้นจากชาติทุกข์ได้ด้วยการถวายเนยใสนี้ และด้วยการตั้งจิตไว้มั่น
เราเป็นเทวดาหรือมนุษย์ย่อมได้สุขอันไพบูรณ์ด้วยอธิการนี้ และด้วยความ
เป็นผู้มีจิตเมตตา ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๑๘๐๐ กัลป์ จัก
ได้เป็นท้าวเทวราช ๑๘ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูรณ์โดย
คุณนานับมิได้ จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิครอบครองแผ่นดิน มีสมุทร
สาคร ๔ เป็นที่สุด มีความชนะวิเศษ เป็นใหญ่ในชมพูทวีปมณฑล ๕๑ ครั้ง
มหาสมุทรกระเพื่อมไม่หยุด และแผ่นดินทรงไวยาก จันใด โภคสมบัติของ
เราจักนับประมาณมิได้ จันนั้น เราถวายเงิน ๖ ล้านแล้วออกบวชแสวงหา
กุศลอะไรอยู่ จึงเข้าไปหาพรหมมณเฑียร เราเล่าเรียนลักษณะมืองค์ ๖
ในมนต์นั้นอยู่ ข้าแต่พระมหามุนี พระองค์เสด็จอุบัติขึ้นกำจัดความมืดนั้น
แล้ว ข้าแต่พระมหามุนี ข้าพระองค์ประสงค์จะเฝ้าพระองค์จึงมา ได้ฟัง
ธรรมของพระองค์แล้ว ได้บรรลุบทอันไม่หวั่นไหวในกัลป์ที่ ๓ หมิ่นแต่
กัลป์นี้ เราได้ถวายเนยใสแก่พระพุทธรูป ในระหว่างนี้ เราไม่รู้จักทุกข์เลย
เราให้ขอเนยใสแล้ว เนยใสดังกล่าวความดำริของเรา ย่อมเกิดตามปรารถนา
รู้ความดำริแล้วเกิดขึ้น เราอสังกัสสิขะทั้งปวงให้อิ่มหนา โอ พระพุทธรูปเจ้า
โอ พระธรรม โอ สัตถุสสัมปทา ก็เราถวายเนยใสหน้อยเดียวแล้ว
ย่อมได้เนยใสประมาณมิได้ น้ำในมหาสมุทรก็มีประมาณถึงยอดเขาสุเมธ
เมื่อเทียบกับเนยใสของเรา จักไม่เท่าส่วนแห่งเสี้ยว โอกาสแห่งจักรวาล
ที่เขาทำให้เป็นกองประมาณเท่าใด โอกาสนั้น ย่อมไม่สมกับกองผ้าทั้ง
หลายที่เกิดขึ้นแก่เรา ขุนเขาหิมวันต์ล้วนแต่หินแก้วจะสูงสุด ก็จักไม่เท่า
ของหอม เนยใส และสิ่งอันอันเกิดในปัจจุบัน และนิพพานอันปัจจุไม่
ปรุ่งแต่ง นี่เป็นผลแห่งการถวายเนยใส เราเป็นผู้มีสติปัญญานเป็นหินอน
มีสมาธิและฉานเป็นอารมณ์ วันนี้ เราเป็นผู้ยังโพธิฌงค์ให้เกิด นี่เป็นผล
แห่งการถวายเนยใส เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมด
แล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดข้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่
เราได้มาในสำนักพระพุทธรูปเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓
เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธรูปศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธรูปศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบ ว่า ท่านพระเมตตคุเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เมตตคุเถราปทาน .

โรตถเถราปทานที่ ๔ (๔๐๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายสะพาน

[๔๐๖] ในกาลนั้น แม่น้ำคงคาชื่อภาคิรสี ไหลมาจากภูเขาหิมวันต์ ไหลผ่านไป

ทางประตูพระนครหงสวดี อารามชื่อโสภิตะ มหาชนสร้างไว้อย่างสวยงาม
ใกล้ฝั่งแม่น้ำ พระพุทธรูปเจ้าพระนามว่าปทุมตระ ผู้นำของโลก ประทับ
อยู่ในอารามนั้น พระผู้มีพระภาคอันหมั่นบำเพ็ญเวทล้อย่อมแล้ว ประทับนั่ง
ในอารามนั้น ดังพระอินทร์จากดาวดึงส์ ไม่ครันคร้ามดุจไกรสีหาราช
ข้าแต่พระมหามุนี ข้าพระองค์เป็นพรหมมณเฑียรนามชื่อว่าจฬังคะ อยู่ในนคร
หงสวดีมีชื่ออย่างนั้น ในกาลนั้น ศิษย์ ๑๘๐๐ คนแวดล้อมข้าพระองค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 ข้าพระองค์พร้อมด้วยศิษย์เหล่านั้นเข้าไปสู่ฝั่งแม่น้ำ ณ ที่นั้น ข้าพระองค์
 ได้เห็นพระหลายรูปผู้ไม่คดโกง ผู้ชำระบาปแล้ว กำลังข้ามแม่น้ำภาคารสี้อย
 ขณะนั้นข้าพระองค์คิดอย่างนี้ว่า บุตรแห่งพระพุทธเจ้าผู้มียศมากเหล่านี้
 ข้ามแม่น้ำทั้งเย็นและเช้า ย่อมทำตนให้ลำบาก ย่อมทำตนให้เดือดร้อน
 บัณฑิตย่อมกล่าวสรรเสริญพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้เลิศของโลก พร้อมทั้ง
 เทวโลก เครื่องสักการะสำหรับชำระทางคือคติในทักขิณของเราไม่มี ถ้า
 เช่นนั้น เราพึงทำสะพานข้ามแม่น้ำถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด
 เกิด ครั้นเราให้ทำสะพานนี้แล้ว จะข้ามภพนี้ได้ ข้าพระองค์ได้ให้ทรัพย์
 ๑๐๐ (บ้าง) ๑๐๐๐ (บ้าง) แล้วให้ทำสะพาน ด้วยข้าพระองค์เชื่อว่า
 กุศลที่เราทำแล้วนี้จักไปบุญ ข้าพระองค์ให้ทำสะพานนั้นเสร็จแล้ว ได้
 เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้านำของโลก ประนมอัญชลีเหนือเศียร แล้วได้
 กราบทูลตั้งนี้ว่า ข้าพระองค์ให้ทรัพย์ ๑๐๐ (บ้าง) ๑๐๐๐ (บ้าง) แล้วให้
 ทำสะพานนี้ ข้าแต่พระมหามุนี ขอได้โปรดทรงรับสะพานใหญ่ เพื่อ
 ประโยชน์แก่พระองค์เกิด พระเจ้าข้า พระพุทธเจ้า พระนามว่าปทุมตระ
 ทรงรู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว
 ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดมีความเลื่อมใส ได้ให้ทำสะพานด้วยมือของ
 ตนให้แก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นี้แมตก
 ลงในแหวกดี จากภูเขาที่ดี จากต้นไม้อีกดี แมตกแล้วจักได้ที่ตั้งมั่น นี้
 เป็นผลแห่งการให้สะพาน ศัตรูทั้งหลายย่อมข่มขืนไม่ได้ เปรียบเหมือนลม
 ข่มขืนต้นไทรอันมีรากและย่านงอกงามไม่ได้ ฉะนั้น นี่เป็นผลแห่งการ
 ถวายสะพาน พวกโจรย่อมข่มขืนไม่ได้ กษัตริย์ทั้งหลายย่อมไม่ดูหมิ่น
 ผู้นี้จักข้ามพ้นศัตรูทั้งปวง นี่เป็นผลแห่งการถวายสะพาน ผู้นี้ประกอบ
 ด้วยบุญกรรม ถึงจะอยู่ในโอกาสแจ้ง ถูกแดดกล้าจัดเผดเผา ก็จักไม่มี
 เเวทนา ในเทวโลกก็ดี ในมนุษยโลกก็ตาม ยานช้างอันตกแต่งดีแล้ว
 ดังจะรู้ความดำริของผู้นั้น จักบังเกิดในทันที มาสินธพ ๑๐๐๐ ม้าอันเป็น
 พาหนะมีกำลังวิ่งเร็วดังลม จักคอยรับใช้ทั้งเวลาเย็นและเช้า นี่เป็นผล
 แห่งการถวายสะพาน ผู้นี้มาเกิดเป็นมนุษย์ จักเป็นผู้มีความสุข แม้
 ในการเกิดเป็นมนุษย์นี้ ก็จักมียานช้าง ในแสนกลแปดกลนี้ พระศาสดา
 มีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกากกราช จักเสด็จ
 อบัติในโลก ผู้นี้จักเป็นทายาท ในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น เป็น
 โอรสอันธรรมนิรมิต จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะ
 นิพพาน โอ เราได้ทำกุศลกรรมแล้วในพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมตระ
 ผู้อุดม เราเป็นผู้บรรลุลความสิ้นอาสวะ เพราะได้ทำกุศลกรรมในพระพุทธ-
 เจ้าพระองค์นั้น เราเป็นผู้ทำความเพียร มีตนสงบแล้ว สงบระจับ ไม่
 มีอุปรี ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดข้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ เรา
 เมากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัด
 ข้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้า
 ของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลแล้วโดยลำดับ
 พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔
 วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
 ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระโศตกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ โธตกเถรอปทาน .

อุปสัณเฑระอปทานที่ ๕ (๔๐๕)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างอาศรม

[๔๐๖] เราสร้างอาศรม สร้างบรรณศาลาอย่างสวยงาม ณ ที่ใกล้ภูเขาชื่อโนมะ
 อันมีอยู่ในที่ใกล้ภูเขาหิมวันต์ ณ ที่นั้นมีแม่น้ำไหลอยู่ มีท่าน้ำราบเรียบ
 น้ำรินรมย์ใจ กอปรหมและกออุบลเป็นอันมาก ย่อมเกิดที่ให้น้ำอันชุ่มชื้น
 ในแม่น้ำนั้น มีปลาสด ปลากระบอก ปลาสวาย ปลาเค้า ปลา
 ตะเพียน และเตาขุกชุม มีน้ำไหลอยู่ในกาลนั้น มีต้นดีหมี ต้นอโศก
 ต้นเข็ม ต้นชาตบด มะม่วง และมะนาว มีดอกบาน ขึ้นอยู่รอบอาศรม
 ของเรา ไม่มีอัญชันเขียว มะลิซ้อน ต้นรัง ต้นสน ต้นจำปา ขึ้นอยู่
 เป็นหมู่ๆ มากด้วยกัน มีดอกบาน ต้นกุ่ม ต้นอโศก สลัดได้ มี
 ดอกบาน ต้นประดู่ และมะขางหอม มีดอกบานมีอยู่ในที่ใกล้อาศรม
 ของเรา ต้นราชพฤกษ์ แคฝอย ต้นคัตถ์ ต้นประยงค์ มะกล่ำหลวง
 ไม่ช้าน้ำ มีดาษดาอยู่โดยรอบทั้งโยชน์ มาตกรา ต้นชะบาซ้อน ต้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 โลดแดง ขึ้นเป็นหมุยอยู่ใกล้แม่น้ำ ไม้ปรู สมอพิเภก กำลังดอกบาน
 มียู่มาก ต้นสมอมียู่มาก กำลังดอกบาน อยู่ใกล้อาศรมของเรา เมื่อ
 ต้นไม้เหล่านั้นมีดอก ต้นไม้ทั้งหลายจึงถามมาก โดยรอบที่อาศรมของเรา
 ย่อมหอมระเหยไปด้วยกลิ่นดอกไม้เหล่านั้น มีต้นสมอไทย มะขามป้อม
 มะม่วง ไม้หว่า สมอพิเภก ต้นกะเบา ต้นรูกฟ้า ต้นมะตูม ต้นมะปราง
 ต้นมะพลับ ต้นมะหาด ต้นมะทราง ต้นมะคูก ต้นขนุนสามมะลอ ต้น
 ขนุน ต้นกล้วย ต้นจันทรีผลา ต้นมะกอก ต้นวัลลภการ ผลานิ มี
 มากมาย ผลกำลังสุกงอมเหลือน้อยอยู่ใกล้อาศรมของเรา อาพกา อสิมคคา
 จ ตโต โสธผลา พหุอฏฐา ปกกภริตา มัลลขุทุมพราณี จ เกาติปัสสิ
 กะวาน ต้นไทร ต้นมะขวิด ต้นมะเดื่อ มีมากมาย มีผลสุก ปารีโย
 ต้นไม้เหล่านั้นและชนิดอื่นมีมากมาย กำลังมีผลใกล้อาศรมของเรา แม้ต้นไม้
 ไม้ดอกก็มีมาก กำลังบานใกล้อาศรมของเรา เช่นมะลิวัน ต้นกระทุ่ม
 ต้นนมแมว และคนทา อาลกา และต้นปาล์ม มียูใกล้อาศรมของเรา
 ในที่ไม่ไกลอาศรมของเรานั้น มีสระใหญ่ที่เกิดเองสระหนึ่ง มีน้ำใสแจ้ว
 จืด เย็นสนิท มีท่อน้ำราบเรียบน้ำรินรมย์ใจ ในสระนั้น มีกอปทุม กอ
 อุบล และกอบุณทริก มากมาย ดาษดาดด้วยบัวขาวและบัวเผื่อน ลมพัด
 พากลิ่นหอมต่างๆ มา กอปทุมกอหนึ่งกำลังตูม ก่ออื่นๆ มีดอกบาน
 ดอกปทุมบานแล้ว ร่วงหล่นลง คงมีแต่ฝักบัวเป็นอันมาก น้ำหวานที่
 ไหลออกจากกรากเหง้าบัว รสหวานปานดั่งน้ำผึ้ง นมสด และเนยใส ดอก
 โกมทมิฬกลิ่นหอมต่างๆ ด้วยกลิ่นหอมเหล่านั้น มีดอกบานมากมาย เราเห็น
 อยู่โดยรอบเสมอ ที่ใกล้ขอบสระ มิได้เกิดเป็นอันมาก มีดอกบาน ต้น
 ชะบาตอกบานสะพรั่ง อัญชันขาวดอกมุกกลิ่นหอม จะระเซ่ ปลาจลามา
 คหากา ย่อมเกิดอยู่ในสระนั้น ในสระนั้น มีอุคคาหกา งูเหลือมมาก ปลา
 สลาด ปลากระบอก ปลาสวาย ปลาเค้า ปลาตะเพียน เต่า มากมาย
 อโธ สปัญเเกหิ จ นกพิราบ นกคืบแค นกควัก นกกาน้ำ นกต้อย-
 ตีริด นกสาลิกา นกค้อนหอย นกโพระดก กระรอก นกเขา เขียว
 อุทธรา มียู่มาก หมาจิ้งจอก ลูกนกแขกเต้า ไก่ป่า ฟาน มียู่มาก
 กาสณียา จ ติลกา ย่อมอาศัยสระนั้นเลี้ยงชีวิต ราชสีห์ เสือโคร่ง
 เสือเหลือง หมี หมาไน เสือดาว ลิง กิณนร ปรากฏอยู่ใกล้อาศรม
 ของเรา เราสดกลิ่นหอมเหล่านั้น บริโภคผลไม้ และดื่มน้ำหอม อยู่ใน
 อาศรมของเรา เนื้อทราย หมู เนื้อฟาน ขุทธรูปกา อัคคิกา (นกเขา
 ไฟ) นกโชติกร หงส์ นกกระเรียน นกยูง และประกอบด้วยนกดูเหว่า
 อยู่ใกล้อาศรมของเรา หน่อไม้ ไม้กำกุน ต้นโปตลีสสกา มียู่มาก
 พวกปิตาจ อสุร กุมภันท์ ผีเสื้อน้ำ มีมาก พวกนกครุฑ งู ย่อมอยู่
 ใกล้อาศรมของเรา ฤาษีทั้งหลายมีอาณภาพมาก มีจิตสงบระงับมั่นคง
 ทั้งหมดล้วนทรงคนโทน้ำ นุ่งหนังสัตว์ ทั้งเล็บ สวมขงา และมีหีบ
 เต็ม อยู่ในอาศรมของเรา ทอดตาดูประมาณชั่วแอก มีปัญญา มีความ
 ประพฤติชอบ ยินดีด้วยลาภและความเสื่อมลาภ อยู่ในอาศรมของเรา
 ฤาษีเหล่านั้นสลัดผ้าเปลือกไม้กรอง เกาะหนังสัตว์ แข็งแรงด้วยกำลัง
 ของตน ย่อมเหาะไปได้ในอากาศในกาลนั้น นำเอาน้ำใหม่และไม้สำหรับ
 ทำฟืนใส่ไฟผา และบวชเอาเอง นี่เป็นผลแห่งปาฏิหาริย์ของตนๆ ฤาษี
 เหล่านั้นถือหม้อโลหะ อยู่ในท่ามกลางป่า เปรียบเหมือนช้างกฤษณ
 มหานาค และไกรสรราชสีห์ผู้ไม่ครันคร้าม ฤาษีพวกหนึ่งไปสู่อุดตรกฐทวีป
 ต่างก็เห็นกำลังของตนๆ (ของกันและกัน) ฤาษีเหล่านั้น ต่างนำเอา
 อาหารจากทวีปนั้นๆ มาบริโภคร่วมกัน เมื่อฤาษีทั้งหมดผู้มีเดชรุ่งเรือง
 ผู้คงที่ หลีกไป ด้วยเสียงหนังสัตว์ ปาย่อมมีเสียงดังลั่นในกาลนั้น ข้าแต่
 พระมหาวีระ พวกศิษย์ของข้าพระองค์ เหล่านั้นมีเดชรุ่งเรืองเช่นนี้
 ข้าพระองค์แวดล้อมด้วยฤาษีเหล่านั้น อยู่ในอาศรมของข้าพระองค์ ฤาษี
 เหล่านี้ยินดีด้วยกรรมของตน ข้าพระองค์แนะนำแล้วมาประชุมกัน
 เพลิดเพลินในกรรมของตน ยังข้าพระองค์ให้ยินดี และเป็นผู้มีศีล มี
 ปัญญาฉลาดในอปปมัญญา พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก
 ผู้ควรรับเครื่องบูชา เป็นผู้นำวิเศษ ทรงทราบเวลาแล้ว เสด็จเข้ามาใกล้
 ครั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้มีความเพียร มีปัญญา เป็นมณี เสด็จมาใกล้
 จึงทรงรับบาตร แล้วเสด็จเข้ามาเพื่อภิกษา ข้าพระองค์ได้เห็นพระมหาวีระ
 พระนามว่าปทุมุตระเสด็จเข้ามา จึงปลาทเครื่องลาดหญ้าแล้วเกลี่ยด้วยดอก
 รัง ทูลเชิญพระสัมพุทธเจ้าประทับนั่งแล้วทั้งตั้งใจและสลดใจ ได้รับขึ้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ไปบนภูเขา นำเอาภุณณา มา ได้เก็บเอาขนนกอันมีกลิ่นหอม ผลไม้
ประมาณเท่าหม้อ ยกขึ้นบาแบกมา เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าผู้นำขึ้นพิเศษ
ได้ถวายผลขนนกแก่พระพุทธเจ้าแล้ว ได้ทักภุณณา ข้าพระองค์มีจิต
เลื่อมใสในสมณัส ได้ถวายบังคมพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ พระพุทธเจ้า
พระนามว่า ทัมมัตระ ผู้ทรงรู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา ประทับนั่งใน
ท่ามกลางพวกภุณษา ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้ถวายผลขนนก ภุณณา
และอาสนะแก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว
โภชนาหารดังจะรู้จิตคนผู้นี้ จักเกิดขึ้นทั้งในบ้าน ในป่า ที่จอมเขาหรือใน
ถ้ำ คนผู้นี้บังเกิดในเทวโลกหรือในมนุษยโลก จักอ้อมเอิบบริบูรณ์ด้วย
โภชนาหารและผ้าผืน คนผู้นี้เข้าถึงกำเนิดใด คือ เป็นเทวดาหรือมนุษย์
จักเป็นผู้มีโภคสมบัติร้อยล้านแสนโกฏิท่องเที่ยวไป จักรื่นรมย์อยู่ใน
เทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป์ จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง
จักเสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๗๑ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอัน
ไพบุลย์โดยคนนานับมิได้ ในแสนกัลป์ สกกลोकกาจะจักสมภพ พระ-
ศาสดามีพระนามชื่อว่า โคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จัก
เสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้จักเป็นทนายาในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น
เป็นโอรสอันธรรมนิรมิต จักได้เป็นสาวกของพระศาสดาโดยมีนามชื่อว่า
อุปสัวะ จักกำหนดรู้รสสระทั้งปวง เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้เห็น
พระพุทธเจ้า ผู้เป็นนายกนี้ เป็นลาภที่เราได้ดีแล้ว วิชชา ๓ เรบบรรลุ
แล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ในบ้านก็ตาม ในป่า
ก็ตาม ที่จอมเขาก็ตาม ในถ้ำก็ตาม โภชนาหารดังจะรู้ความดำรงของเรา
ย่อมมีแก่เราทุกเมื่อ เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว
ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดซึ่งตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มา
ในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เรบบรรลุ
แล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณพิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบวา ท่านพระอุปสัวะเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ อุปสัวะเถราปทาน .

นันทกเถราปทานที่ ๖ (๔๐๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายมณฑป

[๔๐๘] ในกาลก่อน เราได้เป็นพรานเนื้อ (เทียว) อยู่ในป่าใหญ่ เทียวแสวงหา
เนื้อฟานอยู่ ได้พบพระสยัมม ในกาลนั้น พระสยัมมสัมพุทธเจ้า ผู้ไม่
แพ้อะไร พระนามว่าอนุทธะ ผู้เป็นนักปราชญ์ ทรงพระประสงค์วิเวก
จึงเสด็จเข้าป่า เราก็คือเอาท่อนไม้ ๔ ท่อนมาปักลงในที่ ๔ มุม ทำเป็น
มณฑปเรียบร้อยแล้ว มุงด้วยดอกปทุม ครั้นมุงมณฑปแล้ว ได้ถวายบังคม
พระสยัมม ทั้งธนไว้ ณ ที่นั้นเอง แล้วออกมาขบวชเป็นบรรพชิต เมื่อเรา
บวชแล้ว ไม่นานโรคก็เกิดขึ้นแก่เรา เราละเลิกถึงบรรพกรรมได้ ได้ทำกาละ
ณ ที่นั้น เราประคบด้วยบรรพกรรม จึงได้ไปสู่เทวโลกชั้นดุสิต ในชั้น
ดุสิตนั้นวิมานทองย่อมเกิดขึ้นแก่เราตามปรารถนา เราอธิษฐานยาน อัน
เป็นทิพย์อันเทียมด้วยม้าพันม้า ขึ้นบนยานนั้นแล้ว ย่อมไปตามความ
ปรารถนา เมื่อเราอันบุญกรรม นำมาจากมนุษยโลกนั้นมาเป็นเทวดา
มณฑปย่อมทรงไว้แก่เราในที่ร้อยโยชน์โดยรอบ เรานั้นนอนอยู่บนที่นอน
ที่ไม่มีเครื่องนุ่ง ลาดด้วยดอกไม้ ดอกปทุมทั้งหลายย่อมตกลงมาจากอากาศ
เป็นนิตยกาล เมื่อพยับแดดเด่น ไหวอยู่ เมื่อแดดแผดเผาอยู่ แดดย่อม
ไม่แผดเผาเรา นี่เป็นผลแห่งการทำมณฑปถวาย เราล้างพันทนต์แล้ว ปิด
อบายทั้งหลาย (เมื่อเราอยู่) ที่มณฑปหรือที่โคนไม้ ความร้อนย่อมไม่มี
แก่เรา เราอธิษฐานสัญญาว่าเป็นแผ่นดินแล้ว ข้ามทะเลไปได้ เรานั้น
ได้ทำกุศลกรรมแล้วหนอ นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา เราทำทางในอากาศแล้ว
เหาะไปในอากาศก็ได้ โอ เราได้ทำกุศลกรรมแล้ว นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา
เราย่อมระลึกชาติก่อนๆ ได้ ชำระทิพยจักขุแล้ว อาสวะทั้งหลายของเรา
สิ้นแล้ว นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ชาติก่อนๆ เราละได้แล้ว เราเป็นโอรส
ของพระพุทธเจ้า และทนายาในสัทธรรม นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา เราเป็น
ผู้ยังพระสุตตะเจ้า พระนามว่าโคดมศากยบุตรให้โปรดปรานแล้ว เป็นผู้ทรง
ธรรม เป็นทนายาในธรรม นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา เราบำรุงพระสัมพุทธ-
เจ้าพระนามว่าโคดมศากยบุตรแล้ว ได้ทูลถามพระองค์ผู้นำของโลกถึงทางที่

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
จะไปสู่นิพพาน พระพุทธเจ้าอันเราทูลถามแล้ว ได้ตรัสบอกท่อนเล็กซึ่ง
ละเอียด เราฟังธรรมของพระองค์แล้ว ได้บรรลุความสิ้นอาสวะ โอ เรา
ทำกรรมดีแล้ว เราพ้นจากชาติทุกข์แล้ว มีอาสวะทั้งปวงสิ้นรอบแล้ว
บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว
ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดข้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มา
ในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุ
แล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณพิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ-
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
ทราบวาท่านพระนันทกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ นันทกเถรอปทาน .

หมวกเถรอปทานที่ ๗ (๔๐๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายตั้งแก้ว

[๔๐๙] ในกาลนั้น เราเป็นดาบสชื่อโณมะ ทำอาศรมอย่างสวยงาม ไร่ไถ่ลอยด
เยี่ยมเขา อยู่ในบรรณศาลา กรรมคือตบะของเรานั้นสำเร็จแล้ว เราถึง
ความสำเร็จในกำลังของตน กล่าวหาญในสามัญของตน มีความเพียร มี
ปัญญา เป็นมุนี แก่ลวกกล้าในลัทธิสมัยของตน จลัดในการโต้ตอบ
ไปได้ทั้งบนพื้นดินและในอากาศ จลัดในลงร้ายดี ปราศจากความ
เศร้าโศก ไม่แข็งดี มีอาหารน้อย ไม่โลภจัด ยินดีด้วยลาภ และความ
เสื่อมลาภมิปกติเพ่ง ยินดีในฉน เป็นมุนี ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้า
พระนามว่าปิยทัสสี ผู้เลิศ มีพระกรุณา เป็นมุนี พระองค์ทรงประสงค์
จะชนสัตว์ให้ข้าม จึงทรงแผ่พระกรุณาไป พระมหายมุนีพระนามว่าปิยทัสสี
ทรงพิจารณาเห็นคนผู้ควรตรัสรู้แล้ว ก็เสด็จไปประทานโอวาทในพื้นแห่ง
จักรวาล พระองค์ทรงประสงค์จะช่วยเหลือเรา จึงเสด็จเข้ามาสู่อาศรมเรา
พระชินเจ้าเราไม่เคยเห็นมาก่อนและไม่เคยได้ฟังมาแต่ใครๆ แม้แต่การฝัน
เห็นก็ไม่เคยเกิดแก่เรา แต่ลักษณะทั้งหลายเรารู้ดี เราไปได้ทั้งบนพื้นดิน
และในอากาศ จลัดในบทนักษัตริ เรานั้นได้ฟังข่าวพระพุทธเจ้าแล้ว ยัง
จิตให้เลื่อมใสในพระพุทธองค์ จะยินหรือนั่งอยู่ก็ตาม ย่อมระลึกถึงเป็น
นิตยกาล เมื่อเราระลึกอยู่อย่างนี้ แม่พระผู้มีพระภาคก็ทรงระลึกถึง เมื่อ
เราระลึกถึงพระพุทธเจ้า ปิตุโยมมีแก่เราทุกขณะ พระมหายมุนีทรงรอเวลา
อีกหน่อยแล้ว จึงเสด็จเข้ามาหาเรา แม่เมื่อพระองค์เสด็จถึง เราก็ไม่รู้ว
ผู้นี้เป็นพระพุทธเจ้ามหายมุนี พระมหายมุนีพระนามว่าปิยทัสสีผู้สงเคราะห์
ประกอบด้วยพระกรุณาทรงยังตน (เรา) ให้ทราบวาทเราเป็นพระพุทธเจ้า
ในมนุษยโลกพร้อมทั้งเทวโลก ครั้นเรารู้จักพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่า
ปิยทัสสี ผู้มหายมุนีแล้ว ยังจิตของตนให้เลื่อมใส ได้กราบทูลตั้งนินว่า ขอ
ภิกษุทั้งปวงจงนั่งบนตั่ง บนบัลลังก์ และบนอาสน์ที่ ส่วนพระองค์ผู้มี
พระกรุณาในสัตว์ทั้งปวง เชิญประทับบนอาสนะทอง ในขณะนั้น เรา
นิรมิตตั้งอันสำเร็จด้วยแก้วล้วนๆ แล้ว นิรมิตอาสนะด้วยฤทธิ์ถวายแด่
พระมุนีพระนามว่าปิยทัสสี เมื่อพระพุทธเจ้าประทับนั่งบนตั่งแก้วที่เรา
นิรมิตด้วยฤทธิ์แล้ว เราได้ถวายผลหว่าโต ประมาณเท่าหม้อข้าวทันที
พระมหายมุนีทรงยังความยินดี ให้เกิดแก่เราแล้ว เสวยผลหว่าในกาลนั้น
เรายังจิตให้เลื่อมใสแล้ว ถวายบังคมพระศาสดา ก็พระผู้มีพระภาคพระนาม
ว่าปิยทัสสี เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ประทับนั่งอยู่บนอาสนะ
แก้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใด ได้ถวายตั้งแก้วและผลหว่าแก่เรา
เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นี้จักมีนรมย์อยู่ใน
เทวโลกตลอด ๗๗ กัลป์ จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๔ ครั้ง จักได้เป็น
เทวดาเสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๓๒ ครั้ง จักเป็นพระเจ้าประเทศราชอัน
ไพบุลยโดยคนนับมิได้ จักได้บัลลังก์ทองคำ และบัลลังก์อันงาม บัลลังก์
แก้วทับทิม และบัลลังก์รัตนะ เป็นอันมาก ที่ทำอย่างสวยงาม บัลลังก์
มากมายอันเป็นที่ชอบใจจักแวดล้อมผู้นี้ ผู้พร้อมด้วยบุญกรรม แม้
เดินอยู่ ทุกเมื่อ ปราสาทอันเป็นเรือนยอดและที่นอนอันควรค่ามาก ดัง
จะรู้จิตของผู้นี้ จักบังเกิดขึ้นทุกเมื่อ ข้างปลาย ๖ หมื่น ประดับด้วย
เครื่องอสังการทั้งปวง มีสายประคนพานหน้าและพานหลัง แล้วด้วยทอง
ประกอบด้วยเครื่องประดับศีรษะและชายล้วนเป็นทอง อันความขำผู้ถือ
หอกขัดและขอขึ้นอยู่บนคอ ข้างเหล่านั้นจักบำเรอผู้นี้ นี่เป็นผลแห่งการ
ถวายตั้งแก้ว ม้าสินธพอาชาไนยโดยกำเนิด ๖ หมื่นม้า เป็นพาหนะวิ่งเร็ว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
อันประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง อันหม่อมมามีมือถือธนูสวมเกราะหนึ่ง
ขึ้นช้อย มาเหล่านั้นจักบำเรอผู้นี้ นี่เป็นผลแห่งการถวายตั้งแก้ว รถม
หมื่น อันประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง หุ้มด้วยหนังเสือเหลืองบ้าง
หุ้มด้วยหนังเสือโคร่งบ้าง สอดใส่เครื่องรบ ปีกธงหน้ารถ อันนายสารถิ
มีมือถือธนูสวมเกราะขึ้นประจำรถอยู่ จักแวดล้อมผู้น้อยเป็นนิตย์ นี่เป็น
ผลแห่งการถวายตั้งแก้ว แม่โคนมและโคผู้ตัวงาม ๖ หมื่นตัว จักยังลูกโค
ให้เกิด นี่เป็นผลแห่งการถวายตั้งแก้ว หญิง ๑๖๐๐๐ คน อันประดับ
ด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง มีผ้าและอาภรณ์อันวิจิตร ประดับประดาด้วยมณี
และกุณฑล มีหน้าเบิกบาน ยิ้มแย้ม ตะโพกผึ่งผาย เอาเล็กเอาบาง
จักแวดล้อมผู้น้อยเป็นนิตย์ นี่เป็นผลแห่งการถวายตั้งแก้ว ในกัลป์ที่
๑๘๐๐๐ จักมีพระพุทธเจ้าพระนามว่าโคตมผู้มีจักขุ กำจัดความมืดมน
อันธการในโลก ผู้น้อยอาศัยการได้เห็นพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น จักตัดความ
กังวลออกบวช จักยังพระศาสนาให้โปรดปรานแล้ว ยินดียิ่งอยู่ในศาสนา
ได้ฟังธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้นแล้ว จักเผากิเลสทั้งหลาย จัก
กำหนดรู้สวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะนิพพาน ความเพียรของเรา
เป็นเครื่องนำไปซึ่งฐานะ นำมาซึ่งความเกษมจากโยคะ เราปรารถนาประโยชน์
อันสูงสุด อยู่ในพระศาสนา ภพนี้เป็นภพที่สุดของเรา ภพสุดท้ายย่อม
เป็นไป เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่อง
ผูกมัดข้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนัก
พระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชา ๓ เราบรรลุลแล้วโดย
ลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา
๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบวา ท่านพระหมกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ เหมกเถรอปทาน .

จบ ภาณวารที่ ๑๘ .

โตทยเถรอปทานที่ ๘ (๔๐๘)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างบรรณศาลา

[๔๐๐] ในกาลนั้น (เราเป็น) พระราชาพระนามว่าวิชิตชัย เป็นผู้กล้า ทรงถึง
พร้อมด้วยความกล้าหาญ ประทับอยู่ในท่ามกลางพระนครเกษมดีอันอุดม
ในกาลนั้น เมื่อพระราชอาพระองค์นั้นประมาท พิชัยของแคว้นแคว้นก็ตั้ง
ขึ้น อุตตรา ตณชีกา เจว กำจัดแคว้นแคว้นเมื่อปัจฉิมตชนบทกำเริบ
พระราชกิจสั่งให้พลรบและทหารสื่อสารประชุมกัน รับสั่งให้ใช้อาวุธบังคับ
ข้าศึก ในกาลนั้น พลช้าง พลม้า ทหารเสือเกราะผู้กล้าหาญ พลธนูและ
พลรถมาประชุมกันทั้งหมด พวกพ่อครัว พนักงานเครื่องต้น พนักงานสร
สนาน ช่างดอกไม้ผู้กล้าหาญ เกยชนะสงคราม มาประชุมกันทั้งหมด
พวกชายฉกรรจ์ผู้ถือแสงขรรค์ ถือธนู สวมเกราะหนึ่ง เป็นคนแข็ง
กล้าเคยชนะสงคราม มาประชุมกันทั้งหมด ช้างมาตั้งคະดกมัน ๓ ครั้ง
มีอายุ ๖๐ ปี มีสายประคนพานหน้าพานหลัง และเครื่องประดับล้วนทอง
มาประชุมกันทั้งหมด นักรบอาชีพร ออดทนต่อหนาว ร้อน ออจระะ ปัสสวระ
มีการมอันทำเสร็จแล้ว มาประชุมกันทั้งหมด ทหารเหล่านั้นยินดีด้วยเสียง
สังข์ เสียงกลองและด้วยเสียงแตกตื่น มาประชุมกันทั้งหมด ทหารเหล่า
นั้นติดกันด้วยหลาว หอก แหวน ธนู และหอกอย่าง ๓ เล่ม กลับมา
ประชุมกันทั้งหมด ในกาลนั้น เราสวมเกราะแล้ว สั่งให้จับพลรบ ๖ หมื่น
พร้อมทั้งพระราชอาชุนะ ที่ยังไม่เคยชนะ เสียบหลาว พลรบเหล่านั้น
พากันส่งเสียงร้องว่า พุทโธ พระราชาอาธรรม เมื่อถูกไฟไหม้อยู่ในรถ
เมื่อไรจักมีที่สุด ในกาลนั้น เรานอนอยู่บนที่นอน ย่อมเห็นไฟนรก เรา
นอนไม่หลับตลอดวันหนึ่งคืนหนึ่ง พวกนายนิริยบาลชูเราด้วยหลาว (เรา
คิดว่า) ความมัวเมาเรารัสมบัติ สัตว์พาหนะ และพลรบจะเป็นประโยชน์
อะไร สิ่งเหล่านั้นไม่สามารถทรงไว้ได้ ย่อมยังเราให้สะดุ้งทุกเมื่อ บุตร
ภรรยา และรัชสมบัติทั้งสิ้น จะเป็นประโยชน์อะไรแก่เรา ถ้าเช่นนั้น
เราพึงบวช พึ่งชำระทางแห่งคติ เราไม่มีความห่วงใย ปลอยช้างมาตั้งคະ
๖ หมื่นชือก อันประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง มีรัดประคนพานหน้า
พานหลัง เครื่องประดับศีรษะและชายล้วนทอง อันความขี้ขลาดผู้ถือหอกขัด
และขอประจำคอ ไว้ในที่สนามรบ เราร้อน ด้วยกรรมของตน จึงออก
บวชเป็นบรรพชิต เราทิ้งมัวสินธพอาชาไนยโดยกำเริบ ๖ หมื่นม้า อัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ประกอบด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง เป็นพาหนะวิ่งเร็ว อันนายนามือถือธนู
สวมเกราะหนัง ขึ้นประจำหลังเสียทั้งหมดแล้ว ออกบวชเป็นบรรพชิต
เราสละรถ ๖ หมื่นคน อันประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง หุ้มด้วย
หนังเสือเหลืองบ้าง ด้วยหนังเสือโคร่งบ้าง สอดเครื่องรมมียังปักไว้หน้า
รถ ทั้งหมดนี้แล้ว บวชเป็นบรรพชิต เราทิ้งแม่โคนม ๖ หมื่นตัว อันรอง
น่านมด้วยชั้นสำริด ทั้งหมดเสียแล้ว บวชเป็นบรรพชิต เราปล่อยหญิง
๖ หมื่นคน ผู้ประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง มีผ้าและอาภรณ์อันวิจิตร
สวมใส่แก้มผืนและกุดชวล มีหน้าเบิกบาน ยิ้มแย้ม ตะโพกผิงผาย เอา
เล็กเอวบาง ทุกคนคร่ำครวญอยู่ไว้แล้ว บวชเป็นบรรพชิต เราทิ้งบ้าน
๖ หมื่นหลัง อันบริบูรณ์ด้วยประการทั้งปวง ซึ่งเป็นรัชสมบัตินั้นเสียแล้ว
บวชเป็นบรรพชิต เราออกจากพระนครแล้ว เข้าไปสู่ภูเขาหิมวันต์ ได้
สร้างอาศรมไว้ ณ ที่ใกล้แม่น้ำภาคีรีสี ทำบรรณศาลาเสร็จแล้ว ทำเรือน
สำหรับบูชาไฟ เราปรารภความเพียรมีใจแน่วแน่ อยู่ในอาศรม เมื่อ
เราเพ่งฌานอยู่ในมฤตยูกิณี ที่โคนไม้ก็ดี ในเรือนว่างก็ดี ความสะดุ้ง
ย้อมไม่มีแก่เรา เราไม่เห็นภัยที่น่าหวาดกลัวเลย ในกาลนั้น พระสัม-
พุทธเจ้าพระนามว่าสุมเมรุผู้เลิศ ประกอบด้วยพระกรุณาเป็นมุนี ทรงยัง
แสงสว่างแห่งญาณให้โชติช่วง เสด็จอุบัติในโลก โดยรอบอาศรมของ
เรา มียักษ์ (เทวดา) ผู้มีฤทธิ์อยู่ เมื่อพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ อุดิขึ้นแล้ว
ยักษ์บอกกะเราในกาลนั้นว่า พระพุทธเจ้าพระนามว่าสุมเมรุผู้มีจักขุ เสด็จ
อุบัติแล้วในโลก ทรงยังหมู่สัตว์ทั้งปวงให้ข้าม แม่ท่านพระองค์ก็จักทรง
ให้ข้ามได้ขณะนั้น เราฟังคำของยักษ์แล้วมีความสลดใจ คิดอยู่ว่า พุทโธ
พุทโธ เก็บอาศรมไว้ ทั้งพื้นสำหรับบูชาไฟ และเก็บสันถัด ไหว้อาศรม
แล้ว ออกจากป่าใหญ่เราก็ออไม่จินตนาจากที่นั้น จากบ้านนี้ไปบ้านโน้น
จากเมืองนี้ไปเมืองโน้น แสวงหาพระพุทธเจ้าอยู่ ได้เข้าไปเฝ้าพระองค์
สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสุมเมรุผู้นำของโลกทรงประกาศสัจจะ ๔
ยังหมู่ชนเป็นอันมากให้ตรัสรู้อยู่ เราประนมกรอัญชลีเหนือเศียรเกล้า
กระทำวันทนาการ ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้กล่าวคาถาเหล่านี้
ว่า เมื่อต้นมะลิซ้อนดอกบาน กลิ่นหอมฟุ้งไปในที่ใกล้ ข้าแต่พระวิริเจ้า
พระองค์มีกลิ่นคือคุณหอมจรไปทั่วทิศ เมื่อต้นจัมปา ต้นกะถินพิมาน
ต้นอุโลก ต้นการเกด และต้นรัง กำลังดอกบาน กลิ่นหอมฟุ้งไปตามลม
ข้าพระองค์สุดกลิ่นของพระองค์จากภูเขาหิมวันต์มาจนถึงที่นี่ ข้าแต่พระ-
มหาริเจ้า ผู้เชษฐบุรุษของโลก มียศมาก ข้าพระองค์ขอบูชาพระองค์ เรา
ได้หาพระพุทธเจ้าพระนามว่าสุมเมรุผู้นำของโลก ด้วยแก่นจินตนาอัน
ประเสริฐ ยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว ได้ยินนิ่งอยู่ ณ ที่นั้น พระผู้มี
พระภาคพระนามว่าสุมเมรุเชษฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่านระ ประทับ
นั่ง ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดสรรเสริญ
คุณของเรา และได้บูชาเราด้วยแก่นจินตนา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่าน
ทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นี้จักเป็นผู้กล่าวถ้อยคำที่ควรเชื่อถือได้ เป็นพรหม
เป็นผู้ซื้อตรง มีตบะ จักมีศรัทธาอันสว่างไสวตลอด ๒๕ กัลป์ จักมีนรมย์
อยู่ในเทวโลกตลอด ๒๖๐๐๐ กัลป์ จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐
ครั้ง จักได้เป็นจอมเทวดาเสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๓๓ ครั้ง จักได้เป็น
พระเจ้าประเทศราชอันไพบลูญโดยคณานับมิได้ คนผู้นี้เจ็ดจากเทวโลกนั้น
แล้ว จักถึงความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วยบุญกรรม จักเป็นบุตรพราหมณ์
จักได้เป็นศิษย์ของพราหมณ์ชื่อว่าพาวรี ผู้เล่าเรียนทรงจำนนต์ ถึงที่สุด
แห่งไตรเพท ถึงพร้อมด้วยลักษณะ ๓ ประการ จักเป็นผู้รู้จบมนต์ เราได้
เข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าโคตมศากยบุตร ได้ทูลถามปัญหาอัน
ละเอียด ยังใจให้โสมนัส กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะ
อยู่ เราดับไฟ ๓ กองได้สิ้นแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว กำหนดรู้
อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอน
ภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดข้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มี
อาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา นี้ เป็นการมาดีแล้ว
หนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จ
แล้ว คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระโตหทยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
จบ โตหทยเถรปาทาน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
ชตถักณิกเถราปทานที่ ๙ (๔๐๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบารุงพระพุทธองค์

[๔๐๑] ในกาลนั้น เราเป็นบุตรเศรษฐีอยู่ในนครหงสวดี เพียบพร้อมแวดล้อมอยู่
ด้วยกามคุณทั้งหลาย ในกาลนั้น เราขึ้นอยู่ในปราสาท ๓ หลัง ใช้สอย
โภคสมบัติมากมาย เวดล้อมด้วยการฟ้อนรำขับร้องอยู่ในปราสาทนั้น นัก
ดนตรีอันประกอบด้วยเครื่องประโคมอย่างดีมาประโคมเรา หญิงทั้งปวง
บำเรอเรา นำเอาใจของเราไป นักเจลาวกา นักวามนิกา กุชชาวาสีหิมขมิตา
นักห้อยโหนด นักจำวาด ย่อมแวดล้อมเราอยู่ทุกเมื่อ คนเผ่ายาม คนตีกลอง
นักเต้นรำ นักฟ้อนรำ ลคร และพวกติดสืตี่เป่าเป็นอันมาก เวดล้อม
เราอยู่ทุกเมื่อ ช่างกลบก คนรับใช้เมื่ออาบน้ำ พอคิ้ว ช่างดอกไม้
สุปาสกา ช่างกลบก และนักมวย ทั้งหมดแวดล้อมเราอยู่ทุกเมื่อ เมื่อคน
เหล่านั้นแสดงกีฬาอยู่ เมื่อเราชื่นชมการบำเรอที่คนเหล่านั้นทำ เราย่อม
ไม่รู้คืนและวัน เปรียบเหมือนพระอินทร์ในดาวดึงส์ คนเดินทาง คน
กำพร้า คนขอทาน นักสืบ (นักเที่ยว) เป็นอันมาก ย่อมเข้ามาขอเรา
จนถึงเรือนเป็นนิตย์ สมณะและพราหมณ์ทั้งหลายผู้เป็นบุญเขตอย่างยิ่ง
เมื่อจะบังบุญของเราให้เจริญ ย่อมมาจนถึงเรือนเรา พวกนิครนถ์นั่งผ้าลวก
เอาดอกไม้กรองนุ่ง ถือไม้ ๓ อัน ขมวดผมรวมกัน ทั้งปวง ย่อมมาหา
เราจนถึงเรือน พวกอาชีวกถอนผม ถิ่นว่าตนประเสริฐ เกลือกกลั้วด้วย
ละอองธุลีเหล่านี้ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน ปรีวตตะกา สิทธิปัตตะ
โกธปุตตะนิกา พหู ตปสี วณจาจิ จ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน คนตาบอด
คนหมีพ ศากพวา มลยาฬกา สวรา โยนกา เจว ย่อมมาหาเราจนถึง
เรือน คนธรา มณฑกา สหุเพ กญฺเฐลา สานุวิณฑกา อาราว จินรญฺเฐลา จ
ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน อลสนทกา ปลลวกา ปพพตานคคumarหา
พาหิกา เจตปัตตะ จ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน ขวามธรรฐ ขาวโกศล
รัฐ ขาวกาสิ ขาวหัตถิบรี ขาวอิสินทรัฐ ขาวมกกลรัฐ ย่อมมาหาเรา
จนถึงเรือน เจลาวกา อารมพา จ โอภาสา เมฆลา พหู ขุททกา
สุททกา เจว ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน โรหกา สินธวา เจว จิตตะกา
เอกกณณิกา สุรญฺเฐลา อปรนตจ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน สุปารกา
กุมารจ มลยา โสณณณุมิกา วิชชิหารา จ เต สหุเพ ย่อมมาหาเรา
จนถึงเรือน ช่างสาน ช่างหูก ช่างหนัง ช่างถาก คนงาน และช่างหม้อ
ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน ช่างแก้ว ช่างเหล็ก ช่างทอง ช่างเย็บผ้า และ
ช่างตีบุก ทั้งหมดนั้น ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน ช่างคร ช่างกลิ้ง คนรับใช้
ส่งของ ช่างปรุงของหอม ช่างย้อม และช่างขน ย่อมมาหาเราจน
ถึงเรือน คนขาย น้ำมัน คนหาฟืน คนหาบน้ำ คนรับใช้ คนหุงต้ม
คนตักน้ำ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน คนเผ่าประตุ ทหาร ช่างกรองดอกไม้
คนทั้งดอกไม้ ควาญช้าง คนเลี้ยงช้าง ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน เราได้
ถวายแก่พระราชพาพระนามว่าอานันตะทุกอย่าง เรายังความพร่องด้วยรัตนะ
มีวรรณ ๗ ประการให้เต็ม คนทั้งหมดมากด้วยกันมีวรรณะต่างกันเหล่าใด
ที่เราตั้งไว้แล้ว เรารู้จักของคนเหล่านั้นแล้วให้เขานิมนต์ (พอใจ) แม้ด้วย
รัตนะ เมื่อดนตรีมีเสียงไพเราะบรรเลงอยู่ เมื่อกลองดังก้องอยู่ เมื่อสังข์
เขาเป่าอยู่ เราชื่นชมอยู่ในเรือนของตน สมัยนั้น พระผู้มีพระภาค
พระนามว่าปทุมุตระ พระองค์ผู้มีจักษุ พร้อมด้วยภิกษุชฎินาสพประมาณ
แสนรูป เสด็จดำเนินไปตามถนนด้วยกัน ทรงยังทิศทั้งปวงให้สว่าง
โชติช่วง เหมือนต้นไม้อันประจักษ์ทั่วปี เมื่อพระองค์ผู้นำของโลกกำลังเสด็จ
ไป กลองทั้งปวงยังดังก้องอยู่ รัศมีของพระองค์สว่างไสวดุจพระอาทิตย์
อุทัย ฉะนั้น ขณะนั้น แสงสว่างจำส่องเข้าไปภายในเรือนของเรา ด้วย
พระรัศมีที่ส่องเข้าไปทางช่องหน้าต่าง เราเห็นรัศมีของพระพุทธเจ้าแล้ว
ได้กล่าวกะพวกบริษัทว่า พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดเสด็จมาถึงถนนนี้แน่
แล้ว เรายืนลงจากปราสาทแล้ว ได้ไปสู่ระหว่างถนน ถวายบังคมพระ-
สัมพุทธเจ้า ได้กราบทูลดังนี้ว่า ขอพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระทรง
อนุเคราะห์ข้าพระองค์ พระมณีพระองค์นั้นพร้อมด้วยพระอรหันต์แสนรูป
ทรงรับนิมนต์ ครั้นเรานิมนต์พระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้นำพระองค์มาสู่
เรือนของตน อังคาสพระมหายานีให้ทรงอิมหน้า ด้วยข้าวและน้ำในเรือนนั้น
เรารู้เวลาที่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ผู้คนที่กำลังเสวย ได้บารุงพระพุทธเจ้า
ผู้ประเสริฐสุด ด้วยการขับร้องและดนตรี พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ
ผู้ทรงรู้แจ้งโลก ควรรับเครื่องบูชา ประทับนั่งอยู่ภายในเรือน ได้ตรัส

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 พระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดบำรุงเราด้วยดนตรี แลได้ถวายข้าวน้ำแก่เรา เรา
 จักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว คนผู้นี้จักเป็นผู้มีอาหาร
 มากมาย มีเงิน มีโภชนะ เสวยรัชสมบัติผู้เดียวในทวีปทั้ง ๔ จัก
 สมทานศีล ๕ ยินดีในกรรมบถ ๑๐ ครั้นสมทานแล้วก็ประพฤติ ยัง
 บริษัทธิศึกษา นางสาวแสนคน อันประดับประดาสวยงาม จักบรรเลง
 ดนตรีบำเรอผู้น้อยเป็นนิตย์ นี่เป็นผลแห่งการบำรุง ผู้นี้จักรื่นรมย์อยู่ใน
 เทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป์ จักได้เป็นจอมเทวดา เสวยรัชสมบัติใน
 เทวโลก ๖๔ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๔ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้า
 ประเทศราชอันไพบลูญโดยคนน่านับมิได้ ในแสนกัลป์แต่กัลป์นี้ พระ
 ศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จัก
 เสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นเข้าถึงกำเนิดใด คือเป็นเทวดาหรือมนุษย์ จักเป็น
 ผู้เล่าเรียน รุ่งโรจน์ ไตรเทพ จักเที่ยวแสวงหาประโยชน์อันสูงสุดอยู่ใน
 แผ่นดิน ในกาลนั้น และภายหลัง เขাবวชแล้ว อันกุศลมูลตักเตือนแล้ว
 จักยินดีในศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม ผู้นี้จักยังพระ-
 สัมพุทธเจ้าพระนามว่าโคดมศากยบุตรให้โปรดปราน เภาภิเลสทั้งหลาย
 แล้ว จักได้เป็นพระอรหันต์ วันนี้ เราเป็นผู้ไม่ครั้นคร้ามอยู่ในศาสนาของ
 พระศากยบุตร เปรียบเหมือนพระยาเสือโคร่ง และพระยาไกรสรราชสีห์ใน
 ป่าใหญ่ ฉะนั้น เราไม่เห็นการบังเกิดของเราในเทวโลกก็ดี ในมนุษย์โลก
 ก็ดี เป็นคนยากจนหรือเชื่องโง่เลย นี่เป็นผลแห่งการบำรุง เราเป็นผู้
 ขวนขวายในวิเวก สงบระงับ ไม่มีอุปรี ตัดกิเลสเครื่องผูกดั่งช้างตัด
 เชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ เราเภาภิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้
 ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดั่งช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่
 การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชา
 ๓ เรามรรลแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษ
 เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้ชัด
 แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .

ทราบวา ท่านพระชตกัณณิกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .

จบ ชตกัณณิกเถรอปทาน .

อเทวนเถรอปทานที่ ๑๐ (๔๑๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบัวบาน

[๔๑๒] ภษาชื่อปทุม ตั้งอยู่ในที่ไม่ไกลต่อภูเขาหิมวันต์ เราทำอาศรมสร้างบรรณ
 ศาลาอย่างดีไว้ใกล้ภูเขาปทุมนั้น ที่ใกล้ภูเขานั้น มีแม่น้ำทำนาราบเรียบ
 นารีนรมย์ใจ น้ำใสแจ้ว เย็นจิตสนิธ น้ำไหลอยู่เป็นนิตย์ ในกาลนั้น
 ปลาสลาด ปลากระบอง ปลาสวาย ปลาเค้า และปลาตะเพียน อยู่ใน
 แม่น้ำย่อมทำแม่น้ำให้งาม ดาดาชไปด้วยต้นมะม่วง ต้นหว้า ต้นกุ่ม
 ต้นหมากเฒ่า ต้นราชพฤกษ์ ต้นแคฝอย ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม
 ต้นปรู ต้นมะก่าหลวง ต้นกะทิม ต้นกาหลง ดอกกำลังบาน กลิ่นหอม
 พุ้งไป ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ต้นคำ ต้นสน ต้นกะทุม หดถปาดตา
 จ กำลังดอกบาน กลิ่นหอมตลบอบอวล ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม
 ต้นสมอ ต้นมะขามป้อม ต้นมะม่วง ต้นหว้า ต้นสมอพิเภก ต้น
 พุทรา ต้นรูกฟ้า ต้นมะตูม มีผลมากอยู่ใกล้อาศรมของเรา ต้นอ้อย
 ต้นกล้วย กำลังผลิดอกออกผลใกล้อาศรมของเรานั้น ไม่กลิ่นหอมตลบ
 ออวล ย่อมทำให้อาศรมของเรางาม ต้นโอสุก จ วรี และต้นสะเดา
 กำลังดอกบานกลิ่นหอมตลบอบอวล ย่อมทำให้อาศรมของเรางาม ต้น
 มะนาว ต้นมะงั่ว ต้นดีหมี มีดอกบาน หอมตลบอบอวล ย่อมทำให้อา
 ศรมของเรางาม ไม่ยางทราย ต้นคณสีเขมา และต้นจำปา มีดอก
 บาน กลิ่นหอมตลบอบอวล ย่อมทำให้อาศรมของเรางาม ในที่ไม่ไกล
 มีสระบัว มีนกจากพราศ์สงเสียงร้องอยู่ ดาดาชด้วยบัวขม บัวเผื่อน
 บัวหลวง และอบล มีน้ำใสแจ้ว เย็นจิตสนิธ มีทำนาราบเรียบนารีนรมย์
 ใจ น้ำใสสะอาด เสมอด้วยแก้วผลึก ย่อมทำให้อาศรมของเรางาม ใน
 สระนั้น บัวหลวง บัวขาว บัวอบล บัวขม และบัวเผื่อน ดอกบาน
 สะพรั่ง ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ปลาสลาด ปลากระบอง ปลาสวาย
 ปลาเค้า และปลาตะเพียนว่ายอยู่ในสระนั้น ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม
 จระเข้ ปลาฉลาม เต่า คหาโอกหา และงูเหลือมเป็นอันมาก ย่อมทำอาศรม
 ของเราให้งาม นกพิราบ นกเป็ดน้ำ นกจากพราศ์ นกกาน้ำ นกต้อย
 ตีวิด และนกสาธิกา ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม มะม่วงหอม นาดู ต้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขททกนิกาย อปทาน ภาค ๑
 ลำเจียก ดอกกำลังบาน มีกลิ่นหอมอบอวล ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม
 ราชสีห์ เสือโคร่ง เสือเหลือง หมี หมาป่า หมาใน สัญจรอยู่ในป่า
 ใหญ่ ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ฤๅษีทั้งหลาย (เกล้าผมเป็นเชิง)
 สวมขฎฐา มีหามเต็ม นุ่งห่มหนังสัตว์ สัญจรอยู่ในป่าใหญ่ ย่อมทำ
 อาศรมของเราให้งาม บางพวกทรงหนังเสือ มีปัญญา มีความประพฤติ
 สงบ และบริโภคอาหารแต่น้อยทั้งหมดนั้น ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม
 ในกาลนั้น ฤๅษีทั้งหลายเอาหามใส่บาเข้าสู่ป่า กินเหง้ามันและผลไม้
 อยู่อาศรม ในกาลนั้น ฤๅษีเหล่านั้นไม่ต้องนำพินมา น้ำสำหรับล้างเท้าก็ไม่
 ต้องนำมา ด้วยอานภาพแห่งฤๅษีทั้งปวง พินและน้ำย่อมนำตัวมาเอง
 ฤๅษี ๘๔, ๐๐๐ คน ประชุมกันอยู่ในอาศรมนั้น ทั้งหมดนี้เป็นผู้เพ่งฌาน
 แสงวหาประโยชน์อันสูงสุด ฤๅษีเหล่านั้นเป็นผู้มีตบะ ประพฤติพรหม-
 จรรย์ ตักเตือนกันและกัน เป็นผู้แน่วแน่ เหาะไปในอากาศได้ทุกคน
 อยู่ในอาศรมประชุมกันทุก ๕ วัน ไม่ระส่ำระสาย มีความประพฤติสงบ
 ระวัง อภิวัตน์กันและกันแล้ว จึงย้ายหน้ากลับไปตามทิศ (ที่ตนอยู่)
 ในกาลนั้น พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้ชอบธรรมทั้งปวง พระองค์
 เสด็จอุบัติขึ้นกำจัดความมืดโดยรอบอาศรมของเรา มียักษ์ (เทวดา) ผู้มี
 ฤทธิ์ ยักษ์ตนนั้นได้บอกชาวพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตระแก่เราว่า
 พระพุทธเจ้าองค์นี้พระนามว่าปทุมุตระ เป็นมหา牟尼 เสด็จอุบัติแล้ว จง
 รีบไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเถิด ท่านผู้เฝ้าทุกข เราได้ฟังคำของยักษ์แล้ว
 มีใจเลื่อมใสยิ่งนัก เก็บอาศรมแล้ว ออกจากป่าในขณะนั้น เมื่อไฟกำลัง
 ไหม้ผ้าอยู่ เราออกจากอาศรม พักอยู่กลางทางคันทันหนึ่งแล้ว เข้าไปเฝ้า
 พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตระ ผู้ทรงรู้แจ้งโลก สมควร
 รับเครื่องบูชา กำลังทรงประกาศสัจจะ ๔ แสดงอมฤตบทอยู่ เราถือดอก
 ปทุมอันบานเต็มที่ เข้าไปเฝ้าพระองค์แล้ว มีจิตเลื่อมใสสมนัส ถวาย
 บังคมพระพุทธเจ้า บูชาพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ แล้วเอาหนั-
 สัตว์ห่มเฉียงบ่าข้างหนึ่ง สรรเสริญพระองค์ผู้นำของโลกว่า พระสัม-
 พุทธเจ้าผู้ไม่มีอาสวะ ประทับนั่งอยู่ที่นี่ด้วยพระญาณใด เราจักสรรเสริญ
 พระญาณนั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว พระสัมพุทธเจ้าทรงตัดกระแส
 สงสารแล้ว ทรงยังสรรพสัตว์ให้ข้าม สรรพสัตว์นั้นพึงธรรมของพระ-
 องค์แล้ว ย่อมข้ามกระแสตัดหาได้ พระองค์เป็นศาสดา เป็นธงชัย
 เป็นหลัก เป็นที่ยึดหน่วง เป็นที่พึ่ง และเป็นประทีปของสัตว์ทั้งหลาย
 สูงสุดกว่าสัตว์ คณะจารย์ผู้นำหมู่ประมาณเท่าใด ที่ท่านกล่าวไว้ในโลก
 พระองค์เป็นผู้มีปัญญาลึกกว่าคณะจารย์เหล่านั้น คณะจารย์เหล่านั้นนับ
 เป็นภายในของพระองค์ พระองค์ผู้มีปัญญา ทรงยังหมู่ชนเป็นอันมากให้
 ข้ามพ้นด้วยพระญาณของพระองค์ หมู่ชนอาศัยการได้เฝ้าพระองค์แล้ว
 จักทำที่สุดทุกข์ได้ ข้าแต่พระองค์ผู้มีจักษุ คณชาติเหล่าใดเหล่าหนึ่งหอม
 พุ้งไปในโลก ข้าแต่พระมหา牟尼ผู้เป็นนาบุญ คณชาติเหล่านั้นที่จะเสมอ
 ด้วยกลิ่นหอมของพระองค์ไม่มี พระองค์ผู้มีจักษุ ขอจงทรงเปลื้องกำเนต
 ดิรัจฉาน นรก พระองค์ทรงแสดงบทอันเป็นปัจฉิมไม่ปรุ่งแต่ง สงบระงับ
 พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ผู้ทรงรู้แจ้งโลก สมควรกับเครื่องบูชา
 ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านั้นว่า ผู้ใดมี
 ความเลื่อมใสได้บูชาญาณของเรา ด้วยมือทั้งสองของตน เราจักพยากรณ์
 ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด
 ๓ หมื่นกัลป์ จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง เราเป็นผู้ได้ลาภ
 อันได้ดีแล้ว เรายังพระพุทธเจ้าผู้มีวิตรามให้ทรงโปรด กำหนดอาสวะ
 ทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้น
 ได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดข้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะ
 อยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ
 วิชา ๓ เรามรรลแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
 คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
 ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้ .
 ทราบว่า ท่านพระอุเทนเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล .
 จบ อุเทนเถระปาทาน .

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ
 ๑. ติสสมตเตยยเถระปาทาน ๒. ปุณณกเถระปาทาน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ สุตตันตปิฎกที่ ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

๓. เมตตคุเถราปทาน	๔. ไรตถเถราปทาน
๕. อุปสิวเถราปทาน	๖. นันทกเถราปทาน
๗. เขมกเถราปทาน	๘. โตทยเถราปทาน
๙. ชตักคณิกเถราปทาน	๑๐. อุเทนเถราปทาน

และในวรรคนี้มีคาถา ๓๘๓ คาถา.

จบ เมตเตยยวรรคที่ ๔๑.
